זוהר, פרשת בראשית

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף טו עמוד א

בראשית. בריש (נ״א, בראשית בחכמתא דמלכא גליף וכו׳) הורמנותא דמלכא גליף גלופי (נ״א, גליפו) בטהירו עלאה בוצינא דקרדינותא ונפיק גו סתים דסתימו מרישא (נ״א, מרזא) דאין סוף קוטרא (פי׳ עשן) בגולמא נעיץ בעזקא לא חוור ולא אוכם לא סומק ולא ירוק ולאו גוון כלל.

כד (נ״א, הדר) מדיד משיחא, עביד גוונין לאנהרא, לגו בגו בוצינא, נפיק (נ״א, ונפיק) חד נביעו דמניה אצטבעו גוונין לתתא, סתים גו סתימין דרזא דאין סוף, בקע ולא בקע אוירא דיליה, לא אתיידע כלל, עד דמגו דחיקו דבקיעותיה, נהיר נקודה חדא סתימא עלאה, בתר ההיא נקודה לא אתיידע כלל ובגין כך אקרי ראשית מאמר קדמאה דכלא

(עיין בסוף הספר סי׳ א׳)

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד (דניאל יב ג), זהר סתימא דסתימין, בטש אוירא דיליה, (דמטי ולא מטי) (נ״א, ואנהיר) בהאי נקודה, (ס״א, נהורא) וכדין אתפשט האי ראשית, ועביד ליה היכלא ליקריה ולתושבחתיה, (יקרא להיכליה ולתושבחתא), (נ״א, וליקריה ולהיכליה ולתושבחתיה), תמן זרע זרעא דקודשא לאולדא לתועלתא דעלמא, ורזא דא (ישעיה ו יג) זרע קדש מצבתה.

זהר דזרע זרעא ליקריה, כהאי זרעא דמשי דארגוון טב, דאתחפי לגו ועביד ליה היכלא דאיהו תושבחתא דיליה, ותועלתא דכלא, בהאי ראשית ברא ההוא סתימא דלא אתיידע להיכלא דא, היכלא דא אקרי אלהי״ם, ורזא דא בראשית ברא אלהי״ם.

זהר דמניה כלהו מאמרות אתבריאו, ברזא דאתפשטותא דנקודה דזהר סתים דא, אי בהאי כתיב ברא, לית תוהא, דכתיב (בראשית א יז) ויברא אלהי״ם את האדם בצלמו.

זהר רזא דא בראשית קדמאה דכלא, שמיה אהיה שמא קדישא, גליפא בסטרוי (נ״א, נהיר. ונ״א, בגולפא נהיר) אלהי״ם, גליפא בעיטרא (נ״א, בגלופא דעיטרא) אש״ר היכלא טמיר וגניז, שריאותא דרזא דראשית אש״ר, רא״ש דנפיק מראשית, וכד

דף טו עמוד ב

אתתקן לבתר, נקודה והיכלא (בסדרא) כחדא כדין בראשית כליל (ראשית) ראשיתא עלאה בחכמתא לבתר אתחלף גוון ההוא היכלא ואקרי בית (נ״א, ומיניה אתחדש היכלא) ונקודה עלאה אקרי רא״ש כליל דא בדא ברזא בראשית, כד איהו כלא כחדא בכללא חדא, עד לא הוי ישובא בביתא, כיון דאזדרע לתקונא דישובא כדין אקרי אלהי״ם טמירא סתימא.

זהר סתים וגניז, כד בנין (ס״א, עד דבנין) בגויה לאולדא, וביתא קיימא בפשיטו דתקונא דאינון זרע קדש, ועד לא אתעדיאת ולא אתפשט פשיטו דישובא, לא אקרי אלהי״ם, אלא כלא בכללא בראשית, לבתר דאתתקן בשמא דאלהי״ם, אפיק אינון תולדין מההוא זרעא דאזדרע בה. מאן ההוא זרעא אינון אתוון גליפן רזא דאורייתא, דנפקו מההיא נקודה, ההיא נקודה זרע בגו ההוא היכלא רזא (נ״א, זרעא) דתלת נקודין, חל״ם, שור״ק, חיר״ק, ואתכלילו דא בדא ואתעבידו רזא חדא. קו״ל דנפיק בחבורא חדא, בשעתא דנפק, נפקת בת זוגיה בהדיה, דכליל כל אתוון דכתיב א״ת השמי״ם קול ובת זוגו, האי קול דאיהו שמים, איהו אהי״ה בתראה.

זהר דכליל כל אתוון וגוונין כגוונא (נ״א, זרעא) דא עד הכא, יהו״ה אלהינ״ו יהו״ה אלין תלתא דרגין, לקבל רזא דא עלאה בראשית ברא אלהי״ם. בראשית רזא קדמאה, ברא רזא סתימא, לאתפשטא מתמן כלא. אלהי״ם רזא לקיימא כלא לתתא. את השמים, דלא לאפרשא לון דכר ונוקבא כחדא. א״ת כד נטיל אתוון כלהון, כללא דכלהו אתוון אינון רישא וסופא. לבתר אתוסף ה״א לאתחברא כלהו אתוון בה״א, ואתקרי את״ה, ועל דא (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם. את רזא אדני והכי אקרי, השמים דא יהו״ה רזא עלאה, וא״ת תקונא דדכר ונוקבא, וא״ת רזא ויהו״ה וכלא חד. הארץ דא אלהי״ם כגוונא עלאה, למעבד פירין ואיבין, שמא דא כלילא בתלת דוכתי, ומתמן אתפרש שמא דא לכמה סטרין. עד הכא רזא דסתרא דסתרין, דגליף ובני וקיים בארח סתים, בסתרא דחד קרא. מכאן ולהלאה, בראשית בר״א שי״ת, מקצה השמים ועד קצה השמים, שית סטרין דמתפשטן מרזא עלאה, באתפשטותא (נ״א, משלש נקודות) דברא מגו נקודה קדמאה, ברא אתפשטותא דחד (נ״א, מגו) נקודה דלעילא, והכא אגליף רזא שמא דארבעין ותרין אתוון:

והמשכילים יזהירו (דניאל יב ג) כגוונא דתנועי (נ״א, דטעמי) דמנגני, ובנגונא דלהון אזלין אבתרייהו אתוון ונקודי ומתנענען אבתרייהו, כחיילין בתר מלכיהון, גופא אתוון, ורוחא נקודי, כלהו נטלי במטלניהון בתר תנועי (נ״א, טעמי) וקיימי בקיומייהו, כד נגונא דטעמי נטיל, נטלי אתוון ונקודי אבתרייהו, כד איהו פסיק אינון לא נטלין וקיימי בקיומייהו. והמשכילים יזהירו אתוון ונקודי, כזהר, נגונא דטעמי, הרקיע, אתפשטותא דנגונא, כגון אינון דמתפשטי בפשיטו ואזלי בנגונא. ומצדיקי הרבים, אינון פסוקי דטעמי דפסקי במטלניהון, דבגין כך אשתמע מלה. יזהירו, אתוון ונקודי, ונהרין כחדא במטלניהו, ברזא דסתימו במטלנותא, (נ״א, באינון) כאינון שבילין סתימין מהאי אתפשט כלא. והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, אינון קיימין וסמכין דההוא אפריון. והמשכילים, אינון קיימין וסמכין עלאין, דאינון מסתכלי בסכלתנו בכל מה דאצטריך ההוא אפריון וסמכין (נ״א, דביה) דיליה. סתרא דא כמה דאת אמר (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל. יזהירו, דאי לא יזהירו ולא נהרין, לא יכלין לעיינא ולאסתכלא בההוא אפריון, בכל מה דאצטריך, כזהר הרקיע, ההוא דקיימא

דף טז עמוד א

על גבי אינון משכילים דכתיב ביה (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא. זהר דהוא נהיר לאורייתא זהר דנהיר לאינון ראשי דההיא חיה, ואינון ראשי אינון משכילים דנהרין תדיר ומסתכלן להההוא רקיע להההוא נהירו דנפיק מתמן ודא איהו נהירו דאורייתא דנהיר תדיר ולא פסיק.

והארץ היתה תהו ובהו וגו׳, היתה דייקא מקדמת דנא, תלגא גו מייא, נפקא מינה זוהמא, בההוא חילא דתלגא במייא, ואקיש בה אשא תקיפא, והוה בה פסולת ואתעדיאת, ואתעבידת תה״ו, מאתר (נ״א, מדורא) דזוהמא קינא דפסולת. ובה״ו ברירו דאתבריר מגו פסולת, ואתיישב בה חשך רזא דאשא תקיפא, וההוא חשך חפי על גבי ההוא תה״ו, על גבי ההוא פסולת ואתתקנת מיניה.

ורוח אלהי״ם, רוח קודשא דנפיק מאלהי״ם חיים, ודא מרחפת על פני המים, בתר דהאי רוח נשיב, אבריר דקיקו חד מגו ההוא פסולת כטיסא דזוהמא, כד אתבריר ואצניף ואצריף זמנא ותרין, עד דאשתאר ההוא זוהמא דלית ביה זוהמא כלל. כד האי תהו אבריר ואצריף, נפיק מניה (מלכים א יט יא) רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים ההוא דחמא אליהו, אבריר בהו ואצריף, ונפק מניה רעש, דכתיב (שם) ואחר הרוח רעש, אבריר חשך ואכליל ברזא דיליה אש, דכתיב ואחר הרעש אש, אבריר רוח ואתכליל ברזא דיליה קול דממה דקה.

תה״ו אתר דלית ביה גוון ולא דיוקנא, ולא אתכליל ברזא דדיוקנא, השתא איהו בדיוקנא, כד מסתכלן ביה לית ליה דיוקנא כלל. לכלא אית לבושא לאתלבשא, בר האי (דאתחזי ביה וליתיה כלל ולא הוי). בה״ו להאי אית ליה ציורא ודיוקנא, אבנין משקעין גו גליפא (נ״א, קליפה) דתהו, נפקי גו גליפא דמשקען תמן, ומתמן משכי תועלתא לעלמא, בציורא דלבושא משכי תועלתא מעילא לתתא, וסלקי מתתא לעילא, ועל דא נקובין ומפולמין, הני תליין באוירא, לזמנין תליין באוירא דסלקי מתמן לעילא, לזמנין מטמרין ביומא דעיבא ומפקי מיין מגו תהומא לאתזנא תה״ו מתמן, דהא כדין חדוה ושטותא (נ״א, ושעתא) דקא (נ״א, דלא) אתפשט תהו בעלמא.

חשך הוא אשא אוכמא תקיף בגוון. אשא סומקא תקיף בחיזו. אשא ירוקא תקיף בציור, אשא חוורא גוון דכליל כלא, חשך תקיף בכל אשין, ודא אתקיף לתה״ו, חשך הוא אשא, ולאו איהו אשא חשוכא בר כד אתקיף לתהו ורזא דא (בראשית כז א) ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשו וגו׳, חשך פני רע, דאסבר אנפין לרע, וכדין אקרי חשך דשרי עליה לאתקפא ליה, ורזא דא וחשך על פני תהום.

רו״ח הוא קול דשארי על בהו ואתקיף ליה, ואנהיג ליה בכל מה דאצטריך, ורזא דא (תהלים כט ג) קול יהו״ה על המים, וכן ורוח אלהי״ם מרחפת על פני המים, אבנין משקען גו תהומי דנפקי מייא מנהון, ועל דא אקרון פני המים, רוח אנהיג ואתקיף לאינון פנים פני תהום, דא כמה דאצטריך ליה, ודא כמה דאצטריך ליה.

תה״ו עליה שריא שם שד״י. בה״ו עליה שריא שם צבאו״ת. חשך עליה שריא שם אלהי״ם. רוח עליה שריא שם יהו״ה. רוח חזק מפרק הרים לא ברוח יהו״ה וגו׳, שמא דא לא הוי ביה, דהא שד״י שלטא עליה ברזא (דסתרא) דתהו, ואחר הרוח רעש לא ברעש יהו״ה, דהא שם צבאות שלטא ביה ברזא דבהו, ועל דא אקרי בהו רעש, דלאו איהו בלא רעש, ואחר הרעש אש לא באש יהו״ה, דהא שמא דאלהי״ם שלטא ביה מסטרא דחשך, ואחר האש קול דממה דקה, הכא אשתכח שם יהו״ה.

ארבע פרקין הכא, דאינון פרקי גופא ואברין ידיען, דאינון ארבעה, ואינון תריסר, והכא שמא גליפא דתריסר אתוון דאתמסר לאליהו במערה:

דף טז עמוד ב

ויאמר אלהי״ם יהי אור ויהי אור, מהכא איהו שירותא לאשכחא גניזין היך אתברי עלמא בפרט דעד הכא הוה בכלל, ובתר אתהדר כלל למהוי כלל ופרט וכלל. עד הכא הוה כלא תליא באוירא מרזא דאין סוף כיון דאתפשט חילא בהיכלא עלאה רזא דאלהי״ם כתיב ביה אמירה, ויאמר אלהי״ם דהא לעילא לא כתיב ביה אמירה בפרט, ואף על גב דבראשית מאמר הוא, אבל לא כתיב ביה ויאמר, דויאמר איהו קיימא למשאל ולמנדע. ויאמר חילא דאתרם וארמותא בחשאי מרזא דאין סוף, ברזא (נ״א, ברישא) דמחשבה.

ויאמר אלהי״ם, השתא אוליד ההוא היכלא ממה דאתעדיאת מזרעא דקדש ואוליד בחשאי, וההוא דאתייליד אשתמע לבר, מאן דאוליד ליה אוליד בחשאי דלא אשתמע כלל, כיון דנפק מניה מאן דנפק אתעביד קול דאשתמע לבר.

יהי אור, כל מה דנפק ברזא דא נפק, יהי על רזא דאבא ואימא דאיהו י״ה, ולבתר אתהדר לנקודה קדמאה, למהוי שירותא לאתפשטא למלה אחרא אור, ויהי אור, אור דכבר הוה, אור דא רזא סתימא, אתפשטותא דאתפשט ואתבקע מרזא דסתרא דאויר עלאה סתימא, בקע בקדמיתא ואפיק חד נקודה סתימא מרזא דיליה דהא אין סוף בקע מאוירא דיליה, וגלי האי נקודה י, כיון דהאי י אתפשט, מה דאשתאר אשתכח אור, מההוא רזא דההוא אויר סתימאה, כד אשתכח מניה נקודה קדמאה י, אתגלי לבתר עליה מטי ולא מטי. כיון דאתפשט נפק, ואיהו הוא אור דאשתאר מאויר, והיינו אור דכבר הוה והא קיימא, נפק ואסתלק ואתגניז, ואשתאר חד נקודה מניה, למהוי מטי תדיר בארח גניזו בההיא נקודה, מטי ולא מטי, נהיר ביה בארח נקודה קדמאה דנפק מניה, ובגין כך כלא אחיד דא בדא, נהיר בהאי ובהאי, כד סליק כלא סלקין ואתאחדן ביה, ואיהו מטי ואגניז באתר דאין סוף, וכלא חד אתעביד. ההיא נקודה דאור אור איהו, ואתפשט, ונהירו ביה שבע אתוון דאלפא ביתא, ולא אקרישו ולחים הוו, נפק חשך לבתר ונפקו ביה שבע אתוון אחרן דאלפא ביתא, ולא אקרישו וקיימו לחים, נפק רקיע דאפריש מחלוקת דתרין סטרין, ונפקו ביה תמניא אתוון אחרנין, כדין כ״ב דלגו שבע אתוון דהאי סטרא ושבע דהאי סטרא, ואתגליפו כלהו בההוא רקיע, והוו קיימי לחים אקריש ההוא רקיע, ואקרישו אתוון ואגלימו ואתציירו בציורייהו, ואגליף תמן אורייתא לאנהרא לבר.

יהי אור, דהוא אל גדול, רזא דנפיק מאויר קדמאה. ויהי, רזא דחשך דאקרי אלהי״ם, אור דאתכליל שמאלא בימינא, וכדין מרזא דאל הוי אלהי״ם, אתכליל ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא:

וירא אלהי״ם את האור כי טוב, דא עמודא דאמצעיתא, כי טוב אנהיר עילא ותתא, ולכל שאר סטרין ברזא יהו״ה, שמא דאחיד לכל סטרין, ויבדל אלהי״ם וגו׳, אפריש מחלוקת למהוי כלא שלים:

ויקרא אלהי״ם וגו׳, מהו ויקרא, קרא וזמין לאפקא מהאי אור שלים דקיימא באמצעיתא, חד נהירו דאיהו יסודא דעלמא, דעליה קיימין עלמין ומההוא אור שלים עמודא דאמצעיתא, אתפשט יסודא חי עלמין, דאיהו יום מסטרא דימינא.

ולחשך קרא לילה, קרא וזמין ואפיק מסטרא דחשך חד נוקבא, סיהרא דשלטא בליליא , ואקרי לילה, רזא דאדנ״י, אדון כל הארץ. עאל ימינא בההוא עמודא שלים דבאמצעיתא כליל ברזא דשמאלא, וסליק לעילא עד נקודה קדמאה ונטיל

דף יז עמוד א

ואחיד תמן מלה דתלת נקודין חל״ם שור״ק חיר״ק זרע קדש דהא לית זרעא דאזדרע בר ברזא דא, ואתחבר כלא בעמודא דאמצעיתא, ואפיק יסודא דעלמא ובגין כך אקרי כל, דאחיד לכלא בנהירו דתיאובתא שמאלא להיט בתוקפא, וארח בכולהו דרגין ארח ריחא, ומההוא להיטו דאשא אפיק ההיא נוקבא סיהרא, וההוא להיטו הוה חשך, בגין דהוה מחשך. ותרין סטרין אלין אפיקו תרין דרגין אלין, חד דכר וחד נוקבא, יסודא אחיד בעמודא דאמצעיתא, מההוא תוספת נהורא דהוה ביה, דכיון דההוא עמודא דאמצעיתא אשתלים ועביד שלם לכל סטרין, כדין אתוסף ביה נהירו מעילא ומכל סטרין בחדוה דכלא ביה, ומההוא תוספת דחדוה נפיק יסודא דעלמין, ואקרי מוסף. מהכא נפקין כל חיילין לתתא ורוחין ונשמתין קדישין, ברזא יהו״ה צבאו״ת, אל אלהי הרוחות. לילה אדון כל הארץ, מסטרא דשמאלא מההוא חשך, ובגין דההוא חשך תיאובתיה לאתכללא בימינא, וחלש תוקפיה, אתפשט מניה האי לילה, כד שארי לאתפשטא האי לילה עד לא אסתיים, ההוא חשך עאל ואתכליל בימינא, וימינא אחיד ליה, ואשתאר בגריעו האי לילה, וכמה דחשך תיאובתיה לאתכללא באור, הכי לילה תיאובתיה לאתכללא ביום, חשך גרע נהוריה, ובגין כך אפיק דרגא בגריעו ולא בנהירו, חשך לא נהיר אלא כד אתכליל באור, לילה דנפק מניה לא נהיר אלא כד אתכליל ביום, גריעו דלילה לא אשתלים אלא במוסף, מה דאתוסף הכא גרע הכא,

במוסף הוה ביה רזא דנקודה עלאה, ורזא דעמודא דאמצעיתא בכל סטרין, ובגין כך אתוסף ביה תרין אתוון, בליליא גריעו ביה אלין תרין, כדין קרא כתיב ויקרא, וגרע מיניה ו״י, וכתיב קרא לילה, הכא רזא דשמא דשבעין ותרין אתוון גליפא דכתרא עלאה:

ויאמר אלהי״ם יהי רקיע בתוך המים וגו׳, הכא בפרט, רזא לאפרשא בין מיין עלאין לתתאין, ברזא דשמאלא, (נ״א, ואתברי) הכא מחלוקת ברזא דשמאלא, דעד הכא רזא דימינא הוא, והכא איהו רזא דשמאלא, ובגין כך אסגיאו מחלוקת, (נ״א, בין) בגין דא לימינא, ימינא איהו שלימא דכלא, ובגין כך בימינא כתיב כלא, דהא ביה תליא כל שלימו, כד אתער שמאלא אתער מחלוקת, ובההוא מחלוקת אתתקף אשא דרוגזא, ונפק מניה מההוא מחלוקת גיהנם, וגיהנם בשמאלא אתער ואתדבק. חכמתא דמשה בהא אסתכל ובעובדא דבראשית אשגח, בעובדא דבראשית הוה מחלוקת שמאלא בימינא, ובההוא מחלוקת דאתער ביה שמאלא נפק ביה גיהנם, ואתדבק ביה, עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי עאל בינייהו ואפריש מחלוקת, ואסכים לתרין סטרין, וגיהנם נחית לתתא, ושמאלא אתכליל בימינא, והוה שלמא בכלא. כגוונא דא מחלוקת קרח באהרן שמאלא בימינא, אסתכל משה בעובדא דבראשית, אמר לי אתחזי לאפרשא מחלוקת בין ימינא לשמאלא, אשתדל לאסכמא בינייהו, ולא בעי שמאלא ואתתקף קרח בתוקפיה, אמר ודאי גיהנם בתוקפא דמחלוקת, שמאלא אצטריך לאתדבקא, (ס״א, לעילא ולאתכללא בימינא), הוא לא בעי לאתדבקא לעילא ולאתכללא בימינא, ודאי יחות לתתא בתוקפא דרוגזא דיליה, ועל דא לא בעא קרח לאסכמא האי מחלוקת בידא דמשה, בגין דלא הוה לשם שמים, ולא חייש ליקרא דלעילא, ואכחיש עובדא דבראשית, כיון דחמא משה דהוה מכחיש עובדא דבראשית, ואתדחא איהו לבר, כדין ויחר למשה מאד, ויחר למשה על דאכחישו ליה דלא אסכים ההוא מחלוקת. מאד, על דאכחישו עובדא דבראשית, ובכלא אכחיש

דף יז עמוד ב

קרח בעילא ובתתא, דכתיב (במדבר כו ט) בהצותם על יהו״ה, הא תתא ועילא, ועל דא אתדבק כמה דאתחזי ליה מחלוקת דאתתקן כגוונא דלעילא וסליק ולא נחית ואתקיים בארח מישר דא מחלוקת דשמאי והלל, וקב״ה אפריש בינייהו ואסכים לון ודא הוה מחלוקת לשם שמים ושמים אפריש מחלוקת, ועל דא אתקיים, ודא הוה כגוונא דעובדא דבראשית. וקרח בעובדא דבראשית אכחיש בכלא, ופלוגתא דשמים הוה, ובעא לאכחשא מלי דאורייתא, ודאי באתדבקותא דגיהנם הוה, ועל דא אתדבק בהדיה.

ורזא דא בספרא דאדם, חשך כד אתער אתער בתוקפיה, וברא ביה גיהנם, ואתדבק בהדיה בההוא מחלוקת, כיון דשכיך רוגזא ותוקפא, אתער מחלוקת בגוונא אחרא, מחלוקת דרחימו, ותרין מחלוקת הוו, חד שירותא וחד סיומא, ודא איהו ארחהון דצדיקייא, שירותא דלהון בקשיו, וסופא דלהון בנייחא.

קרח הוה שירותא דמחלוקת, כפום רוגזא ותוקפא, ואתדבק בגיהנם, שמאי סופא דמחלוקת, כד רוגזא בנייחא אצטריך לאתערא מחלוקת דרחימו, ולאסכמא ע״י דשמים, ורזא דא יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל, דא מחלוקת קדמאה אתערו דרוגזא ותוקפא, בעא לאפרשא ואתער גיהנם, עד דרוגזא ותוקפא אצטנן וכדין ויעש אלהי״ם את הרקיע וגו׳, אתער מחלוקת דרחימו וחביבו וקיומא דעלמא, וברזא דא מחלוקת שמאי והלל, דתורה שבעל פה עאלת ברחימו גבי תורה שבכתב, והוו בקיומא שלים. הבדלה איהי ודאי בשמאלא, כתיב הכא הבדלה ויהי מבדיל, וכתיב ויבדל, וכתיב התם (שם טז ט) המעט מכם כי הבדיל וגו׳, וכתיב (דברים י ח) בעת ההיא הבדיל יהו״ה את שבט הלוי, דהא ודאי לית הבדלה אלא בשני באתר שמאלא. ואי תימא הבדלה בשני איהו ודאי, אמאי הבדלה בלוי דאיהו תליתאה, הבדלה בשמעון אצטריך דאיהו שני, אלא אע״ג דלוי איהו תליתאה, לדעתא דיעקב שני הוה, ולעולם בשני הוה, וכלא בארח מישר, בארח שלים כדקא יאות. הבדלה במוצאי שבת, בין אינון דשליטין ביומי חול לשבת, וכד נפיק שבת, סלקא מגיהנם חד סטרא מעינא בישא, (ס״א, טסירא ממנא בישא), דבעא לשלטאה, בשעתא דאמרין ישראל (תהלים צ יז) ומעשה ידינו כוננה עלינו, ונפיק מההוא דרגא דאקרי שמאלא (נ״א, שאולה), ובעי לאתערבא בזרעא דישראל, ולשלטאה עלייהו דישראל, וישראל עבדי עובדא בהדס ובין ואמרי הבדלה, ואתפרש מנייהו, ומאיך ההוא סטרא ועאל לדוכתיה בשאול, אתר דקרח וסיעתיה תמן, דכתיב (במדבר טז לג) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה, ואינון לא נחתי תמן עד דעבדי ישראל הבדלה מנהון, דכתיב (שם כא) הבדלו מתוך העדה וגו׳. ולעולם הבדלה בשני דאיהו שמאלא, בשירותא ותוקפא ורוגזא דאתער שמאלא במחלוקת, עד לא שכיך בנייחא, ואתברי ביה גיהנם, כדין אתבריאו כל אינון מלאכים דקטרגי למאריהון לעילא, ואכיל לון נורא ואתוקדו, וכן כל שאר אינון דמתבטלי ולית לון קיומא, ואתאכלו בנורא, כגוונא דא קרח לתתא וכלא כגוונא דא.

יהי רקיע, אתפשט פשיטו דא מן דא א״ל קטפא ימינא, א״ל גדול, אתפשט פשיטו מן גו מייא, לאשתלמא שמא דא א״ל, ולאתכללא בההוא פשיטו דא בדא, ואתפשט מאל אלהי״ם, הי״ם אלין אתפשטו, ואתהפכו למהוי מיין תתאין ימ״ה. ההוא פשיטו דאתפשט בשני מיין עלאין הי״ם, זה הים גדול, הי״ם מיין עלאין, הפוכא דאלין אתוון ימ״ה מיין תתאין, כיון דאתתקנו אתעבידו כלא כללא חדא, ואתפשט שמא דא בכמה דוכתי. מיין עלאין דכורין,

ומיין תתאין נוקבי, בקדמיתא הוו מים במים עד דאתפרשו לאשתמודעא מיין עלאין ותתאין, דא אלהי״ם (נ״א, מיין עלאין), ודא אדנ״י (נ״א, מיין תתאין), ודא ה׳ עילאה וה׳ תתאה, מה כתיב ויעש אלהי״ם את הרקיע, אתפשטותא דא נטל שמא דא אלהי״ם מיין עלאין, ומיין

דף יח עמוד א

תתאין אדנ״י, ועם כל דא כיון דאשתלימו מיין דכורין במיין נוקבין, שמא דאלהי״ם אתפשט בכלא. ואע״ג דאפריש בין מיין עלאין לתתאין, מחלוקת לא אתבטל עד יום תליתאי ואסכים מחלוקת ואתיישב כלא בדוכתיה כדקא יאות ובגין מחלוקת דא אע״פ דאיהו קיומא דעלמא, לא כתיב כי טוב בשני, דלא אשתלים עובדא, ומיין עלאין ומיין תתאין הוו כחדא, ולא הוו תולדין בעלמא, עד דאתפרשו ואשתמודעו, ובגין כך עבדו תולדין, ועם כל דא אע״ג דהבדלה הוי בשני, ומחלוקת ביה הוה, יום תליתאי אסכים בכלא, דהוא שמא דאיגלף בגליפוי (ס״א, יהו״ה) הוה, לאסתכמא מיין עלאין ומיין תתאין, ה׳ עלאה ה׳ תתאה, ו׳ בינייהו לאשלמא בתרין סטרין, וסימנא דא מי הירדן, מיין עלאין קמו נד אחד, מיין תתאין נחתו לימא וישראל אזלי באמצעיתא חמש רקיעין כתיבי הכא וחי העולמים אזיל בהו ואנהיג בהו, וכלהו כלילן דא בדא, ואלמלא האי מחלוקת דאסתכם ע״י דאמצעיתא, לא אתכלילו ולא אשתיירו (נ״א, אתיישרו) דא בדא. חמש מאה שנין אינון, דאילנא דחיי דביק בהו למעבד איבין ותולדין לעלמא, וכל מימוי דבראשית דנגדין ואתמשכן מבראשית, אתפלגו תחותוי על ידיה, ודוד מלכא נקיט כלא, ואיהו פליג לבתר, דכתיב (שמואל ב ו יט) ויחלק לכל העם לכל המון וגו׳, וכתיב (תהלים קד כח) תתן להם ילקוטון, וכתיב (משלי לא יט) ותקם בעוד לילה ותתן טרף וגו׳. בשעתא דאתער מחלוקת בתוקפא דשמאלא, אסגי ואתקף הורפילא דטיפסא, ונפקו מתמן טסירין, ואקרישו מיד בלא לחותא כלל והוו דכר ונוקבא, ומנהון אתפרשו זינין בישין לזינייהו, והכא תקיפו דרוח מסאבא, בכל אינון תוקפין טסירין, ואינון רזא דערלה, אלין אתקפו בזינין תקיפין, חד אפע״ה וחד נח״ש, ותרוויהו חד. אפעה אוליד (ס״א, לשבעין) לשבעה שנין, בחבורא חדא אתהדר כלא לשבע שנין דנחש, הכא איהו רזא דגיהנם דאקרי בשבע שמהן, יצר הרע בשבע שמהן אקרי, ובכמה דרגין אתפשט מסאבו מהכא לעלמא, וכלא מרזא דשמאלא, טב וביש, ואיהו ישובא דעלמא, הכא שמא גליפא דתמני סרי אתוון, ממנא על גשמי רצון נדבה וברכה, ישובא דעלמא:

ויאמר אלהים יקוו המים וגו׳: , בארח קו, למהוי בארח מישר, דהא מרזא דההיא נקודה קדמאה נפיק כלא בסתימו, עד דמטי ואתכניש להיכלא עלאה, ומתמן נפיק בקו מישר לשאר דרגין, עד דמטי להההוא אתר חד דכניש כלא, בכלל דכר ונוקבא, ומאן איהו חי עלמין. המים דנפקי מלעילא מאת ה׳ עלאה, מתחת השמים, ו׳ זעירא, ועל דא ו׳ ו׳ חד שמים וחד מתחת השמים, כדין ותראה היבשה, דא ה׳ תתאה, דא אתגלי, וכל שאר אתכסי, ומגו האי בתראה אשתמע בסוכלתנו ההוא דאתכסי, אל מקום אחד בגין דהכא הוא קשורא דיחודא דעלמא עלאה.

יהו״ה אחד ושמו אחד, תרין יחודין, חד דעלמא עלאה לאתיחדא בדרגוי, וחד דעלמא תתאה לאתיחדא בדרגוי, קשורא דיחודא דעלמא עלאה עד הכא איהו, חי עלמין תמן אתבסים, ואתקשר עלמא עלאה ביחודא דיליה, ובגין כך אקרי מקום אחד, כל דרגין וכל שייפין מתכנשין תמן, והוו כלהו ביה חד בלא פרודא כלל, ולית דרגא דאתיחדן תמן ביחודא חד אלא האי, וביה אתכסיין כלהו בארח סתים בתיאובתא חד, עד הכא בדרגא דא, אתייחד עלמא דאתגלייא בעלמא דאתכסייא. עלמא דאתגלייא אתייחד אוף הכי לתתא, ועלמא דאתגלייא איהו עלמא תתאה (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, (שמות כד י) ויראו את אלהי ישראל, (במדבר יד י) וכבוד יהו״ה נראה, (שם יז ז) וירא כבוד יהו״ה, (יחזקאל א כח) כמראה הקשת וגו׳ כן מראה הנגה סביב, הוא מראה דמות כבוד יהו״ה, ודא איהו רזא ותראה היבשה.

(שם) כמראה הקשת, זה חי עלמין, וזהו את קשתי נתתי בענן דא מלכות, נתתי מן יומא דאתברי עלמא ביומא

דף יח עמוד ב

דעיבא דאתחזי קשת, (דאתער שמאלא לאתתקפא), מראה דמות כבוד יהו״ה אתער שמאלא לאתתקפא, נפקת רחל ותקש בלדתה מיכא״ל בסטרא דא, רפא״ל בסטרא דא, גבריא״ל בסטרא דא. ואינון גוונין דאתחזיין בההוא דמות, חיור וסומק וירוק כן מראה הנגה סביב, נהירו דאתכסייא בגלגולא דחיזו דעינא, הוא מראה דמות כבוד יהו״ה גוונין דאתיחדא יחודא תתאה, לפום יחודא דאתייחד יחודא דלעילא יהו״ה אלהינ״ו יהו״ה, גוונין סתימין דלא אתחזן, ואתקשרן אל מקום אחד, יחודא חדא בעלאה, גוונין בקשת לתתא לאתיחדא בהו, חוור סומק וירוק כגוונין סתימין, ואינון יחודא אחרא, רזא ושמו אחד, בשכמל״ו יחודא דלתתא, יחודא עלאה (דברים ו ד) שמע ישראל יהו״ה אלהינ״ו יהו״ה אחד, דא לקביל דא.

יקוו - מדידו דקו ומשחתא, הכא שית תיבין, והכא שית תיבין, משחתא בוצינא דקרדינותא, דכתיב (ישעיה מ יב) מי מדד בשעלו מים, ודא איהו יקוו המים, הכא שעורא דיוצר עלמין יו״ד ה״א וא״ו ה״א. קדוש קדוש קדוש, דא איהו יקוו המים, יהו״ה צבאות דא איהו אל מקום אחד, ברזא דשמא דא, מלא כל הארץ כבודו, דא ותראה היבשה, רזא גליפא שמא דיחודא כוז״ו במוכס״ז כוז״ו.

תדשא הארץ דשא עשב וגו׳, השתא אפיקת חילא באינון מיין דאתכנשו לאתר חד ונגדין בגויה גו טמירו סתימאה, ונפקין בגויה טמירין עלאין וחיילין קדישין, די כל אינון בני מהימנותא מתקנן לון בתקונא דמהימנותא, בההיא פולחנא דמאריהון. ורזא דא (תהלים קד יד) מצמיח חציר לבהמה וגו׳, דא בהמה דרביעא על אלף טורין, ומגדלין לה בכל יומא ההוא חציר, וחציר דא אינון מלאכין שליטין לפום שעתא, דאתבריאו בשני, וקיימין למיכלא דהאי בהמה, בגין דאית אשא אכלא אשא. ועשב לעבודת האדם, עשב דא אלין אופנין וחיות וכרובים, דכלהו מתקנן גו תקונייהו, וקיימין לאתתקנא בשעתא דבני נשא אתיין לפולחנא דמאריהון בקרבניהון ובצלותא, דדא איהו עבודת האדם, ועשב דא אזדמן ואתעתד לעבודת האדם, לאתתקנא בתקוניה כדקא יאות, וכד אינון מתתקנן בההיא עבודת האדם, לבתר מנייהו נפקי מזוני וטרפין לעלמא, דכתיב (שם) להוציא לחם מן הארץ, ודא איהו עשב מזריע זרע, דהא חציר לא מזריע זרע איהו, אלא אזדמן למיכלא דאשא קדישא, ועשב לתקונא דעלמא, וכל דא להוציא לחם מן הארץ, כל תקונין דבני נשא דקא מתקני להאי עשב הארץ, דפולחנא דלהון למאריהון לספקא על ידיהון מההיא ארץ טרפי ומזוני להאי עלמא, ולאתברכא בני נשא מברכן דלעילא.

עץ פרי עושה פרי, דרגא על דרגא דכר ונוקבא, כמה דעץ פרי אפיק חילא דעץ עושה פרי, אוף הכא אפיק איהו ומאן איהו, אלין אינון כרובים ותמרות, מאי תמרות אלין אינון דסלקי בתננא דקרבנא, ומתתקני בהדיה ואקמן (נ״א ואקרון) תמרות עשן, וכלהו קיימין בתקונייהו לעבודת האדם, מה דלא קיימא כן חציר, דהא אתעתד למיכל, דכתיב (איוב מ י) הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר כבקר יאכל. עץ פרי עושה פרי, דיוקנא דכר ונוקבא, ודמות פניהם פני אדם, אלין לאו אינון כאינון כרובים, אלין אפי רברבן בדיקנא חתימא, כרובים אפי זוטרי כרביין פני אדם, כל (דין) דיוקנין כלילן בהו, בגין דאינון אפין רברבין, ומצטיירין בהו ציורין גלופין כגלופי שמא מפרש, בארבע סטרי דעלמא, מזר״ח מער״ב צפו״ן ודרו״ם, מיכא״ל רשים ברשימו לצד דרום, וכל אנפין מסתכלין לגביה, פני אד״ם פני ארי״ה פני שו״ר פני נש״ר, אדם איהו דכר ונוקבא, ולא איקרי אדם בר הני. ומניה אצטיירין ציורין דרכב אלהי״ם רבותים, דכתיב (תהלים סח יב) רכב אלהי״ם רבותים אלפי שנאן, שנאן כללא דכלהו ציורין שו״ר נש״ר ארי״ה, ן׳ דא איהו אדם

דף יט עמוד א

פשיטו דאתכליל כחדא ברזא דכר ונוקבא, וכלהו אלפין ורבבן כלהו נפקי מהני רזא שנא״ן, ומהני דיוקנין מתפרשין כל חד וחד בסטרייהו כמה דאתחזי לון, ואלין אינון דקא משלבן חד בחד וכליל חד בחד למהוי כל חד וחד כליל בחבריה.

שו״ר נש״ר ארי״ה אדם, אתנהגן ברזא דארבע שמהן גליפן, סלקין לאתנהגא ולאסתכלא. סליק לאתנהגא ולאסתכלא שור לאנפי אדם, סליק שמא חד מתעטרא מחקקא ברזא דתרין גוונין ואיהו אל, כדין אתהדר לאחורא, וכורסיה חקיק וגליף ליה, ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא. סליק לאתנהגא ולאסתכלא נשר לאנפי אדם, סליק שמא אחרא מתעטרא מחקקא ברזא דתרין אנפין גוונין, לאתנהרא ולאסתלקא בסליקו בעטורא דלעילא ואיהו גדול, כדין אתהדר לאחורא וכורסיה חקיק וגליף ליה, ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא. סליק לאתנהגא ולאסתכלא אריה לאנפי אדם, סליק שמא אחרא מתעטרא מתחקקא ברזא דתרין אנפין גוונין, לאתתקפא ולאתישרא בתוקפא ואיהו גבור, כדין אתהדר לאחורא וכורסיה חקיק וגליף ליה, ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא. אדם אסתכל בכלהו וכלהו סלקין ומסתכלין ביה, כדין כלהו אצטיירו בגלופייהו בציורא דא, ברזא דשמא חד דאקרי נורא, וכדין כתיב עלייהו (יחזקאל א ו) ודמות פניהם פני אדם, כלהו כלילן בהאי דיוקנא, והאי דיוקנא כליל לון, ועל רזא דא אקרי קב״ה (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא, דהא שמהן אלין גליפין אינון לעילא ברזא דרתיכא עלאה כלילא בארבע אתוון יהו״ה, דאיהו שמא דכליל כלא דיוקנין אלין מחקקן גליפן בכורסייא, וכורסייא גליפא מרקמא בהו, חד לימינא וחד לשמאלא וחד לקמא וחד לאחורא, רשימא בארבע סטרין דעלמא.

כרסייא כד סלקא רשימא בארבע דיוקנין אלין, אלין ארבע שמהן עלאין נטלין להאי כרסייא, וכרסייא אתכליל בהו, עד דנקטא ולקטא נפשין וענוגין דכסופין, כיון דנקטא ולקטא אינון ענוגין וכסופין, נחתא מלייא כאילנא דמליא ענפין לכל סטר ומלי אבין, כיון דנחתא, נפקי אלין ארבע דיוקנין מצטיירין בציורייהו גליפן, מנהרין נציצין מלהטין, ואינון זרעין זרעא על עלמא, כדין אתקרי עשב מזריע זרע, עשב דאינון זרעין זרעא על עלמא, נפקא דיוקנא דאדם דכליל כל דיוקנין, כדין כתיב עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ, לא אפיק זרעא אלא לתועלתא על הארץ, אשר זרעו בו דייקא, מכאן דלית רשו לבר נש לאפקא זרעא מניה לבטלא.

חציר (נ״א דשא), רזא דהכא לאו איהו מזריע זרע, ובגין כך אתבטל ולא קיימא בקיומא כהני אחרנין, דלית לון דיוקנא לאצטיירא ולאתגלפא בדיוקנא וציורא כלל, אלא אתחזון ולא אתחזון, כל אינון דלא אצטיירו בציורא ודיוקנא לית לון קיומא, קיימי לפום שעתא ואתאכילו באשא דאכלא אשא, ומהדרין כמלקדמין, וכן בכל יומא. בר נש לתתא אית ליה דיוקנא וציורא, ולא איהו בקיומא כגוונא דהני דלעילא, ציורא ודיוקנא דלעילא מצטיירין בציוריהון כמה דהויין בלא מלבושא אחרא לאצטיירא, ובגין כך אינון בקיומא תדיר, ציורא דאדם לתתא מצטיירין בציורייהו במלבושא, ולא כגוונא אחרא, ובגין כך קיימין בקיומא זמן ועידן, ובכל ליליא ולילא מתפשט רוחא מהאי מלבושא וסלקא, וההוא אשא דאכלא אכיל ליה, ובתר אתהדר כמלקדמין ומצטיירין בלבושייהו, ובגין כך לית לון קיומא כאינון דיוקנין דלעיל, ועל דא כתיב (איכה ג כג) חדשים לבקרים, בני נשא דאינון חדשים בכל יומא ויומא,

דף יט עמוד ב

מאי טעמא רבה אמונתך, רבה איהו ולא זעירא, רבה אמונתך ודאי, רבה דיכלא לנטלא כל בני עלמא ולאכללא לון בגוה עלאה ותתאה אתר רב וסגי איהו דכליל כלא ולא אתמליא יתיר, ורזא דא (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו׳, אזלי לגבי ימא וימא נטיל לון ואכיל לון בגויה ולא אתמליא, ובתר אפיק לון כמלקדמין ואזלי, ובג״ד רבה אמונתך. ביומא דא כתיב כי טוב כי טוב תרי זמני, בגין דיומא דא אחיד לתרין סטרין ואפריש מחלוקת, אמר להאי סטרא כי טוב ולהאי סטרא כי טוב ואסכים בינייהו, ובגין כך אית ביה תרין זמנין ויאמר ויאמר, הכא רזא דשמא דארבע אתוון, גליפא מחקקא, סליק לתריסר אתוון בארבע דיוקנין, בארבע סטרין רשים על כורסיא קדישא:

ויאמר אלהי״ם יהי מאורות וגו׳, מארת חסר, דאתברי אסכרה לרביי, דבתר דאתגניז נהירו אור קדמאה, אתברי קליפה למוחא, וההיא קליפה אתפשט, ואפיק קליפה אחרא, כיון דנפקת, סלקא ונחתא, מטת לגבי אנפי זוטרי, בעאת לאתדבקא בהו ולאצטיירא בגווייהו, ולא בעאת לאפרשא מנייהו, אפרש לה קב״ה מתמן ונחית לה לתתא כד ברא אדם, בגין לאתקנא האי בהאי עלמא, כיון דחמאת לחוה דקא מתדבקא בסטרוי דאדם דשפירו דלעילא, וחמאת דיוקנא שלים, פרחא מתמן, ובעאת כמלקדמין לאתדבקא באנפי זוטרי, אינון נטרי תרעין דלעיל לא שבקו לה, נזף קב״ה בה, ואטיל לה בשפולי ימא, ויתבת תמן עד דחטא אדם ואנתתיה, כדין אפיק לה קב״ה משפולי ימא, ושלטא על כל אינון רביי אפי זוטרי דבני נשא, דאתחזון לאענשא בחובי דאבוהון, ואיהי אזלא משטטא בעלמא, קריבת לתרעי ג״ע דארעא, וחמת כרובים נטרי תרעי דג״ע, ויתבא תמן לגבי ההוא להט החרב, בגין דהיא נפקת מסטרא דההוא להט, בשעתא דההוא להט אתהפך, ערקת ומשטטת בעלמא, ואשכחת רביי דאתחזון לאתענשא, וחייכת בהו וקטילת לון, ודא איהו בגריעו דסיהרא דאזעירת נהורא, ודא מארת, כד אתיליד קין לא יכלא לאתדבקא ביה, לבתר אתקריבת בהדיה, ואולידת רוחין וטיסין. אדם מאה ותלתין שנין שימש ברוחין נוקבין, עד דאתת נעמה, ומגו שפירו דילה טעו בני האלהי״ם בתרה, עז״א ועז״אל, ואולידת מנייהו ומינה אתפשטו רוחין בישין ושדין בעלמא, דאיהי אזלת ומשוטטת בליליא (נ״א בלילית), ואזלת בעלמא וחייכת (נ״א וחייכן) בבני נשא, ועבדי לון דאושדון קרי, ובכל אתר דאשכחן בני נשא ניימין יחידאין בביתא, שרן עלייהו ואחידן לון ומתדבקן בהו, ונטלי מנייהו תאובתא ואולידן מנייהו, ותו פגעין ביה במרעין ולא ידע, וכל דא בגריעו דסיהרא, מארת, כד אתתקנת סיהרא אתהפכן אתוון (תהלים יח לא) אמרת יהו״ה צרופה מגן הוא לכל החוסים בו, מגן הוא על כל אינון רוחין בישין וקסטירין דמשטטי בעלמא בגריעו דילה, לכל אינון דאחידן ביה בהימנותיה דקב״ה.

שלמה מלכא כד נחית לעמקא דאגוזא דכתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי, נטל קליפה דאגוזא ואסתכל בכל אינון קליפין, וידע (נ״א ואסתכל, דכל אינון לא נבראו אלא מעינוגא) דכל אינון ענוגין דהנהו רוחין קליפין דאגוזא, לאו איהו אלא לאתדבקא בבני נשא, (נ״א ולאסטאה) ולאסתאב לון, דכתיב (קהלת ב ח) ותענוגות בני האדם שדה ושדות, תו תענוגי בני אדם דמתענגי בשינתא דליליא, נפקא מנייהו שדה ושדות, וכלא אצטריך קב״ה למברי בעלמא ולאתקנא עלמא בהו, וכלא מוחא לגו, וכמה קליפין חפאן למוחא, וכל עלמא כהאי גוונא עילא ותתא, מריש רזא דנקודה עלאה עד סופא דכל דרגין, כלא

דף כ עמוד א

איהו דא לבושא לדא ודא לדא, דא מוחא לגו מוחא, וקליפה (ס״א מוחא) רוחא דא לגו מן דא, ודא לגו מן דא, עד דאשתכח דהאי קליפה להאי והאי להאי.

נקודה קדמאה הוה נהירו פנימאה, דלית ליה שעורא למנדע זכיכו ודקיקו ונקיו דיליה עד דאתפשט פשיטו וההוא פשיטו דההיא נקודה אתעביד חד היכלא לאתלבשא ההיא נקודה נהירו דלא ידיע לסגיאו זכוכא דיליה היכלא דאיהו לבושא להההיא נקודה סתימא, איהי נהירו דלית ליה שעורא, ועם כל דא לאו דקיק וזכיך איהו כההיא נקודה קדמאה טמיר וגניז.

ההוא היכלא אתפשט פשיטו אור קדמאה וההוא פשיטו איהו לבושא להההוא היכלא דקיק וזכיך פנימאה יתיר, מכאן ולהלאה אתפשט דא בדא ואתלבש דא בדא, עד דאשתכח דא לבושא לדא, ודא לדא, דא מוחא ודא קליפה, ואע״ג דדא לבושא, אתעביד איהו מוחא לדרגא אחרא, וכלא כגוונא דא אתעביד הכי לתתא, עד כי בצלם דא איהו בר נש בהאי עלמא, מוחא וקליפה רוחא וגופא, וכלא איהו תקונא דעלמא. כד הות סיהרא בשמשא בדבקותא חדא, הות סיהרא בנהירו, כיון דאתפרשא מן שמשא ואתפקדת על חילהא, אזעירת גרמה אזעירת נהורא, ואתברון קליפין על קליפין לגניזו דמוחא, וכלא תקונא דמוחא, ועל דא יהי מארת, חסר, וכל דא לתקונא דעלמא, ודא הוא דכתיב להאיר על הארץ:

ויעש אלהי״ם את שני המאורות הגדולים, ויעש רבויא ותקונא דכלא כדקא יאות, את שני המאורות הגדולים, בקדמיתא בחבורא חדא, רזא דא שמא שלים כחדא יהו״ה אלהי״ם, אע״ג דלא איהו באתגליא אלא בארח סתים, הגדולים, דאתבריאו (נ״א דאתרביאו) בשמא דא כדא, לאתקרי בהו שמא דכלא מצפץ מצפץ, אלין שמהן עלאין דתליסר מכילן דרחמי, הגדולים, אלין אתרביאו וסלקין לעילא, בגין דאינון עלאין מרזא עלאה, וסלקין לתועלתא דעלמא, דאתקיימא בהון עלמין, כגוונא דא שני המאורות תרוייהו כחדא סליקו ברבותא חדא. לא אתיישב סיהרא לגבי שמשא, דא אכסיף מקמי דא, סיהרא אמרה (שיר א׳) איכה תרעה, שמשא אמרה (שם) איכה תרביץ בצהרים, שרגא זעירא אכדין צהיר בצהרים, (שם) שלמה אהיה כעוטיה, אכדין בכסופא, כדין אזעירת גרמה למהוי רישא לתתאי, דכתיב צאי לך בעקבי הצאן, אמר לה קב״ה זילי ואזעירי גרמך, ומתמן לית לה נהורא בר משמשא, דבקדמיתא הוו יתבי כחדא בשקולא, לבתר אזעירת גרמה בכל אינון דרגין דילה, אע״ג דאיהי רישא עלייהו, דהא לית אתתא ברבוייא בר בבעלה כחדא.

את המאור הגדול יהו״ה, **ואת המאור הקטן** אלהי״ם, סוף כל דרגין סופא דמחשבה, בקדמיתא אתרשים איהי לעילא באתוון דשמא קדישא, את רביעאה דיליה, ולבתר אזעירת גרמה לאתקרי בשמא דאלהי״ם, ועם כל דא סלקא לכל סטרין, לעיל באת ה׳ בחבורא דאתוון דשמא קדישא, לבתר אתפשטו דרגין מסטרא דא ומסטרא דא, דרגין דאתפשטו מסטרא דלעילא אקרון ממשלת היום, דרגין דאתפשטון מסטרא דלתתא אקרון ממשלת הלילה, ואת הכוכבים שאר חילין ומשריין דלית לון חושבנא, דכלהו תליין בההוא רקיע השמים חי העולמים, דכתיב ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים להאיר על הארץ, דא ארץ עלאה לתתא, כדוגמא דא חי העולמים, ודא להאיר על הארץ, דא ארץ תתאה כדוגמא דלעיל.

מלכותא דדוד אתתקן ביומא דא רגלא וסמכא רביעאה דכורסייא, אתתקנו אתוון ואתיישרו על דוכתייהו, ועם כל דא עד יום שתיתאה דאתתקן דיוקנא דאדם, תקונא כדקא יאות לא אתיישב בדוכתיה, וכדין אתתקן כורסיא עלאה וכורסיא תתאה, ועלמין כלהו אתיישבו בדוכתייהו, ואתוון כלהו אתתקנן

דף כ עמוד ב

על גלגלוי בפשיטו דטופסירא דקוטרא.

ויומא רביעאה איהו יומא מאיס מבונים כמה דאת אמר (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים, הה״ד (שיר א ו) בני אמי נחרו בי, דהא נהורא דא אזעירת גרמה ונהירו דילה, וקליפין אתקנו על דוכתייהו, כל אינון נהורין דנהרן כלהו תליין בהאי רקיע השמים לאתקנא בהו כורסייא דדוד.

אלין נהורין מציירין ציורא דלתתא, לאתקנא ציורא דכלהו דאינון בכללא דאדם ציורא פנימאה, דכל ציורא פנימאה אקרי הכי, ומהכא כל ציורא דאתכליל באתפשטו דא אקרי אדם, הה״ד (יחזקאל לד לא) אדם אתם, אתם קרויין אדם ולא שאר עמין עעכו״ם. וכל רוחא אקרי אדם, רוחא דסטר קדישא, גופא דיליה לבושא איהו, ועל דא כתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני וגו׳, בשרא דאדם לבושא איהו, ובכל אתר כתיב בשר אדם, אדם לגו, בשר לבושא דאדם גופא דיליה, טסירין דלתתא דאתהתך בהתוכא דרוחא דא, אצטיירו מניה ציורין דאתלבשן בלבושא אחרא, כגון ציורא דבעירי דכיין, (דברים יד ד) שור שה כשבים ושה עזים, איל וצבי ויחמור וגו׳, אינון דבעיין לאתכללא בלבושא דאדם, ההוא רוחא פנימאה דאינון סטרין (ס״א ציורין), סליק בההוא שמא דאתקרי בה גופא דיליה, לבושא דההוא שמא בשר שור, שור איהו פנימאה דההוא גופא, בשר דיליה לבושא, וכן כלהו.

כגוונא דא בסטרא אחרא מסאבא, רוחא דאתפשט בשאר עמין עעכו״ם, נפקא מסטרא מסאבא, דלאו איהו אדם, ובגין כך לא סליק בשמא דא, שמא דההוא רוחא טמא, לא סליק בשמא דאדם, ולית ביה חולקא, גופא דיליה לבושא דההוא טמא, בשר טמא יטמא לגו, בשר לבושא דיליה, בגין כך בעוד דשרי ההוא רוחא בההוא גופא אתקרי טמא, נפק רוחא מההוא לבושא לא אקרי טמא, ולא סליק ההוא לבושא בשמא. טסירין לתתא דאתהתך בהתוכא

דרוחא דא, אצטיירן מניה ציורין דאתלבשן בלבושא אחרא, כגון ציורי בעירי מסאבי, ואורייתא פתח בהו (ויקרא יא כט) וזה לכם הטמא, כגון חזיר ועופי ובעירי דההוא סטרא, רוחא סליק בההוא שמא, גופא לבושא דיליה, וגופא בשר חזיר אקרי, חזיר לגו, בשרא לבושא דיליה, ובגין כך אלין תרין סטרין מתפרשן, אלין אתכלילו ברזא דאדם, ואלין אתכלילו ברזא דטמא, כל זינא אזיל לזיניה ואתהדר לזיניה. נהורין עלאין דקא מנהרין, נהרן בההוא רקיע השמים וכו׳, לאצטיירא לתתא ציורין כדקא חזי, דכתיב ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים וגו׳.

ולמשול ביום ובלילה (בראשית א יח) , שלטנו דתרין נהורין, דא איהו שלטנו כדקא חזי, מאור גדול שלטנו ביממא, מאור קטן שלטנו בליליא, ורזא דא מהכא שלטנותא דדכורא ביממא, למנאה (נ״א למלאה) ביתיה דאצטריך, ולאעלא ביה טרפא ומזונא, כיון דעאל ליליא, ונוקבא נקיט כלא, לית שלטנו דביתא בר בנוקבא, דהא כדין שלטנו דילה, דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, היא ולא הוא, ממשלת היום דדכורא, ממשלת הלילה דנוקבא,

(גליון רש״ב: - מאור גדול דא הוא שמשא, ואית ביה תרין עשר פתחין, אית ביה תרי עשר שעתי, ושמשא שליט על יומא, מאור קטן אית ביה תרי עשר פתחין, ודא סיהרא, ושלטא על ליליא, ולילא אית ביה תריסר שעתי, ועל דא ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד, שמשא ותריסר פתחין אתעבידן י״ג מכילן דרחמי, ליל סיהרא ותריסר פתחין אתעבידו י״ג, ואתעבידו שמשא וסיהרא חד, יום ולילה אחד, הה״ד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, ורזא דא לעילא)

ואת הככבים (בראשית א טז) , כיון דנוקבא פקידת ביתא ואתכניסת לבעלה, לית שולטנו לביתא, אלא לעולמתן דאשתארן בביתא לאתקנא כל תקוני ביתא, ובתר אתהדר ביתא לשלטנו דדכורא ביממא, כלא כדקא חזי:

ויעש אלהי״ם את שני המאורות, דא מאור ודא מאור, בגין כך אינון נהורין דסלקי לעילא אקרון מאורי אור, ואינון נהורין דנחתין לתתא אקרון מאורי אש, דאינון דרגין לתתא, ושלטי כל יומי דחול, ועל דא כד נפיק שבתא מברכין על שרגא, דהא אתיהיב לון רשו לשלטאה, אצבען דבר נש אינון סתרא דדרגין ורזין דלעילא, ואית בהו פנימאין ואחורים אחורים אינון לבר, ואינון רמז לטופרין דאצבען, ובגין כך אית

דף כא עמוד א

רשו לאסתכלא בטופרין במוצאי שבת, דהא נהרין מההוא שרגא, ונהרין מההוא אש לשלטאה אלין אתחזיין אצבען לגו לא אית רשו לאתחזייא בההוא שרגא דהא מלעילא נהרין ואקרון פנים פנימאין, ורזא דא וראית את אחורי ופני לא יראו, דלא יסתכל בר נש במוצאי שבת באצבען לגו בשעתא דאמר בורא מאורי האש, (שמות לג ג) וראית את אחורי אלין פנים דלבר, דאתרמיזו בטופרי, (שם) ופני לא יראו, אלין אצבען לגו, אלין שלטי בשבתא, ואלין שלטי בחול.

וביומא דשבתא קב״ה שליט בלחודוי באינון פנים פנימאין על כורסי יקריה וכלהו אתכלילן ביה, ושלטנותא דיליה איהו, ובגין כך אחסין נייחא לכל עלמין, וירתין ירותא דיומא דא עמא קדישא דאקרון עמא חד בארעא, מאורי אור מסטרא דימינא, דאיהו אור קדמאה דהוה ביומא קדמאה, דביומא דשבתא נהרין אינון מאורי אור בלחודייהו ושלטין, ומנייהו נהרין כלהו לתתא, וכד נפיק שבתא גניזין מאורי אור דלא אתגליין, ומאורי האש שלטין כל חד וחד על דוכתייהו, אימתי שלטין במוצאי שבת עד מעלי יומא דשבתא, ועל דא אצטריכו לאתנהרא מההוא שרגא במוצאי שבת.

והחיות רצוא ושוב, דלא יכיל עינא למשלט בהו, בגין דאינון רצוא ושוב, חיות דאתגליין, אינון דההוא אופן קאים בגוייהו, ומאן איהו דא מטטרון דאיהו רב ויקיר משאר אלין (נ״א חיילין), ועלאה חמש מאה פרסי, חיות דמטמרן אינון תחות תרין אתוון עלאין דאתכסיין י״ה, אתוון שליטין על ו״ה, אלין רתיכא לאלין, וההוא טמירא לכל טמירין דלא אתידע כלל שליט על כלא ורכיב על כלא.

חיות דאתגליין אינון לתתא, תחות אלין עלאין דמטמרן, ואתנהרן מנייהו ונטלין בגינייהו, חיות עלאין כלהו כלילן ברקיע השמים, ועלייהו כתיב יהי מארת ברקיע השמים, והיו למאורות ברקיע השמים, כלהו תליין בההוא רקיע השמים, רקיע שעל גבי החיות, דא ההוא דכתיב (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח, דא ההוא קדמון (נ״א ה׳ קדמאה), דהא מתמן ולהלאה לית מאן דיכיל לאסתכלא ולמנדע, מאי טעמא משום דאיהו סתים במחשבה ומחשבה דקב״ה טמירא סתימא עלאה, מחשבה דבר נש בכל עלמא (ס״א לא יכיל) לאתדבקא ולמנדע לה, מלין דתליין במחשבה עלאה לית מאן דיכיל לאתדבקא לון, מחשבה ממש על אחת כמה וכמה, לגו מן מחשבה מאן איהו דעביד רעיוני, דהא לית סוכלתנו למשאל כ״ש למנדע, אין סוף לית ביה רשומא כלל, ולא תליא שאלתא ביה ולא רעיונא לאסתכלותא דמחשבה כלל. מגו סתימא דסתימא, מריש נחיתו דאין סוף, נהיר נהירו דקיק ולא ידיע, סתים בסתימו (נ״א ברשימו) כחדודא דמחטא, רזא סתימא דמחשבה לא ידיע, עד דאתפשט נהירו מניה, באתר דאית ביה

רשימין דאתוון, כלהו מתמן נפקן בריש כלא א, רישא וסופא דכל דרגין, רשימו דאתרשים ביה דרגין כלהו, ולא אקרי אלא אחד, לאחזאה דאע״ג דאית ביה דיוקנין סגיאין לאו איהו אלא חד, ודאי איהו את דעלאין ותתאין תליין ביה.

ראשיתא דאל״ף טמירו דרזא דמחשבה עלאה, וההוא אתפשטו דההוא רקיע עלאה כלא סתים בההוא רישא בגין דכד נפיק א׳ מהאי רקיע בדיוקנא דרזא דרישא דמחשבה נפקא, בההוא אמצעיתא דאל״ף שית דרגין כלילן ביה, רזא דכלהו חיות טמירין עלאין (ס״א דסליקן) (ס״א דתליין) מגו מחשבה. חד נהירו דנהיר ואתגניז, דא נהירא דאת ט דבראשית (ס״א ב׳ דבראשית), חום היום דהוה אברהם יתיב פתח האהל, דאיהו פתחא מתתא לעילא וחום היום נהיר על ההוא פתחא, ונהרא מתמן. תניינא נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב, רזא דצלותא דיצחק לאתקנא האי דרגא, דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, אסתכלותא דערב וחשוכן כלהו לגביה, בהאי פנות ערב אסתכן (נ״א אסתחן) יעקב בההוא ממנא דעשו. תליתאה נהירו דכליל תרין

דף כא עמוד ב

אלין נהירו דנהיר באסוותא רזא דכתיב ביעקב (בראשית לב לב) ויזרח לו השמש וגו׳, ודאי כד אתכליל בההוא פנות ערב, מכאן ולהלאה והוא צולע על ירכו דא איהו נצח ישראל, על ירכו ירכו כתיב ולא ירכיו, דא דרגא רביעאה דלא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל, ועליה כתיב (שמואל א טו כט) וגם נצח ישראל וגו׳, כדין אתתקן דהוה חלשא מכד אסתכן יעקב אבינו בממנא דעשו ויגע בכף ירכו, כד אתא לגבי דיעקב נטל תוקפא מההוא פנות ערב בדינא תקיפא, ויעקב הוה אתכליל ביה ולא יכיל ליה, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, נטל תוקפא דדינא מתמן, בגין דירכא איהו לבר מגופא, דיעקב גופא הוה, וגופיה הוה כליל ברזא דתרין דרגין, ברזא דאקרי אדם, כיון דנטל תוקפא לבר מגופא, מיד ותקע כף ירך יעקב, ולא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל, ועל דא נצח ישראל כתיב ביה, כי לא אדם הוא.

יהושע אתנבי מהודו של משה, דכתיב (במדבר כז כ) ונתתה מהודך עליו, הוד דא דרגא חמישאה, נצח ירכא שמאלא דיעקב, ובגין כך אתא דוד וכליל ליה בימינא, דכתיב (תהלים יו יא) נעימות בימינך נצח, ימינך לא כתיב אלא בימינך, מאי טעמא אתחלש ירכא דיעקב, בגין דאתקרב ביה סטר מסאבא ונקיט תוקפא מניה, ואתעכב עד שמואל, ועל דא אתא לאדכרא דדא איהו ירכא דישראל, דכתיב וגם נצח ישראל, ועל דא כל מילוי הוו בדינא בשירותא ובסופא ותו קב״ה כליל ליה לבתר בהוד, אימתי לבתר דמשח מלכין, ועל דא שקיל איהו כמשה ואהרן, מה משה ואהרן בתרין סטרין דלעילא, אף הוא לתתא כגוונא דאינון תרין סטרי, ומאן אינון, נצח והוד, כגוונא דמשה ואהרן דלעילא, וכלהו דרגין אחידן דא בדא, דכתיב (שם צט ו) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, דהא שית סטרין אתכלילו ואחידן דא בדא.

כמה דאלין אחידן משה ואהרן ושמואל, אוף הכי אחידן (ס״א דא בדא) יעקב משה ויוסף, יעקב מאריה דביתא, מית יעקב נטל משה ביתא, ומני לה בחייו, יוסף ע״י דיעקב ומשה הוה צדיק, יעקב ביוסף נטל ביתא, דכתיב (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף, משה לא שימש בה עד דנטל ליה ליוסף, כד נפקת שכינתא מן גלותא, לא יכיל לאזדווגא בה אלא ביוסף, דכתיב (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו, אמאי כתיב עמו, אלא גופא לא אזדווג בנוקבא עד דאזדווג בהדי ברית, ועל דא משה נטל ליה ליוסף עמיה, כיון דהוה עמיה שמש בנוקבא כדקא יאות, ובגין כך יעקב משה ויוסף כחדא אזלי. יעקב מית וגופיה אעלו ליה בארעא קדישא, יוסף מית גופיה לא אתקבר בארעא קדישא אלא גרמוי, משה לא האי ולא האי, אמאי, אלא יעקב בעלה קדמאה דמטרוניתא הוה, מית יעקב אזדווגת ביה במשה, ובעוד דהוה משה בהאי עלמא מני לה כדקא יאות, ואיהו הוה בעלה תניינא, יעקב אעילו ליה לארעא קדישא גופיה שלים, בגין דאיהו גופא, יוסף גרמוי ולא גופיה, בגין דגרמין אינון חיילין ומשריין דלעילא, וכלהו נפקי מההוא צדיק, וצדיק צבאות אקרי, מאי טעמא, בגין דכל צבאות ומשריין עלאין מניה נפקין, ועל דא גרמוי דאינון צבאות אעלו בארעא, משה הוה לבר ולא עאל תמן לא גופיה ולא גרמוי. אלא עאלת שכינתא בארעא בתר דמית משה, ואתהדרת לבעלה קדמאה ודא איהו יעקב, מכאן נוקבא דאתנסיבת בתרין בההוא עלמא אהדרת לקדמאה, משה הוה לבר כיון דבעלה קדמאה הוה בארעא, משה זכה בחייו מה דלא זכה ביה יעקב, יעקב שימש בה בההוא עלמא, משה בהאי עלמא. ואי תימא דגריעו דמשה הוה, לאו הכי, אלא כד נפקי ישראל ממצרים מסטרא דיובלא הוה, וכל אינון שתין רברבן מעלמא עלאה הוו,

דף כב עמוד א

ובההוא דיוקנא אזלו במדברא, וחד מנהון לא עאלו בארעא אלא בניהון תולדין דלהון כדקא חזי, דאינון תקונא דסיהרא וכל עובדי ארעא תקונא דסיהרא הוה. משה שימש בסיהרא בעוד דאיהו בגופא, ומני לה לרעותיה כד אתפטר מהאי עלמא סליק בסליקו עלאה ברוחא קדישא ואתהדר ברוחא ליובלא עלאה ותמן אתדבק באינון שתין רבוא דהוו דיליה מה דלא הוה כן ליעקב, דהוא אתהדר ברוחא לגו שמטה מה דלא הוה כן בחייו, (בגין) כיון דביתא אחרא הוה ליה. וארעא קדישא בתקונא (דעלמא נ״א דלתתא) אתתקנת בחילא דלעילא ועל דא לא אתחזון למהוי כלהו כחדא, אינון דעלמא עלאה הוו בלחודייהו כלהו ברוחא, ואינון דעלמא תתאה הוו בלחודייהו כלהו בגופא, ולא אתחזון למהוי אלין ואלין גו סיהרא, אלא אלין גו סיהרא, ואלין לבר, לנהרא אלין מגו אלין, וכלהו דעאלו בארעא דיוקנא דקדמאי הוו, ולא הוו בסליקו עלאה כוותייהו, בגין דלא יהא דרא ולא הוה מקדמת דנא, כאינון קדמאי דאתחזיא להון זיו יקרא דמאריהון אפין באפין. יעקב שימש בנשוי בגופא, לבתר אתדבק רוחא ברוחא, משה אתפרש מאתתיה, ושימש כד איהו בגופא בההוא רוחא קדישא, לבתר אתדבק רוחא ברוחא עלאה טמירא דלעילא, וכל דרגין הוו מתדבקן כלהו כחדא, רוחא דמשה דיובלא איהו, גופיה דשמטה, רוחא דיעקב לאתדבקא בשמטה, גופיה דנשוי הוה בהאי עלמא, כל אינון נהורין עלאין בדיוקנא דלהון לתתא בארעא, (נ״א בדיוקנא דלהון לתתא, מנהון בדיוקנא דלהון לתתא בארעא), וכלהו תליין ברקיע השמים. הכא רזא דתרין שמהן כלילן כחדא, ושכלולא דלהון תלתא, ואתהדרן לחד, דא לקבל דא, ואיהו שמא גליפא מחקקא כלילן בהאי ברזא דמהימנותא:

ויאמר אלהי״ם נעשה אדם, (תהלים כה יד) סוד יהו״ה ליראיו וגו׳, פתח ההוא סבא דסבין, ואמר שמעון שמעון, מאן הוא דאמר ויאמר אלהי״ם נעשה אדם, מאי ניהו הכא האי אלהי״ם, אדהכי פרח ההוא סבא דסבין ולא חמא ליה, וכמה דשמע רבי שמעון דהוה קרי ליה שמעון ולא רבי שמעון, אמר לחברוי ודאי האי הוא קב״ה, דאתמר ביה (דניאל ז ט) ועתיק יומין יתיב, הא כען איהו שעתא למפתח בהאי רזא, דודאי הכא אית רזא דלא אתיהיב רשו לאתגליא, וכען משמע דרשותא אתיהיב לאתגליא.

פתח ואמר, למלכא דהוה ליה כמה בניינין למבני, והוה ליה אומנא, וההוא אומנא לא הוה עבד מדעם אלא מרשו דמלכא, כמה דאת אמר (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון, מלכא ודאי איהו חכמה עלאה לעילא, ועמודא דאמצעיתא מלכא לתתא, אלהי״ם אומנא לעילא ודא אימא עלאה, אלהי״ם אומנא לתתא ודא שכינתא דלתתא, ואתתא לית לה רשו למעבד מדעם בלא רשו בעלה, וכל בניינין דהוו בארח אצילותא, הוה אמר אבא באמירה לגבי אימא יהא כדין וכדין ומיד הוה, כמה דאת אמר ויאמר אלהי״ם יהי אור ויהי אור, ויאמר הוה אמר לאלהי״ם יהי אור, מארי דבניינא איהו אומר ואומנא עביד מיד, והכי כל בניינין בארח אצילותא הוה אמר יהי רקיע יהי מארת וכלא אתעביד מיד. כד מטא לעלמא דפרודא דאיהו עולם הנבדלים, אמר אומנא למארי בניינא נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמר מארי בניינא ודאי טב הוא למעבד ליה, אבל עתיד הוא למחטי קמך, בגין דאיהו כסיל, הה״ד (שם י א) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו, איהי אמרה בתר דחוביה תליא באמא ולא באבא, אנא בעינא למברי ליה בדיוקנא דילי, הדא הוא דכתיב ויברא אלהי״ם את האדם בצלמו, ולא בעא לאשתתפא ביה אבא, בזמנא דחב מה כתיב

דף כב עמוד ב

(ישעיה נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם, אמר מלכא לאימא, ולא אמרית לך דעתיד הוא למחטי, בההוא זמנא תריך ליה ותריך אמא עמיה, ובגין דא כתיב (משלי י א) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו, בן חכם דא אדם דאיהו בארח אצילות, ובן כסיל דא אדם דבריאה.

קמו כלהו חברייא ואמרו רבי רבי, וכי אית פרודא בין אבא ואמא, דמסטרא דאבא איהו באורח אצילות, ומסטרא דאימא בבריאה, אמר לון חברייא חברייא לאו הכי הוא, דהא אדם דאצילותא דכר ונוקבא הוה מסטרא דאבא ואמ״א, ודא איהו ויאמר אלהי״ם יהי אור ויהי אור, יהי אור מסטרא דאבא, ויהי אור מסטרא דאמ״א, ודא איהו אדם דו פרצופין, אבל להאי לית ביה צלם ודמות אלא אמא עלאה הוה ליה חד כנו״י דסליק לחושבן אלהי״ם, וההוא כנוי איהו אור וחשך ובגין ההוא חשך דהוה בההוא כנוי, אמר אבא דעתיד למחטי לאדם דאצילות (נ״א דבריאה, דאיהו אור לבוש עלא״ה (נ״א עליון), והאי איהו אור דברא קב״ה ביום ראשון דגנזו לצדיקייא, וההוא חשך דאתברי ביומא קדמאה לרשיעייא, כמה דאת אמר (שמואל א ב ט) ורשעים בחשך ידמו, ובגין ההוא חשך דהוה עתיד למחטי להההוא אור, לא בעא אבא לאשתתפא ביה, ובגין דא אמר נעשה אדם בצלמנו ההוא אור, כדמותנו ההוא חשך, דאיהו לבושא לאור, כגוונא דגופא דאיהו לבושא לנשמתא, הה״ד (איוב י יא) עור ובשר תלבישני, חדו כלהו ואמרו זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין דלא אשתמעו עד כען.

פתח עוד רבי שמעון ואמר (דברים לב לט) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהי״ם עמדי וגו׳, אמר חברייא שמעו מלין עתיקין דבעינא לגלאה בתר דאתיהיב רשו עלאה למימר, מאי ניהו דאמר ראו עתה כי אני אני הוא, אלא דא הוא עלת על כל עלאין, ההוא דאתקרי עלת העלות, עלת מאלין עלות, דלא יעביד חד מאלין עלות שום עובדא, עד דנטיל רשות מההוא דעליה, כמה דאוקימנא לעילא בנעשה אדם, נעשה ודאי על תרין אתמר, דאמר דא להההוא דלעילא מניה נעשה, ולא עביד מדעם אלא ברשו ואמירה מההוא דלעילא מיניה, וההוא דלעילא מיניה לא עביד מדעם עד דנטיל עצה מחבריה, אבל ההוא דאתקרי עלת על כל עלות דלית לעילא מניה ולא לתתא שוה ליה, כמה דאת אמר (ישעיה מ כה) ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, אמר ראו עתה כי אניי הוא ואין אלהי״ם עמדי דנטיל עצה מניה, כגוונא דההוא דאמר ויאמר אלהי״ם נעשה אדם.

קמו כלהו חברייא ואמרו רבי הב לנא רשו למללא בהאי אתר, אמרו והא לא אוקמת לעילא דעלת העלות אמר לכתר נעשה אדם, אמר לון הוו שמעין אודנייכו מה דפומכון ממללן, והא לא אמרית לכו השתא דאית דאתקרי עלת העלות, ולאו איהו ההוא דאתקרי עלת על כל עלות, דלעלת על כל עלות לית ליה תניינא דנטיל עצה מניה, דאיהו יחיד קדם כלא ולית ליה שותפא, ובגין דא אמר ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלהי״ם עמדי דנטיל עצה מניה, דלא אית ליה תניינא ולא שותפא ולא חושבנא, דאית אחד בשתוף כגון דכר ונוקבא, ואתמר בהון (שם נא ב) כי אחד קראתיו, אבל איהו חד בלא חושבן ולא שתוף, ובגין דא אמר ואין אלהי״ם עמדי, קמו כלהו ואשתטחו קמיה ואמרו זכאה בר נש דמאריה אסתכם עמיה לגלאה רזין טמירין, דלא הוו מתגליין למלאכייא קדישיא.

אמר לון חברייא אית לן לאשלמא קרא, דכמה רזין טמירין אית בהאי קרא, (דברים לב לט) אני אמית ואחיה וגו׳, אני אמית ואחיה בספירן, אחיה מסטרא דימינא חיי, ומסטרא דשמאלא מותא, ואי לא אסתכמן תרוייהו בעמודא דאמצעיתא לא אתקיים דינא, דאינון במותב תלתא כחדא, ולזמנין

דף כג עמוד א

אסתכמו תלתא למעבד דינא, וייתי י״ד (ימינא) דאיהי פשוטה לקבל שבים, דאיהו יהו״ה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, ודא שכינתא אתקרי יד ימין מסטרא דחסד, יד שמאל מסטרא דגבורה, יד יהו״ה מסטרא דעמודא דאמצעיתא כד בר נש תב בתיובתא האי יד שזיב ליה מן דינא, אבל כד דן עלת על כל העלות אתמר ביה ואין מידי מציל. ועוד תלת זמנין אתמר בהאי קרא אני אני אני, דאית בהון א׳ א׳ י׳ י׳, דאתרמיזו ביו״ד ה״י וא״ו ה״י, יו״ד ה״א וא״ו ה״א, ואית בהון ג׳ ווי״ן ו׳ ו׳ -- ו׳אחיה ו׳אני ו׳אין דאתרמיזו באלין שמהן. ועם כל דא דהאי קרא הא אוקמוה חברייא לגבי אלהי״ם אחרים, כמא דאת אמרת ראו עתה כי אני אני הוא, דא קב״ה ושכינתיה דאתמר בהו אנ״י וה״ו, ואין אלהי״ם עמדי דא סמא״ל ונח״ש, אני אמית ואחיה, אני אמית בשכינתי למאן דאיהו חייב, ואני אחיה בה למאן דאיהו זכאי, ואין מידי מציל דא י״ד יהו״ה, דאיהו יהו״ה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, ואיהו כוז״ו במוכס״ז כוז״ו, וכלא קשוט, אבל מה דאתמר לעילא עלת עלאה, דאיהו עלת על כל העלות והאי רזא לא אתמסר לכל חכימא ונביאה, (נ״א אבל מה דאתמר לעילא על עלאה דאיהו על העלות, האי רזא לא אתמסר אלא לכל חכימא ונביאה).

תא חזי כמה עלות אינון סתימין, דאינון מתלבשין ואינון מורכבין בספירן, וספירן מרכבה לגבייהו, דאינון טמירין ממחשבתא דבני נשא, ועלייהו אתמר (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שומר וגו׳, נהורין מצוחצחין אלין על אלין, ואלין דמקבלין אינון חשוכין מאחרנין דעלייהו דמקבלין מנייהו, ועלת העלות לית נהורא קיימא קמיה, דכל נהורין מתחשכן קמיה.

דבר אחר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, הא אוקמוה חברייא על מלאכי השרת, דאינון אמרי האי קרא, אמר להו בתר דהוו ידעין מה דהוה ומה דעתיד למהוי, ואינון הוו ידעין דעתיד למחטי, אמאי בעו למעבד ליה, ולא עוד אלא דעזא ועזאל הוו מקטרגי עליה, דבזמנא דאמר שכינתא לקב״ה נעשה אדם, אמרו (תהלים קמד ג) מה אדם ותדעהו, מה את בעי למברי אדם, ותדעהו דעתיד למחטי קמך באתתא דיליה דאיהי חשך, דאור איהו דכורא, וחשך נוקבא, שמאלא חשך דבריאה, בההוא זמנא שכינתא אמרת לון, בהאי דאתון מקטרגין אתון עתידים למנפל, כדכתיב ויראו בני האלהי״ם את בנות האדם כי טובות הנה וגו׳, (חשקו בהון) וטעו בהון, ואפיל לון שכינתא מקדושה דלהון.

אמרו חברייא רבי רבי, אדהכי (נ״א אי הכי) עזא ועזאל לא הוו משקרין במלולייהו, דודאי בנוקבא עתיד אדם למחטי, אמר להו הכי אמרת שכינתא, אתון אזדמנתון לקטרגא קדמי יתיר מחילא דמרומא, אי אתון הויתון שפירין מאדם בעובדייכו יאות לכו לקטרגא עליה, אבל איהו עתיד למחטי באתתא חדא, אתון בנשין סגיאין, חביתון יתיר מבני נשא, כמה דכתיב ויראו בני האלהי״ם את בנות האדם וגו׳, את בת האדם לא נאמר, אלא את בנות האדם, ולא עוד אלא אם אדם חב, הא אקדים ליה תשובה, לאהדרא למאריה לאתקנא במה דחב.

אמרו ליה חברייא, אי הכי אמאי כולי האי א״ר שמעון לחברייא אי לא דהוה הכי דברא קב״ה יצרא טבא ובישא דאינון אור וחשך, לא הוה זכו וחובה לאדם דבריאה, אלא דאתברי מתרווייהו, ובגין דא (דברים ל טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו׳.

אמרו ליה כולי האי אמאי, ולא הוה שפיר דלא אתברי דלא למיחב ולגרמא כל מה דגרים לעילא, ולא הוה ליה לא עונש ולא שכר, אמר לון מן הדין הוה ליה למברייה כך, בגין דאורייתא בגיניה אתבריאת, דכתיב בה עונשא לרשיעייא ואגרא לצדיקייא, ולא הוה אגרא לצדיקייא ועונשא לרשיעייא, אלא בגין אדם דבריאה (ישעיה מה יח) לא תהו בראה לשבת יצרה, אמרו ודאי כען שמענא מה דלא שמענא עד השתא, דודאי לא ברא קודשא בריך הוא מילתא דלאו איהו צריך, ולא עוד אלא אורייתא דבריאה

דף כג עמוד ב

איהי לבושא דשכינתא, ואי אדם לא הוה עתיד למברי (למחטי), הות שכינתא בלא כסוייא כגוונא דעני, ובגין דא כל מאן דחב כאלו אפשיט לשכינתא מלבושהא, והאי איהו עונשא דאדם, וכל מאן דמקיים פקודין דאורייתא, כאלו הוא לביש לשכינתא בלבושהא, ובגין דא אוקמוה בכסויא דציצית (ותפילין), (שמות כב כו) כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב, בגלותא, והא אוקמוה.

תא חזי חשך איהו אוכמא דאורייתא אור חוורו דאורייתא [**מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סימן ה**],

(ואי צלותא לאו איהי שלימא, כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרה, כמא דאת אמרת (איכה א ג) כל רודפיה השיגוה וגו׳, ובגין דא מצלין (תהלים עח לח) והוא רחום יכפר עון, דא סמאל דאיהו נחש, ולא ישחית דא משחית, והרבה להשיב אפו דא אף, ולא יעיר כל חמתו דא חמה, בגין דלא ירדפון בתר צלותא, וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו, שבעה ממנן אינון, ותליין מנייהו שבעין ובכל רקיעא ורקיעא אינון מקטרגין, ותליין מנייהו עשרה אלף רבוא ואי צלותא סלקא שלימא בעטופא דמצוה, ותפילין על רישא ודרועא, אתמר בהו (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהו״ה נקרא עליך ויראו ממך, שם יהו״ה, אוקמוה דאיהי תפלין דרישא, ומאן דחזי שם יהו״ה על רישא, בצלותא דאיהו (יהו״ה) אדנ״י, מיד כלהון ברחין, הה״ד (תהלים צא ז) יפול מצדך אלף וגו׳).

ויעקב בגין דחמא ברוחא דקודשא דוחקא דגלותא בתראה בסוף יומייא, (אמר (בראשית כח י) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ובא לילא דגלותא, ואמר) (שם לב ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו, ופליג עמא קדישא בגלותא לג׳ סטרין, כמה דאת אמר (שם לג ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ברישא בגלותא דאדום, ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים, ובגין דחמא בתר כן עניותא וצערא דלהון, אמר (שם כח כ) ושבתי בשלום אל בית אבי ואמר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש.

ודוד בגין גלותא אמר, (שמואל ב יז כט) רעב ועיף וצמא במדבר, ובגין דחמא שכינתא חרבה ויבשה, הוה נטיל צערא בגינהא, לבתר דחמא דהדרין ישראל בחדוה, תקין עשר מיני נגונין, ובסוף כלהו אמר (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף, (נ״א תקין י׳ מיני תילים, ובסוף כלהו תפלה לדוד הטה יהו״ה אזנך עננ׳, חדא דכלהו צלותין, דבגינייהו מתעטפין קדם מלכא, ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני אמר תפלה לעני כי יעטוף) והיא צלותא דעטיף כל צלותין קדמהא עד דייעול צלותא דיליה, ובגין דא אקדים עני לכלהו, מאן צלותא דעני דא צלותא דערבית דאיהי רשות בפני עצמה בלא בעלה, ובגין דאיהי בלא בעלה איהי עניה יבשה (ברשות כל אינש), וצדיק עני יבש, דא זרעא דיעקב דאיהו ברשות כל אומין דעלמא, ודמיא לצלותא דערבית דאיהי ליליא דגלותא.

וצלותא דשבת איהי צדקה לעני, כמה דאוקמוה מארי מתניתין, שמש בשבת צדקה לעניים, (דעניים מתנחמי בארח דשמשא דשבתא), , ובגין דא צריך בר נש למהוי איהו כעני לתרעא דמלכא בצלותא דעמידה, בכל שית יומין דחול בגין שכינתא, ומתעטף לה בעטופא דמצוה דציצית כעני, ויהא בתפילין כאביון לגבי תרעא דאיהו אדנ״י, דהכי סליק לחושבן היכ״ל, ודא איהו אדנ״י שפתי תפתח.

וכד אפתח פומיה בצלותא דערבית, נשרא קא נחית ביומין דחולא לקבלא בגדפהא צלותא דליליא, ודא נוריאל, אתקרי אוריאל מסטרא דחס״ד, ונוריאל מסטרא דגבורה, דאיהו נור דליק דאתמר ביה (דניאל ז י) נהר דינור וגו׳, ובצלותא דשחרית אריה נחית לקבלא צלותא בדרועוי וגדפוי, דארבע גדפין (ס״א אית) לכל חיה, דא מיכאל, ובצלותא דמנחה שור נחית לקבלא (נ״א צלותא) בקרנוי וגדפוי ודא גבריאל.

ובשבת נחית קב״ה בג׳ אבהן לקבלא בת יחידא דיליה בהון, ודא רזא דשבת, ש׳ ב״ת יחידא דיליה, בההוא זמנא חיוון עלאין דאתקריאו בשמא דיהו״ה, פתחין ואמרין (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם, בההוא זמנא מתפתחין שבעה היכלין, היכל קדמאה היכלא דאהבה, תניינא היכלא דיראה, תליתאה היכלא דרחמי, רביעאה היכלא דנבואה דאספקלריא דנהרא,

דף כד עמוד א

חמישאה היכלא דנבואה דאספקלריא דלא נהרא שתיתאה היכלא דצדק, שביעאה היכלא דדין, ועלייהו אתמר בראשית ברא שי״ת, אלהי״ם היכלא שביעאה, והכי אינון ז׳ היכלין לתתא.

ולקבלייהו שבעה קלין דהבו ליהו״ה, וי״ח אזכרות דביה, דבהון שט קב״ה בי״ח עלמין, (תהלים סח יח) ברכב אלהי״ם רבותים אלפי שנאן, דאינון י״ח רבוון עלמין, וכמה נטורי תרעין אית להיכלין דמקבלין צלותין, וכל צלותא לא תיעול אלא במדה במשקל, ולית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא ועליה אתמר (שם קכז ה) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער דאיהו תרעא דמלכא, בגין דצלותא איהי מצוה, ודא שכינתא ואורייתא דאיהו קב״ה, לא צריך הפסקה בינייהו, וצריך לסלקא תורה ומצוה ברחימו ודחילו דכל פקודין דעשה ולא תעשה כלהו תליין מן שם יהו״ה, כמה דאוקימנא רזא דא, שמי עם י״ה שס״ה מצות לא תעשה, זכרי עם ו״ה רמ״ח מצות עשה, והא הכא שס״ה ורמ״ח, ואינון רמ״ח תיבין דבק״ש, ואתייהיבו מרחימו ודחילו דאת ה׳, ובגין דא תקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה, ואינון כלילן באברהם, דאתמר ביה זרע אברהם אוהבי.

ישראל דסליק ביו״ד ה״א וא״ו ה״א, ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חש״ב מ״ה, וביה תשכח שמא קדישא, ובגין יעקב דאיהו ישראל, אתמר ויברא אלהי״ם את האדם בצלמו, בדיוקנא דמאריה בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעיתא, דאיהו בני בכורי ישראל, ואיהו עץ החיים, ואיהו אילנא דמזון לכלא ביה, ובגין דא אינון ישראל מזונא דיליה, צלותא דחשיבא לקרבנא, ובגלותא אתמר (בראשית ל א) הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, ושכינתא איהי קרבנא דקב״ה מניה, בימינא ושמאלא וגופא. וכד סלקא לגביה, צריך לאכללא עמיה כל עשר ספירן, דלית קדושה פחות מעשרה, דאיהי קדושה דיליה, ובגין דא כד בר נש בעי לסלקא צלותיה בכל תנועין, אי חיויא בעי לקטרגא לצלותא, צריך למעבד ליה קירטא, ורזא דמלה זרקא מקף שופר הולך סגולתא.

פתח רבי שמעון ואמר, עלאין שמעו תתאין אתכנשו, אלין מארי מתיבתא דלעילא ותתא, אליהו באומאה עלך טול רשו ונחית הכא, דהא קרבא סגיאה אזדמן, חנו״ך ממנא נחות הכא, אנת וכל מארי מתיבתא דתחות ידך, דלא ליקרא דילי עבידנא אלא ליקרא דשכינתא. פתח כמלקדמין ואמר, זרקא ודאי במיתך לסלקא צלותא להוא אתר ידיע, כמה דההיא אבנא דקירטא דאזדריקת לאתר ידיע, הכי צריך לסלקא מחשבתיה בצלותיה, בההיא תגא אבן מוכללת ומעוטרת, דאתמר בה כל הזוקף זוקף בשם, דצריך לסלקא לה תמן, ובההוא אתר דסליק לה לגבי בעלה, אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אע״ג דאתמר ביה ואתה תשופנו עקב, ההיא אבן דאיהי י׳ דיעקב, דאתמר בה (שם מט כד) משם רועה אבן ישראל, לא יפסיק, וצריך לסלקא (נ״א לה) עד אין סוף, וכד נחית לה, אתמר ביה כל הכורע כורע בברוך, דצריך לנחתא (נ״א לה) עד אין תכלית ולא יפסיק (נ״א לה) מניה לא לעילא ולא לתתא. לזמנין איהו בעלה ו׳ בצדיק, בשית פרקין דתרין שוקין, נחית לגבה בתרין שוקין, לזמנין איהו בעלה ו׳ בתרין (נ״א דרועין), שית פרקין, דסליקת לגביה בתרין דרועין, לזמנין איהו בן אבא ואמא בן י״ה, צריך לסלקא (ס״א לה לעילא וכד) לעילא לה׳, וכד סלקת תמן, לזמנין איהו בהפוכא ו׳ בין י׳ י׳, כגוונא דא א צריך לסלקא לה, לגבי דאתמר בה (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, וכד איהי סליקת לעילא, ברישא דכל רישין סלקא ובגינה מלאכיא אמרין

דף כד עמוד ב

אי״ה מקום כבודו וכד סליקת לא׳ כגוונא דא א, איהי תגא ברישא דא׳, עטרה על רישיה כת״ר וכד נחתא נקודה לתתא ואתעטרת נחיתת ביה כגוונא דא א (נ״א קמץ), וכד סליקת אתקרי תגא ברזא דטעמי וכד נחיתת אתקריאת נקודה וכד מתיחד עמה איהי ז׳, כלילא מניה אות ברית דאיהי שביעאה דכלא. ובודאי האי אבנא היא בניינא דכל עלמין, ובגין דא (דברים כה טו) אבן שלמה וצדק יהיה לך, איהי מדה בין כל ספירה וספירה, דכל ספירה (נ״א וכל ספירה) בה סליקת לעשר שיעור דילה, ובה (נ״א ו׳ בה) אתעבידת אמה, עשר אמות אורך בין כל ספירה וספירה, ורזא דמלה עשר אמות אורך הקרש, ובין כלא מאה, איהו י׳ בין פרק ופרק, עשר זמנין סלקא למדה (מארי) דמאה אמה.

כל מדה ומדה אתקרי עולם, ואינון י״ו שיעור ומדה, ו׳ שקל, י׳ מדה דיליה, ושעורא דמדה חמש אמות ארך וחמש אמות רחב, ואינון לקבל שעורא דכל רקיע, דמהלך ת״ק אורכיה ות״ק פותייה, ואינון ה׳ הרי לך שעור קומה באתוון ה׳. דאת ו׳ איהו רקיע השמים, חמש רקיעין דיליה, ה׳ אלין אתקריאו ה׳ שמים, ה׳ חמש רקיעין דכלילן בשמים, חמש עלאין שמי השמים, ואינון ה׳ ה׳ חמש בחמש, ו׳ רקיע שתיתאה לון י׳ שביעאה לון, שבעה בשבעה וסלקין י״ד, והכי אינון ארעין שבעה על גבי שבעה כגלדי בצלים, וכלהו רמיזן בתרין עיינין. י׳ אתקרי עולם קטן, ו׳ עולם אריך, וכל מאן דבעי למשאל שאלתין לגבי עולם אריך, צריך לארכא ביה, וכל מאן דשאיל בעולם קצר צריך לקצרא, ועל דא אוקמוה במקום שאמרו לקצר אין אדם רשאי להאריך,

לקצר בצלותין (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה, בנקודה די׳ להאריך ולהתנפל, (דברים ט ח) ואתנפל לפני יהו״ה כראשונה מ׳ יום ומ׳ לילה כלא מ׳ ם׳, י׳ נקודה באמצע אתעביד מי״ם מסטרא דחסד, צריך לארכא בצלותא. ובשמא קדישא וסליק יהו״ה ברביע לארכא בתנועה דא, דאיהו רזא דתקיעה, לקצר מסטרא דשברים, בינוני לא בקצירו ולא באריכו, בתרועה בעמודא דאמצעיתא, דאיהי שלשלת דתרוייהו, שקל הקדש, לקביל רביע דסליק איהו חולם, שברים לקביל שב״א, דא בעא לסלקא קלא, ודא בעא לנחתא לה, ובגין דא אינון שברים. בחשאי שכינתא תתאה, וקלא לא ישתמע, כמה דאת אמר (שמואל א א יג) וקולה לא ישמע, תרועה דא שלשלת אחיד בתרוייהו, ואית כגוונא דרקיע המאריך ביה תיבה, ואיהי נקודה חיריק, כגוונא דחלם, לית נקודה דלית כגוונא דילה בטעמי, סגול לגבי סגולתא, שב״א לגבי זקף גדול, כלהו תשכח לון נקודי לגבי טעמי, למאן דידע רזין טמירין. פתח ואמר זרקא מקף שופר הולך סגולתא, (פתח נקודת ימין יהו״ה מלך, נקודת סגול שמאלא יהו״ה מלך, באמצעיתא יהו״ה ימלוך, לתתא, רבי אחא אמר, יהו״ה מלך דא עלמא עלאה, יהו״ה מלך דא תפארת, יהו״ה ימלוך דא ארון הברית):

אלה תולדות השמים והארץ , הא אוקמוה, כל אתר דכתיב אלה פסל את הראשונים, ואלין תולדין דתהו דאתרמיזו בקרא תניינא והארץ היתה תהו, ואלין אינון דאתמר, דקב״ה ברא עלמין ומחריבן, ובגין דא ארעא הוה תוהה ובוהה, איך ברא קב״ה עלמין לחרבא לון, שפיר הוה דלא לברי לון, אלא ודאי הכא איכא רזא מאי איהו ומחריבן, דקב״ה לא ישצי עובדי ידוי, ולא עוד אלא דא שמיא אתמר בהו, (ישעיה נא ו) כי שמים כעשן נמלחו וגו׳, אם כן קב״ה עביד ומחי. אלא רזא דמלה כדין הוא, דקב״ה ברא עלמא ובריה באורייתא כמה דאוקמוה בראשית, דאתמר בה (משלי ח כב) יהו״ה קנני ראשית דרכו, ובהאי ראשית ברא ית שמיא וית ארעא, ואיהי סמיך לון ביה, בגין דברית כתיב ביה בבראשי״ת ואתמר ביה (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו׳, ואלין אינון דאתמר בהון (תהלים קטו יו) השמים שמים ליהו״ה וגו׳, ואיהי ארץ החיים כלילא משבע ארעין, דעלייהו אמר דוד מלכא (שם קיו ט) אתהלך לפני יהו״ה בארצות החיים. וברא שמיא וארעא

דף כה עמוד א

בתריה על תה״ו, ולית תמן יסודא דאיהו ברי״ת דסמיך לון, בגין דא קב״ה בעא למתן אורייתא לאומין דעלמא עעכו״ם, דאיהו ברית מילה ממש, ולא בעו לקבלא ליה, ואשתארת ארעא חרבה ויבשה, ודא איהו יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, יקוו המים דא אורייתא, אל מקום אחד אלין ישראל, בגין דנשמתייהו תליין מההוא אתר דאתמר ביה ברוך כבוד יהו״ה ממקומו כבוד יהו״ה שכינתא תתאה, ממקומו שכינתא עלאה וכיון דאינון נשמתייהו מתמן, שריא עלייהו ודאי יהו״ה, ואתמר בהון (דברים לב ט) כי חלק יהו״ה עמו. ודא איהו יקוו המים אל מקום אחד, ואורייתא איהי ישובא דעלמא, ואומין דעלמא עעכו״ם דלא קבילו לה, אשתארו חרבין ויבשין, ודא איהו דקב״ה ברא עלמין ומחריבן, אלין דלא נטרי פקודי אורייתא, לא דישצי איהו עובדוי כמה דחשבין בני נשא, ולמה ישצי לון לבנוי, דאתמר בהון בהבראם בה׳ בראם ואלין אינון דמתגיירין מאומין דעלמא, בגינייהו נפלת ה׳ זעירא דאברהם באלף חמישאה דהוא ה׳, דאיהו חרב ויבש, חרב בבית ראשון ויבש בבית שני. ומשה בגין דבעא לאעלא גיורין תחות גדפוי דשכינתא, וחשיב דהוו מאלין דאתבריאו בה׳, והב בהון את ה׳ דאברהם, גרמו ליה ירידה, כמא דאת אמרת (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך, ובגין דלא קבילו לאת ה׳ בדחילו דיו״ד וברחימו דה׳, נחית איהו מדרגיה דאיהו ו׳, ואת ו׳ נחתת עמיה, בגין דלא יתאביד בינייהו, דעתיד איהו ברזא דגלגולא לאתערבא בינייהו בגלותא בין ערב רב, דאינון נשמתייהו מסטרא דאלין דאתמר בהון (ישעיה נא ו) כי שמים כעשן נמלחו וגו׳. ואלין אינון דלא בעא נח רחמי עלייהו, ואתמר בהון וימחו מן הארץ, בגין דהוו מאלין דאתמר בהון (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק, ומשה לא אסתמר מנייהו, ואפיל ה׳ בינייהו, ובגין דא איהו לא יעול לארעא דישראל, עד דיתוב ה׳ לאתרה, ובגין דא נחת איהו מדרגיה, ונחית ביה ו׳, ובגין דא ה׳ נפלת ו׳ יוקים לה, ו׳ דמשה, ובגין דה״א זעירא ה׳ דאברהם דאיהי דהבראם, אתזער איהו בגינה, אתמר ביה (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה וגו׳, ואפיק לה מתמן בחילא דו׳, ואייתי לה עמיה, מיד שריא עליה י״ה. ואשתלים אומאה, (דאתמר) (שמות יז יו) כי יד על כס יה מלחמה ליהו״ה וגו׳, מאי מדר דר, דא משה, דאתמר ביה (קהלת א ד) דור הולך ודור בא, והא אוקמוה, דלית דור פחות מששים רבוא, ודא משה דאתמר ביה דאנתתא חדא ילדה ששים רבוא בכרס אחד.

וחמש מינין אינון בערב רב, ואינון (סימן: נג״ע ר״ע) **נ**פילים, **ג**בורים, **ע**נקים, **ר**פאים, **ע**מלקים, ובגינייהו נפלה ה׳ זעירא מאתרהא, בלעם ובלק מסטרא דעמלק הוו, טול ע״ם מן בלעם, ל״ק מן בלק, אשתאר בב״ל, (בראשית יא ט) כי שם בלל יהו״ה שפת כל הארץ, ואלין אינון דאשתארו מאלין דאתמר בהון (שם ז כג) וימח את כל היקום, ומאלין דאשתארו מנהון בגלותא רביעאה, אינון רישין בקיומא סגי, ואינון קיימין על ישראל כלי חמס, ועלייהו אתמר (שם ו יג) כי מלאה הארץ חמס מפניהם, אלין אינון עמלקים. נפילים עלייהו אתמר (שם ו ב) ויראו בני האלהי״ם את בנות האדם כי טובות הנה, ואלין אינון מינא תניינא, מאלין נפילים מלעילא, דכד בעא קב״ה למעבד אדם, דאמר נעשה אדם בצלמנו וגו׳, בעא למעבד ליה רישא על עלאין, למהוי

איהו פקיד על כלהו, ולמהוי אינון פקידין על ידוי, כגוונא דיוסף דאתמר ביה (שם מא לד) ויפקד פקידים על הארץ, אינון בעו לקטרגא ליה, ואמרו (תהלים ח ה) מה אנוש כי תזכרנו וגו׳, דעתיד למחטי קמך, אמר לון קב״ה אי אתון הויתון לתתא כותיה, יתיר הויתון חבין מניה, מיד ויראו בני האלהי״ם את בנות האדם וגו׳, חשקו בהון וקב״ה אפיל לון לתתא בשלשלאן, ואינון

דף כה עמוד ב

עז״א ועזא״ל דמנייהו נשמתהון דערב רב, דאינון נפילים דאפילו גרמייהו לזנות בתר נשיא דאינון טבאן, ובגין דא אפיל לון קב״ה מעלמא דאתי, דלא יהא לון חולקא תמן, ויהיב לון אגרייהו בהאי עלמא, כמה דאת אמר (דברים ז י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וגו׳. גבורים מינא תליתאה, עלייהו אתמר המה הגבורים וגו׳ אנשי השם, ואינון מסטרא דאלין דאתמר בהון (בראשית יא ד) הבה נבנה לנו עיר ונעשה לנו שם, דבנין בתי כנסיות ומדרשות, ושויין בהון ס״ת ועטרה על רישוי, ולא לשמא דיהו״ה אלא למעבד לון שם, הה״ד ונעשה לנו שם, ומסטרא אחרא מתגברין על ישראל דאינון כעפרא דארעא, וגזלין לון, (ואתברת עבידתא, ועלייהו אתמר (שם ז יט) והמים גברו מאד מאד על הארץ. רפאים מינא רביעאה, אם יחזון לישראל בדוחקא מתרפין מנייהו, ואית לון רשו לשזבא לון ולא בעאן, ומתרפין מאורייתא ומאלין דמשתדלין בה, למעבד טב עם עכו״ם, עלייהו אתמר (ישעיה כו יד) רפאים בל יקומו, בזמנא דייתי פקידה לישראל אתמר בהון (שם) ותאבד כל זכר למו. ענקים מינא חמישאה, דאינון מזלזלין לאלין דאתמר בהון (משלי א ט) וענקים לגרגרותיך, ועלייהו אתמר (דברים ב יא) רפאים יחשבו אף הם כענקים, שקילין דא לדא, אלין אינון דאהדרו עלמא לתהו ובהו, ורזא דמלה חרב בי מקדשא והארץ היתה תהו ובהו, דאיהי עקרא וישובא דעלמא, מיד דייתי אור דאיהו קב״ה, יתמחון מן עלמא ויתאבדון, אבל פורקנא לאו איהי תליא אלא בעמלק עד דיתמחי, דביה אומאה, והא אוקמוה.

דבר אחר **אלה תולדות השמים וגו׳**, אלין אינון דאתמר בהון (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל, ביומא דיתמחון אלין, כאלו ההוא יומא עביד קב״ה שמיא וארעא, הה״ד (בראשית ב׳) **ביום עשות יהו״ה אלהי״ם ארץ ושמים**, בההוא זמנא יהא קב״ה עם שכינתיה, ויתחדש עלמא, הה״ד (ישעיה סו כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו׳, דא איהו ביום עשות.

בההוא זמנא **ויצמח יהו״ה אלהי״ם מן האדמה כל עץ נחמד וגו׳**, אבל בקדמיתא עד דיתמחון אלין לא נחית מטרא דאורייתא, וישראל דמיין לעשבין ולאילנין לא יצמחון, ורזא דמלה **וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה וגו׳**, בגין **דאדם אין**, דאינון ישראל בבי מקדשא, **לעבוד את האדמה** בקרבנין.

דבר אחר **וכל שיח השדה**, דא משיח ראשון טרם יהיה בארעא, **וכל עשב השדה טרם יצמח**, דא משיח שני ולמה, בגין דלית תמן משה למפלח לשכינתא, דעליה אתמר ואדם אין לעבוד את האדמה, ורזא דמלה (בראשית מט י) לא יסור שבט מיהודה דא משיח בן דוד, ומחוקק מבין רגליו דא משיח בן יוסף, עד כי יבא שיל״ה דא משה, חושבן דא כדא, ול״ו יקה״ת עמים, אתוון ולו״י קה״ת.

דבר אחר **וכל שיח השדה**, אלין צדיקיא דאינון מסטרא דצדיק ח״י עלמין, שי״ח ש׳ ח״י, ש תלת ענפין דאילנא, ואינון ג׳ אבהן, ומן ח״י עלמין, לשון אחר וכל עשב השדה, ע״ב שי״ן, תלת עלין דאינון ש׳ יאהדונה״י, ואינון ע״ב ענפין דתליין בהון כחושבן ע״ב, כלהו לא מתאחדין באתרא דאיהי שכינתא, עד דייתי ההוא דאקרי אד״ם, דאיהו יו״ד ה״א וא״ו ה״א, ודא איהו **ואד״ם אין לעבוד את האדמה**, ובגין דא אתמר ביה **וכל עשב השדה טרם יצמח**, עד דיצמח צדי״ק. ומניה (תהלים פה יב) אמת מארץ תצמח, דאתמר ביה (דניאל ח יג) ותשלך אמת ארצה, ותלמידי חכמים דאינון דשאין לא צמחין בגלותא, עד דאמת מארץ תצמח, ודא משה, דאתמר ביה (מלאכי ב ז) תורת אמת היתה בפיהו, דלא יהא מאן דדריש לשכינתא כותיה, ובגין דא **ואדם אין לעבוד**, ומיד דאיהו ייתי, מיד **וא״ד יעלה מן הארץ** -

דף כו עמוד א

א״ד מן אדנ״י סליק ליה ו׳ ואתעביד בה אדון כל הארץ, מיד **והשקה את כל פני האדמה** מניה אתשקיין ישראל לתתא בע׳ אנפין דאורייתא.

דבר אחר **ואד יעלה מן הארץ**, תרגומו ועננא יסתלק מן ארעא, ההיא דאתמר בה (שמות מ לח) כי ענן יהו״ה על המשכן וגו׳, וביה מתשקיין תלמידי חכמים בארעא בההוא זמנא, וייצר יהו״ה אלהי״ם את האדם, אלין ישראל, בההוא זמנא קב״ה צייר לון בציורין דעלמא דין ועלמא דאתי וייצר בההוא זמנא קב״ה עייל לון בשמיה, בציורא דב׳ יודי״ן י׳ י׳ ו׳ בינייהו, דאינון סלקין לחושבן יהו״ה, ויהון מצויירין באנפוי באנפין דילהון בתרין יודי״ן,

בחוטמא דילהון באת ו׳, ובגין דא אמר קרא (במדבר כג ט) כי מראש צורים אראנו, אלין אינון ציורין דשמא קדישא, ויהון מצוייריו באנפייהו בתרין לוחין יקירין דאינון י׳ י׳, דאיהו ו׳ חרות עלייהו. ועוד צייר לון לכל דור בבת זוגיה עלאה דא י״ה, ואינון ו׳ יחודא דתרוייהו, וצייר לון באינון דציורא דלעילא, דאיהו ישראל עמודא דאמצעיתא, כליל שכינתא עלאה ותתאה, דאינון ק״ש ערבית וק״ש שחרית ועלייהו אתמר עצם מעצמי ובשר מבשרי. ומיד בההוא זמנא נטע לון לישראל בגנתא דעדן קדישא הה״ד ויטע יהו״ה אלהי״ם אבא ואמא, גן דא שכינתא תתאה, עדן דא אמא עלאה, את האדם דא עמודא דאמצעיתא, איהי תהא נטע דיליה בת זוגיה, ולא תזוז מניה לעלם ותהא עדונא דיליה, וישראל קב״ה נטע לון בההוא זמנא נטעא קדישא בעלמא, כמה דאת אמר (ישעיה ס כא) נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

ויצמח יהו״ה אלהי״ם, אבא ואמא, **כל עץ נחמד** דא צדיק, **וטוב למאכל** דא עמודא דאמצעיתא, דביה הוא זמין (נ״א זמינא) מזון לכלא, דכלא ביה, ולא אתפרנס צדיק אלא מניה, ושכינתא מניה, ולא צריכין לתתאין (דילהון), אלא כולהו נזונין לתתא על ידיה, דבגלותא לא הוה לשכינתא ולח״י עלמין מזונא אלא בח״י ברכאן דצלותא, אבל בההוא זמנא איהו יהא מזונא לכלא.

ועץ החיים דהוא אילנא דחיי, יהא נטיע בגו גנתא, דאתמר ביה (בראשית ג׳) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, ושכינתא לא שלטא עלה אילנא דסטרא אחרא דאינון ערב רב, דאינון עץ הדעת טוב ורע, ולא תקבל בה עוד טמא, הה״ד (דברים לב יב) יהו״ה בדד ינחנו ואין עמו אל נכר, ובג״ד לא מקבלין גרים לימות המשיח, ותהא שכינתא כגפנא דלא מקבלא נטעא ממינא אחרא, וישראל יהון כל עץ נחמד למראה, ויתחזר עלייהו שופרא, דאתמר ביה (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, ועץ הדעת טוב ורע אדחיין מנייהו, ולא מתדבקין ולא מתערבין בהון, דהא אתמר בישראל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, דאינון ערב רב, וגלי לון קב״ה דביום אכלך ממנו גרמו דאבדו ב׳ אבדין, דאינון בית ראשון ובית שני, ודא איהו כי ביום אכלך ממנו מות תמות ב׳ פעמים, ואינון גרמו דצדיק יחרב ויבש, בבית ראשון דאיהי שכינתא עלאה, ובבית שני דאיהי שכינתא תתאה, דא איהו (ישעיה יט ה) ונהר יחרב ויבש, ונהר דא (נ״א ו׳), יחרב בה׳ תתאה, בגין דאסתלק מניה נביעו די׳ לאין סוף. ומיד דיפקון ישראל מן גלותא עמא קדישא לחוד, מיד נהר דהוה חרב ויבש, אתמר ביה ונהר יוצא מעדן דא ו׳ להשקות את הגן, ונהר דא עמודא דאמצעיתא, יוצא מעדן דא אמא עלאה, להשקות את הגן דא שכינתא תתאה, דבההוא זמנא אתמר במשה ובישראל (שם נח יד) אז תתענג על יהו״ה, בענג דאיהו ע׳ עדן נ׳ נהר ג׳ גן, ויתקיים קרא (שמות טו א) אז ישיר משה וגו׳,

דף כו עמוד ב

שר לא נאמר אלא ישיר, ואתהפך לערב רב ענ״ג לנג״ע, ולאומין דעלמא כגוונא דפרעה ומצראי דפרח בהון שחין אבעבועות, אבל לישראל יהא ענ״ג, ודא איהו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, דאינון חסד דרועא ימינא, ובההוא זמנא הרוצה להחכים ידרים ומחנה מיכאל אתשקיין מניה, ועמיה מטה יהודה ותרין שבטין, גבורה דרועא שמאלא, ובההוא זמנא הרוצה להעשיר יצפין, ומחנה גבריאל אתשקיין מניה, ועמיה מטה דן ותרין שבטין, נצח שוקא ימינא ומניה אתשקיין משרייא דנוריא״ל, ועמיה מטה ראובן ותרין שבטין עמיה, הוד שוקא שמאלא דעלה אתמר ליעקב (בראשית לב לב) והוא צולע על ירכו, ומניה אתשקיין משרייא דרפאל, דאיהו ממנא על אסוותא דגלותא, ועמיה מטה אפרים ותרין שבטין.

דבר אחר **ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים**, אלין אינון ארבעה דנכנסו לפרדס, חד עאל בפישו״ן, דאיהו פי שונה הלכות תניינא עאל בגיחו״ן ותמן הוא קבור ההוא דאתמר ביה (ויקרא יא מב) כל הולך על גחון גבריא״ל גבר אל, עליה אתמר (איוב ג כג) לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלו״ה בעדו, ולא ידע גבר ית קבורתיה, עד יומא הדין דאתגלייא תמן, ודא איהו רמז, ולחכימא ברמיזא. תליתאה עאל בחדק״ל חד קל ודא לישנא חדידא קלא לדרשא, רביעאה עאל בפר״ת, דאיהו מוחא דביה פריה ורביה, בן זומא ובן עזאי דעאלו בקליפין דאורייתא, הוו לקאן בהון, רבי עקיבא דעאל במוחא, אתמר ביה דעאל בשלם ונפק בשלם.

(א״ר אלעזר, אבא, יומא חד הוינא בבי מדרשא, ושאילו חברייא מאי ניהו דא״ר עקיבא לתלמידוי כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שמא תסתכנון גרמייכו, דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, אדהכי הא סבא דסבין קא נחית, אמר לון רבנן במאי קא תשתדלון, אמרו ליה ודאי בהא דא״ר עקיבא לתלמידוי כשתגיעו לאבני שיש וכו׳, אמר לון ודאי רזא עלאה אית הכא, והא אוקמוה במתיבתא עלאה, ובגין דלא תטעון נחיתנא לכו, ובגין לאתגלייא רזא דא ביניייכו, דאיהי רזא עלאה טמירא מבני דרא. בודאי אבני שיש טהור אינון, דמנהון מיין דכיין נפקין ואינון רמיזין באת א רישא וסופא, ו׳ דאיהו נטוי ביניהו איהו עץ החיים, מאן דאכיל מניה וחי לעולם, ואלין ב׳ יודי״ן אינון רמיזין בוייצר, ואינון תרין יצירות, יצירה

דעלאין ויצירה דתתאין, ואינון חכמה בראש וחכמה בסוף, תעלומות חכמה, ודאי אינון תעלומות מחכמה עלאה דתחות כתר עלאה. ואינון לקבל ב׳ עיינין, דבהון תרין דמעין נחתו בימא רבא, ואמאי נחתו, בגין דאורייתא מתרין לוחין אלין, הוה משה נחית לישראל, ולא זכו בהון ואתברו ונפלו, ודא גרים אבודא דבית ראשון ושני. ואמאי נפלו, בגין דפרח ו׳ מנייהו, דאיהו ו׳ דוייצר, ויהיב לון אחרנין מסטרא דעץ הדעת טוב ורע, דמתמן אתייהיבת אורייתא באיסור והיתר, מימינא חיי, ומשמאלא מותא. ובג״ד א״ר עקיבא לתלמידוי, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, לא תהוו שקילין אבני שיש טהור (נ״א דאינון ב׳ יודין דוייצר, חכמה עלאה וחכמה תתאה), לאבנין אחרנין, דאינון חיי ומותא, דמתמן (קהלת י ב) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, ולא עוד אלא אתון תסתכנון גרמייכו, בגין דאלין דעץ הדעת טוב ורע אינון בפרודא, ואבני שיש טהור אינון ביחודא בלא פרודא כלל, ואי תימרון דהא אסתלק עץ החיים מנייהו ונפלו ואית פרודא ביניהו, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, דהא לית תמן פרודא לעילא, דאלין דאתברו מאינון הוו, אתו לנשקא

דף כז עמוד א

ליה פרח ואסתלק מנייהו).

דבר אחר **ונהר יוצא מעדן**, בודאי לעילא בעץ חיים תמן לית קליפין נוכראין, הה״ד (תהלים ה ה) לא יגורך רע, אבל בעץ דלתתא אית קליפין נוכראין ודאי, ואיהו נטוע בגנתא דעדן דזעיר אנפין, דאיהו חנוך מטטרון, דג״ע דלעילא דקב״ה לית תמן ערטומא למיהוי תמן נפתל ועקש, ובגין דא ונהר יוצא וגו׳, יכילנא למימר במטטרון יוצא מעדן מעדון דיליה, להשקות את הגן, גן דיליה, פרדס דיליה דתמן עאלו בן עזאי ובן זומא ואלישע, וקליפין דיליה מסטרא דא טו״ב, ומסטרא דא ר״ע, ודא איסור והיתר כשר ופסול טומאה וטהרה.

קם חד סבא ואמר רבי רבי הכי הוא ודאי, אבל עץ חיים לא אתקרי איהו אלא הכי הוא רזא דמלה, וייצר חד יצירה דטוב, וחד יצירה דרע, דא איהו עץ הדעת טוב ורע, עץ דא אדם זעירא מסטרא דחיים מניה, ומסטרא דמותא מניה, תמן ב׳ יצירות דיליה דאינון איסור והיתר, ועליה אתמר וייצר יהו״ה אלהי״ם את האדם עפר מן האדמה.

ויפח באפיו נשמת חיים ז, דא שכינתא עלאה עדן תיובתא ועלה אתמר ועץ החיים בתוך הגן, דא עמודא דאמצעיתא, הגן שכינתא תתאה, תלת קטירין אינון נשמתא רוחא נפשא לגביה, ובהון ויהי האדם לנפש חיה, דאיהו מפיו ממש אתקרי לשכינתא דאיהי נשמת חיים, מיד דאמר מלין אלין סליק לעילא, א״ר שמעון חברייא, בודאי מלאכא הוה, ובודאי סמך אית לנא מכל אתר:

פתח קרא אבתריה, **ויקח יהו״ה אלהי״ם את האדם ויניחהו בגן עדן וגו׳**, ויקח מאן נטיל ליה, אלא נטיל ליה מד׳ יסודין, דאתמר בהון ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, אפריש ליה מנהון, ושוי ליה בגנתא דעדן, כגוונא דא יעבד קב״ה לבר נש דאתברי מד׳ יסודין, בזמנא דתב בתיובתא ומתעסק באורייתא, קב״ה נטיל ליה מתמן, ועלייהו אתמר ומשם יפרד, אפריש נפשיה מתאוה דילהון, ושוי ליה בגנתא דיליה, דאיהי שכינתא, לעבדה בפקודין דעשה, ולשמרה בפקודין דלא תעשה, אי זכה לנטרא לה איהו יהא רישא על ד׳ יסודין, ואתעביד נהר דאתשקיין על ידיה, ולא על ידא אחרא, ואשתמודעין ביה דאיהו רבון ושליט עלייהו. ואי עבר על אורייתא, אתשקיין ממרירו דאילנא דרע דאיהו יצר הרע, וכל אברין דאינון מד׳ יסודין, אתמר בהון (שמות א יד) וימררו את חייהם וגו׳, וימררו במרירו דמרה, ולגבי אברין קדישין דגופא דאינון מסטרא דטוב, עלייהו אתמר (שמות טו כג) ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה וגו׳.

כגוונא דא אמרו מארי מתניתין, וימררו את חייהם בעבודה קשה, בקושיא, בחומר בקל וחומר, ובלבנים בלבון הלכתא, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, את כל עבודתם וגו׳ דא משנה, אם תייבין בתיובתא, אתמר בהון (שם טו כה) ויורהו יהו״ה עץ ודא עץ חיים, וביה וימתקו המים, ודא משה משיח, דאתמר ביה (שם יז ט) ומטה האלהי״ם בידי, מט״ה דא מטטרון, מסטריה חיים ומסטריה מיתה, כד אתהפך למטה איהו עזר מסטרא דטוב, כד אתהפך לחויא איהו כנגדו, מיד (שם ד ג) וינס משה מפניו. וקב״ה מסר ליה בידא דמשה, ואיהו אורייתא דבעל פה דביה איסור והיתר, מיד דמחא ביה בטינרא, נטל ליה קב״ה בידיה, ואתמר ביה (שמואל ב כג כא) וירד אליו בשבט, למחאה ליה ביה, ושבט איהו יצר הרע חויא, וכלא איהו בגלותא מחמת דיליה. ועוד ומשם יפרד, זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא, דבזמנא דנטיל ליה קב״ה מהאי גופא מד׳ יסודין, אתפרש מתמן, ואזיל למהוי רישא דד׳

דף כז עמוד ב

חיוון ואתמר בהון (תהלים צא יב) על כפים ישאונך וגו׳.

ויצו יהו״ה אלהי״ם וגו׳, הא אוקמוה לית צו אלא ע״ז, דמתמן אלהי״ם אחרים, ואיהי בכבד דמנה תכבד העבודה, דאיהי עבודה זרה ליה, והכבד כועס והא אוקמוה כל הכועס כאלו עובד ע״ז, דא איהו ויצו, על האדם, דא שפיכות דמים, כמה דאת אמר (בראשית ט ו) באדם דמו ישפך, ודא מרה חרבא דמלאך המות, כמה דאת אמר (משלי ה ד) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות. לאמר דא גלוי עריות, ודא טחול עליה אתמר (משלי ל כ) אכלה ומחתה פיה וגו׳, דטחול לית ליה פומא וערקין, ואתשקיא מעכירו דדמא אוכמא דכבד, ולא אשכחנא ליה פומא, ודא איהו אכלה ומחתה פיה וגו׳. כל שופכי דמים ממרה אינון, דערקין דדמא דלבא מיד דחזאן מרה, כלהון ברחין קדמה, ועריין כלהו אתכסיין בחשוכא, בדם אוכמא דטחול, מאן דעבר על שפיכת דמא וע״ז וג״ע, גליא נשמתיה בכבד מרה טחול, ודיינין ליה בגיהנם, ותלת ממנן עלייהו, משחית אף וחימה, ט״ו עריין אינון כחושבן י״ה, ושית אחרנין כחושבן ו׳. קדם דגלו ישראל בגלותא ושכינתא עמהון, מני קב״ה לישראל (ויקרא יח ז) ערות אמך לא תגלה, ודא גלותא איהו גלוי ערותא דשכינתא, הה״ד (ישעיה נ א) ובפשעיכם שולחה אמכם, ועל ג״ע גלו ישראל ושכינתא בגלותא, ודא איהי ערוה דשכינתא. והאי ערוה איהי לילית אמא דערב רב, וערב רב אינון ערוות דילה, וערוות דישראל דלעילא דעליה אתמר (ויקרא יח ז) ערות אביך לא תגלה, ואינון אפרישין בין ה׳ ה׳ דלא אתקריב ו׳ בינייהו, הה״ד (שם יז) ערות אשה ובתה לא תגלה, ואינון שכינתא עלאה ותתאה. דבזמנא דערב רב דאינון (סי׳ נג״ע ר״ע) נ׳פילים ג׳בורים ע׳מלקים ר׳פאים ע׳נקים, בין ה׳ ה׳, לית רשו לקב״ה לקרבא בינייהו, ורזא דמלה (ישעיה יט ה) ונהר יחרב ויבש, יחרב בה׳ עלאה, ויבש בה׳ תתאה, בגין דלא יתפרנסון ערב רב מן ו׳ דאיהו עץ החיים, ובג״ד לית קריבו לו׳ בין ה׳ ה׳, בזמנא דערב רב בינייהו, ולית רשו לאת י׳ לקרבא בה׳ תניינא, הה״ד (ויקרא יח טו) ערות כלתך לא תגלה. ואינון אפרישו בין ו׳ לה׳ עלאה, הה״ד (שם ח) ערות אשת אביך לא תגלה, די׳ איהו אב, ה׳ אם, ו׳ בן, ה׳ בת, ובגין דא מני לגביה ה׳ עלאה, ערות אשת אביך לא תגלה, (שם ט) ערות אחותך בת אביך דא ה׳ תתאה, את בת בנה ואת בת בתה אינון ה״א ה״א, דאינון תולדין דה׳, ערות אחי אביך דא יו״ד, דאיהו תולדה דאת י׳, ואיהו אח לוא״ו. סוף סוף, בזמנא דערב רב מעורבין בישראל, לית קריבו ויחודא באתוון שם יהו״ה, ומיד דיתמחון מעלמא, אתמר באתוון דקב״ה (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד. ובג״ד אדם דאינון ישראל, אית לון יחודא באורייתא, דאתמר בה (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, ואיהי מטרוניתא מלכות, דמסטרהא אתקריאו ישראל בני מלכים. ובג״ד אמר קב״ה לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו, דא משנה אתתא דההוא נער, ואיהו (נ״א ואיהי) שפחה דשכינתא ואי זכו ישראל איהי עזר לון בגלותא, מסטרא דהיתר טהור כשר, ואי לאו איהי כנגדו, מסטרא דטמא פסול אסור, טהור היתר כשר איהו יצר הטוב, פסול טמא אסור איהו יצר הרע, ואתתא דאית לה דם טוהר ודם נדה, מסטרא דמשנה. איהי שויא ליה, ולאו איהי בת זוגיה, יחודא דיליה, דלית יחודא עד דערב רב יתמחון מעלמא, ובג״ד אתקבר משה לבר מארעא קדישא, וקבורתא דיליה משנה איהי, ולא ידע גבר ית קבורתיה עד יומא הדין, קבורתא דיליה משנה דשלטא על מטרוניתא, דאיהי קבלה למשה ומלכא, ומטרוניתא

דף כח עמוד א

מתפרשא מבעלה בגין דא (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וכו׳, תחת עבד כי ימלוך, דא איהו עבדא ידיעא ושפחה דא משנה ונבל כי ישבע לחם דא ערב רב, עם נבל ולא חכם.

עוד פתח ואמר, **ויצר יהו״ה אלהי״ם מן האדמה כל חית השדה וכל עוף השמים**, ווי לעלמא דאינון אטימין לבא וסתימין עיינין דלא מסתכלין ברזי דאורייתא, ולא ידעין דודאי חית השדה ועוף השמים אינון עמי הארץ, ואפילו באלין דאינון נפש חיה לא אשתכח עזר בהון (בגלותא) לשכינתא בגלותא, ולא למשה דאיהו עמה, דבכל זמנא דגלת שכינתא לא זז מנה, א״ר אלעזר והא מאן יהב עובדא דאדם בישראל ובמשה, אמר ליה ברי ואנת אמרת הכי, וכי לא אוליפת (ישעיה מ״ו) מגיד מראשית אחרית אמר ליה הכי הוא ודאי. ובגין דא משה לא מית, ואדם אתקרי איהו, ובגיניה אתמר בגלותא בתראה, ולאדם לא מצא עזר, אלא כלהו כנגדו, וכן עמודא דאמצעיתא אתמר ביה ולאדם לא מצא עזר, דאפיק שכינתיה מן גלותא, הה״ד (שמות ב יב) ויפן כה וכה וירא כי אין איש, ומשה איהו בדיוקניה ממש, דאתמר ביה לא מצא עזר כנגדו, בההוא זמנא ויפל יהו״ה אלהי״ם תרדמה על האדם, יהו״ה אלהי״ם אבא ואמא, תרדמה דא גלותא דאתמר ביה (בראשית טו יב) ותרדמה נפלה על אברם, ארמי ליה על משה, ויישן, ולית שינה אלא גלותא. ויקח אחת מצלעותיו, מצלעותיו דמאן, אלא מאלין עולמין דמטרוניתא נטלו אבא ואמא חד מנייהו, ואיהו סטרא חוורא יפה כלבנה, ויסגר בשר תחתנה, דא בשר דאתמר ביה בשגם הוא בשר, בשר דמשה סומק ועליה אתמר פני משה כפני חמה, ובג״ד (שיר ו י) יפה כלבנה ברה כחמה.

דבר אחר **ויסגר בשר**, בעאן לאגנא בה עליה, הה״ד (בראשית ז יז) ויסגר יהו״ה בעדו.

דבר אחר ויסגר, כמה דאת אמר (שמות כה כז) לעומת המסגרת, מסגרת מתקיימת, דבה מטרוניתא (יחזקאל מו א) יהיה סגור ששת ימי המעשה:

ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, הכא אתרמיז רזא דיבום, דאמרו ביה כיון שלא בנה שוב לא יבנה, הה״ד (דברים כה ט) אשר לא יבנה את בית אחיו, אבל לגבי קב״ה אתמר ביה ויבן יהו״ה אלהי״ם, אבא ואימא בני לה לגביה, הה״ד (תהלים קמז ב) בונה ירושלם יהו״ה, ו׳ דאיהו בן י״ה. אבא ואמא עלייהו אתמר, ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, אשר לקח מן האדם דא עמודא דאמצעיתא, ויביאה אל האדם, אייתי ליה לגבי צלע, דנטיל מן ה׳ עולימא דיליה, ועלה אתמר (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יהו״ה חומת אש סביב, ובגין דא בטורא דא יתבני בי מקדשא, על ידא דקב״ה, ויהא קיימא לדרי דרין, ועליה אתמר (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, דקדמאה אתבני על ידא דבר נש, והאי על ידא דקב״ה, ובגין דא (תהלים קכז א) אם יהו״ה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכן אתמר במשה ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, כמה דאת אמר (שמות כו כ) ולצלע המשכן השנית, צלע ודאי מסטרא דחסד חוור, מתמן אתקריאת סיהרא, ויסגר בשר תחתנה, בשר דאיהו סומק מסטרא דגבורה, ואתכליל בתרוייהו, בההוא זמנא (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי, דא שכינתא, נערה המאורסה לגבי עמודא דאמצעיתא, אתמר בה זאת הפעם וגו׳, אנא ידענא דאיהי עצם מעצמי ובשר מבשרי, לזאת ודאי יקרא אשה, מסטרא עלאה דאיהי אמא, כי מאיש לקחה זאת, מסטרא דאבא דאיהו י׳, וכן משה בדיוקנא דיליה לתתא. ובההוא זמנא יזכו ישראל כל חד וחד לבת זוגיה, ודא איהו דכתיב (יחזקאל לו כד) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם, וכתיב (יואל ג א) ונבאו בניכם ובנותיכם וגו׳, ואלין

דף כח עמוד ב

אינון נשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל, כמה דאוקמוה אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, ואז החדשות יבואו, בההוא זמנא מתעברין ערב רב מעלמא, ואתמר בישראל ובמשה כל חד בבת זוגייהו, ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, דאתעבר ערוה מעלמא, דאלין אינון דגרמו גלותא ערב רב ודאי:

ועלייהו אתמר והנחש היה ערום מכל חית השדה וגו׳, ערום לרע, מכל חיוון דאומין דעלמא עעכו״ם, ואינון בנוי דנחש הקדמוני דפתי לחוה, וערב רב ודאי אינון הוו זוהמא דאטיל נחש בחוה, ומההיא זוהמא נפק קין, וקטל להבל רועה צאן, דאתמר ביה בשגם הוא בשר, בשגם זה הבל, בשג״ם ודאי איהו מש״ה, וקטיל ליה, ואיהו הוה ברא בוכרא דאדם. ועם כל דא משה בגין לכסאה על ערייתא דאבוהי נטל בת יתרו דאתמר ביה (שופטים א טז) ובני קיני חותן משה, והא אוקמוה אמאי אתקרי קיני, שנפרד מקין, כמה דאת אמר (שם ד יא) וחבר הקיני נפרד מקין, ולבתר בעא לאהדרא ערב רב בתיובתא, לכסאה ערייתא דאבוהי וקב״ה מחשבה טובה מצרפה למעשה, ואמר ליה קב״ה מגזעא בישא אינון תסתמר מנייהו. אלין אינון חובה דאדם, דאמר ליה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, אלין אינון חובה דמשה וישראל, ובגינייהו גלו ישראל בגלותא ואתתרכו מתמן, הה״ד ויגרש את האדם, ואדם ישראל ודאי, ומשה בגינייהו אתתרך מאתריה, ולא זכה למיעל בארעא דישראל, דבגינייהו עבר מאמר הקב״ה, וחב בסלע דמחא ביה, דלא אמר ליה אלא (במדבר כ ח) ודברתם אל הסלע, ואינון גרמו, ועם כל דא מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה, דאיהו לא קביל לון ויהיב בהון אות ברית אלא לכסאה ערייתא דאבוה, וקב״ה אמר ליה (שם יד יב) ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו, ובגינייהו אמר (שמות לב לג) מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, דאינון מזרעא דעמלק, דאתמר ביה (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק. ואינון גרמו לתברא תרין לוחין דאורייתא. ומיד:

ותפקחנה עיני שניהם, וידעו ישראל כי ערומים הם בטונא דמצרים, דהוו בלא אורייתא, ואתמר בהו (יחזקאל טז ז) ואת ערום ועריה, ואיוב בגין דא אמר ב׳ זמני (איוב א כא) ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, מה דהוה משה, אתהפך לערב רב לשמה ולשנינה, אשוב שמה, הכא רמיז דעתיד לאחזרא בינייהו בגלותא בתראה, ואזיל בינייהו לשמ״ה, ואיהו אמר (שם) יהו״ה נתן ויהו״ה לקח יהי שם יהו״ה מבורך. ובזמנא דאתברו תרין לוחין דאורייתא, ואורייתא דבעל פה, אתמר בהון ויתפרו עלה תאנה, אתכסו בכמה קליפין מערב רב, בגין כי ערומים הם, דלא יתגלי עריתייהו, וכסוייא דילהון כנפי ציצית, ורצועין דתפלין, דעלייהו אתמר:

ויעש יהו״ה אלהי״ם לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אבל לגבי ציציות ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות, דא איהו (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור, ודא ק״ש, דאתמר ביה (שם קמט ו) רוממות אל בגרונם וגו׳, דא הוא ויעשו להם חגורות:

וישמעו את קול יהו״ה אלהי״ם וגו׳, כד קריבו לטורא דסיני, הה״ד (דברים ד לג) השמע עם קול אלהי״ם מדבר מתוך האש וגו׳, וערב רב מיתו, ואינון הוו דאמרו למשה (שמות כ טז) ואל ידבר עמנו אלהי״ם פן נמות, ואשכחו אורייתא, ואלין אינון עמי הארץ דאתמר בהון (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה, בגין דאינון מסטרא דההוא חויא, דאתמר ביה ארור אתה מכל הבהמה, והא כמה ערבובין אינון בישין בעירן וחיוון, אבל אית ערבוביא מסטרא דנחש, ואית ערבוביא מסטרא דאומין עעכו״ם, דדמו לחיוון ובעירן דחקלא, ואית ערבוביא מסטרא דמזיקין, דנשמתין

דף כט עמוד א

דחייביא אינון מזיקין דעלמא ממש. ואית ערבוביא דשדים ורוחין ולילין, וכלא מעורבבין בישראל, ולא אית בכלהו לטייא כעמלק, דאיהו חיויא בישא אל אחר, איהו גלוי לכל עריין דעלמא, רוצח איהו, ובת זוגיה סם מות ע״ז, וכלא סמא״ל, ואית סמא״ל ואית סמא״ל, ולאו כלהו שוויין אבל ההוא סטרא דחיויא איהו לטייא על כלא.

ויקרא יהו״ה אלהי״ם אל האדם ויאמר לו איכה, הכא רמיז ליה דעתיד לחרבא בי מקדשא, ולמבכי בה איכה, הה״ד (איכה א א) איכה ישבה בדד, א״י כ״ה ולזמנא דאתי עתיד קב״ה לבערא כל זינין בישין מעלמא, כדכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח, כדין תב כלא לאתריה, כדכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד:

בראשית: תנינן כל שלמה דאתמר בשיר השירים, במלכא דשלמא דיליה, במלך (ס״א בנוקבי מלכא) סתם בנוקבא, מלה (נ״א מלך) תתאה בעלאה ורזא דמלה דירתא תתאה לעלאה תרווייהו כחד, והיינו בי״ת, דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית. כתיב (שיר ג ט) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, אפריון דא תקונא דעלמא תתאה מעלמא עלאה דעד לא ברא קב״ה עלמא הוה סתים שמיה ביה, ולא (נ״א הוה) (הוא ושמיה סתים בגויה חד, ולא) קיימא מלה, (והוא הוה בלחודוי), עד דסליק ברעותא (דמחשבה לקיימא כלא, במטון דסמיטרא) למברי עלמא, והוה רשים ובני ולא קיימא, עד דאתעטף בעטופא חד דזיהרא (עלאה דמחשבה), וברא עלמא (נ״א ימינא דעלמא קדמאה) (נ״א שמים) ואפיק (אילנין) ארזין עלאין רברבין. מההוא נהורא (נ״א וזיוא רבא) זיהרא עלאה, (נ״א חד דזהר ימינא עלאה), ושוי רתיכוי על תרין ועשרין אתוון רשימין, ואתגליפו בעשר אמירן, ואתיישבו הה״ד מעצי הלבנון, וכתיב (תהלים קד טז) ארזי לבנון אשר נטע, (דהא מאלין עביד ההוא אפריון), עשה לו המלך שלמה, לו לגרמיה, לו לתקוניה לו לאחזאה יקרא עלאה, לו לאודעא דאיהו חד ושמיה חד, כמה דאת אמר (זכריה יד ט) (יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד, וכתיב) (תהלים פג יט) וידעו כי אתה שמך יהו״ה לבדך. במטון דקלפוי, קסטורין ידיעא, נטיף לסטרא דא לעילא, נטיף לימינא, סטא לשמאלא, נחית לתתא, וכן לארבע זויין. מלכו אתפרש לעילא ותתא ולארבע זויין. למהוי חד נהרא עלאה נחית לתתא ועביד ליה ימא רבא, כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, דהא הוא כניש כלא ושאיב ליה בגויה, כמה דאת אמר (שיר ב א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים, ואין שרון אלא אתר ימא רבא, דשאיב כל מימין דעלמא, דאפיק ושאיב, ונהיר (ועאלין ביה, בגיני כך דא אפיק ודא שאיב נהיר) דא בדא באורחין ידיעין, (נחלייא כפן עלויה. וכדין עלייהו כתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית, ועל דא בי״ת בראשית, (נ״א ועל דא בית דעלמא מלך סתם) (בית עלאה אתבני בחכמה וכן תתאה אוף הכי) אבל ביתא עלאה רברבא ישובא דעלמא, מלך סתם ביתא תתאה, (תהלים סג יב) והמלך ישמח באלהי״ם (כד אתער גבורה) עלאה, לאחדא ביה תחות רישיה, ולקרבא ליה בחדוה, למהוי כלא חד. והמלך ישמח באלהי״ם, חידו נהורא דאפיק (נ״א בנהורא) (דנהרא), דנפיק בחד שבילא טמיר וגניז ועייל ביה, בתרין דאינון חד, ועל דא עלמא אשתכלל בקיומא שלים, והמלך ישמח באלהי״ם עלמא (נ״א נהרא עילאה) תתאה חדי בעלמא עלאה, (נ״א סתימא ההוא דשדר) עמיקא (חדו דנגיד ונפיק באן אתר חדי באלהי״ם ביה חדי ביה שדר). חיים לכלא, חיי מלכא אקרון, דא עקרא

דף כט עמוד ב

דביתא ביתא דא בני ביתא דעלמא, ובני עלמא ודא הוא בראשית ברא אלהי״ם, ב׳ ראשית ראשית חכמה כד כניש כלא לגויה ואתעביד ימא רבא לשאבא כלא. ימא דקאפו מימוי שאיב כל מימין דעלמא וכניש לון לגויה, ומיין אזלין ושאטין ואשתאבן ביה, ודא נפיק מגו עלאה, וסימניה דרזא דא (איוב לח כט) מבטן מי יצא הקרח, דמימוי גלידין ביה לשאבא אחרנין, האי קרח ימא דקפא לא נגדין מימוי, אלא בשעתא דתוקפא דדרום מטי לגביה ומקריב ליה בהדיה, כדין מיא דהוו גלידין בסטרא דצפון משתרן ונגדין, דהא מסטרא דצפון גלידי מיא, ומסטרא דדרום משתרן ונגדין, לאשקאה כל אינון חיות ברא, כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי וגו׳, ואלין אקרון הרי בתר, טורין דפרודא, דכלהו משתקיין כד סטרא דדרום שארי לקרבא בהדיה, וכדין מיא נגדין, ובחילא דא עלאה דנגיד, כלא הוו ברבו בחידו.

כד מחשבה סליק ברעו (דחדוה), מטמירא דכל טמירין, מטי (ואתנגיד) מגויה חד נהר (כתרא טמירא), וכד מתקרבין דא בדא בחד שביל, דלא ידיע לעילא ותתא, והכא הוא ראשיתא דכלא, וב׳ מלך סתם, מהאי ראשיתא אשתכלל ודמי דא לדא, (ובחילא דא) ברא אלהי״ם את השמים, (סתמא נקודה סתימא דנגדין מימוי ונפקין בדא), (נ״א בתר דנפקין בדא) (ונ״א נהרא דנפיק בה״א עלאה) (ונ״א נהורא דנגיד ואפיק בדא), ואפיק קול מגויה, ודא אקרי קול השופר, והיינו ברא אלהי״ם את השמים, דאיהו קול השופר, (נ״א ואיהו השופר), ושמים שליטין בחיי המלך עלאה על ארעא, וסימניך (שמואל א כ לא) בן ישי חי על האדמה, דחיים תליין בבן ישי, (ובוא״ו נגדין ליה), ובהו שליט בכלא, וארעא מיניה אתזנת, הה״ד ואת הארץ, וא״ו דאתוסף, לשלטאה במזוני על ארעא. א״ת לעילא, והוא חילא דכללא דעשרין ותרין אתוון דאפיק א״ת א׳ ת׳ אלהי״ם דא, ויהיב לשמים, כמה דאת אמר (שיר ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו, והיינו את השמים, לאכללא דא בדא, ולחברא לון דא בדא, לאתקיימא כחדא באינון חיי מלכא, מלך סתם לאתזנא מניה שמים, ואת הארץ, חבורא דדכר ונוקבא, דאתגליפו באתוון רשימין, וחיי מלכא דאתנגידו מן שמיא, דשמים נגדין לון לקיימא ארעא, וכל אכלוסין דילה, ורזא דאלהי״ם עלאה עבד שמים וארץ לקיומא, ואפיק לון כחדא בחילא דלעילא ראשיתא דכלא. כגוונא דא רזא עלאה נחית לתתא, והאי בתראה עביד שמים וארץ לתתא ורזא דכלא, ב׳ תרין עלמין נינהו, ובראו עלמין, דא עלמא עלאה ודא עלמא תתאה, דא כגוונא דדא, דא ברא שמים וארץ, ודא ברא שמים וארץ, ועל דא ב׳ תרין עלמין נינהו, דא אפיק תרין עלמין, ודא אפיק תרין עלמין, וכלא בחילא דראשית עלאה נחית עלאה בתתאה, ואתמלייא באתר דחד דרגא דשרי עלה, כגוונא דההוא שביל סתים וטמיר וגניז לעילא, בר דחד שביל דקיק, וחד ארח, ההוא דלתתא ארח, כמה דאת אמר (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נוגה, וההוא דלעילא שביל דקיק, כדכתיב (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט, ורזא דכלא (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, וכתיב (תהלים עז כ) בים דרכך ושבילך במים רבים. עלמא עלאה כד אתמליא, ואתעברא כנוקבא דמתעברא מן דכורא, אפיקת תרין בנין כחד דכר ונוקבא, ואינון שמים וארץ כגוונא עלאה, דממימוי דשמיא אתזן ארעא, ומימוי אשתדן בגווה, אלא דעלאי דכר ותתאי נוקבא, ותתאי מן דכורא אתזנו, ומיין תתאין קראן לעלאין, כנוקבא דפתיחא לדכורא, ושדת מיא לקבל מיא דדכורא למעבד זרעא, ונוקבא מן דכורא אתזנת, הדא הוא דכתיב ואת הארץ בתוספת וי״ו כמה דאתמר. כתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו׳, אתוון אתחקקו

דף ל עמוד א

בעובדא דכלא בעובדא עלאה ובעובדא דתתאה, לבתר אתרשימו אתוון ואתחקקו בקרא ב׳ בראשית ברא, א׳ אלהי״ם את, ב׳ ראשית ברא ודאי כמה דאתמר, בי״ת ברא ודאי בחילא עלאה ב׳ נוקבא, א׳ דכר, כמה דב׳ ברא ודאי בחילא דלעילא, הכי א׳ אפיק אתוון, השמים כללא דעשרין ותרין אתוון, ה׳ אפיק שמים למיהב ליה חיין, (נ״א ולאשקאה) ולאשרשא ליה.

ואת הארץ, ו׳ אפיק הארץ, למיהב לה מזונא ולאתקנא לה, ולמיהב לה ספוקא דאתחזי לה, ואת הארץ, דנטיל וא״ו א״ת, כללא דעשרין ותרין אתוון ומתזן ארעא, וארעא כליל לון לגווה, כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים, והיינו רזא ואת הארץ, דכניש כלא לגווה וקבלית לון, הארץ, נטלא הארץ, וא״ת דא שמים וארץ כחדא, א״ת השמים רזא דשמים וארץ כחדא, וקבילת לון לאתזנא מטון מלה בקולפוי שכיחי, קוסטרא דקוטרא בארעא שכיח, כד אשא דמלהטא נגיד, ואתער משמאלא, אחיד בה וסלקא תננא, כמה דאת אמר (שמות יט יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהו״ה באש דא אשא ודא תננא, וכתיב (שם כ טו) ואת ההר עשן, מגו דאשא כד נחית, אחידן דא בדא תננא באשא, וכדין בסטר שמאלא קיימא כלא, והיינו רזא (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, בחילא דימינא לעילא, כי האי גוונא אתעבידו שמיא דאיהו דכר, ודכר מסטרא דימינא קא אתי, ונוקבא מסטרא דשמאלא. שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (ישעיה מ כז), עד הכא אסתלקו מלין דלא לשאלא כדלעילא, דחכמה אשתכליל מאין, ולא קיימא לשאלא, דסתים ועמיק לית דיקום ביה, כיון דאתפשט נהורא עמיקא נהוריה קיימא בשאלתא, אע״ג דאיהו סתים מכלא דלתתא, וקראן ליה על פום שאילתא מי, מי ברא אלה, והיינו רזא דקאמרן, (איוב לח כט) מבטן מי יצא הקרח, מבטן מי ודאי (יצא הקרח) ההוא דקיימא לשאלתא, ולית לשאלא מה לעילא מה לתתא, אלא לשאלא אתר דנפקן למנדע, ולא למנדע ליה, דהא לא יכלין, אלא קיימא לשאלתא ולא למנדע ביה.

בראשית, ב׳ ראשית, ראשית מאמר הוא או נימא דבראשית איהו מאמר, אלא עד לא נפיק ואתפשט חיליה וכלא סתים ביה, בראשית איהו ומאמר איהו, כיון דנפיק ואתפשט מניה חילין, ראשית אקרי, והוא מאמר בלחודוי, מ״י שאילתא ההוא דברא אלה, לבתר כד אתפשט ואשתכלל אתעביד י״ם, וברא לתתא, וכלא עביד כההוא גוונא ממש דלעילא, דא לקבל דא ודא כגוונא דדא, ותרוייהו ב׳. כתיב (שיר א יב) עד שהמלך במסבו, במסבו, לאתיישבא במלכו תתאה, ברזא דההוא חברותא, ותפנוקא דההוא חביבותא דבעדן עלאה, בההוא שביל דסתים וגניז ולא אתידע, ואתמליא מניה, ונפקא בנחלין ידיען, נרדי נתן ריחו, דא מלכא תתאה דברא עלמא לתתא כגוונא דלעילא, וסליק ריחא טבא עלאה, לשלטאה ולמעבד ויכיל, ושליט ונהיר בנהורא

עלאה. בתרין גוונין אתברי עלמא בימינא ובשמאלא, בשיתא יומין עלאין שיתא יומין אתעבידו לאנהרא, כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו״ה את השמים ואת הארץ, ואלין כרון ארחין ועבדו שיתין נוקבין לתהומא רבא, ואינון שיתין נוקבין לאעלאה מיא דנחלי גו תהומא, ועל דא (הא תנינן) השיתין משׁשת ימי בראשית נבראו ואינון הוו שלמא דעלמא:

והארץ היתה תהו ובהו סוספיתא דקמרי, גו קולטוי דהוה בקדמיתא ולא אתקיימא, היתה כבר, ולבתר אתקיימת, בארבעין ותרין אתוון אתגליף עלמא ואתקיימת, וכלהו עטורא דשמא קדישא, כד מצטרפין סלקין

דף ל עמוד ב

אתוון לעילא ונחתין לתתא מתעטרן בעטרין בארבע סטרי עלמא ויכיל עלמא לאתקיימא, ואלין מתקיימין בעובדוי דעלמא (נ״א דמלכא). טופסרא דקילטא בהני שכיחי בחותמא דגושפנקא עאלו ונפקו את ואת, ואתברי עלמא עאלו גו חותמא ואצטרפו ואתקיים עלמא, בקולפוי דחויא רברבא מחו, ועאלו תחות נוקבי דעפרא אלף וחמש מאה אמין, לבתר תהומא רבא הוה סליק בחשוכא, וחשוכא חפי כלא, עד דנפק נהורא ובקע בחשוכא, ונפק ואתנהיר, דכתיב (איוב יב כג) מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות. מיא אתקלו בתיקלא אלף וחמש מאה באצבען, תלת נטיפו גו תיקלא, פלגו מנייהו לקיומא ופלגו דעאלו לתתא, אלין סלקין ואלין נחתין, כיון דסליקו בסליקו דידא, קאים תיקלא באורח מישר ולא סטא לימינא ולשמאלא, הה״ד (ישעיה מ יב) מי מדד בשעלו מים וגו׳. כלא הוה ביה בארעא, סתים ולא אתגלייא, וחילא ותקפא ומיא גלידין בגוה, ולא נגידו ולא אתפשטו, עד דאנהיר עלה נהורא דלעילא, ונהורא מחאת בקולטוי ואשתריאו חילהא, הה״ד ויאמר אלהי״ם יהי אור, ויהי אור דא הוא אור קדמאה עלאה דהוה מקדמת דנא, ומהכא נפקו כל חילין ותוקפין, וארעא אתבסמת ואפיקת חילהא לבתר, כיון דנהיר ונחית, הוה אסתלק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, כד אסתכל בחייבי עלמא אתגניז ואתטמיר ולא נפיק אלא בשבילוי סתימין דלא אתגליין:

וירא אלהי״ם את האור כי טוב, תנן כל חלמא דקיימא בקיומא דכי טוב, שלמא הוא לעילא ותתא, חמא אתוון כפום ארחוי כל חד וחד, חמא ט׳ טב ליה טב לחלמיה, דהא אורייתא פתח ביה כי טוב, נהיר מסייפי עלמא לסייפי עלמא, ט׳ טב טוב הוא, טב נהירו באשלמותא. ט׳ תשיעאה דכלא, את דאתנהיר מעלאה ראשיתא ואתכליל ביה, ואתעביד בסתימו דנקודה, רזא די׳ דהיא נקודא חדא, ו׳ מחיליה נפיק, ביה אתעביד שמים, כד אסתיים בנקודא חד ואתגניז גו, אתנהרא ב׳ מניה נפקו עלאה ותתאה, עלאה טמירא, תתאה אתגלייא, ברזא דתרין, וקיימא בחילא דלעילא, ודא הוא טו״ב, אלין תלת אתוון טו״ב אתכלילו לבתר לצדיקא דעלמא, דכליל כלא לעילא ותתא, כמה דאת אמר (שם ג י) אמרו צדיק כי טוב בגין דנהירו עלאה כלילא ביה, דכתיב (תהלים קמה ט) טוב יהו״ה לכל ורחמיו על כל מעשיו, לכל כתיב, דא סתמא דמלה, בגין לאנהרא יומא חד דנהיר לכלא, עלאה על כלא, עד כאן סתימא דמלין:

בראשית ברא אלהי״ם, רזא (במדבר טו כ) דראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, דא חכמה עלאה דאיהי ראשית, ב׳ ביתא דעלמא, לאתשקאה מההוא נהר דעייל ביה, רזא דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ונהר דאכניש כלא מעומקא עלאה, ולא פסקי מימוי לעלמין לאשקאה לגנתא, וההוא עומקא עלאה בית ראשון, בראשית, אסתיימו ביה אתוון בחד שביל דקיק דגניז בגויה, ומגו ההוא עומקא נפקו תרין חילין, דכתיב את השמים שמים לא כתיב אלא השמים, מגו ההוא עומקא דסתים מכלא, ואת הארץ, סתימא דא אפיק להאי ארץ, אבל בכללא דשמים הוה, ונפקו כחדא מתדבקא בסטרוי דא בדא. כד אתנהיר ראשיתא דכלא, שמים נטלו לה, ואותיבו לה באתרה, דכתיב ואת הארץ, ואת, כללא דאתוון דאינון את, כד אתהדרת ארעא למיתב באתרה, ואתפרש

דף לא עמוד א

מסטרוי דשמים הות תוהה ובוהה, לאתדבקא בשמים כחדא (נ״א כקדמיתא) בקדמיתא, בגין דחמת לשמים נהירין והיא אתחשכת עד דנהורא עלאה נפק עלה ואנהיר לה, ותבת באתרה לאסתכלא בשמיא אפין באפין וכדין אתתקנת ארעא ואתבסמת. נפק נהורא בסטר ימינא, וחשוכא בסטר שמאלא, ואפריש לון לבתר, בגין לאתכללא דא בדא, הה״ד ויבדל אלהי״ם בין האור ובין החשך, ואי תימא הוה הבדלה ממש, לא, אלא יום אתי מסטרא דנהורא דאיהו ימינא, ולילה מסטרא דחשוכא דאיהו שמאלא, וכד נפקו כחדא אפריש לון, והבדלה הוה מסטרוי, לאסתכלא אפין באפין, ולאתדבקא דא בדא למהוי כלא חד, ואיהו אקרי יום וקרי ליה יום, ואיהי קרי לילה, כמה דאת אמר ויקרא אלהי״ם לאור יום וגו׳, מהו ולחשך, דא חשך דאחיד ללילה, דלית

לה נהורא מגרמה, (ס״א והיא אתקרי לילה, דכתיב ולחשך קרא לילה, בגין דאחיד בה חושך, ולית לה נהורא מגרמה) ואע״ג דאתא מסטרא דאשא דאיהי חשך, אבל חשך עד דאתנהיר מסטרא דיום, יום נהיר ללילה ולילה לא נהיר עד זמנא דכתיב (תהלים קלט יב) ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה.

רבי אלעזר קפץ בקדמיתא ודרש, (שם כט ג) קול יהו״ה על המים אל הכבוד הרעים יהו״ה על מים רבים, קול יהו״ה דא קול עלאה דממנא על המים, דנגדין מדרגא לדרגא, עד דמתכנשי לאתר חד בכנופיא חדא, ההוא קול עלאה משדר לאינון מיין בארחייהו, כל חד וחד כפום ארחיה, כהאי גננא דממנא על מיא לשדר לון לכל אתר ואתר כדחזי ליה, כך קול יהו״ה ממנא על מיא, אל הכבוד הרעים, כמה דאת אמר (איוב כו יד) ורעם גבורותיו מי יתבונן, דא סטרא דאתיא מן גבורה ונפקא מניה. דבר אחר א״ל הכבוד הרעים, דא ימינא דנפקא מניה שמאלא יהו״ה על מים רבים, על מים רבים, על ההוא עומקא סתימאה דנפיק מניה, כמה דאת אמר (תהלים עז כ) ושבילך במים רבים.

רבי שמעון פריש פלוגתא ואמר, פתח קרא ואמר, כתיב (שמות כה כז) לעמת המסגרת תהיין הטבעות בתים לבדים, מאן ההוא מסגרת, דא הוא אתר סגיר, דלא פתיחא בר בשביל חד דקיק, דאתיידע בגניזו לגביה, ובגיניה אתמלי ורשים תרעין, לאדלקא בוצינין, ובגין דאיהו אתר גניז וסתים אקרי מסגרת, ודא הוא עלמא דאתי, וההוא עלמא דאתי אתקרי מסגרת. תהיין הטבעות, אלין עזקאן עלאין דאתאחדן דא בדא, מיא מרוחא, ורוחא מאשא, ואשא ממיא, כלהון אתאחדן דא בדא ונפקן דא מן דא, בהני (ס״א כהני) עזקאן, וכלהון מסתכלן לגבי ההוא מסגרת, דביה מתאחד להההוא נהרא עלאה, לאשקאה לון, ואתאחדן ביה. בתים לבדים, הני עזקאן עלאין, אינון בתים ואתרין לבדים דאינון רתיכין דלתתא, בגין דדא אתי מסטרא דאשא, ודא מסטרא דמיא, ודא מסטרא דרוחא, וכן כלהו, בגין למהוי רתיכא לארונא, ועל דא מאן דמקרב יקרב באלין בדים ולא במה דלגו, לך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, בר אינון דאתחזון לשמשא לגו, לון אתיהיב רשותא לאעלאה לשמשא ולקרבא, ועל דא כתיב (במדבר א נא) והזר הקרב יומת.

בית דבראשית רבא, רבי יוסי שאיל ליה ואמר, האי שיתא יומי בראשית דקא תנינן, מאן אינון, אמר ליה היינו דכתיב (תהלים קד טז) ארזי לבנון אשר נטע, כמה דאלין ארזין נפקין מן לבנון, הכי נמי אינון שיתא יומין נפקין מן בראשית, ואלין שיתא יומין עלאין קרא פריש לון, דכתיב (ד״ה א כט יא) לך יהו״ה הגדולה והגבורה והתפארת וגו׳, כי כל דא צדיק, בשמים דא תפארת, ובארץ דא כנסת ישראל, כתרגומו די אחיד בשמיא ובארעא, כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל, איהו אחיד בתפארת דאקרי שמים, ובארץ

דף לא עמוד ב

דאקרי כנסת ישראל. ועל דא בראשית ב׳ ראשית (היא חכמה, כמה דתרגם יונתן, בראשית בחכמתא), בגין דאיהי תניינא לחושבנא ואקרי ראשית, בגין דהאי כתרא עלאה טמירא היא קדמאה, ועל דלא עייל בחושבנא תניינא הוי ראשית בגין דא ב׳ ראשית ועוד כמה דחכמה עלאה איהי ראשית, חכמה תתאה ראשית נמי הויא ועל דא לית לאפרשא ב׳ מן ראשית.

בראשית מאמר קרינן ליה, והכי הוא, ושיתא יומין נפקין מניה ואתכלילן ביה, ואלין אקרון כגוונא דאלין אחרנין.

ברא אלהי״ם, הה״ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, מאי להשקות את הגן, לאשקאה ולקיימא ליה, ולאסתכלא ביה בכל מה דאצטריך.

אלהי״ם, אלהי״ם חיים, דמשמע בראשית ברא אלהי״ם, ודאי על ידא דההוא נהרא בגין לאפקא כלא ולאשקאה כלא, את השמים, חבורא דכר ונוקבא כדקא חזי, לבתר האי, ביה אתברי עלמא לתתא, ביה יהיב חילא לכלא, א״ת השמים, דמשמע דשמים אפיקו את בחילא דרזא דאלהי״ם חיים, בתר דראשית אפיק ליה. כיון דהאי אפיק כלא, וכלא אתיישב בדוכתיה, כחד עזקא דא בתרייתא, אתעבידת ראשית ובהאי ראשית אפיק נהורין עלאין, ושרי נהרא, ושרי מיא לנגדא לקבלא לתתא, ועל דא בראשית ודאי ברא אלהי״ם, ביה ברא עלמא תתאה, ביה אפיק נהורין, ביה יהיב חילא לכלא. רבי יהודה אמר, על דא כתיב (ישעיה י טו) היתפאר הגרזן על החוצב בו, שבחא דמאן לאו דאומנא הוא, כך בהאי ראשית ברא אלהי״ם עלאה, את השמים, שבחא דמאן דאלהי״ם הוא. אמר רבי יוסי האי דכתיב (דברים ד ז) אשר לו אלהי״ם קרובים אליו, קרובים, קרוב מבעי ליה, אלא אלהי״ם עלאה, אלהי״ם דפחד יצחק, אלהי״ם בתראה, ובגיני כך קרובים, וגבורות סגיאין אינון דנפקין מחד, וכלהו חד. [**עיין בסוף הספר סי׳ כ״ט מה שחסר כאן**]:

((גליון) בראשי״ת בר״א רמז לכתר חכמה. אלהי״ם רומז לבינה. ״את״ רומז לגדולה וגבורה. ״השמים״ דא הוא תפארת. ״ואת״ רומז לנצח הוד יסוד. ״הארץ״ רומז למלכות)

ויאמר אלהי״ם יהי אור ויהי אור, (ויאמר אלהי״ם למי הוא אומר, אינו אומר אלא לאחרים, יהי אור לעולם הזה, ויהי אור לעולם הבא), ודא איהו נהורא דברא קב״ה בקדמיתא, והוא נהורא דעינא, והוא נהורא דאחזי קב״ה לאדם קדמאה, והוי חזי ביה מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא, והוא נהורא דאחזי

קב״ה לדוד, והוה משבח ואמר (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, והוא נהורא דאחזי קב״ה למשה, וחמא ביה מגלעד ועד דן, ובשעתא דחמא קב״ה דיקומון תלתא דרין חייבין, ואינון דרא דאנוש ודרא דטופנא ודרא דפלגה, (נ״א גניז ליה) בגין דלא ישתמשון ביה, ויהב יתיה קב״ה למשה, ואשתמש ביה תלת ירחין דאשתארון ליה מיומי עבורא דיליה, כמה דאת אמר (שמות ב ב) ותצפנהו שלשה ירחים, ובתר תלת ירחין עאל קמי פרעה, נטל ליה קב״ה מניה, עד דקאים על טורא דסיני לקבלא אורייתא, והדר ליה ההוא נהורא ואשתמש ביה כל יומוי, ולא יכלו בני ישראל למקרב בהדיה עד דיהב מסוה על אנפוי, כמה דאת אמר (שם לד ל) ויראו מגשת אליו, ואתעטף ביה כטלית, הה״ד (תהלים קד ב) עוטה אור כשלמה.

יהי אור ויהי אור, כל מה דאתמר ביה ויהי, הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי, אמר רבי יצחק, אור דברא קב״ה בעובדא דבראשית, הוה סליק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ואתגניז, מאי טעמא אתגניז, בגין דלא יתהנון מניה חייבי עלמא, ועלמין לא יתהנון בגיניהון, והוא טמיר לצדיקיא לצדיק דיקא

דף לב עמוד א

דכתיב (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, וכדין יתבסמון עלמין, ויהון כלא חד, ועד יומא דיהא עלמא דאתי הוא טמיר וגניז.

ההוא נהורא נפק מגו חשוכא דאתגלפא בקלפוי דטמירא דכלא, עד דמההוא נהורא דאתגניז אתגליף בשביל חד טמירא לחשוכא דלתתא ונהורא שארי ביה מאן חשוכא דלתתא, ההוא דאקרי לילה דכתיב ביה ולחשך קרא לילה, ועל דא תנינן, מאי דכתיב (איוב יב כב) מגלה עמוקות מני חשך, רבי יוסי אומר, אי תימא מחשך סתים אתגליין, הא חזינן דטמירין אינון כל אינון כתרין עלאין, וקרינן עמוקות, מהו מגלה, אלא כל אינון טמירין עלאין לא אתגליין אלא מגו ההוא חשוכא, דאיהו ברזא דליליא (ויהא כלא חד, ברזא דוהיה אור הלבנה כאור החמה, בדרגא חדא, ועד יומא דייתי הוא גניז וטמיר, (שייך לעיל בשטה ב׳).

תא חזי כל אינון עמיקין סתימין דנפקי מגו מחשבה, וקלא נטיל לון, לא אתגליין עד דמלה מגלה לון, מאן מלה, היינו דבור, והאי דבור אקרי שבת, ובגין דשבת אקרי דבור, דבור דחול אסור בשבת, (וכך הוה עביד רבי שמעון, כד חמי לאמיה דהות משתעיא, הוה אמר לה אמא שתוקי שבת הוא ואסיר), בגין דדבור דא בעיא לשלטאה ולא אחרא, והאי דבור דאיהו אתי מסטרא דחשך, מגלה עמוקות מגויה, ומשמע מני חשך, ההוא דאתי מסטרא דחשך דכתיב מני דייקא.

אמר רבי יצחק, אי הכי מאי דכתיב ויבדל אלהי״ם בין האור ובין החשך, א״ל אור אפיק יום וחשך אפיק לילה, לבתר חבר לון כחדא והוו חד, דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, דלילה ויום אקרון חד, והאי דכתיב ויבדל אלהי״ם בין האור ובין החשך, (דאפריש מחלוקת), דא בזמנא דגלותא דאשתכח פרודא, א״ר יצחק, עד הכא דכורא באור ונוקבא בחשוכא, לבתר מתחברן כחדא למהוי חד, במאי אתפרשאן לאשתמודעא בין נהורא ובין חשוכא, מתפרשן דרגין, ותרוייהו כחד הוו, דהא לית נהורא אלא בחשוכא, ולית חשוכא אלא בנהורא, ואע״ג דאינון חד, אתפרשן בגוונין, ועם כל דא אינון חד, דכתיב יום אחד.

רבי שמעון אמר, על ברית עלמא אתברי ואתקיים, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, מאן ברית, דא צדיק יסודא דעלמא, דאיהו רזא דזכור, ועל דא עלמא קיימא בברית, יומם ולילה כחדא, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, חקות שמים, דנגדין ונפקין מעדן עלאה. פתח ואמר (שופטים ה יא) מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יהו״ה וגו׳, מקול מחצצים דא קול יעקב, מחצצים כמה דאת אמר (שמואל א יז ד) איש הבינים, בין משאבים, דאיהו יתיב בין אינון דשאבין מיא מלעילא, והוא נטיל בתרין סטרין וכליל להון בגויה, שם יתנו צדקות יהו״ה, תמן הוא אתר מהימנותא לאתדבקא. שם יתנו צדקות יהו״ה, תמן ינקין צדקות יהו״ה ושאבין, צדקות פרזונו (בישראל) דא צדיק דעלמא, דאיהו קיים וקדיש, ואיהו שאיב ונטיל כלא, ומפזר לגבי ימא רבא אינון מיין עלאין, בישראל, דישראל ירתו קיים דא, ויהביה לון קב״ה ירותת עלמין, כיון דישראל שבקו ליה, דהוו גזרין ולא פרעין, מה כתיב (שופטים ה יא) אז ירדו לשערים עם יהו״ה, ירדו לשערים, אינון שערי צדק הוו יתבין לתרעי ולא עאלין לגו, ובההוא זמנא:

תוספתא

תנינן, מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל, בגין דתרין דרגין אינון, מילה ופריעה, זכור ושמור, צדיק וצדק, דכר ונוקבא, אות ברית דא יוסף, וברית דא רחל, ואצטריך לחברא לון, ובמה מחבר לון, כד איהו גזיר ופריע, ומאן דגזיר ולא פריע כאלו עבדו בינייהו פרודא. -- (עד כאן תוספתא)

פתח ואמר מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות ה׳ וגומר. מקול מצצים דא קול יעקב. מחצצים כמה דאת אמר איש הבינים (ש״א יז ד). בין משאבים דאיהו יתיב בין אנון דשאבין מיא מלעילא והוא נטיל בתרין סטרין וכליל להון בגויה. שם יתנו צדקות יהו״ה - תמן הוא אתר מהימנותא לאתדבקא.

שם יתנו צדקות יהו״ה, תמן ינקין צדקות יהו״ו ושאבין צדקות פרזונו (בישראל) דא צדיק דעלמא דאיהו קיים וקדיש ואיהו שאיב ונטיל כלא ומפזר לגבי ימא רבא אנון מיין עלאין בישראל דישראל ירתו קיים דא ויהביה לון קדשא בריך הוא ירותת עלמין. כיון דישראל שבקו ליה דהוו גזרין ולא פרעין מה כתיב (שופטים ה יא) ״אז ירדו לשערים על יהו״ה״ ירדו לשערים אנון שערי צדק הוו יתבין לתרעי ולא עאלין לגו ובההוא זמנא

דף לב עמוד ב

כתיב (שם ב יב) ויעזבו בני ישראל את יהו״ה וגו׳, עד דאתת דבורה ונדיבת לון בהאי כמה דכתיב (שם ה ב) בפרוע פרעות בישראל וגו׳, ועל דא כתיב חדלו פרזון בישראל, חדלו פרזון, דא הוא פרזונו דקא אמרן, חדלו פרזון, קיים קדישא דלא אתפרעון, (שם) עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל, מאי אם, אלא אנא נחתית מיין עלאין מעילא לקיימא עלמין בישראל סתם, לעילא ותתא לאחזאה דעלמא לא אתקיים אלא על קיימא דא, ורזא דכלא (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כתיב.

תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא, עאל בין תרין, תרין ינקין לחד, חד יניק לכמה סטרין, כדין כלא חד, הדא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, יום דערב ובקר כליל כחדא היינו רזא דברית, יומם ולילה, וביה כלא חד:

ויאמר אלהי״ם יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, רבי יהודה אמר, שבעה רקיעים אינון לעילא, וכלהו קיימי בקדושתא עלאה, ושמא קדישא בהו אשתכלל, ודא רקיעא הוא באמצעות מיא, דא רקיע קיימא על גבי חיוותא אחרנין, ואיהו אפריש בין מיין עלאין למיין תתאין, ומיין תתאין קראן לעלאין, ומהאי רקיע שתאן לון, דא הוא דאפריש בינייהו, בגין דכלהו מיא ביה כלילן, ולבתר נחית לון להני חיוותא ושאבין מתמן.

כתיב (שיר ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום, גן נעול, דכלא אסתים ביה, דכלא אתכליל ביה, גל נעול דההוא נהר נגיד ונפיק ועייל ביה, וכליל ולא אפיק, וקרשי מיא ביה וקיימי, מאי טעמא, בגין דרוח צפון נשיב באינון מיא ואתקרישו, ולא נפקי לבר עד דאתעביד קרח, ואלמלא סטרא דדרום דאקיש תקפיה דהאי קרח, לא נפקי מניה מיא לעלמין.

וחיזו דההוא רקיעא עלאה כחיזו דהאי קרח דמתקרשא, ומכניש בגויה כל אינון מיין, כך ההוא עלאה דעליה, כניש כל אינון מיין, ואפריש בין מיין עלאין למיין תתאין, והאי דאמרן יהי רקיע בתוך המים, במציעות, לאו הכי, אלא יהי כתיב, ההוא דהוי מניה, במציעות מיא הוי, ואיהו לעיל דקיימא על רישי דחיוותא.

א״ר יצחק אית קרומא במציעות מעוי דבר נש, דאיהו פסיק מתתא לעילא ושאיב מעילא ויהיב לתתא, כך כגוונא דא רקיע איהו באמצעיתא, וקיימא על אינון חיותא דלתתא, ואיהו אפריש בין מיין עלאין לתתאין, תא חזי אינון מיין אעדו ואולידו חשוכא, ועל רזא דא כתיב, (שמות כ״ו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים.

רבי אבא פתח, (תהלים קד ג) המקרה במים עליותיו וגו׳, במים, אלין מיין עלאין דכלא, דבהו תקין ביתא כמה דאת אמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, השם עבים רכובו, רבי ייסא סבא פליג, עבים ע״ב י״ם, עב דאיהו חשך שמאלא, דקיימא על ים דא, המהלך על כנפי רוח, דא רוחא דמקדשא עלאה, ורזא דא (שמות כה יח) שנים כרובים זהב, כתיב (תהלים יח יא) וירכב על כרוב ויעוף וידא על כנפי רוח, וירכב על כרוב חד, לבתר אתגלי על כנפי רוח, ועד דהאי אתער לא אתגלי בהאי.

רבי יוסי אמר, כתיב (איוב כח כד) ומים תכן במדה, במדה ממש אתקין להו, כד מטון לגווה, ואינון תקונא דעלמא, כד מטו מסטרא דגבורה, אמר רבי אבא, כך הוו קדמאי אמרי, כד הוו מטאן להאי אתר, מרחשן שפוון דחכימין ולא אמרין מידי, בגין דלא יתענשון. רבי אלעזר אמר, את קדמאה דאתוון, הוה שטיא על אנפוי דקיטרא דכיא, ואתעטר מלרע ומלעילא, וסליק

דף לג עמוד א

ונחית ומיא מתגלפי בגלופייהו, ומתיישבן בדוכתייהו, ואתכלילו חד בחד, וכן אתוון כלהו כלילן דא בדא, ומתעטרן דא בדא, עד דאתבני עלייהו בניינא ויסודא וכד אתבניאו כלהו ואתעטרו הוו מיין עלאין מתערבין במיין תתאין, ואפיקו ביתא דעלמא (ועל דא אפיקו תרין נהורין, חד דאקרי ארץ, ונהורא דאקרי שמים), ועל דא ב׳ אתחזי ברישא, ומיין סלקין ונחתין עד דהאי רקיע הוה, ואפריש לון.

ומחלוקת הוה בשני, דביה אתברי גיהנם, דאיהו נורא דדליק, כמה דאת אמר (דברים ד כד) אש אוכלה הוא, וזמין לאשראה על רישייהו דחייביא, א״ר יהודה, מהכא כל מחלוקת דאיהו לשם שמים סופה להתקיים, דהא הכא מחלוקת דאיהו לשם שמים הוה, ושמים בהאי אתקיים לבתר דא, דכתיב ויקרא אלהי״ם לרקיע שמים וגו׳.

בקטפירא דעיליתא, בקסטייהו שכיחי ואתקיימו, דהא תנינן, כתיב (שמות כו לג) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים דייקא, דהא איהו רקיע דמפרש בגו באמצעיתא.

תא חזי, כתיב לבתר, יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, מתחת השמים ממש, אל מקום אחד, לאתר דאקרי אחד, ואיהו ים תתאה, דהא איהו אשלים לאחד, ובלא איהו לא אקרי אחד, ומשמע דכתיב יקוו, דביה מתכנשין כלהו מיא, כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו׳.

רבי ייסא אמר, אל מקום אחד, דא איהו אתר דכתיב ביה (ישעיה נד י) וברית שלומי לא תמוט, דהא איהו נטיל כלא ושדי בימא, וביה אתתקנת ארעא, דכתיב ותראה היבשה, דא הוא ארץ, כמה דאת אמר ויקרא אלהי״ם ליבשה ארץ, אמאי אקרי יבשה, אמר רבי יצחק, היינו דכתיב (דברים טז ג) לחם עוני, לחם עני כתיב, ובגין דאיהו לחם עני, אקרי יבשה, ושאיב בגווה כל מימין דעלמא, ואיהי יבשה הוי, עד דאתר דא אמלי לה, וכדין נגדין מיא אורח דאינון מקורות, ולמקוה המים קרא ימים, דא הוא בית כנישות מיין דלעילא, דתמן מתכנשין כל מיא, ומתמן נגדין ונפקין.

א״ר חייא, מקוה המים דא צדיק, דכד מטא למקוה המים, כתיב וירא אלהי״ם כי טוב, וכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב, (וכן אור קדמאה טוב אקרי, וכן כלהו כתיב בהו כי טוב, בר יומא תניינא דלא כתיב ביה כי טוב), רבי יוסי אמר, ישראל מקוה איהו, דכתיב (ירמיה יז יג) מקוה ישראל יהו״ה, רבי חייא אמר, דא צדיק, היינו דכתיב קרא ימים, בגין דנחלין ומבועין ונהרין כולהו נטיל לון, ואיהו מקורא דכלא, ואיהו נטיל כלא, בגיני כך ימים, ועל דא וירא אלהי״ם כי טוב, וכתיב אמרו צדיק כי טוב.

ובגין דאתרשים, איהו אפריש בין יומא קדמאה לתליתאה, ולא אתמר כי טוב בגווייהו, דהא ביומא תליתאה עבדת ארעא איבין, מחילא דהאי צדיק, דכתיב ויאמר אלהי״ם תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי, מאי עץ פרי, דא עץ הדעת טוב ורע, דאיהו עביד איבין ופרין, עושה פרי, דא צדיק יסוד דעלמא.

למינו, דכל בני נשא דאית לון רוחא קדישא, דאיהו איבא דההוא אילנא, רשים בהו רשימא למינו, ומאי איהו, ברית קדש ברית שלום, ובני מהימנותא למינו, למינו עאלין ולא מתפרשן מניה, וצדיק עושה פרי הוא, וההוא אילנא אתעברת, ואפיקת ההוא פרי למינו למינו דההוא עושה פרי, דיהוי כוותיה. זכאה חולקיה מאן דדמי לאמיה ולאבוי, ועל כן רשימא קדישא ביומא תמינאה, בגין דידמי לאמיה (בגין דהיא דרגא תמינאה, וההיא נפשא דפרח מנה אצטריכת לאתחזאה קמה לתמניא יומין), וכד אתפרעת ואתגלייא רשימא קדישא, בגין דידמי לאבוי, ועל דא עץ פרי דא אמא, עושה פרי דא ברית קדש אבוי, למינו דידמי ליה ואתרשים ביה.

אשר זרעו בו על הארץ, זרעו בו זרע בו מבעי ליה מאי זרעו בו, אלא זרע וא״ו בו, על הארץ הכי הוא ודאי, דהא ההוא זרעא אשדי על ארעא, זכאה חולקיהון דישראל, דאינון קדישין ודמיין לקדישין, ועל דא ודאי כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים, כלם צדיקים ודאי, דהא מהני נפקו ולהני דמיין, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

דף לג עמוד ב

אמר רבי חייא, כתיב (ירמיה י יב) עושה ארץ בכחו, מאי עושה ארץ (בכחו, עשה ארץ מבעי ליה, אלא עושה ודאי תדיר, ומתקן קב״ה להאי ארץ) דא קב״ה לעילא, בכחו דא צדי״ק מכין תבל בחכמתו, תבל דא ארץ דלתתא, בחכמתו דא צדק דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק, עושה ארץ דא קב״ה, דהוא מתקין ארעא ומתקין ארחוי, ובמה, בכחו כדקאמרן.

רבי יהודה אמר, באתוון גליפן דרבי אלעזר, אית קוטרי דאתוון כ״ב, קטירין כחדא תרין אתוון דא סליק ודא נחית, ודסליק נחית ודנחית סליק, וסימן דא (ישעיה מה יד) א״ך ב״ך א״ל.

רבי יוסי אמר, טיפסא דשיקלא באמצעיתא קיימא, וסימן (ויקרא יט לה) במדה במשקל וגו׳, משקל לישן דקיימא באמצעיתא, ורזא דא (שמות ל יג) שקל הקדש כתיב, ומאזנים ביה קיימן ואתקלו מאן מאזנים, כמה דאת אמר (ויקרא יט לו) מאזני צדק, וכלהו קיימין במשקל בשקל הקדש, רבי יהודה אמר, בשקל הקדש, דא רוח הקדש.

אמר רבי יצחק, כתיב (תהלים לג ו) בדבר יהו״ה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יהו״ה שמים נעשו, אלין שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא, ברוח דאפיק קלא, עד דמטי להההוא נהר דנגיד ונפיק, ולא פסקין מימוי לעלמין, וברוח פיו כל צבאם, כלהו תתאי קיימין ברוח, דאיהו דכר, (שם קד יג) משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ, משקה הרים מעליותיו, מאן עליותיו, כדקאמרן, דכתיב (שם ג) המקרה במים עליותיו, מפרי מעשיך תשבע הארץ, רזא דההוא נהר דנגיד ונפיק לתתא, הה״ד עושה פרי אשר זרעו בו וגו׳, והא אתמר:

יהי מארת ברקיע השמים להאיר על הארץ, יהי מארת חסר, רבי חזקיה אמר, מארת דשריא ביה תוקפא דדינא, קילטא דדינא, רבי יוסי אמר יהי מארת, לתתא איהי סיהרא, דבה תליא אסכרה לרביי עלמא, ובה תליא מארת, בגין דאיהי נהורא זוטרא מכל נהורין, וזמנין דאתחשכא ולא מקבלא נהורא.

ברקיע השמים, דא הוא רקיעא דאיהו כללא דכלהו, בגין דנטיל כל נהורין, והוא נהיר להאי נהורא דלא נהרא, (והיא תליא ביה, בגין דאתדבק בה ההוא מארה, וביה תליין לתתא כל אינון זיינין אחרנין, בגין זעירו דנהורא), רבי יצחק אמר, ואפיק (נ״א ואפילו) האי רקיעא דלא נהיר, וקרינן ליה מלכות שמים, וארץ ישראל וארץ החיים, השמים, איהו (דנהיר) האי רקיע, בגיני כך יהי מארת חסר ו׳, מאי טעמא, דהא בלא וא״ו מותא הוא בעלמא, יהי מארת כלא ביה תליא, לאכללא לילית בעלמא, כתיב (איוב ג יח) קטן וגדול שם הוא, וכתיב (ישעיה לג נא) כי אם שם אדיר יהו״ה לנו, ועל דא כתיב (שם לד יד) אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח.

רבי אלעזר אמר, יהי מארת אספקלריאה דלא נהרא מגרמה, אלא על ידא דנהורין עלאין דנהרין לה, כעששיתא דלקטא נהורא דנהיר. כתיב (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ, הנה ארון, דא אספקלריאה דלא נהרא, הברית אספקלריאה דנהרא, הנה ארון דא היא מארת, ארון תיבותא לאעלאה בגויה תורה שבכתב, הברית דא שמשא דנהיר לה, ואיהי ברית בהדיה, ארון הברית דייקא, אדון כל הארץ, הברית דאיהו אדון כל הארץ, ובגין דהאי ארון איהו אדון, בגין שמשא דנהיר לה, ונהיר לכל עלמא, הכי אתקרי

דף לד עמוד א

ומניה נקטא שמא, ואתקרי האי ארון אדון, ברזא דאל״ף דל״ת נו״ן יו״ד, כמה דאמרינן צדיק וצדק, כך אדו״ן אדנ״י דא בדא תליין.

תא חזי, ככבים ומזלות בברית קיימין דאיהו (שמשא דקאמרן, ודא) רקיע השמים דרשימין ביה וגליפין ביה ככבים ומזלות, וביה תליין לאנהרא. רבי ייסא סבא הוה אמר הכי, יהי מארת דתלייא ברקיע השמים ודא סיהרא דתלייא ביה, כיון דכתיב והיו למאורות, הא שמשא (כאן חסר). ולמועדים, דהא זמנייא וחגין וירחין ושבתי בהו תליאן והוו, וכלא בעבידתא קדמאה עלאה, דשמיה קדישא אתאחיד ביה, ואיהו הוא כלא.

שבעה כוכבי אינון, לקבל שבעה רקיעין, וכלהו מדברי עלמא, ועלמא עלאה עלייהו, ותרין עלמין נינהו, עלמא עלאה ועלמא תתאה, תתאה כגוונא דלעילא, דכתיב (ד״ה א טז לו) מן העולם ועד העולם, מלך עלאה, ומלך תתאה. (תנינן) כתיב יהו״ה מלך יהו״ה מלך יהו״ה ימלוך לעולם ועד, יהו״ה מלך לעילא, יהו״ה מלך באמצעיתא, יהו״ה ימלוך לתתא רבי אחא אמר, יהו״ה (נ״א דא חכמה עילאה) מלך דא עלמא עלאה דאיהו עלמא דאתי, יהו״ה מלך דא תפארת ישראל, יהו״ה ימלוך דא ארון הברית, (נ״א רבי אחא אמר, יהו״ה מלך דא חכמה עלאה, יהו״ה מלך דא עלמא עלאה דאיהו עלמא דאתי, יהו״ה ימלוך דא תפארת ישראל), אתא זמנא אחרא דוד, ואהדר לון מתתא לעילא, ואמר (תהלים י ז) יהו״ה מלך עולם ועד, יהו״ה מלך לתתא, עולם באמצעיתא, ועד לעילא, דתמן ויעודא וקיומא ואשלימותא דכלא, מלך לעילא ימלוך לתתא.

רבי אבא אמר, כל הני מאורות, כלהו מתחברן ברקיע השמים, להאיר על הארץ, לאנהרא על ארעא, מאן הוא רקיעא דנהיר על ארעא, הוי אימא דא נהר דנגיד ונפיק מעדן, דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, תא חזי כיון דסיהרא שלטא, ואתנהיר מההוא נהרא דנגיד ונפיק, כל אינון שמיא דלתתא וחיליהון כלהון אתוספן נהורא, וככביא דממנן על ארעא כלהו שלטין ומגדלין צמחים ואילנין, ועלמא אתרבי בכלהו, ואפילו מיא ונוני ימא כלהו ברבו

יתיר, וכמה גרדיני נימוסין שאטן בעלמא, בגין דכלהו בחדוה ברבו חילא, כד חדוה הוא בבי מלכא, אפילו אינון מבי תרעי, ואפילו אינון מדבי טרנשי (נ״א טרטשי), כלהו חדן ושטאן בעלמא, ורביי דעלמא בעיין לאסתמרא:

רבי אחא אמר, ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים, וכד כלהון קיימין ביה, כדין חדוותא דא עם דא, כדין סיהרא אזעירת נהורא מקמי שמשא, וכל מה דנטיל בגין לאנהרא לה, הה״ד להאיר על הארץ, רב יצחק אמר, כתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, מאן שבעת הימים, אלין אינון שבעת יומין דבראשית.

רבי יהודה אמר, אלין אינון שבעת ימי המלואים, מלואים ודאי, בגין דההוא זמנא אתבסם עלמא, ואתהדר באשלמותיה, ולא אתפגים סיהרא בגין חויא בישא, דכתיב ביה (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף, ואימתי יהא דא, בזמנא דכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח, וכדין כתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד:

ישרצו המים שרץ נפש חיה, אמר רבי אלעזר, אלין מיין תתאין, דרחשין זיינין כגוונא דלעילא, אינון עלאי ואינון תתאי. רבי חייא אמר, עלאי אפיקו נפש חיה, ומאי ניהו דא נפש דאדם קדמאה, כמה דאת אמר ויהי האדם לנפש חיה.

ועוף יעופף על הארץ אלין שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש, משמע דכתיב יעופף על הארץ, בגין דאית אחרנין דלא אתחזון אלא ברוחא ממש, לפום סכלתנו דבני נשא,

דף לד עמוד ב

בגיני כך לא כתיב באלין למינהו, כאינון אחרנין דכתיב בהו ואת כל עוף כנף למינהו, בגין דאלין לא משניין ממינייהו לעלמין, כהני אחרנין דלא כתיב בהו למינהו, ואי תימא אית בהו דמשניין דא מן דא, הכי הוא ודאי, דהא אית בהו דמשניין אלין מאלין, בגיני כך כתיב ומשם יפרד:

ויברא אלהי״ם את התנינים הגדולים, אלין לויתן ובת זוגו ואת כל נפש החיה הרומשת, דא נפש דההיא חיה דאיהי רומשת לד׳ סטרי עלמא, ומאן איהי חיה דאיהי רומשת, הוי אימא דא לילית, אשר שרצו המים למיניהם, דמיין מגדלין לון, דכד אתי סטרא דדרום, שראן מיין ונגדין לכל סטרין, וארבי ימא אזלין ועברין, כמה דאת אמר (תהלים קד כו) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו.

ואת כל עוף כנף למינהו, כמה דאת אמר (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר, רבי יוסי אמר, כלהון משית גדפין, ולא משניין לעלמין, ובגיני כך כתיב למינהו, מאי למינהו לזיינא דלעילא, ואלין טאסן ושאטן עלמא בשית, וחמאן עובדין דבני נשא, וסלקין לון לעילא, ועל דא כתיב (שם) גם במדעך מלך אל תקלל וגו׳.

רבי חזקיה אמר, הרומשת, השורצת מבעי ליה, אלא כדאמרינן רמש ליליא, ועל דא (תהלים קד כ) בו תרמוש כל חיתו יער, דכולהו שלטאן בשעתא דאיהי שלטא, ופתחין שירתא בתלת סטרין דפלגו ליליא, וזמרי שירתא ולא משתככי, ועל אלין כתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יהו״ה אל דמי לכם.

קם רבי שמעון ואמר, מסתכל הוינא, דכד בעא קב״ה למברי אדם, אזדעזעו כל עלאין ותתאין, ויומא שתיתאה הוה סליק בדרגוי עד דסלקא רעותא עלאה ונהיר שירותא דכל נהורין, ופתח תרעא דמזרח דהא מתמן נהורא נפיק, ודרום אחמי תוקפיה דנהורא דירית מרישא ואתתקף במזרח, מזרח אתקיף לצפון, וצפון אתער ואתפשט, וקרי בחיל סגי למערב למקרב ולאשתתפא בהדיה, כדין מערב סלקא בצפון ואתקשר ביה, לבתר דרום אתיא ואחיד במערב, וסחרין ליה דרום וצפון, דאלין גדרי גנתא, כדין מזרח קריב במערב, ומערב שריא בחדוה ובעאת מכלהו ואמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דלהוי כגוונא דא בארבע סטרין ועילא ותתא, ומזרח אתדבק במערב ואפיק ליה, ועל דא תנינן, אדם מאתר דבית המקדש נפק.

תו נעשה אדם, קב״ה אמר לאלין תתאי, דאתו מסטרא דלעילא, רזא דשמא דא דסליק אדם, אדם מרזא סתימא עלאה, אדם רזא דאתוון, דהא אדם כליל לעילא וכליל לתתא, אדם א׳ לעילא לעילא, ם סתימא דאיהי ם **מלסרבה המשרה** (ישעיה ט ו) , ד׳ תתאה דסתימא במערב, ודא כללא דלעילא ותתא, אתתקן לעילא ואתתקן לתתא, אלין אתוון כד נחתו לתתא כלהו כחדא באשלמותיה, אשתכח דכר ונוקבא.

ונוקבא בסטרוי אתדבקת, עד דאפיל עלויה שנתא ודמוך, והוה רמי באתר דבי מקדשא לתתא, ונסר ליה קב״ה, ותקין לה כמה דמתקנין לכלה, ואעלה ליה, הדא הוא דכתיב (בראשית ב כא) ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה, ויקח אחת דייקא, בספרי קדמאי אשכחנא, דא לילית קדמיתא דהות

עמיה, ואתעברת מניה, ולא הות לקיבליה עזר, כמה דכתיב ולאדם לא מצא עזר כנגדו, מאי עזר, סמך, עד ההיא שעתא דכתיב לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו, תא חזי אדם בתראה דכלא הוה, דהכי אתחזי למיתי על עלמא שלים:

תו א״ר שמעון, כתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר יהו״ה אלהי״ם על הארץ וגו׳, וכל שיח השדה, אלין

דף לה עמוד א

אלנין רברבין דנטיעו לבתר והוו זעירין תא חזי אדם וחוה, דא בסטרא דדא אתבריאו מאי טעמא לא אתבריאו אנפין באנפין, בגין דכתיב כי לא המטיר יהו״ה אלהי״ם על הארץ וזווגא לא אשתכח בתקוניה כדקא יאות, וכד אתתקן האי דלתתא ואתהדרו אנפין באנפין, כדין אשתכח לעילא מנלן מן המשכן, דכתיב (שמות מ יז) הוקם המשכן, בגין דמשכן אחרא אתקם עמיה, ועד לא אתקם לתתא לא אתקם לעילא, אוף הכא כד אתתקם לתתא אתתקם לעילא, ובגין דעד כען לא אתתקן לעילא, לא אתבריאו אנפין באנפין, וקרא אוכח דכתיב כי לא המטיר יהו״ה אלהי״ם על הארץ, ובגיני כך ואדם אין, דלא הוה בתקוניה.

וכד אשתלימת חוה, אשתלים אדם, וקדם לכן לא אשתלים, ורזא דא, דעד כען לא אית את סמ״ך בפרשתא, ואע״ג דחברייא אמרו, אבל סמ״ך דא עזר, ודא עזר דלעילא, דאתהדר לעילא אנפין באנפין, דכר ונוקבא אסתמך דא לקבל דא, ודאי (תהלים קיא ח) סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר, סמוכים דא דכר ונוקבא, דאינון סמוכים כחדא.

[דבר אחר:] דאינון סמוכים עולם תתאה בעולם עלאה, דעד לא אתתקן עולם תתאה לא אתתקן עולם דקאמרן), כי לא המטיר יהו״ה אלהי״ם על הארץ, דהא דא בדא סמיך, ועולם דא תתאה כד אתתקן, ואתהדרו אנפין באנפין ואתתקנו, אשתכח סמך לעילא, דהא מקדמת דנא לא הוה עובדא בתקונא (נ״א עולם בתיקוניה), בגין דלא המטיר יהו״ה אלהי״ם על הארץ, ודא בדא תלייא. מה כתיב בתריה, ואד יעלה מן הארץ, דא תקונא דלתתא, לבתר והשקה את כל פני האדמה ואד יעלה מן הארץ, דא תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא. דבר אחר מאי טעמא לא המטיר, בגין דלא אשתכח תקונא דיעלה מן הארץ, ועל דא מן ארעא תתאה אתער עובדא לעילא.

תא חזי תננא סליק מן ארעא בקדמיתא, ועננא אתער, וכלא אתחבר לבתר דא בדא. כגוונא דא תננא דקרבנא אתער מתתא, ועביד שלימו לעילא, ואתחבר כלא דא בדא ואשתלימו, כגוונא דא לעילא, אתערותא שרי מתתא, ולבתר אשתלים כלא, ואלמלא דכנסת ישראל שריא באתערותא בקדמיתא, לא אתער לקבלה ההוא דלעילא, ובתיאובתא דלתתא אשתלים לעילא.

רבי אבא אמר, אמאי כתיב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע, עץ החיים, הא תנינן דמהלך חמש מאה שנין הוה, וכל מימוי דבראשית מתפלגין תחותוי, עץ החיים, במציעות דגנתא ממש, והוא נטיל כל מימוי דבראשית, ומתפלגין תחותוי, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק הוא שריא על ההוא גנתא, ועייל ביה, ומתמן מתפלגין מיא לכמה סטרין, ונטיל כלא ההיא גנתא, ולבתר נפקי מנה ומתפלגין לכמה נחלין לתתא, כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי, כמה דנפקין מההוא עלמא עלאה, ואשקי לאינון טורין עלאין דאפרסמונא דכיא לבתר כד מטאן לעץ החיים, מתפלגין תחותוי בכל סטר כפום ארחוי.

ועץ הדעת טוב ורע, אמאי אקרי הכי, דהא עץ דא לאו איהו באמצעיתא, אבל עץ הדעת טוב ורע מאי הוא, אלא בגין דינקא מתרין סטרין וידע לון, כמאן דיניק מתקא ומרירא, ובגין דינקא מתרין סטרין וידע לון, ושריא בגווייהו, אקרי הכי טוב ורע, וכל אינון נטיעין שריין עלייהו. וביה אחידן נטיעין אחרנין עלאין, ואינון אקרון ארזי לבנון, מאן אינון ארזי לבנון, אינון שית יומין עלאין, ששת ימי בראשית דקאמרן, ארזי לבנון אשר נטע, נטיעות ודאי דאתקיימו לבתר.

מכאן ולהלאה סמ״ך, מאי היא, ויסגור בשר תחתנה, בסטרוי הוה, והוה דא בסטרוי דדא ודאי עקרן קב״ה ושתיל

דף לה עמוד ב

לון באתר אחרא ואתהדרו אנפין באנפין לקיומא, כגוונא דא סמיכן עלמין, עקרן קב״ה ושתיל לון באתר אחרא, ואתקיימו בקיומא שלים. ואמר רבי אבא, מנלן דאדם וחוה נטיעין הוו, דכתיב (ישעיה ס כא) נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, מעשה ידי דייקא, דלא אשתדלו בהון בריין אחרנין, וכתיב (שם יז יא) ביום נטעך תשגשגי, דבההוא יומא דאתנטעו בעלמא סרחו.

תנן, הנטיעות כקרני חגבים הוו, ונהורא דלהון דקיק ולא הוו נהרין, כיון דאתנטעו ואתתקנו אתרביאו בנהורא ואקרון ארזי לבנון, ואדם וחוה עד דאתנטעו לא אתרביאו בנהורא ולא סליקו ריחא, ודאי אתעקרו ואשתילו, ואתתקנו כדקא יאות:

ויצו יהו״ה אלהי״ם, הא תנינן לית צו אלא ע״ז, יהו״ה זו ברכת השם, אלהי״ם אלו הדיינין, על האדם זו שפיכת דמים, לאמר זו גלוי עריות, מכל עץ הגן ולא גזל, אכל תאכל ולא אבר מן החי ושפיר.

מכל עץ הגן אכל תאכל, דשריא ליה כלא דליכלינהו ביחודא דהא חזינן אברהם אכל יצחק ויעקב וכל נביאים אכלו וחיו, אבל אילנא דא אילנא דמותא איהו, (כמה דכתיב ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו), מאן דנטיל ליה בלחודוי מיית, דהא סמא דמותא נטיל, (בגין דאיהו מפריש ליה מן חיין), ועל דא כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגין דקא פריש נטיעין.

רבי יהודה שאיל לרבי שמעון, הא דתנינן אדם הראשון מושך בערלתו הוה, מאי הוא, א״ל דפריש ברית קדש מאתריה ומחולקיה, ודאי מושך בערלה הוה, ושבק ברית קדש ודבק בערלה ואתפתה במלה דנחש, ומפרי העץ דא אתתא לא תאכל ממנו בגין דכתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו, ובהאי הוי פרי, דהא באחרא לא הוי פרי, כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגין דאילנא דמותא הוי כדקאמרן, דכתיב רגליה יורדות מות.

רבי יוסי אמר, האי אילנא דקא אמרן, הוה מתשקי מלעילא, ואתרבי והוה חדי, כמה דאת אמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, הגן דא אתתא, ונהר דא הוה עייל ביה ואשקי ליה והוה כלא חד, (וכדין יהו״ה אחד ושמו אחד), דהא מתמן ולתתא איהו פרודא, דכתיב ומשם יפרד.

והנחש, רבי יצחק אמר, דא יצר הרע, רבי יהודה אמר נחש ממש, אתו לקמיה דרבי שמעון, אמר לון ודאי כלא חד, וסמא״ל הוה ואתחזי על נחש, וצולמיה דנחש דא איהו שטן, וכלא חד, תנינא בההיא שעתא נחת סמא״ל מן שמיא רכיב על נחש דא, וצולמיה הוו חמאן כל בריין, וערקן מניה, ומטו לגבי אתתא במלין, וגרימו מותא לעלמא. ודאי בחכמה אייתי סמא״ל לווטין על עלמא, וחבל אילנא קדמאה דברא קב״ה בעלמא, ומלה דא הוי תלי על סמא״ל, עד דאתא אילנא אחרא קדישא דאיהו יעקב, ונטל מניה ברכאן, דלא יתברך סמא״ל לעילא ועשו לתתא, דהא יעקב דוגמא דאדם הראשון הוה, (ושופריה) דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה, ועל דא כמה דמנע סמא״ל ברכאן מאילנא קדמאה, הכי נמי מנע יעקב דאיהו אילנא דוגמא דאדם, מסמא״ל ברכאן מלעילא ומתתא, ויעקב דידיה נטיל בכלא, ועל דא (בראשית לב כה) ויאבק איש עמו, כתיב והנחש היה ערום, דא יצר הרע דא מלאך המות, ובגין דנחש איהו מלאך המות, גרם מותא לכל עלמא, ודא הוא רזא דכתיב (שם ו יג) קץ כל בשר בא לפני, דא הוא קצא דכל בשרא, דנטיל נשמתא לכל בשרא, ואקרי הכי:

ויאמר אל האשה אף, רבי יוסי אמר באף פתח, ואף אטיל בעלמא, אמר לה

דף לו עמוד א

לאתתא, באילנא דא ברא קב״ה עלמא, ודאי אכלו מניה והייתם כאלהי״ם יודעי טוב ורע, דהא איהו הכי הוי אלהי״ם, שמיה עץ הדעת טוב ורע, ועל דא והייתם כאלהי״ם יודעי וגו׳, אמר רבי יהודה, לא אמר הכי, דאלו אמר באילנא דא ברא קב״ה עלמא, יאות הוה, כי הוא כגרזן ביד החוצב בו, אבל לא אמר אלא מאילנא דא אכל קב״ה וכדין ברא עלמא, וכל אומן סני לחבריה, אכלו מניה ואתון תהון בראן עלמין, ועל דא כי יודע אלהי״ם כי ביום אכלכם ממנו וגו׳, ובגין דאיהו ידע דא, אפקיד לכו עליה דלא תיכלו מניה, אמר רבי יצחק, בכלא מליל שקרא, בשירותא דאמר שקרא הוה, דכתיב אף כי אמר אלהי״ם לא תאכלו מכל עץ הגן, ולאו הכי, דהא כתיב מכל עץ הגן אכל תאכל, וכלהו שרא ליה. אמר רבי יוסי, הא תנינן דפקיד ליה קב״ה על ע״ז, דכתיב ויצו, יהו״ה על ברכת השם, אלהי״ם על הדינין, על האדם על שפיכת דמים, לאמר על גלוי עריות, וכי כמה אנשי הוו בעלמא דאיהו אצטריך דא, אלא ודאי כלא על האי אילנא הוה בגין דביה אחידן כל אלין פקודין, דכל מאן דנטיל ליה בלחודוי עביד פרישו ונטיל ליה באוכלוסין דלתתא דאחידן ביה ונטיל ע״ז ושפיכות דמים וגלוי עריות, ע״ז באינון רברבי ממנן שפיכות דמים בהאי אילנא תליין, דאיהו בסטר גבורה, וסמא״ל אתפקד על דא גלוי עריות אשה היא ואנתתא אקרי, ואסיר לזמנא לאנתתא בלחודהא אלא עם בעלה, דלא יהא חשיד בגלוי עריות, ועל דא בכלהו אתפקד בהאי אילנא, כיון דאכל מניה בכלהו עבר, דהא כלא אחיד ביה, רבי יהודה אמר, ודאי מלה דא הכי הוא, דאסיר לאתיחדא עם אנתתא בלחודהא, אלא אם כן בעלה עמה. מה עבד ההוא רשע, אמר הא מטיתי להאי אילנא ולא מתי, אוף את קרבי ומטי בידך ביה ולא תמות, ומלה דא הוא אוסיף לה מגרמיה, מיד ותרא האשה כי טוב וגו׳, במה חמאת, א״ר יצחק, ההוא אילנא (שדה) סליק ריחין, כמה דאת אמר (בראשית כז כז) כריח שדה אשר ברכו יהו״ה, ובגין ההוא ריח

דהוה סליק חמדת ליה למיכל מניה, רבי יוסי אמר, ראייה הוה, א״ל רבי יהודה, והא כתיב ותפקחנה עיני שניהם, א״ל האי ראיה בשיעורא דאילנא נקטת ליה, (נ״א שיעורא דלבא הות) דכתיב ותרא האשה דייקא:

ותרא האשה כי טוב, חמאת ולא חמאת, כי טוב, חמאת כי טוב, ולא אתישבת ביה, מה כתיב לבתר, ותקח מפריו, ולא כתיב ותקח ממנו, והיא אתדבקת באתר דמותא, וגרימת לכל עלמא מותא, ואפרישת חיי מן מותא, ובחובא דא גרים פרישותא, לאפרשא אתתא מבעלה, דהא קול מדבור לא מתפרשן לעלמין, ומאן דמפריש קול מדבור, אתאלם ולא יכיל למללא, וכיון דאשתקל מניה מלולא אתייהיב לעפרא.

א״ר שמעון, כתיב (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר, נאלמתי דומיה, האי קרא כנסת ישראל אמרו בגלותא, מאי טעמא בגין דקול מדבר ליה לדבור, כיון דאיהי בגלותא, קול אתפרש מינה, ומלה לא אשתמע, ועל דא נאלמתי דומיה וגו׳, מאי טעמא בגין דהחשיתי מטוב, דלא אזיל קול בהדה, וישראל אמרי (שם סה ב) לך דומיה תהלה, מאי דומיה, דא תהלה לדוד, דאיהי דומיה בגלותא ושתיקא בלא קול, א״ר יצחק, מאי לך, בגינך איהי דומיה ושתיקא, דאסתלקא מנה קול:

ותקח מפריו, הא תנינן סחטה ענבים ויהבת ליה, וגרימו מותא לכל עלמא, דהא אילנא דא ביה שריא מותא, והוא אילנא דשלטא בליליא,

דף לו עמוד ב

וכד איהי שלטא, כל בני עלמא טעמי טעמא דמותא, אלא אינון בני מהימנותא מקדמי ויהבי ליה נפשייהו בפקדונא, ובגין דאיהו בפקדונא אתהדרו נפשאן לאתרייהו, ועל דא (תהלים צב ג) ואמונתך בלילות כתיב:

ותפקחנה עיני שניהם, רבי חייא אמר, דהא אתפקחו למנדע בישין דעלמא, מה דלא ידעו עד השתא, כיון דידעו ואתפקחו למנדע ביש, כדין ידעו כי ערומים הם, דאבדו זהרא עלאה דהוה חפי עלייהו, ואסתלק מנייהו ואשתארו ערומים מניה.

ויתפרו עלה תאנה, אתדבקו לאתחפאה באינון צולמין דההוא אילנא דאכלו מניה דאקרון טרפי דאילנא, ויעשו להם חגורות, רבי יוסי אמר, כיון דידעו מהאי עלמא ואתדבקו ביה, חמו דהאי עלמא מתדבר על ידא דאינון טרפין דאילנא, ועבדו להון תוקפא לאתתקפא בהו בהאי עלמא, וכדין ידעו כל זיניי חרשין דעלמא, ובעו למחגר זיינין באינון טרפי אילנא, בגין לאגנא עלייהו.

רבי יהודה אמר, כדין תלת עאלו בדינא ואתדנו, ועלמא תתאה אתלטייא, ולא קיימא בקיומיה בגין זוהמא דנחש, עד דקיימו ישראל בטורא דסיני, לבתר אלביש לון קב״ה בלבושין דמשכא אתהני מנייהו הה״ד כתנות עור, בקדמיתא הוו כתנות אור דהוו משתמשין בהו כעלאין דלעילא בגין דמלאכי עלאין הוו אתיין לאתהנא מההוא נהורא, הה״ד (שם ח ו) ותחסרהו מעט מאלהי״ם וכבוד והדר תעטרהו, והשתא דחבו כתנות עור, דעור אתהני מנייהו ולא נפשא.

לבתר אולידו, ברא קדמאה ברא דזוהמא הוה, תרין אתו עלה דחוה ואתעברת מנייהו ואולידת תרין, דא נפק לזיניה, ודא נפק לזיניה, ורוח דילהון אתפרשו, דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, דא דמי לסטרוי, ודא דמי לסטרוי, מסטרא דקין כל מדורין דסטרא דזיינין בישין ורוחין ושדין וחרשין אתיין, מסטרא דהבל סטרא דרחמי יתיר ולא בשלימו, חמר טב בחמר ביש ולא אתתקן בהדיה, עד דאתא שת ואתייחסו מניה כל אינון דרין דזכאי עלמא, וביה אשתיל עלמא, ומקין אתיין כל אינון חציפין ורשעים וחייבי עלמא.

א״ר אלעזר, בשעתא דחב קין, הוה מסתפי, בגין דחמא קמיה זיני משריין מזיינין ואתיין לקטלא ליה, וכד אהדר בתשובה מאי קאמר, הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר, מאי מפניך אסתר, אלא אהא סתיר מבניינא דילי, רבי אבא אמר, כמה דאת אמר (תהלים כב כה) ולא הסתיר פניו ממנו, (שמות ג׳) ויסתר משה פניו, ועל דא ומפניך אסתר, מאינון פנים דילך אהא נסתר דלא ישגחון בי, ועל דא והיה כל מוצאי יהרגני:

וישם יהו״ה לקין אות לבלתי וגו׳, מאי אות, אות אחד מעשרין ותרין אתוון דאורייתא יהב עליה לאגנא עליה, אמר רבי יהודה, מאי דכתיב ויהי בהיותם בשדה, מאי בשדה, דא אתתא, ועל דא קם וקטיל ליה, דהא מסטרא דא ירית לקטלא, מסטרא דסמא״ל דגרים מותא לכל עלמא, וקני קין להבל על נוקביה, רבי חייא אמר, הא חזינן דכתיב ויחר לקין מאד ויפלו פניו, על דלא אתקביל קרבניה, א״ל הכי הוא, וכלא הוה לקבליה.

ואמר רבי יהודה, מאי דכתיב הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ, אלא הכי קאמר, הלא אם תיטיב עובדך שאת, מאי שאת, כדכתיב (בראשית מט ג) יתר שאת, דהא בוכרא שבחא אית ליה בכלא תדיר, ותלייא בעובדוהי, ועל דא אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ, מאי

לפתח, דא פתחא

דף לז עמוד א

דלעילא, דמניה נפקין דינין על עובדין בישין דעלמא, פתח, כמה דאת אמר (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק, להההוא פתח, חטאת רובץ, דא מלאך המות, והוא זמין לאתפרעא מינך.

תא חזי בראש השנה אתיליד אדם, בראש השנה ודאי, רזא לעילא ותתא ר״ה לעילא, ר״ה לתתא, בראש השנה עקרות נפקדות, מנלן דבראש השנה הוה, דכתיב (בראשית כא א) ויהו״ה פקד את שרה, ויהו״ה דייקא, דא ר״ה, ובגין דנפיק אדם מר״ה, (ד״א ונפיק) נפיק בדינא, ועלמא קיימא בדינא, ובגיני כך לפתח ודאי, חטאת רובץ, בגין לאתפרעא מינך, ואליך תשוקתו, עד דתשתצי.

ואתה תמשל בו, רזא הוא דכתיב (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם, מכאן אמרו לא שליט קב״ה אלא בזמנא דישתצון חייבי עלמא, ועל דא כיון דמלאך המות ישצי לון, כדין קב״ה שליט עלוי, דלא יפוק לאבאשא עלמא, דכתיב ואתה תמשל בו (בתיובתא), ואתה דייקא. אמר רבי יצחק, בקוטרא דפלגא קפסירא (קסטירא) שכיח. רבי יהודה אמר, ואתה תמשל בו בתיובתא.

[**תוספתא:** אמרו רבותינו ז״ל, בשעתא דברא קב״ה לאדם, ברא ליה בגינתא דעדן, וצוהו על שבע מצות, חב ואתגרש מגינתא דעדן, ותרי מלאכי שמיא עזא ועזאל, אמרו קמי קב״ה אלו הוינא אנן בארעא הוינא זכאין, א״ל קב״ה וכי אתון יכלין על יצרא בישא, אמרו קמיה יכלין, מיד אפיל לון קב״ה, כמה דאת אמר (בראשית ו ד) הנפילים היו בארץ, וכתיב הגבורים וגו׳, ובשעתא דנחתו לארעא עאל בהו יצרא בישא, שנאמר ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו, חבו ואתעקרו מקדושתייהו (עד כאן התוספתא)]

רבי יוסי אמר, כד הוו אינון דרין דקין אזלין בעלמא, הוו מטרטשי ארעא, והוו דמיין לעלאי ותתאי, א״ר יצחק, עז״א ועזא״ל כד נפלו מאתר קדושתייהו מלעילא, חמו בנת בני נשא וחטאו, ואולידו בנין, ואלין הוו נפילים, דכתיב הנפילים היו בארץ, רבי חייא אמר, בנוי דקין הוו בני אלהי״ם, דהא כד אתא סמאל על חוה אטיל בה זוהמא, ואתעברת ואולידת לקין, וחיזו דיליה לא הוה דמי לשאר בני נשא, וכל אינון דאתיין מסטרא דיליה לא הוו אקרון אלא בני האלהי״ם, רבי יהודה אמר, ואפילו אינון (בני) נפילים הכי אקרון, המה הגבורים, שתין הוו בארעא כחושבן דלעילא, כתיב הכא המה הגבורים אשר מעולם וכתיב התם (שיר ג ז) ששים גבורים סביב לה, רבי יוסי אומר, המה הגבורים אשר מעולם ממש, מעולם דייקא, אנשי השם, מאי שם דא הוא עולם דקאמרן, אנשי השם דייקא, כתיב הכא אנשי השם, וכתיב התם (ויקרא כד טז) בנקבו שם, וכתיב (שם יא) ויקוב בן האשה הישראלית את השם.

רבי חייא אמר, מעולם ממש הוו, ומעולם דלתתא נטל לון קב״ה, כדבר אחר (מעולם דא הוו, וגוברין גברן דסטרא בישא הוו, דכתיב אנשי שם, אנשי השם לא כתיב, אלא אנשי שם, כגוונא דא כתיב) (תהלים כה ו) זכר רחמיך יהו״ה וחסדיך כי מעולם המה, מעולם ודאי, ומעולם דלתתא נטיל לון קב״ה, ואינון אבהן קדמאי, למהוי רתיכא קדישא לעילא, אוף הכא המה הגבורים אשר מעולם, מעולם ודאי נטיל לון קב״ה, רבי יצחק אמר, מעולם (ומאי הוא) דא מטתו שלשלמה, דכתיב (שיר ג ז) ששים גבורים סביב לה, רבי אחא אמר, כלהו בני האלהי״ם אקרון, (ד״א ל״ג דהא עד לא אתבסמת).

תא חזי כלהון נטיען, הוו סתימין רשימין דקיקין באתרא חד, לבתר עקרן קב״ה ואשתיל לון באתר אחרא, ואתקיימו.

רבי ייסא שאל, מאי דכתיב זה ספר תולדות אדם, ביום ברא אלהי״ם אדם בדמות אלהי״ם עשה אותו, זכר ונקבה בראם ויברך אותם, א״ל רבי אבא, רזא עלאה הוא, תנינן תלת ספרין פתיחן בר״ה, חד דצדיקים גמורים

דף לז עמוד ב

וכו׳, ספר עלאה דהא מניה נפק כלא נפיק מניה כתיבה ספר אמצעיתא כללא דעילא ותתא (ס״א ספר דאיהו כללא דלעילא ותתא, ואחיד לכל סטרין, רזא וכו׳), (כפי זה התקון נמצא בשני ספרי היד), (ואחיד לכל סטרין, רזא דאדם קדמאה, ספר תליתאה דאקרי (נ״א ואקרי) תורה) **דתורה שבכתב, אדם קדמאה, ספר** (ס״א תליתאה) **דאקרי תולדות** אדם ודא איהו דצדיקים גמורים, הה״ד זה ספר תולדות אדם, דא צדיק ודאי דעביד תולדות, ביום ברא אלהי״ם אדם בדמות אלהי״ם, דהא ודאי כדין אתתקן כלא לעילא ותתא ואתקיימו בדוגמא חדא, זכר ונקבה בראם סתם, חד אתכליל בחד.

מתניתין (ד״א וכו׳) כתיב (משלי יח י) מגדל עוז שם יהו״ה בו ירוץ צדיק ונשגב, דא הוא ספר תולדות אדם, דרהיט בההוא מגדל, האי מגדל מאי עבידתיה, אלא דא הוא מגדל דוד, ודא הוא מגדל עז שם יהו״ה, וכלא חד, הכא ידיעא לבני מהימנותא, דא הוא ודאי ספר תולדות. (אית דלא גרסי),

(אדם לבני מהימנותא, סודו מגדל עז שם יהו״ה בו ירוץ צדיק ונשגב, יהו״ה צדיק), (אדם לבני מהימנותא).

[דע כי יש צירוף היוצא מפסוק זה המתחלק לי״ב צירופים, וכל צירוף הוא משלש אותיות, ומספר האותיות הם עם אותיות הוי״ה צדיק הנוסף בו כאשר תראה בציור, והם שמותיו של הקב״ה כאשר קבלוהו הראשונים והיה ידוע להם ענינו ושמושו. מבשעוימיץ

גרגווהיצד

דצבזדוהיי

לקהשוהונק

]

ואמר רבי אבא, ספר ודאי נחתו ליה לאדם הראשון, וביה הוה ידע חכמתא עלאה, וספרא דא מטא לבני אלהין חכימי דרא, ומאן דזכי לאשגחא ביה, ידע ביה חכמה עלאה, ומשגיחין ביה וידעין ביה, וספרא דא נחית ליה מארי דרזין, ותלת שליחן ממנן קמיה, ובשעתא דנפק אדם מגנתא דעדן, אחיד בההוא ספרא, כד נפיק (מניה) טאס מניה (לתרעא), צלי ובכי קמי מאריה ואתיבו ליה כמלקדמין, בגין דלא תתנשי חכמתא מבני נשא, וישתדלון למנדע למאריהון.

וכן תנינן ספר הוה ליה לחנוך, ודא ספר מאתר דספרא דתולדות אדם הוה, ודא הוא רזא דחכמתא, דהא מארעא אתנטיל, הה״ד (בראשית ה כד) ואיננו כי לקח אותו אלהי״ם, והוא הנער, כדכתיב (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו, וכל גנזי עלאי אתמסרן בידיה, ודא מסיר ויהיב ועביד שליחותא, ואלף מפתחן אתמסרן בידיה, ומאה ברכאן נטיל בכל יומא, וקשיר קשירין למאריה.

מעלמא נטיל ליה קב״ה לשמושיה, הה״ד כי לקח אותו אלהי״ם, ומן דא אתמסר ספרא דאקרי ספרא דחנוך, בשעתא דאחיד ליה קב״ה, אחמי ליה כל גנזי עלאי, אחמי ליה אילנא דחיי בגו מציעות גנתא וטרפוי וענפוי, וכלא חמינן בספריה, זכאין אינון חסידי עלאין, דחכמתא עלאה אתגלי להו, ולא אתנשי מנייהו לעלמין, כמה דאת אמר (תהלים כה יד) סוד יהו״ה ליראיו ובריתו להודיעם:

ויאמר יהו״ה לא ידון רוחי באדם לעולם, בשגם הוא בשר וגו׳, (חסר) רבי אחא אמר, בההוא זמנא, הוה ההוא נהרא דנגיד ונפיק אפיק רוחא עלאה מאילנא דחיי, ואריק באילנא (דשרייא ביה מותא, (מאילנא דמותא), ואתמשכן רוחין בגווייהו דבני נשא יומין (זמנין) סגיאין, עד דסלקו בישין ואתעתדו לפתח, כדין אסתלק רוחא עלאה מההוא אילנא, בשעתא דפרח נשמתין בבני (מבני) נשא, הה״ד לא ידון רוחי באדם לעולם, למיהב לעולם, בשעתא דפרחו נשמתין בבני נשא.

בשגם הוא בשר, רבי אלעזר אמר, (דבי רבי אלעזר אמרי), בשגם דא משה, דאיהו נהיר לסיהרא, ומחילא דא קיימין בני נשא בעלמא יומין (זמנין) סגיאין, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, רמז למשה דעל ידיה תורה אתיהיבת, וכדין יריק (ס״א זריק) חיין לבני נשא מההוא אילנא דחיין, וכך הוה, אלמלא דחבו ישראל, הה״ד (שמות לב טז) חרות על הלחות, חרות ממלאך המות, דהא אילנא דחיי הוה משיך לתתא, ועל דא בשג״ם דאיהו בשר קיימא מלה, לארקא (לאתרחקא) רוחא דחיי, בשגם אחיד לתתא אחיד לעילא, ועל דא תנינן משה לא מית אלא אתכניש

דף לח עמוד א

מעלמא, והוה נהיר לסיהרא, דהא שמשא אע״ג דאתכנש מעלמא לא מית, אלא עאל ואנהיר לסיהרא, כך משה.

דבר אחר בשגם הוא בשר, במשיכו דרוחא בבני נשא זמנא רבה, אתהדר למהוי בשר לאתמשכא בתר גופא, ולאשתדלא בעובדין דהאי עלמא, אמר רבי יצחק, כל דרין דאשתכללו משת, כלהו צדיקי וחסידי, לבתר אתפשטו ואולידו, ואוליפו אומנותא (וחכמתא) דעלמא, לשצאה ברומחין וסייפין, עד דאתא נח ואתקין לון תקונא דעלמא, למפלח ולאתקנא ארעא, דהא בקדמיתא לא הוו זרעין וחצדין, לבתר אצטריכו להאי, דכתיב עוד כל ימי הארץ וגו׳.

רבי אלעזר אמר, זמין קב״ה לתקנא עלמא, ולאתקנא רוחא בבני נשא בגין דיורכון יומין לעלמין, הה״ד (ישעיה סה כב) כי כימי העץ ימי עמי וגו׳, וכתיב (שם כה ח) בלע המות לנצח ומחה יהו״ה אלהי״ם דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו״ה דבר:

ע״כ אשתכללו מילין, מכאן ולהלאה תקונא דפרשתא:

בראשית - אמר רבי שמעון, הא תנינן, דכד ברא קב״ה עלמא גליף בגילופי דרזא דמהימנותא גו טהירין ברזין עלאין, וגליף לעילא וגליף לתתא וכלא ברזא חדא, ועביד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה, ודא קאים לקביל דא, למהוי כלא חד ביחודא חדא, ובגין כך קב״ה גליף גליפו דאתוון עילא ותתא, ובהו ברא עלמין.

ותא חזי כגוונא דעבד קב״ה עלמא, הכי נמי ברא ליה לאדם קדמאה, פתח ואמר, (הושע ו ז) והמה כאדם עברו ברית וגו׳, דהא קב״ה אעטר ליה בעטרין עלאין, וברא ליה בשית סטרין דעלמא למהוי שלים בכלא, וכלא זעאן ודחלן מקמיה. דהא כד אתברי אדם אתברי בדיוקנא עלאה, והוו מסתכלן בההוא דיוקנא וזעאן ודחלין מקמיה, ולבתר אעיל ליה קב״ה בגנתא דעדן, לאתעדנא תמן בעדונין עלאין, והוו מלאכין עלאין סחרין ליה ומשמשין קמיה, ורזין דמריהון הוו אודעין ליה, תא חזי בשעתא דאעיל ליה קב״ה לגנתא דעדן, הוה חמי ואסתכל מתמן כל רזין עלאין וכל חכמתא, בגין למנדע ולאסתכלא ביקרא דמריה.

שבעה היכלין מדורין אינון לעילא דאינון רזא דמהימנותא עלאה, ושבעה היכלין אינון לתתא, (כגוונא דלהון חד לקביל חד, שבעה מדורין דהיכלין אינון לתתא), כגוונא דלעילא, ואינון שית כגוונא עלאה, וחד טמיר וגניז איהו לעילא, וכל אלין אינון ברזא עלאה, בגין דכל הני היכלין אית בהו כגוונא דלעילא, ואית בהו כגוונא דלתתא, למהוי כליל בדיוקנא דרזא דלעילא, ובדיוקנא דרזא דלתתא, ובהו הוה דיוריה דאדם, ולבתר דאתתרך מגנתא דעדן, אתקין לון קב״ה לנשמתהון דצדיקיא, לאשתעשעא בהו כדקא חזי, מזיוא דיקרא עלאה, וכל חד וחד אתתקן כגוונא דלעילא, וכגוונא דלתתא, כמה דאוקימנא:

היכלא קדמאה אתר דאיהו מתתקן לתתא, למהוי כגוונא דלעילא, והא אתערו חברייא נמוסי דגנתא דעדן, כמה דאיהו ברזא עלאה, (דאיהו מתקן לגו, גו טמירא דרזא דלתתא גניז וסתים מכלא), (נ״א ואיהו מתתקן לגו וסתים מכולא), ולא שלטא ביה עינא, בר נשמתהון דצדיקייא, למהוי

דף לח עמוד ב

גליפן לעילא ותתא, ולאסתכלא מתמן ברזא דמריהון, ובענוגא דלעילא.

ואלין אינון צדיקיא דלא אחלפו יקרא דמריהון בגין דחלא אחרא, כתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה, רזא דמהימנותא לאתדבקא בר נש במריה, ולדחלא מניה תדיר, ולא יסטי לימינא ושמאלא, והא אוקימנא, דלא יהך בר נש בתר דחלא אחרא דאקרי אש״ת זנוני״ם, ובגין כך כתיב (שם ז ה) לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה.

היכלא דא קאים בדיוקנא דרזא עלאה, בגין דכד נשמתין דצדיקיא נפקי מהאי עלמא, עאלין גו אלין היכלין די בגנתא דעדן דלתתא, ותמן (עאלין) יתבין כל חד וחד, כל ההוא זמנא דאצטריכא נשמתא למיתב תמן, ובכל היכלא והיכלא אית דיוקנין כגוונא (עלאה) דלעילא, ודיוקנין כגוונא (תתאה) דלתתא, ותמן אתלבשת נשמתא בלבושין כגוונא דהאי עלמא, ואתעדנת תמן כל ההוא זמנא דאצטריכת, עד דמטי זמנא לסלקא לאתר עלאה כמה דאצטריך, ומגו ההוא מאנא דאתלבשת ביה, חמאת דיוקנין עלאין לאסתכלא ביקרא דמריה.

בהאי היכלא אית נהורין עלאין לאסתכלא, ונשמתהון דאינון גיורין דאתגיירו קיימין תמן, ועאלין תמן לאסתכלא ביקרא עלאה, ומתלבשן תמן בלבושא חדא דנהורא דנהיר ולא נהיר, וההוא היכלא מקפא מאבן טבא ודהבא, ותמן איהו פתחא חדא דנחית לקבל פתחא דגיהנם, מתמן מסתכלן בכל אינון חייבי (דישראל) (נ״א דעובדי ע״ז) דלא עאלו בברית קיימא קדישא, ואתתרכו באינון מלאכי חבלה, דטרדי לון בנורא דדליק, ואינון חמאן וחדאן על דאתגיירו, ותלת זמנין ביומא נהרין מגו נהירו עלאה, ומשתעשען תמן, ועילא מנהון עובדיה, ואונקלוס גיורא, ושאר גיורין דאתגיירו, כגוונא דא לעילא, כד זכאן לסלקא נשמתהון לאתעטרא תמן:

היכלא תניינא היכלא דא קיימא לגו מהאי היכלא קדמאה, והאי (פתחא איהו סמיך לגו מערתא) (נ״א היכלא סמיך למערתא) דאבהן, והאי היכלא נהיר מקדמאה, הכא אית כל אבנין יקירין דמקפן ליה, בגו דהאי היכלא אית נהירו חד כליל מכל גוונין, ואיהו נהיר מעילא לתתא, בהאי היכלא קיימין אינון דסבלו יסורין ומרעין בהאי עלמא בגין לאתתקנא, והוו מודן ומשבחן למריהון כל יומא, ולא הוו מבטלין צלותייהו לעלמין, לגו מהאי היכלא קיימין כל אינון דהוו מקדשין בכל חילא שמא דמריהון, ואתיבו אמן יהא שמיה רבא מברך בכל חילא, ואלין אינון קיימין לגו בגו האי היכלא, וההוא נהורא דכליל כל גווינין נהיר לון, מההוא נהירו קיימין וחמאן נהורין אחרנין, דאתאחדן ולא אתאחדן בגווייהו, ועילא מנהון משיח דאיהו עאל וקאים ביניייהו ונחית לון.

איהו נטיל מהאי היכלא, ועאל בהיכלא תליתאה ותמן כל אינון בני מרעין וכאבין יתיר, וכל אינון דרדקי דבי רבן דלא אשלימו יומין, וכל אינון דעצבין על חרוב בי מקדשא, (ואושידו) והוו אושדין דמעין, כלהון קיימין בההוא היכלא, ואיהו מנחם לון.

ונטיל מהאי היכלא, ועאל בהיכלא רביעאה ותמן כל אינון אבלי ציון וירושלם, וכל אינון קטולי דשאר עמין עעכו״ם, ואיהו שרי ובכי

דף לט עמוד א

וכדין כל אינון נשיאין דזרעא דדוד כלהו אחידן ביה ומנחמין ליה, שארי תניינות ובכי, עד דקלא נפיק ומתאחד בההוא קלא, וסליק לעילא, ואשתהי תמן עד ריש ירחא, וכד נחית נחתין עמיה כמה נהורין וזיוין, מנהרין לכל אינון היכלין, ואסוותא ונהורא לכל אינון קטולין, ובני מרעין ומכאובין דסבילו עמיה דמשיח.

וכדין פורפירא לביש, ותמן חקיקין ורשימין כל אינון קטולי דשאר עמין עעכו״ם בההוא פורפירא, וסליק ההוא פורפירא לעילא, ואתחקק תמן גו פורפירא עלאה דמלכא, וקב״ה זמין לאלבשא ההוא פורפירא ולמידן עמין, דכתיב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא גויות, עד די אתא ונחים לון, ונחתין עמיה נהורין ועדונין לאתעדנא, וכמה מלאכין ורתיכין עמיה, כל חד וחד במלבושא (נ״א ובידא דכל חד וחד מלבושא), לאתלבשא בהו כל אינון נשמתין דקטולין, ותמן מתעדנין כל ההוא זמנא דאיהו סליק ונחית.

לגו מהאי היכלא, קיימי גו דרגא עלאה אינון עשרה רברבין ממנן, (כגון) רבי עקיבא וחברוי, וכלהו סלקי בסליקו גו אספקלריאה דלעילא, ונהרין בזיו יקרא עילאה, עלייהו כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי״ם זולתך יעשה למחכה לו:

בהיכלא חמישאה קיימין כל אינון מאריהון דתיובתא שלימתא, דתבו מחטאיהון ואתנחמו בהו, ונפקת נשמתייהו בדכיו, (וכל אינון מאריהון דתיובתא), וכל אינון דקדישו שמא דמריהון וקבילו עלייהו מותא, ובתרעא דהאי היכלא (פתחא) קאים מנשה מלך יהודה, דקביל ליה קב״ה בתיובתא שלימתא, וחתר ליה חתירא לקבלא ליה, ולגו מהאי היכלא קיימין כל אינון מאריהון דתיובתא תקיפא, דנשמתהון נפקא בשעתא דאתמרמרו על עובדיהון, ואלין מתעדנין בעדונא עלאה בכל יומא ויומא, ותלת זמנין ביומא נהירו עאל בההוא היכלא, דמתעדנין ביה כל חד וחד כדקא חזי ליה, וכל חד נכוה מנהורא דחופה דחבריה, בין לתתא בין לעילא, האי היכלא קיימא על אינון היכלי תתאי, ואפילו צדיקים גמורין לא יכלין לאעלאה בגו (ההוא) האי היכלא ולמיקם ביה, והאי איהו דרגא עלאה על כלא, (ביה) בר דרגא דחסידי, דאיהו דרגא עלאה על כלא:

היכלא שתיתאה היכלא דא היכלא דחסידי, היכלא דא היכלא עלאה על כלא, והאי הוא היכלא דקיימא על כלא, היכלא דימינא, לית מאן דיקים ביה, אלא אינון חסידים קדישין, וכל אינון דמרחמי למריהון ברחימו סגי, ולפתחא דהאי היכלא קיימאן כל אינון דמיחדי יחודא דמריהון בכל יומא, ואלין עאלין בהאי היכלא, וזמינין לסלקא בקדמיתא.

ועילא מהאי פתחא אברהם ימינא דקב״ה, ולפתחא אחרא קיימא יצחק דאתעקד על גבי מדבחא, והוה קרבנא שלים קמיה דקב״ה, ולפתחא אחרא לגו קיימא יעקב שלימא ותריסר שבטין סחרניה, ושכינתא על רישייהו, וכד ישראל בעקו, מתערי תלת אבהן, ומתערי לה לשכינתא לאגנא עלייהו, וכדין איהי סלקא ואתעטרא לעילא, ואגנא עלייהו דישראל.

וכמה דאית היכלין לתתא בגנתא דעדן, הכי נמי לעילא אית היכלין מתקנן, דאינון רזא דמהימנותא, וכל (אינון) הני היכלין כלהו מתקשרן ומתעטרן בחד היכלא דאיהו היכלא שביעאה והאי היכלא איהו גניז וסתים מכל שאר היכלין, באמצעיתא דהאי היכלא קאים חד עמודא

דף לט עמוד ב

דאיהו בגוונין סגיאין, ירוק חוור סומק אוכם, וכד נשמתין סלקין, אינון עאלין גו האי היכלא, מאן דאתחזי להאי גוון סליק ביה, ומאן דאתחזי להאי גוון סליק ביה, כל חד וחד כדקא חזי ליה, ואלין שית היכלין אינון למדורא כדאמרן, ושביעאה לאו איהו למדורא, ושית כלא ברזא דשית ועל דא כתיב ברא שית, שית דרגין לעילא שית דרגין לתתא וכלא רזא חדא.

תא חזי בראשית, רבי יהודה אמר תרין בתין הוו, בית ראשון ובית שני, דא עלאה ודא תתאה תרין ההי״ן אינון דא עלאה ודא תתאה, וכלהו חד, ב׳ עלאה פתחא תרעין לכל סטרא, דהכי הוא דכליל דא בדא ראשית כדין הוא ראשית לאעלא בחושבנא דבנינא.

רבי יצחק אמר רבי אלעזר, בראשית דא כללא דיוקנא (ד״א דדיוקנא) דכל דיוקנין כלילן ביה, דא רזא דכתיב (יחזקאל א כח) הוא מראה דמות כבוד יהו״ה, חיזו דאתחזון ביה שית אחרנין, ודא הוא בראשית ברא שית, תא חזי, כד עאלין בהאי חיזו שית גוונין, היא אתקינת גרמה לאחזאה לון, ולמפעל בהו אומנותא דעלמא, ואי תימא דהאי אומנותא דעלמא מדרגא דא הוא, כתיב ברא שית, שבחא דשית איהו דעבדי אומנותא בהאי.

רבי יוסי פתח, (שיר ב יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, הנצנים (נראו בארץ) דא הוא רזא דשית דרגין (עלה, ואיהי שביעאה, ואלין אינון שית דרגין, דרגא דאברהם, ודרגא דיצחק, ודרגא דיעקב, ויכי״ן ובוע״ז, ויוס״ף, כלהו אתחזו בארעא, דכתיב נראו בארץ, בארץ דא היא קרתא קדישא דארץ ישראל), נראו בארץ, בגין דאינון דיוקנין לאתחזאה בהאי דרגא, עת הזמיר הגיע, דהא כדין משבח ומהדר כמה דאת אמר (תהלים ל יב) למען יזמרך כבוד ולא ידום, ובגין כך אקרי מזמור כמה דתנינן, דכתיב מזמור לדוד, דשארת עליה שכינתא ברישא, ודא הוא עת הזמיר הגיע, רבי חייא אמר, דהא כדין מטא זמנא לשבחא.

רבי אבא אמר, עלמא עלאה סתים, וכל מלוי סתימין, בגין דקיימא ברזא עלאה, יומא דכל יומין, (רומא דכל רומין), וכד ברא ואפיק, אפיק אלין שית, ובגין דאיהו סתים דכל מלוי סתימין, אמר בראשית ברא, שית יומין עלאין, ולא אמר מאן ברא להון, בגין דאיהו עלמא עלאה סתימא, ולבתר גלי ואמר לון עבידתא תתאה, ואמר מאן ברא ליה, בגין דאיהו עלמא דקיימא באתגלייא, ואמר ברא אלהי״ם את השמים ואת הארץ, ולא כתיב ברא סתים (ד״א בארח סתים) ברא את השמים, בגין דאיהו עלמא באתגליא, ואמר ברא אלהי״ם, אלהי״ם ודאי שמא באתגליא, קדמאה בסתימא דאיהו עלאה, תתאה באתגליא, למהוי תדיר עובדא דקודשא בריך הוא סתים וגליא, ורזא דשמא קדישא הכי הוא סתים וגליא, את השמים, לאסגאה שמים תתאי לתתא, ואת הארץ, לאכללא ארץ דלתתא, ולאסגאה (לה) כל עובדהא כגוונא דלעילא:

והארץ היתה תהו ובהו - כדקאמרן, והארץ דא ארץ עלאה, דלית לה נהורא מגרמה, היתה, בקדמיתא כבר הות כדקא יאות, והשתא תהו ובוהו וחשך, היתה דייקא, לבתר אזעירת גרמה ואזעירת נהורא, תהו ובהו וחשך ורוח, ארבע יסודי עלמא דאשתכללו בה.

דבר אחר ואת הארץ כדקאמרן, לאסגאה ארעא דלתתא, דאיהו אתעבידת בכמה מדורין (נהורין), כלא כגוונא עלאה, ודא הוא והארץ היתה תהו ובהו וחשך ורוח, אלין אינון מדורי ארעא, ארץ, אדמה, גיא, נשיה, ציה, ארקא, תבל, וגדול שבכולם תבל, דכתיב (תהלים ט ט) והוא

דף מ עמוד א

ישפוט תבל בצדק, אמר רבי יוסי מאן הוא ציה, א״ל דא הוא אתר דגיהנם, כמה דאת אמר ציה וצלמות, ורזא דא כתיב (ד״א דכתיב) (במלת) וחשך על פני תהום, דא רזא אתר דגיהנם, דא הוא ציה אתר דמלאך המות, כדקאמרן דאיהו מחשיך אנפייהו דברייתא, ודא הוא אתר דחשך עלאה, תה״ו דא נשי״ה, דלא אתחזייא בה חיזו כלל, עד דאתנשי מכלא, ועל דא אתקרי נשיה, ובהו דא ארקא, אתר דלא אתנשי, רבי חייא אמר דא גיא, ורוח אלהי״ם מרחפת, דא לקבל תבל, דאתזן מרוח אלהי״ם, וכלא כחד הוא, כגוונא דא אית לארץ עלאה.

שבעה מדורין אינון לעילא דרגא על דרגא, ובכלהו מדורין מלאכי עלאי אלין על אלין, הכי נמי לתתא, וכלא אחיד דא בדא, למהוי כלא חד, שבעה מדורין אינון לעילא, והאי ארץ עלאה אחידת לון, וכלהו קיימין בה, ובכלהון קיימא תושבחתא דקב״ה, דרגין פרישן דא מן דא, ואתרין פרישן דא מן דא:

מדורא קדמאה לתתא, הוא אתר בי חשוך דלא נהיר, והוא מתתקן למדורי רוחי וקסטירי ועלעולי תקיפין, דלא אתחזיין, ולא אית ביה נהורא ולא חשוכא, ולא דיוקנא כלל, ותמן לא ידעין ביה ידיעא כלל, דלאו ביה צורה גו כלל כורסייא (סורטא), ועל ההוא אתר ממנא חד מלאכא טהריאל שמיה, ועמיה שבעין ממנן מעופפין, ואתמחון מזיקי שביבין (דעלייהו), ולא קיימין ולא אתחזון ולא משתכחי, וכד אתי צפרא כלהו מתחדשן ולא קיימי, כד מטאן לגבי ההוא (דהאי) אתר אבדין ולא משתכחין, ועאלין בחד נוקבא דתהומא ולא אתחזון, כד אתרמיש ליליא אתמחון מאינון שביבין, עד דמטי צפרא:

מדורא תניינא, הוא אתר דנהיר יתיר, ואיהו חשוך אבל לא חשוך כההוא קדמאה, והוא מתתקן למדורי מלאכין עלאין, די ממנן על עובדיהון דבני נשא ולמסטי (ד״א למסטי) להון בההוא ארח בישא דאינון אזלין וההוא אתר אתחזי יתיר מן קדמאה, ואלין מלאכין אית להון קרבא (קורבא) עם בני נשא, ומתזנן (ומתהנן) מריחא ובוסמא דלתתא לסלקא בתועלתא, ולאנהרא יתיר, ועלייהו חד ממנא קדומיאל שמיה, ואלין פתחין שירתא ומשתככי ואזלין

לון, ולא אתחזון עד דישראל לתתא פתחי ואמרי שירתא, כדין קיימן בדוכתייהו ואתחזן נהירין יתיר, תלת זמנין ביומא מקדשי קדושתא, וכד ישראל עסקי באורייתא, כלהון טאסין וסהדי (אינון) סהדותא לעילא, וקב״ה חייס עלייהו:

מדורא תליתאה, הוא אתר דשביבין וקטורין, ותמן נגידו דנהר דינור דנגיד ונפיק, דאיהו בי מוקדא דנפשייהו דרשיעייא, דמתמן נחית אשא על רישייהו דרשיעייא, ותמן מלאכי חבלה דטרדי להו, ותמן אשתכח דלטורייא עלייהו דישראל לזמנין, ולאסטאה לון, בר בזמנא דנסבי אסוותא לדחייא ליה, וחד ממנא עלייהו מסטרא דשמאלא, כלהו מסטרא דחשך, כמה דאת אמר וחשך על פני תהום, וסמא״ל חייבא אשתכח תמן:

מדורא רביעאה, הוא אתר דנהיר, ותמן הוא נהירו למלאכי עלאי די בסטר ימינא, ופתחי שירתא וסיימי, ולא אזלין לאעברא כהני קדמאי

דף מ עמוד ב

דפתחין שירתא ומתוקדן ומתעברן בנור דליק, ותבין ומתחדשין כמלקדמין, והני קיימיין בדוכתייהו ולא מתעברן, והני מלאכי דרחמי דלא משניין לעלמין, ועלייהו כתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות וגו׳, ואלין עבדין שליחותייהו בעלמא, ולא אתחזון לבני נשא, בר בחזווא, או בסטרא אחרא בסכלתנו סגי, וחד מלאכא ממנא עלייהו פדאל שמיה, וביה פתיחין מפתחן דרחמי לאינון דתייבין לגביה דמאריהון, ופתחין תרעין לאעברא צלותהון ובעותהון:

מדורא חמישאה, הוא מדורא דנהיר בנהירו יתיר מכלהו קדמאי, ואית ביה מלאכין מנהון אשא ומנהון מיא לזמנין אשתכחו ברחמי ולזמנין אשתכחו בדינא, אלין בסטרא דא ואלין בסטרא דא, לזמנין נהרין אלין וחשכין אלין, ואלין ממנן לזמרא למאריהון, אלין בפלגות ליליא, ואלין כד סליק נהורא, וחד ממנא עלייהו קדשיאל שמיה, כד אתפלג ליליא ואתער רוח צפון, וקב״ה אתי (ס׳ ע״ב) לאשתעשעא עם צדיקייא בגנתא דעדן, כדין רוח צפון אקיש, ומטא לאינון דממנן בפלגות ליליא לזמרא, וכלהו מזמרין ופתחין שירתא, וכד אתי צפרא ומתחבר קדרותא דצפרא בנהורא, כדין כלהו אחרנין אמרין שירתא, וכל ככבי רקיעא וכל שאר מלאכין (דלתתא) מסייעין לון, כמה דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי״ם, עד דישראל נטלי שירתא ותושבחתא אבתרייהו:

מדורא שתיתאה, הוא מדורא עלאה קריב למלכו שמיא וביה ארבין ונהרין ונחלין, דמתפלגין מן ימא, וכמה נונין אינון דמרחשן לארבע סטרי עלמא, ועילא מנהון סרכין ממנן, וחד ממנא עלייהו ואוריאל שמיה, והוא ממנא על כל אלין תתאין, וכלהו נטלי בשעתי ורגעי כד נטלי ארבי לסטרא דא ולסטרא דא, כד נטלי ארבי לסטר (דרום) מזרח, ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא מיכאל דאתא מימינא, וכד נטלי ארבי לסטר צפון, ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא גבריאל דאתי מסטרא דשמאלא, וכד נטלי ארבי לסטר (מזרח) דרום, הא תמן איהו ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא רפאל (נ״א אוריאל) שמיה, והוא לימינא, וכד נטלי ארבי לסטר מערב, ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא אוריאל (נ״א רפאל), ואיהו לבתראה:

מדורא שביעאה, הוא מדורא עלאה על כלא, ותמן לא אשתכחו בר נשמתהון דצדיקייא דתמן מתעדנין בההוא זיהרא עלאה, ומתעדנין בעדונין ותפנוקין (עלאה) עילאין, ותמן לא אשתכחו בר אינון זכאין, וגנזי שלום ברכה ונדבה, כלא הוא כגוונא עלאה. והא אמרו חברייא, כדין הוא בארץ דלתתא בשבעה מדורין, וכלהו כגוונא דלעילא.

ובכלהו אית זינין כחיזו בני נשא, וכלהו מודן ומשבחן לקב״ה, ולית מאן דידע יקריה כאלין דאינון במדורא עלאה, ואלין חזאן יקריה כדקא יאות, למפלח ליה ולשבחא ליה ולאשתמודע יקריה, ועלמא דא עלאה דאיהו תבל, לא קיימא בקיומיה אלא בגיניהון דצדיקייא, דאינון גופין קדישין,

דף מא עמוד א

כגוונא דלעילא, לא קיימא ההוא מדורא שביעאה אלא לנשמתהון דצדיקיא, הכי נמי האי מדורא שביעאה לתתא לא קיימא אלא לגופיהון דצדיקיא, למהוי כלא חד דא כגוונא דדא.

תא חזי א״ר שמעון, שבעה מדורין אינון דקאמרן, ובגו אינון אית ז׳ היכלין מאינון רזי מהימנותא, לקבל ז׳ רקיעין עלאין, ובכל היכלא והיכלא אית רוחין עלאין:

היכלא קדמאה, הכא אית רוחא דאתמנא על נשמתהון דגרין דאתגיירו ורחמיאל שמיה, ואיהו נטיל לון, ואתהנון מזיו יקרא דלעילא:

היכלא תניינא, אית רוחא חדא אהינאל שמיה, ודא קיימא על כל אינון נשמתין דרביי דלא זכו בהאי עלמא למלעי באורייתא, ואיהו קיימא עלייהו ואוליף לון:

היכלא תליתאה, בהאי אית רוחא חדא אדרהינאל שמיה, ואיהו קיימא על נשמתהון דאינון דאהדרו בתיובתא, ולא אהדרו, כגון דחשיבו, ועד לא אהדרו בהו מיתו, אלין טרדין לון בגיהנם, ולבתר עאלין לון להאי רוחא ממנא, ונטיל לון, וחמדן לאתהנאה מזיו יקרא דמאריהון, ולא אתהנון, ואלין אקרון בני בשר, ועלייהו כתיב (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר יהו״ה:

היכלא רביעאה, הכא קיימא חד רוחא גדריהאל (נ״א גהדהא״ל) שמיה, דא קיימא על כל אינון נשמתין דקטולי דשאר עמין לאעלא לון גו פורפרא דמלכא, ואתרשימו תמן, עד יומא דינקום לון קב״ה, דכתיב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה:

היכלא חמישאה, הכא קיימא חד רוחא דאקרי אדיריאל, ודא קיימא על כל אלין נשמתין (חסר כאן היכל ו׳ ז׳) (נ״א דחסידי), (דאחידן בתיובתא) דאתקיימו בההוא סטרא, ואלין אינון לעילא מכלהו די במדורא דא עלאה על כלא, ומיכאל (שמיה) רב ממנא (עלייהו) על כולהו קיימא (דקיימין) ביה, וכמה אלף ורבבן כלהו קיימין תחותיה בההוא סטרא, ותמן מתעדנין אינון נשמתין דחסידי, בההוא נהורא עלאה דנגדא מעלמא דאתי. (חסר כאן):

תא חזי א״ר שמעון, מאן הוא דידע לסדרא צלותא דמריה כמשה, בשעתא דאצטריך ליה לסדרא צלותיה באריכות סדר, ובשעתא דאצטריך ליה לקצרא הכי נמי.

א״ר שמעון, הא אשכחנא בספרי קדמאי, סדורא דרזי דרזין בקשורא חדא, זמנין דאצטריך לסדרא צלותיה כדקא יאות, ולקשרא קשרין לבסומי למאריה כדקא יאות, ולמנדע ליחדא יחודא שלימתא, למקרע רקיעין, ולאפתחא תרעין ופתחין, דלא יהא מאן דימחי בידיה, זכאין אינון צדיקיא דאינון ידעי למפתי למאריהון, ולבטולי גזרין, ולאשראה שכינתא בעלמא, ולנחתא ברכאן, ולמעדי מאריהון דדינין דלא ישלטון בעלמא.

קם רבי שמעון ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהו״ה וגו׳, מאן יגלי עפרא מעינך אברהם חסידא ימינא דקב״ה, דגלי לך רזא דרזין, ושריאת צלותין בעלמא, ואתגליין לך היכלי דמלכא עלאה. שבעה היכלין קדישין אינון, ואינון קיימין בתרעין בקיומא, ובכל חד וחד עאל

דף מא עמוד ב

צלותא דיחודא (ד״א ל״ג דמריה), דמאן דידע לבסומי למאריה וליחדא יחודא בשלימו, דידע לאעלא בכלהו, ולקשרא קשרין אלין באלין, רוחא ברוחא, רוחא תתאה ברוחא עלאה, כתיב (ישעיה כו טז) יהו״ה בצר פקדוך צקון לחש מוסרך למו:

היכלא קדמאה כתיב (שמות כד י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, רזא דרזין, (ד״א אית) רוח דאקרי ספירא, כספירו דאבן טבא, נציץ לתרין סטרין נהורא חד סליק ונחית, וההוא נהורא חוור נציץ לכל סטר עילא ותתא ולארבע סטרי עלמא, נהוריה תלייא סתים וגלייא, מנהורא דא מתפרשין ד׳ נהורין לד׳ סטרין, וכלהו נהורין חד נהורא.

כבוצינא דשרגא דדליק ונציץ נהורין לחיזו דעיינין דבני נשא, ואינון נהורין דשרגא סלקין ונחתין אזלין ותייבין, מגו ההוא אשא דנהורא דשרגא דדליק, וכלהו חד נהורא, הכי נמי אלין, ונציצין כלהו נהורין כחיזו דנחשא בטישא בסומקא כמה דאתמר (יחזקאל א ז) ונוצצים כעין נחשת קלל, דא הוא לימינא.

לשמאלא אית רוחא דאקרי לבנה ודא אתכליל ברוחא קדמאה ועאל דא בדא נהוריה סומק וחוור כחדא, בגין דנפקא מאינון נהורין קדמאין כד אתו נהורין דדא מטו בנהורין קדמאין ואתכלילו ביה ואינון חד, ואתחזון נהורי קדמאי בלחודייהו, ולא אתגליין אינון אחרנין, ולא אתידעו דעאלו בגווייהו ואתטמרו ביה, כמה דאת אמר (בראשית מא כא) ולא נודע כי באו אל קרבנה וגו׳, ודא הוא רוחא ברוחא דאינון חד, נהורין בנהורין דאינון חד.

והכא אינון תרין תרעין (רקיעין) תתאין, מאינון רקיעין דאקרון (ס״א שמים) שמי השמים (רקיע), מתרין רוחין אלין מנצצן, אתבריאו אינון אופנין דאינון קדישין, דדינייהו כדינא דחיות, כדכתיב (יחזקאל א טז) מראה האופנים ומעשיהם וגו׳, ודא הוא דכתיב ודמות החיות מראיהן כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים, היא מתהלכת בין החיות, מאן היא, דא רוחא קדישא אתר דנפקו מניה, ואיהי נהיר לון, דכתיב ונוגה לאש.

ומן האש יוצא ברק, כד אתכליל רוחא ברוחא נפיק מנייהו נהירו דחד חיוותא, רמיז (נ״א רמיא) על ד׳ אופנין, והאי דיוקנא דיליה כאריה, שליט על אלף ותלת מאה רבוא דאופנין אחרנין, גדפהא דנשרא, האי אתמנא על אינון אופנים, בד׳ גלגלים נטלין כל חד וחד מאינון ארבע, בכל גלגלא וגלגלא תלת

סמכין, ואינון תריסר סמכין בד׳ גלגלין, רוחא דא שלטא על כלא, מהכא נפקו, ודא רוחא קיימא לכלהו, (ד״א והא) מינה אתזנו.

אלין ד׳ (ד״א ל״ג אופנים), ד׳ אנפין לכל חד וחד, וכל אינון אנפין אסתכיין לארבע סטרין דההוא חיותא דקיימא עלייהו, כד נטלין אלין ארבע תחות ההוא חיותא, עאלו דא בדא ומשלבן דא בדא, כמה דאת אמר (שמות כז ה) מקבילות הלולאות אשה אל אחותה, לאתכללא חדא בחדא ולאעלא דא בדא, כד נטלין אינון גלגלין אשתמע קל נעימותא בכל אינון חילין דלתתא לזינייהו.

תחות היכלא דא מתפרשין חילין לבר לכמה סטרין דרקיעין דלתתא, עד דמטו לככבא דשבתאי, כלהו אסתכיין להיכלא דא, מתמן אתזנו, כל אלין די בהיכלא דא כלהו אסתכו להההוא רוחא, דכתיב (יחזקאל א כ) אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן, ודא הוא היכלא דאקרי לבנת הספיר, רוחא דא דכליל רוחא אחרא תניינא, סלקא ונחתא נהוריה דלא שכיך (שבק) לעלמין.

כנהורא דשמשא גו מיא, לית מאן דקאים עליה, בר רעותא דבר נש זכאה בההוא צלותא דעאלת בההוא היכלא, וסלקא לקשרא קשרין בשלימו, בשרותא

דף מב עמוד א

דרוח (נ״א דנהורא) דא כדקא חזי, כדין נהורא אתעטף ביה וחדי בה, וסלקא עמה לאתקשרא בקשורא דהיכלא תניינא, לאתכללא רוחא דכליל ברוחא אחרא עלאה דעליה, ורוחא דא דכליל כליל ביה ההיא חיוותא וכל אינון אופנין וגלגלין.

ואתאחדן ביה כגוונא דאתאחדא אשא במיא, ומיא באשא, דרום בצפון, צפון בדרום, מזרח במערב, ומערב במזרח, הכי אתאחדן כלהו דא בדא ואתקשרן דא בדא, ההוא רוחא סלקא לאתקשרא, וההיא חיותא אסתכייא לעילא לגבי היכלא תניינא, ואסתכיין דא בדא, באמצעיתא דהיכלא דא נעיץ חד עמודא דסלקא עד אמצעיתא דהיכלא אחרא, ואיהו נקיב ונעיץ (נ״א נתיב נעיץ) מתתא לעילא, לאתדבקא רוחא ברוחא, וכן עד לעילא מכלהו, למהוי כלהו רוחא חדא, כמה דאת אמר (קהלת ג יט) ורוח אחד לכל:

היכלא תניינא כתיב (שמות כ״ד) וכעצם השמים לטוהר, הכא איהו ההוא רוחא דאקרי זהר, וקיימא בחוורתא תדיר דלא אתערבו גוונוי באחרא, ואיהו עצם דלא אשתני לעלמין, דא לאו איהו באתגליא הכי לאתנצצא כאחרא, דא קשי לאתגליא כסתימו דעינא דכד מתגלגלא אזדהר ונציץ בגלגולא, ודא אוף הכי, בגין דכד ההוא רוחא קדמאה סלקא, מגלגל בגלגולא וגלי ליה, ואתקשר בהדיה בקשורא דחוורתא דעינא. גו גוון אחרא דאיהו דקיק מיניה דשארי עלוי, מתגלגלא רוחא דא מגו רוחא דלתתא, נהורא דלתתא אסחר לגלגלא (נ״א וגלגל) נהורא דא ואתנהיר, ולא יכיל לאתנהרא עד דאחיד תתאה ביה ואתקשר בהדיה, וכדין אנהיר ואחיד בנהורא דלתתא (ד״א ל״ג דהוה נהיר), דהוא כליל ולא אשתני כלל, אלא אתגליא בגיניה בגלגולא דיליה, וכד נהורא דא מתגלגלא, נטיל נהורא אחרא לסטר שמאלא ואתגלגלא בהדיה ואסתחר עמיה, ורזא דא כתיב (שיר ז ב) חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן, זכאה איהו מאן דידע לגלאה (נ״א לגלגלא) נהורין. רוחא אחרא אתכליל בהדיה ואסתחר, (ואנהיר) ונהיר סחרניה בגוון תכלא וחוור, ההוא חוור אתקשר בחוור דא, וההוא תכלא אתקשר בסומקא דנהורא תתאה דלסטר שמאלא, ואתכלילו דא בדא והוו חד ואקרון עצם השמים, וכל מה דלתתא וההוא היכלא דלתתא כלא אתכליל הכא, ובגין דכלא אתכליל הכא אתקרי עצם השמים. מכללא דנהורין אלין אתבריאו אינון שרפים דשית גדפין, כמה דאת אמר (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד, כלהו בשש, בגין דכלהו מעצם השמים, אלין אינון דמוקדין לאינון דלא חיישי על יקרא דמאריהון, ורזא דאשתמש בתגא חלף, מאן דקארי ותני שית סדרי משנה, דא הוא מאן דידע לסדרא ולקשרא קשורא ויחודא דמאריה כדקא יאות, אלין אינון דמקדשין שמא קדישא דמאריהון בכל יומא תדיר. כד מתגלגלן נהורין, נפק מנייהו נהירו דחד חיוותא דאיהי קיימא ורמיא על ד׳ חיוון, שליטין על קמאי דכלילו לון בגווייהו, ובאלין כד נטלין אתכפיין שרפים תתאי, נחשים דנפקי מגו ההוא נחש שרף דגרים מותא לכל עלמא, אלין חיוון אנפי נשר, מסתכלן לגבי ההוא חיותא נשרא עלאה דעלייהו, כמה דאת אמר (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים, רוחא דא שלטא על כלא. ההיא חיותא דרמיז (נ״א דרמיא) על כלהו אסתכייא לעילא, וכלהו לגביה (ד״א לגבה), כלהו כד נטלין מזדעזעין, כמה חיילין מנהון נהירין, מנהון מתתברי (נ״א מסתכרי מקמיהון) מקיומיהון (מימיהון), ואוקידון לון בנור ואתיין ומתחדשן כמלקדמין, כלהו עאלין תחות ההיא חיותא, מסתתרין תחות גדפהא לאכללא לון לעילא. אינון ד׳ חיוון

דף מב עמוד ב

סלקין, כד רוחא אזדהר בגו ההוא חיוותא, ארבע גלגלין לכל חד וחד, גלגלא חדא אסתכי לסטר מזרח, תלת סמכין נטלין ליה ואסתכיין לאמצעיתא, וגלגלא חדא אסתכי לסטר מערב, ותלת סמכין נטלין ליה ואסתכיין לאמצעיתא, וגלגלא חדא אסתכי לסטר דרום, ותלת סמכין נטלין ליה ואסתכיין לאמצעיתא, וגלגלא אחרא אסתכי לסטר צפון, ותלת סמכין נטלין ליה ואסתכיין לאמצעיתא, וכלהו סמכין תריסר נטלין מגו אמצעיתא, וההוא אמצעיתא סגיר ופתח, וכל גלגלא וגלגלא כד נטלא, קלא אשתמע בכלהו רקיעין. אלין ארבע חיוון (ד״א דלעילא) כלהו (מתלבשן) (ס״א אשתלבן) דא בדא, ועאלין אינון אופנים דלתתא בגו אלין חיוון דלעילא, כלילן אלין באלין, רוחא דא דאתכליל באינון רוחין, מלהטא וסלקא לאתאחדא לעילא (וקיימא לאתאחדא), ולאתקשרא ברעותא דבר נש זכאה בההיא צלותא דצלי. דכד סלקא ועאלת בההוא היכלא, נטיל כלא, וכלהו נטלין בהדה, ואתכלילו דא בדא, עד דאתכלילו בההוא רוחא, וההוא רוחא נטלא ברעותא דקשורא דיחודא דצלותא דמיחדא כלא, עד דמטו כלהו להיכלא תליתאה, כלילן דא בדא כדקדמאי, אשא במיא, ומיא באשא, רוחא בעפרא, ועפרא ברוחא, מזרח במערב, מערב במזרח, צפון בדרום, דרום בצפון, והכי הני כלהו מתקשרן דא בדא ומתאחדן דא בדא ומשלבן דא עם דא, וכן כמה חיילין ומשריין דאתאחדו (נ״א דנחתי) לתתא, ואתערבו באינון תתאי, עד דמטו לככבא דצדק, ותמן כמה ממנן על עלמא. וכד רוחא דא דאתכליל (ד״א אתכליל) מכלהו וכלהו כלילן ביה, סליק ואתאחד ועאל בגו היכלא תליתאה, עד דאתאחד ברוחא דתמן, בגו ההוא עמודא דקאים באמצעיתא, וכדין כלא אשתלים עד הכא כדקא יאות, וכלהו רוחא חדא, כליל מכלא ושלים מכלא, כמה דאת אמר ורוח אחד להנה (אולי צ״ל ורוח אחד לכל, הוא פסוק בקהלת ג יט, וכן מובא לעיל בסוף היכל א׳), הכא הכרעה לאתדבקא במאריה:

היכלא תליתאה היכלא דא איהו היכלא דההוא רוחא דאקרי נגה, רוחא דא איהו דכייא בריר מכלהו, לית גוון דאתחזי ביה, לאו חוור ולאו ירוק ולאו אוכם ולא סומק, ובגין כך אקרי טוהר, דכייא ברירא מכל אלין תתאין, ואע״ג דאיהו דכייא מכלא לא אתחזי, עד דאלין תתאי מתגלגלן ואחידן (נ״א וכראן) ביה, ועאלין בגויה (נ״א ביה), כיון דעאלין בגויה כדין אחזי נהוריה, ולא גוון חד מכלהו, כד אשתלים האי רוחא מכלהו תתאי, אפיק מניה נהורא דכליל בתלת נהורין. אינון תרין נהורין סלקין ונחתין ונצצין, בההוא נצוצא אתחזון עשרין ותרין נהורין משניין דא מן דא, וכלהו חד נהורא, ועאלין בגו ההוא חד נהורא, וההוא נהורא כליל לון, ולא נהיר בר בזמנא דאלין נהורין דלתתא סלקין, וההוא רעותא דצלותא נטיל לכלהו, כדין ההוא נהורא נפיק מגו ההוא רוחא, ואתנהיר ההוא נהורא ואפיק אלין תרין נהורין נצצין, ואתחזון כחושבן כ״ב אתוון דאורייתא. לבתר מתהדרין וכלילן בההוא נהורא כל אינון נהורין תתאי (באינון נהורין), כלהון כלילן בהני נהורין (תתאין), וכלהו בנהורא דא, האי נהורא איה כליל בגו ההוא רוחא, וההוא רוחא קיימא בהיכלא תליתאה דא, ולא קאים לאתישבא, אלא בגו היכלא רביעאה דתיאובתיה לסלקא לגויה, אלין נהורין דנפקו מגו ההוא רוחא, כד מנצצין, מתחברן כלהו נהורין דנצצן. בשעתא דנפקי מגו ההוא נהורא חדא, ודחקין (נ״א ודחיין) לאתנצצא, נפקא מנייהו חד חיותא קדישא רברבא, דיוקנהא כחיזו דכל אינון

דף מג עמוד א

שאר חיותא, דיוקנא דאריה ודיוקנא דנשר כלילן כחדא, ואתעבידו בה חד דיוקנא מנייהו. תחות האי חיותא אית ד׳ אופנין עלאין כחיזו דתרשיש, מרקמן בכלילו דכל גוונין, ושית מאה אלף רבוא (רברבן) כלהו בגווייהו, ואלין ד׳ אופנים בתמניא גדפין כלהו, וכלהו נפקין מגו נהירו דההוא חיותא דשלטא עלייהו, בשעתא דנציץ ההוא נהורא, מפקא חיילין חיילין אלין. ואלין ד׳ דתחותה קיימין בד׳ סטרין דעלמא, בד׳ אנפין כל חד וחד, תרין אנפין מסתכלן לגבי ההוא חיותא, ותרין אנפין מחפיין בגדפייהו, מאינון נהורין דנצצן דלא יכלין לאסתכלא, בכל זמנא דנטלי אלין בד׳ גלגלין, (ד״א ותריסר) (ותרין) סמכין כקדמאי, אתעביד מההוא זיעא דלהון כמה חיילין ומשריין, דכלהו משבחין ומזמרי דלא משתככי לעלמין, ולאלין לית לון שעורא. ארבע פתחין אית להיכלא דא לארבע סטרין דעלמא, עשר ממנן בכל פתחא ופתחא, ובזמנא דכלהו די בגו היכלין דלתתא, ואינון היכלין, סלקין ברעו דצלותא דכייא, כלהו פתחין פתחין, עד דכלילן כלהו אלין באלין, ומשלבין אלין באלין, ועאלין כלהו ממנן גו ממנן, משריין גו משריין, אופנים בחיות, וחיות באופנים, באלין אופנים, נהורין בנהורין רוחא ברוחא, עד דעאלו ברוחא דא. בהיכלא דא אית דוכתא חדא כחיזו דדהבא דנציץ, ותמן גניזין כמה חיילין ומשריין, דלא סלקין ולא מתעטרין לעילא, אלא בשעתא דכל אלין קשרין קשירן, והיכל נטיל לאתעטרא כלהון נפקין מליין בדינא, ואקרון מארי תריסין שליחן בעלמא מגו מארי דינין די בהיכלא רביעאה, בהאי דוכתא תליין בארבע סטרין, שית מאה אלף רבוון מגינים דדהבא לכל סטר וסטר, וכן לתתא מנייהו שורין מקפן, ואינון שתין. וכל הני מגינים כלהו מגיחין קרבין, בסייפין ורומחין לבר, בכל אינון שליחי דינין דעלמא, עד דמטו דרגין בדרגין לככבא דמאדים, וכדין היכלא סלקא ואתעטרת בההוא רוחא, בכל אינון חיילין, ואשתאר ההוא דוכתא באתריה, וההוא דוכתא אקרי תא הרצים, אינון

שליחין מרהטי לאשלמא דינין ופורענין בכל סטרי עלמא כד סלקא צלותא נטיל כל הני נהורין ומשריין וקשר קשרין, ואתכלילו כלהו כחדא, עד דאתקשר רוחא ברוחא ואינון חד, ועאלו גו ההוא עמודא לאתכללא ברוחא דהיכלא רביעאה, זכאה חולקיה מאן דידע רזא דמאריה, וארים דגליה באתר דאצטריך. ותא חזי כלא אצטריך דא לדא ודא לדא, לאשתלמא דא עם דא, ולאתנהרא דא בדא, עד דסליק כלא לאתר דאצטריך, שלימו מתתא בקדמיתא ומלעילא לבתר, וכדין איהו שלימו בכל סטרין, ואשתלים כלא כדקא יאות, מאן דידע רזין אלין ועביד שלימו, דא איהו מתדבק במאריה, ובטיל כל גזרין קשין, ואיהו אעטר למאריה, ומשיך ברכאן על עלמא, ודא איהו בר נש דאקרי צדיקא עמודא דעלמא, וצלותיה לא אהדר ריקנייא, וחולקיה בעלמא דאתי, ואיהו בחושבן בני מהימנותא. תא חזי כל הני היכלין, וכל הני חיותא, וכל הני חילין, וכל הני נהורין, וכל הני רוחין, כלהו אצטריכו דא לדא, בגין לאשתלמא מתתא, ולאשתלמא לבתר מלעילא, אלין היכלין אינון מתדבקין דא בדא. וכלהו כגוונין דלעילא (נ״א דעינא), מתדבקין דא עם דא, כל מה די בגווייהו אינון כההוא חיזו דמתחזיא בסתימו כד מתגלגלא עינא, ואתחזי ההוא זהרא נציץ, וההוא מה דלא אתחזי (ביה) בההוא גלגולא, איהו ההוא רוחא דשלטא על כלא, ובגין כך קיימא דא בדא דרגין על דרגין (ודרגין על דרגין), עד דאתעטר כלא

דף מג עמוד ב

כדקא יאות. ותא חזי אלמלא כל אינון גוונין דעינא, דאתחזיין כד אסתים עינא ואתגלגלא בגלגלא, לא אתחזון אינון גוונין דזהרן, ואלמלא אינון גוונין, לא אתדבק ההוא דסתים דשלטא עלייהו, אשתכח דכלא תליא דא בדא ואתקשר דא בדא, כד אתכליל כלא כחדא בהיכלא תליתאה, ורעותא דצלותא סלקא לאתעטרא בהיכלא רביעאה, כדין כלא חד ורעותא חדא וקישורא חדא, הכא השתחואה לאתרצאה במאריה:

היכלא רביעאה היכלא דא איהו משניא מכלהו, ארבע היכלין לדא, דא לגו מן דא, וכלהו חד היכלא, הכא איהו רוחא דאקרי זכות, באתר דא מתהפך זכות דכל בני עלמא, רוחא דא נטיל כלא. מניה נפקו שבעין נהורין כלהו מנצצן, וכלהו בעגולא, דלא מתפשטי כאלין אחרנין, מתדבקן דא בדא ונהירין דא בדא אחידן דא בדא, כל זכיין דעלמא קמי אלין נהורין קיימין, מכלהו נפקי תרין נהורין שקולין כחדא, דקיימי קמייהו תדירא. לקבל אלין אינון שבעין רברבן ממנן לבר, דסחרין כל (הני) (ד״א אינון) ארבע היכלין שבעין נהורין אלין, ותרי נהורין דקיימין קמייהו, כלהו פנימאין גו לגו, ורזא דא דכתיב (שיר ז ג) בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים. לקמי נהורין אלין עאלין כל זכו, וכל עובדין דעלמא לאתדנא, תרין נהורין אלין אינון סהדי סהדותא, בגין (דאינון) דאית שבעה עיני יהו״ה דמשטטי בכל ארעא, (ס״א כן כל) כל מה דאתעביד בעלמא אתרשים בההוא עובדא ממש וההוא זכותא ממש, וקיימי בקיומייהו, ואלין תרין נהורין חמאן בהו ומסתכלן, וסהדי קמי אלין ע׳ נהורין, אלין ע׳ גזרי גזרין ודייני דינין הן לטב הן לביש, והכא איהו אתר דזכותא. רוחא דא ביה אתרשימו אתוון תלת, דאינון יה״ו דכד אלין אתוון מתדבקן בהאי אתר באתדבקותא דדכורא ונוקבא כדין אתרשימו ביה ולא אתעדון מתמן, לבתר נפק חד נהורא נהיר לארבע סטרין, האי נהורא אפיק תלת אחרנין, דאינון תלת בתי דינין דדיינין דינין אחרנין במלין דעלמא, בעותרא במסכנו במרעין בשלימו, בכל אינון שאר מלין דעלמא אתדן בהו, חד היכלא לאינון ע׳ קדמאי לגו, תלתא לאלין תלתא אחרנין. סלקא האי רוחא וכליל כל אינון דלתתא, ואפיק חד חיוותא קדישא מתלהטא, ועיינין לה כעיני אינשא, לאשגחא באלף אלפין ורבוא רבוון חיילין מאריהון דדינא, כלהו נטלין פתקין, ופתחין וסגרין בעלמא ואשלימו דינא. תחות האי חיותא ד׳ שרפים מלהטן, כלהו כחזור ושושן, ושביבי דאשא סלקין ע״ב גלגלין לכל חד מלהטן באשא, כד נטלין אתעביד נהר חד די נורא, אלף אלפין משמשין לההוא נורא, מתמן נפקי כמה חיילין, כד גלגלין נטלין, כמה אינון רבוא רבוון דיקומון מנייהו בגו ההוא נורא, תחות היכלא תניינא נפקי חיילין דמזמרין, ואתיין לקרבא הכא ואתוקדון כלהו. כל אינון ממנן דעלמא דאתמנון לשלטאה, מהכא נפיק דינהון לשלטאה, מגו ההוא רוחא דאתרשים בתלת אתוון, ומהכא מעברין קיומייהו מעלמא, ואתדנו בהאי נורא דנגיד ונפיק, כלא אתמסר בהאי היכלא, בגין דאתרשימו בתלת (ד״א תלת) אתוון הכא, האי רוחא אתכליל בהו, ההיא חיוותא אפיק חיילין ומשריין דלית להון חושבנא. כל דינין דעלמא מהאי היכלא נפקי הן לטב הן לביש, בר תלת, בני חיי ומזוני דלא אתייהב רשו באתר דא, דהא בההוא נהר עלאה דכל נהורין נגדין מניה קיימא מלה, באמצעיתא

דף מד עמוד א

דהיכלא דא, הוא אתר מתקנא לקבלא רוחא דלעילא, בגו רוחא דא, ודא סלקא בהו. תרין עשר פתחין אינון להיכלא דא, בכל פתחא ופתחא כל אינון סרכין וממנן, דאינון מכרזי לאודעא לתתא כל אינון דינין דזמינין לנחתא לתתא, כמה דאת אמר (דניאל ד יא) קרא בחיל, וכן אמר גדו אילנא וגו׳, ומגו כרוזי אלין נטלי מלה כל מריהון דגדפין עד דאודעי מלה לרקיע דחמה, ומתמן כד נפיק שמשא נפיק מלה ושטייא בעלמא, עד דמטי להההוא חיויא דרקיעא, דכל ככבי דרקיעא גלידו ביה, דאיהו באמצעיתא דרקיעא, ושמעין מלה ונקטין לה אינון סרכין דתחות (שמיא) (ד״א שמשא), ואינון דממנן על

ההוא חיויא, ומתמן אתפשט לעלמא, ואפילו רוחין ושדין ואפילו עופי שמיא מודעי ליה בעלמא כרוזין, תבין וסתמין פתחין. לא סלקא (לאסתלקא) רוחא ברוחא, עד דכלהו רוחין תתאי כלהו חד בהדי (רוחא באתר) האי רוחא, וכלהו אתכלילן ועאלין דא בדא עד דאתעביד כלא חד בר נש כד איהו בבי מרעיה הכא אתדן הן לחיים הן למות, חיין תלייא לעילא, אי אתדן הכא לחיים יהבי חיין מלעילא, ואי לא יהבין, זכאה חולקיה מאן דאתדבק במאריה ועאל ונפיק, הכא קידה באנפין בארעא לאתגברא על דינא, על האי היכלא אתמר (דברים לב ד) אל אמונה ואין עול וגו׳:

היכלא חמישאה היכלא דא היכלא דברקא זהיר, דאיהו רוחא דמזהיר, נהיר לאינון תתאי, רוחא דא איהו כליל ופתח וסגיר, נהיר ונציץ לכל סטרין, מנציצו דא נהיר חד נהורא כעין ארגוונא נהורא דא כליל כל (ד״א כלל) גוונין דנהרין, נהורא חוור ואוכם סומק וירוק, אתכלילן אלין באלין, אתרקים חוור בסומק, אוכם בירוק, לבתר חוור באוכם, ואתעביד חד חיוותא מרקמא, ואתכליל בה ירוק וסומק, דיוקנהא כדיוקנא דבר נש דכליל כל דיוקנין. מינה נפקו ד׳ סמכין דאינון חיוון רברבן על אלין דלתתא, חד אקרי אופן דאיהו תרין, בגין דכד אתחזי האי אתנהיר אחרא בגויה, דביק דא בדא, עאל דא בדא, לבתר עאל אחרא דא בדא, ואתחזון ד׳ רישין לד׳ סטרין דעלמא, וכלהו חד גופא, ואלין אינון דכתיב בהו (יחזקאל א טז) כאשר יהיה האופן בתוך האופן, וכלהו אלין קשירין דא בדא, כחיזו (נ״א דחיזון) דחיוון עלאין דלא מתפרשן לעלמין האי חיותא דארבע גוונין מרקמן, אחידן אלין באלין לד׳ סטרין, מהכא כד נטלא חיותא דא נטלא לתרין סטרין האי רוחא דברקא אתכליל בתרין רוחין, רוחא דא דברקא אפיק חד חיותא, וכל אינון נהורין, רוחא אחרא אתנהיר מניה דאקרי רוחא מלהטא, נהרין מניה תרין נהורין, דאינון ארבע, ואלין נהורין מתהפכין בגוונין, והכא איהו (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, אלין אינון נהורין דמתהפכן שננא דחרבא, (ואלין גליף) ואלין קיימי על היכלא דלתתא, בגין דהאי להט החרב קיימא על אינון ע׳ נהורין דבי דינא, מהכא כל אינון דיינין דדייני דינא חרבא תלייא על רישייהו מלעילא, האי להט החרב. דאלין אינון נהורין דלסטר שמאלא, אפיקו חד חיותא אחרא דקיימא על ד׳, דלא קיימי בקיומייהו, תרי מימינא ותרי משמאלא, כד רוחא דחיותא האי עאל באלין, נציץ מנייהו תרי ניצוצין מלהטן, ונפקי מהאי היכלא לבר ומתהפכי תדיר, אלין ניצוצין מלהטן, לזמנין נוקבי לזמנין גוברי לזמנין רוחין לזמנין עירין קדישין. מאי טעמא בגין דכד אתכליל האי חיוותא בחיוותא קדמאה, מגו תקיפו דאתכלילן דא בדא, נפקא חד נצוצא מלהטא תדיר דלא אתדעך לעלמין, ושאטא ואזלא אבתרייהו דאינון תרין ניצוצין, והשתא אינון גוברין ועבדין שליחותא בעלמא, ועד לא מסיימי מתדעכי, (כדין) וההוא ניצוצא בטש בהו

דף מד עמוד ב

ונהיר לון ואתחדשון כמלקדמין, ואינון נוקבי, ואזלי ושאטן, ועד לא מסיימי מתדעכי, והאי ניצוצא בטש בהו, ונהיר לון ואתהדרן כמלקדמין, בגין דההוא ניצוצא כליל מכלא, כליל מד׳ גוונין, ובגין דא אינון מתהפכין לכל הני גווני. רוחא דא אתכליל ברוחא אחרא כדקאמרן, ואתחזון תרין כחדא, ולא כאחרנין קדמאין, דכד אתכליל דא בדא לא אתחזי בר חד, והכא אתחזון תרין, וקיימי בחביבותא, כלילן מכלהו תתאי, ואע״ג דאינון תרין אינון חד, כד אתפשט (נ״א בר דאתפשטא) רוחא ברוחא ואתחזון בחביבותא, כלילן מכלהו תתאי, ודא (ד״א דא) הוא רזא דכתיב (שיר ד ה) שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים, וכד תרין רוחין מתפשטן דא בדא בחביבותא, כדין אתהדר האי היכלא ואקרי היכל אהבה, היכלא דרחימותא, היכלא דא קאים תדיר בקיומיה, אתגניז ברזא דרזין למאן דאצטריך לאתדבקא ביה, והכא כתיב (שם ז יג) שם אתן את דודי לך. לבתר כד נהרין תרין רוחין דאינון חד, נפקי כמה חיילין לכמה סטרין, אלפין ורבוון דלית לון שיעורא, מנהון אקרון דודאים, מנהון גפנים, מנהון רמונים, עד דמטו כמה חיילין לבר, עד ההוא ככבא דאקרי נגה, וכלהו בחביבו דלא מתפרשין לעלמין, והכא כתיב (שם ח ז) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, הכא (ד״א כתיב) השתחואה ופרישו דידין לאתדבקא ברחימו דמאריה:

היכלא שתיתאה הכא הוא רוחא דאקרי חו״ט השני, רזא דכתיב (שם ד ג) כחוט השני שפתותיך, האי היכלא (היכלא דאקרי) אקרי היכל הרצון, הכא רוחא דאיהו רעוא, דכל הני רוחין תתאין רהטין אבתריה, לאתדבקא ביה בנשיקה ברחימותא, האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית אתכליל בשית דלתתא בהדיה, וקיימא בשית עלאין, ובגין כך האי רוחא אפיק תריסר נהורין כלילן כלהו מתתא ומלעילא, הני תריסר נהורין אינון חדאן לסלקא לעילא, ולקבלא כל אינון דלתתא. היכלא דא דאיהו רצון, רעוא דכלא, מאן דקשר קשרין וסליק לון הכא, דא הוא דאפיק רצון מיהו״ה בחביבותא, בגו היכלא דא אתכניש משה ברחימו, דנשיק נשיקי רחימותא, האי הוא היכלא דמשה. רוחא דא רוחא דרחימותא, רוחא דיחודא, דאמשיך רחימו לכל סטרין, ואינון (ד״א אינון) תריסר נהורין סלקין ולהטין, מנציצו דלהון נפקי ארבע חיוון קדישין, רחימי דאהבה אלין אקרון חיות גדולות, לאתחברא אינון זוטי לאתכללא בהו, דכתיב (תהלים קד כה) חיות קטנות עם גדולות, אלין אחידן דא בדא לד׳ סטרין, כאגוזא דמתחברא לד׳ סטרין, ובגין כך אקרי היכלא דא גנת אגוז, דכתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי, מאי אל גנת אגוז, בגיניה דגנת אגוז ירדתי דאיהו היכלא דרחימו לאתדבקא דכורא בנוקבא. אלין ארבע מתפרשן לתריסר, תלת תלת לכל סטר, כל אינון תתאי כלילן בהו, ובהו קיימין רוחין ברוחין, נהורין בנהורין, כלהו אלין באלין, עד דאתעבידו

חד, וכדין האי רוחא דכליל מכלהו, סלקא לאתעטרא (נ״א לאתערא) ברוחא דלעילא, ההוא דאקרי שמי״ם וזמין ליה לאתחברא בהדיה, כיון דאתקשרו כלהו דלתתא בהדיה, אמר (שם א׳) ישקני מנשיקות פיהו, וכדין איהו חדוה לאתקשרא רוחא ברוחא, ולאשתלמא דא בדא, כדין איהו שלימו בחבורא חדא, כיון דהאי רוחא אתחבר בהדיה, ואשתלים דא בדא, ואתנהירו דא בדא בכל שלימו כדקא חזי, בהאי רעותא דצלי בר נש זכאה, דסליק כולא כדקא חזי

דף מה עמוד א

עד ההוא אתר, לחברא רחימו דא בדא, כדין (ד״א שמיא אתחבר ברוחא דא, ברחימו בשלימו באנהרותא מתדבקן דא בדא, כדין) כל אינון היכלין, וכל אינון רוחין דאתכלילו בהאי, כל חד וחד מאינון רוחין והיכלין דאינון בכללא דשמים, כל חד וחד נטיל ההוא היכלא וההוא רוחא דאתחזי ליה, לאתחברא בהדיה ולאשתלמא בהדיה כדקא יאות, (ד״א, בגין דהאי רוחא שתיתאה דאקרי שמים, דאיהו רוחא קדישא לעילא, נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצו״ן, סליק לון לגביהו בההוא יחודא אתחברן רצון, לאתנשקא) (נ״א בגין דההוא רוחא שתיתאה דאקרי רצון, סליק לון לגבייהו ב יחודא, והכי אתחברן, שמים דאיהי רוחא קדישא לעילא, נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצו לאתנשקא) דא בדא, לאתחברא דא בדא, לאשתלמא דא בדא, ורזא דא (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וגו׳. אברהם דאיהו ימינא לעילא נטיל (ד״א ל״ג היכלא דקאמרן), (היכל אהבה) רוחא דאקרי אהב״ה לאתקשרא דא בדא לאתחברא דא בדא למהוי חד, וסימניך (שם יב יא) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, ושפירו דאתתא באינון שדים יצחק דאיהו שמאלא נטיל ההוא היכלא דבי דינא, דכל דינין מתערין מתמן, רוחא דאקרי זכותא לאתחברא דא בדא ולאשתלמא דא בדא למהוי כלא חד כדקא יאות. שאר נביאים נטלין תרין היכלין (ד״א דלתתא) תרין רוחין, נוג״ה וזה״ר ברזא דכתיב (שיר ז ב) חמוקי ירכיך וגו׳, לאתקשרא אלין באלין למהוי חד, יוסף הצדיק עמודא דעלמא נטיל היכלא דספיר, רוחא דאקרי לבנת הספיר, ואע״ג דכתיב (שמות כד י) ותחת רגליו, בגין יקרא דמלכא, והכי הוא ודאי, ולבתר עמודא דא נטיל יתיר דאיהו רזא דרזין, באתר דהיכלא שביעאה עד הכא מתחברן דרגין, ומתחברן דא בדא לאשתלמא דא עם דא למהוי כלהו חד, כלא כדקא חזי, וכדין (מ״א יח לט) יהו״ה הוא האלהי״ם וגו׳, זכאה חולקיה בעלמא דין ובעלמא דאתי, מאן דידע לקשרא לון ולאתדבקא במאריה. הכא הכרעה (ד״א ל״ג בהכרעה הכא ומוסיף הווי״ן) והשתחואה וקידה ופרישו דכפין, ונפילה דאפין, לאמשכא רעותא דרוחא עלאה, נשמתא דכל נשמתין, דאיהו תליא לעילא עד אין סוף, (ד״א ל״ג סוף) דמניה נפקי נהירו וברכאן לאשלמא כלא מלעילא כדקא יאות, ולמהוי כלא בשלימו מתתא ומלעילא, וכל אנפין נהירין בכל סטרין כדקא יאות, כדין כל גזרי דינין מתבטלין, וכל רעותא אתעביד לעילא ותתא, ועל דא כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, וכתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהו״ה אלהיו:

היכלא שביעאה, היכלא דא לאו ביה דיוקנא ממש, כלא איהו בסתימו וגו, (ד״א גו) רזא דרזין, פרוכתא דפריסא (ד״א פריסא), קיימין כלהו היכלין, דלא לאתחזאה תרין כרובים, (ד״א ל״ג דא מן דא קיימין) לגו מן דא קיימא כפורתא, דיוקנא דקדש קודשין, בגין כך היכלא דא אקרי קדש הקדשים, האי קדש הקדשים אתר מתתקנא להההוא נשמתא עלאה, כללא דכלא, עלמא דאתי לגבי האי (נ״א עלמא) עלאי דהא כד מתחברן כלהו רוחי דא בדא, ואשתלימו דא עם דא כדקא חזי, כדין אתער רוחא עלאה נשמתא דכלא לגבי עילא, סתימא דכל סתימין, לאתערא על כלא, לאנהרא לון מעילא לתתא, ולאשלמא לון, לאדלקא בוצינין, וכד כלא (נ״א איהו) בשלימו בנהירו דכלא, ונחית נהירו עלאה, כדין האי היכלא שביעאה איהו היכלא סתימאה בסתימו דכלא, לקבלא ההוא קדש הקדשים, נהירו דנחית, ולאתמליא מתמן, כנוקבא דמתעברא מן דכורא ואתמלייא, ולא אתמלייא אלא מהאי היכלא, דמתתקנא לקבלא ההוא נהירו עלאה, ורזא דא היכלא שביעאה, איהו אתר דחבורא דזווגא, לאתחברא שביעאה בשביעאה, למהוי

דף מה עמוד ב

כלא חד שלימו (ד״א חד) כדקא חזי. ומאן דידע לקשרא יחודא דא זכאה חולקיה, רחים לעילא רחים לתתא, קב״ה (איהו) גזיר ואיהו מבטל, סלקא דעתין דאיהו מקטרגא במאריה, לאו הכי, אלא בגין דכד איהו קשיר קשירין, וידע ליחדא יחודא, וכל אנפין נהירין, וכל שלימו אשתכח, וכלא אתברכא כדקא יאות, כל דינין מתעברין ומתבטלין, ולא אשתכח דינא בעלמא, זכאה חולקיה בעלמא דין ובעלמא דאתי, דא הוא לתתא, דכתיב ביה (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם, דא הוא קיומא דעלמא, בכל יומא קארי עלוי כרוזא (ישעיה מא טז) ואתה תגיל ביהו״ה בקדוש ישראל תתהלל. כגוונא דא קרבנא (ד״א ל״ג דא), סלקא תננא, ומסתפקין (ד״א ביה) כל חד וחד כדקחזי ליה, וכהני ברעותא, ולואי בבסימו דשירתא, דא אתכליל בדא, ועיילי היכלא בהיכלא, רוחא ברוחא, עד דמתחברן בדוכתייהו כדקא חזי ליה, שייפא בשייפא, ואשתלימו דא בדא, ואתייחדו דא בדא, עד דאינון חד, (ד״א ל״ג) (ואתנהרין) ונהרין דא בדא. כדין נשמתא עלאה דכלא אתיא מלעילא ונהיר לון, והוו נהירין כלהו בוצינין בשלימו כדקא חזי, עד דההוא נהורא עלאה

אתער, וכלא אעיל לגבי קדש הקדשים ואתברכא ואתמלייא, כבירא דמיין נבעין ולא פסקין, וכלהו מתברכאן לעילא ותתא. הכא רזא דרזין, ההוא דלא אתיידע ולא אעיל בחושבנא, רעותא דלא אתפס לעלמין, בסים לגו לגו בגווייהו, ולא אתיידע ההוא רעותא, ולא אתפס למנדע (ד״א ל״ג) (לן), וכדין כלא רעותא חדא עד א״ס, וכלא איהו בשלימו מתתא ומלעילא, ומגו לגו, עד דאתעביד כלא חד, האי רעותא לא אעיל לגו, אע״ג דלא אתידע, עד דכלא אשתלים ואתנהיר בקדמיתא בכלהו סטרין, כדין בסים ההוא רעותא (ד״א ל״ג) (לכלא), ולא (ד״א דלא) אתפס לגו בגו בסתימו, וכדין זכאה חולקיה מאן דיתדבק במאריה בההיא שעתא, זכאה איהו לעילא זכאה איהו לתתא, עליה כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. תא חזי, כיון דכלהו אשתלימו דא בדא, ואתקשרו דא בדא בקשורא חדא, ונשמתא עלאה נהיר לון מסטרא דלעילא, וכלהו נהורין אינון בוצינא חדא בשלימו, כדין רעוא חדא דמחשבה (ד״א במחשבה), אתפס (ד״א לגו לגו דנהירו דסליק על כלא, ובגו לגו בההוא רעותא דמחשבה אתפס נהירו דלא אתפס ולא אתיידע, בר ההוא רעו דמחשבה, תפיס ולא ידע מה תפיס, אלא דאתנהיר ואתבסם ההוא רעו דמחשבה, ואתמליא כלא ואשתלים כלא, ואתנהיר ואתבסם כלא כדקא יאות, ועל דא כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו וגו׳. מאן דזכי לאתדבקא במאריה כהאי גוונא, ירית עלמין כלהו, רחימא לעילא רחימא לתתא, צלותיה לא אהדרא ריקניא, דא אתחטי קמי מאריה כברא קמי אבוי ועביד ליה רעותיה בכל מה דאצטריך, ואימתיה שליט על כל ברייז, איהו גזיר וקב״ה עביד, עליה כתיב (איוב כב כח) ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור:

ויאמר אלהי״ם יהי אור ויהי אור וגו׳, א״ר יצחק, מכאן דעקרן קב״ה להני נטיען, (ד״א, ושתיל לון, משמע דכתיב יהי, רבי יהודה אומר אור שכבר היה תנן, משמע דכתיב ויהי אור, והיה לא כתיב, אלא ויהי, וכד אס באינון דרין דרשיעיא, גניז ליה לצדיקיא, הה״ד (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק ולישרי אתמר, ויאמר אלהי״ם יהי אור, הה״ד (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח וגו׳, וירא אלהי״ם את טוב, מאי ראה, א״ר חייא כדקאמרן, חמא בעובדייהו דרשיעייא וגניז ליה, רבי אבא אמר, ו את האור כי טוב, לגנוז אותו, וירא אלהי״ם את האור), (נ״א, ושתיל לון, דכתיב ויהי או מאי משמע, אור, שכבר היה אור, רבי יהודה אמר, והיה אור לא נאמר, אלא ויהי, לומר שכבר היה, וכתיב אור זרוע לצדיק וגו׳, והאי הוא דכתיב מי העיר ממזרח וגו׳. וירא אלהי״ם את האור ויבדל, א״ר יצחק כדאמרן, דחמא בעובדיהון דרשיעייא, וגניז ליה, רבי אבא אמר, חמא) דסליק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, וכי טוב הוא

דף מו עמוד א

לאגנזא ליה, דלא יהנון מניה חייבי עלמא אמר רבי שמעון, וירא אלהי״ם את האור כי טוב, דלא ישתכח ביה רתחא כתיב הכא כי טוב, וכתיב התם (במדבר כד א) כי טוב בעיני יהו״ה לברך את ישראל, וסופא דקרא (ד״א אוכח), ויבדל אלהי״ם בין האור ובין החשך, ובגין כך לא אשתכח ביה רתחא ואע״ג דשיתף לון קב״ה כחדא, תא חזי נהירו עלאה למהוי נהיר האי אור ומההוא נהירו חידו לכלא ביה, והוא ימינא לאתעטרא גולפוי (נ״א גליפי) גליפין בהדיה, והא אתמר, כתיב (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך, מה רב טובך, דא אור קדמאה דגניז קב״ה, ליראין, לצדיקים לאינון דחלי חטאה כדקאמרן:

ויהי ערב ויהי בקר יום אחד -- ויהי ערב מסטרא דחשך ויהי בקר מסטרא דאור ומגו דאינון משתתפי כחדא כתיב יום אחד רבי יהודה אמר, מאי טעמא בכל יומא ויומא כתיב ויהי ערב ויהי בקר, למנדע דהא לית יום בלא לילה, ולית לילה בלא יום, ולא אבעון לאתפרשא, אמר רבי יוסי, ההוא יום דנפק אור קדמאה, אתפשט בכלהו יומי, דכתיב בכלהו יום, א״ר אלעזר, משמע דכתיב בכלהו בקר, ולאו בקר אלא מסטרא דאור קדמאה. רבי שמעון אמר, יומא קדמאה אזיל עם כלהו, וכלהו ביה, בגין לאחזאה דלאו בהו פרודא וכלא חד. ויאמר אלהי״ם יהי אור, יהי (ד״א ל״ג אור) אתפשטותא דהאי אור לתתא, ואלין אינון מלאכין דאתבריאו ביומא קדמאה, אית לון קיומא לאתקיימא לסטר ימינא, וירא אלהי״ם את האור כי טוב, את לאכללא אספקלריאה דלא נהרא עם אספקלריאה דנהרא, דאתמר (ד״א ביה) כי טוב, א״ר אלעזר את לאתכללא (ד״א לאכללא) ולאסגאה כלהו מלאכין דאתיין מסטרא דאור דא, וכלהון נהרין כקדמיתא בקיומא שלים:

יהי רקיע בתוך המים -- א״ר יהודה בהאי אתפרשו מיין עלאין ממיין תתאין רקיע פשיטותא דמיין והא אתמר, ויהי מבדיל בין מיין עלאין לתתאין:

ויעש אלהי״ם את הרקיע -- דעביד ביה עבידתא בסגיאו עלאה, ויהי רקיע לא כתיב אלא ויעש, דאסגי ליה ברבו סגיא. א״ר יצחק, בשני אתברי גיהנם לחייבי עלמא, בשני אתברי מחלוקת, בשני לא אשתלים ביה עבידתא, ובגין כך לא כתיב ביה כי טוב, עד דאתא יום תליתאה ואשתלים ביה עבידתא, בגין כך כי טוב תרי זמני, חד על אשלמות עבידתא דיום שני, וחד לגרמיה, ביום תליתאי אתתקן יום שני, ואתפרש ביה מחלוקת, וביה אשתלימו רחמי על חייבי גיהנם, ביומא תליתאה משתככין שביבין דגיהנם, בגיני כך אתכליל ביה יום שני ואשתלים ביה. רבי חייא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, א״ל

האי אור ביום ראשון וחשך ביום שני, ואתפרשו מיא, ומחלוקת הוה ביה, אמאי לא אשתלים ביום ראשון, דהאי ימינא כליל לשמאלא, א״ל על דא הוה מחלוקת, ותליתאה בעי למיעל בינייהו, לאכרעא ולאסגאה בהו שלם:

תדשא הארץ דשא -- אתחברותא דמיין עלאין בתתאין למעבד פרין, מיין עלאין (ד״א פרין ורבין) ועבדי איבין, ותתאי קראן לון לעלאין כנוקבא לגבי דכורא, בגין דמיין עלאין דכורין ותתאי נוקבין, רבי שמעון אמר, כל דא הוא לעילא והוא לתתא, א״ר יוסי, אי הכי אלהי״ם דקא אמרן (ד״א אמר), מאן אלהי״ם, (ד״א ל״ג אלא אלהי״ם סתם), אלהי״ם חיים לעילא, ואי תימא לתתא אלהי״ם סתם, אלא לתתא איהו תולדות

דף מו עמוד ב

כמה דאת אמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ואמרינן בה׳ בראם וההוא (ס״א דלעילא) לעילא אבהן דכלא הוא, איהי עבידתא ועל דא ארעא עבדת תולדות, דהא היא מתעברא כנוקבא מן דכורא. רבי אלעזר אמר, כל חילין הוו בארעא ולא אפיקת חילהא ואינון תולדותיה עד יום (חמישי) הששי, דכתיב תוצא הארץ נפש חיה, ואי תימא והא כתיב ותוצא הארץ דשא, אלא אפיקת תקון חילהא לאתיישבא כדקא יאות, וכלא הוה גניז בה עד דאצטריך, דהא בקדמיתא כתיב צדייא וריקניא כתרגומו, ולבתר אתתקנת ואתיישבת, וקבילת זרעא ודשאין ועשבין ואילנין כדקא יאות, ואפיקת לון לבתר, ומאורות הכי נמי לא שמשו נהורא דלהון עד דאצטריך:

יהי מארת ברקיע השמים -- (ד״א מארת כתיב חסר), לאכללא חויא בישא, דאטיל זוהמא, ועבד פרודא דלא ישמש שמשא בסיהרא מארת לווטין, ועל דא גרים דאתלטייא ארעא, דכתיב ארורה האדמה, ובגין כך מארת כתיב חד. יהי מארת דא סיהרא, רקיע השמים דא שמשא, ותרווייהו בכללא חדא, לאזדווגא לאנהרא עלמין לעילא ותתא, משמע דכתיב על הארץ, ולא כתיב בארץ, דמשמע לעילא ותתא. חושבן דכלא בסיהרא הוא, רבי שמעון אמר, גימטריאות וחשבון תקופות ועבורין, כלא הוא בסיהרא, דהא לעילא לאו איהו, א״ל רבי אלעזר ולא, והא כמה חושבנין ושיעורין קעבדי חברייא, א״ל לאו הכי אלא חושבנא קיימא בסיהרא, ומתמן יעול בר נש למנדע לעילא, א״ל והא כתיב והיו לאותות ולמועדים, א״ל לאתת כתיב חסר, א״ל הא כתיב והיו, א״ל הויין כלהון דיהוון ביה, כאספוקא דא דאתמליא מכלא, אבל חושבנא דכלא בסיהרא הוא. תא חזי נקודה חד אית, ומתמן שירותא לממני, דהא מה דלגו דההיא נקודה לא אתידע ולא אתייהב לממני, ואית נקודה לעילא סתים דלא אתגליא כלל ולא אתידע, ומתמן שרותא לממני כל סתים ועומקא, הכי נמי אית נקודה לתתא דאתגליא, ומתמן הוא שרותא לכל חושבנא ולכל מנין, ועל דא הכא הוא אתר לכל תקופות וגימטריאות ועבורין וזמנין וחגי ושבתי, וישראל דדבקי בקב״ה עבדי חושבן לסיהרא, ואינון דבקין ביה וסלקין ליה לעילא, דכתיב (דברים ד י) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם וגו׳:

ישרצו המים שרץ נפש חיה -- אמר רבי אלעזר הא אוקמוה דאינון מיין רחישו ואולידו כגוונא דלעילא והא אתמר, ועוף יעופף על הארץ, יעוף מבעי ליה מהו יעופף, א״ר שמעון רזא הוא, ועוף דא מיכא״ל דכתיב (ישעיה ו ו) ויעף אלי אחד מן השרפים, יעופף (ד״א ל״ג יעוף מבעי ליה אלא) דא גבריא״ל דכתיב (דניאל ט כא) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף, (ד״א ל״ג ודא הוא יעופף). על הארץ (נ״א דא אליהו דאשתכח תדיר בארעא, ולא מסטרא דאבא ואמא אשתכח, דאיהו (ס״א ואיהו טאס עלמא) בד׳ טאסין, דכתיב (מ״א יח יב) ורוח יהו״ה ישאך ע אשר לא אדע, ורוח יהו״ה חד, ישאך תרין, על אשר תלת, לא אדע ארבע, על פני דא מלאך המות) דהוא (אית דלא גרסי) (חשיך ארעא, על פני) (נ״א אחשיך פני עלמא וכתיב ביה וחשך על פני תהום), רקיע השמים, כדאמרן עולה ומסטין וכו׳. אמר רבי אבא, והא מלאך המות בשני אתברי, אלא על הארץ דא רפא״ל, דאיהו ממנא לאסוותא דארעא, דבגיניה אתרפיאת ארעא, וקיים בר נש עלה, ורפי לכל חיליה, על פני רקיע השמים דא אוריא״ל, וכלא הוא בקרא, ובגין כך כתיב בתריה ויברא אלהי״ם את התנינים הגדולים. אמר רבי אלעזר (ד״א הא אוקימנא אלין לויתן ובת זוגו), דבר אחר) אלין אינון שבעין ממנן רברבן על שבעין עמין, ובגין כך אתבריאו כלהו למהוי שליטאן על ארעא, ואת כל נפש החיה הרומשת, אלין אינון ישראל, דאינון

דף מז עמוד א

נפש ודאי דההוא חיה ואקרון גוי אחד בארץ, אשר שרצו המים למיניהם, דאינון משתדלין באורייתא, ואת כל עוף כנף למינהו, אלין צדיקייא דבהון, ובגין כך אינון נפש חיה, דבר אחר ואת כל עוף כנף, כדקא אתמר אלין אינון שלוחי עלמא. אמר רבי אבא נפש חיה דאינון (ד״א אינון) ישראל, בגין דאינון בני דקב״ה (ד״א בנין לקב״ה), ונשמתהון קדישין מניה אתיין, נפשאן דשאר עמים עעכו״ם מאן אתר הוא, אמר רבי אלעזר מאינון סטרי שמאלא דמסאבי לון אית לון נשמתין, ובגין כך כלהו מסאבין, ומסאבין למאן דקרב בהדייהו:

ויאמר אלהי״ם תוצא הארץ נפש חיה וגו׳ -- כלהון שאר חיוון אחרנין כל חד וחד כפום זיניה, וא״ר אלעזר, האי מסייע למה דאמרן, נפש חיה אלין ישראל, דאינון נפש חיה קדישא עלאה, בהמה ורמש וחיתו ארץ, אלין שאר עמין עעכו״ם, דלאו אינון נפש חיה, אלא (ד״א ערלה) כדקאמרן:

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו -- דאתכליל בשית סטרין כליל מכלא כגוונא דלעילא בשייפי מתקנן, ברזא דחכמתא כדקא יאות, כלא תקונא עלאה, נעשה אדם רזא דכר ונוקבא כלא בחכמתא קדישא עלאה, בצלמנו כדמותנו לאשתכללא דא בדא, למהוי (ד״א ל״ג חד) הוא יחידאי בעלמא, שליט על כלא:

וירא אלהי״ם את כל אשר עשה (ד״א כלל) והנה טוב מאד -- הכא אתתקן מה דלא אתמר כי טוב בשני, בגין דאתברי ביה מותא, והכא אתמר והנה טוב מאד, ואזלא כמה דאמרי חבריא, והנה טוב מאד זה מות, וירא אלהי״ם את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וכי לא חמא ליה קודם, אלא כלא חמא ליה קב״ה, ומאן דאמר את כל, לאסגאה כל דרין דייתון לבתר כן, וכן כל מה דיתחדש בעלמא בכל דרא ודרא עד לא ייתון לעלמא, אשר עשה, דא כל עובדין דבראשית, דתמן אתברי יסודא ועקרא לכל מה דייתי ויתחדש בעלמא לבתר כן, ובגין כך חמא ליה קב״ה עד לא הוה, ושוי כלא בעובדא דבראשית. יום הששי, מאי שנא בכלהו יומי דלא אתמר בהו ה״א, אלא הכא כד אשתכלל עלמא, אתחברת נוקבא בדכורא בחבורא חד, ה׳ בששי (דבר אחר דאיהו ס״א יסוד), למהוי כלא חד, ויכלו, אשתכללו כלא חד (ד״א בחד), אשתכללו מכלא, ואשתלימו בכלא:

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם -- רבי אלעזר פתח, (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, תא חזי, קב״ה ברא לבר נש בעלמא, ואתקין ליה למהוי שלים בפולחניה ולאתתקנא ארחוי, בגין דיזכי לנהורא עלאה דגניז קב״ה לצדיקייא, כמה דאת אמר (ישעיה סד ד) עין לא ראתה אלהי״ם זולתך יעשה למחכה לו. ובמה (ס״א זכי ב״נ) יזכי ליה לבר נש לההוא נהורא, באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא, יזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי, ויתחשב ליה כאלו באני עלמין, דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל, הה״ד (משלי ג יט) יהו״ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, וכתיב (שם ח ל) ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום, וכל דאשתדל בה שכליל עלמין וקיים ליה. ותא חזי ברוחא עביד קב״ה עלמא, וברוחא מתקיימא, רוחא דאינון דלעאן באורייתא, וכל שכן רוחא דהבל דרביי דבי רב, מה רב טובך, דא טובא דאתגניז, ליראיך, לאינון דחלי חטאה, פעלת לחוסים בך, מאי פעלת דא עובדא דבראשית, רבי אבא אמר דא ג״ע, דהא באומנותא עביד ליה קב״ה בארעא כגוונא דלעילא, לאתתקפא ביה צדיקייא,

דף מז עמוד ב

הה״ד (תהלים לא כ) פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, דהא הוא נגד (בני) אדם, ואחרא נגד עלאין קדישין, א״ר שמעון, גן עדן לעילא נגד בני אדם הוי, (ואפי׳ אחרא נגד בני אדם הוי), לאתכנשא ביה צדיקייא דעבדי רעותא דמאריהון. ויכלו, דכלו עובדין דלעילא ועובדין דלתתא, השמים והארץ, לעילא ותתא, רבי שמעון אמר, עובדא ואומנותא דאורייתא שבכתב ועובדא ואומנותא דתורה שבעל פה וכל צבאם, אלין פרטי דאורייתא, אפין דאורייתא, שבעים פנים לתורה, ויכלו, דאתקיימו ואשתכללו דא בדא, שמים וארץ פרט וכלל, וכל צבאם, רזי דאורייתא, דכיין דאורייתא מסאבן דאורייתא:

ויכל אלהי״ם ביום השביעי -- דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי וביה אשתכלל עלמא דאיהו קיומא דכלא מלאכתו אשר עשה, ולא כל מלאכתו, דהא תורה שבכתב אפיק כלא בתוקפא דכתב דנפיק מחכמתא. תלת זמנין הכא ביום השביעי, ויכל אלהי״ם ביום השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלהי״ם את יום השביעי, הא תלת, ויכל אלהי״ם ביום השביעי דא תורה שבעל פה, דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא כדקא אמרן, וישבות ביום השביעי דא יסודא דעלמא, בספרא דרב ייבא סבא, דא יובלא, ועל דא כתיב הכא מכל מלאכתו, דכלא נפיק מניה, ואנן דא יסודא כדקאמרן, דהא נייחא ביה הוה יתיר מכלא, ויברך אלהי״ם את יום השביעי, דא כהן גדול דמברך לכלא, והוא נטיל ברישא, דתנן כהן נוטל בראש, וברכאן ביה שריין לברכא, ואקרי שביעי.

רבי ייסא סבא אמר, הני תרי, חד ביסודא דעלמא איהו, וחד בעמודא דאמצעיתא, (ד״א ל״ג), (אבל הני תלת חד במעלי שבתא דליליא, וחד דיומא, וחד דעלמא דאת דאיהו שבת הגדול), וכן (ד״א ל״ג ויקדש) אותו, למאן, להההוא אתר דאת קיימא ביה שריא, כמה דאת אמר (שמואל ב טו כה) והראני אותו ואת נוהו, ובהאי אתר שריין כל קדושין לעילא, (ד״א דלעילא) ונפקי מניה לכנסת ישראל, למיהב לה תפנוקא לחם פנג.

ואזלא הא כמה דכתיב (בראשית מט כ) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, מאשר דא קיים שלים, שמנה לחמו, (ד״א מאן) דהוה (ד״א ל״ג), (ליה) לחם עוני, אתהדר למהוי לחם פנג, והוא יתן מעדני מלך, מאן מלך דא כנסת ישראל, הוא יהיב (ד״א לה) כל תפנוקין דעלמין, וכל קדושין דנפקין מלעילא, מהאי אתר נפקין, ועל דא ויקדש אותו, ההוא את קיימא, כי בו שבת, ביה נייחא דכלא (ד״א ביה נייחא) דעלאין ותתאין, ביה שבתא (ד״א

אתייא) לנייחא, אשר ברא אלהי״ם, מכללא דזכור נפקא שמור, לאתקנא עבידתא דעלמא, לעשות דא אומנא דעלמא, למעבד עבידתא דכלא, (ס״א אשר ברא, אומנא אצטריך לעלמא, וכל עבידתא דכלא).

תו פריש רבי שמעון מלה, ואמר כתיב (דברים ז ט) שומר הברית והחסד, שומר דא כנסת ישראל, הברית דא יסודא דעלמא, והחסד דא אברהם, דכנסת ישראל היא שומר הברית והחסד, ואקרי שומר ישראל, דדא הוא נטיר פתחא דכלא, וביה תליין כל עבידן דעלמא, ודאי אשר ברא אלהי״ם לעשות, לשכללא ולאתקנא כלא כל יומא ויומא, ולאפקא רוחין ונשמתין, ואפילו רוחין ושדין, ואי תימא דלאו אינון תקונא דעלמא, לאו הכי, דהא אינון לתקונא דעלמא הוו, ולאלקאה בהו לחייבי עלמא, דאינון אזלין לקבלייהו לאוכחא להו, ומאן דאזיל לשמאלא אתאחיד בסטרא שמאלא לקבלייהו (ס״א לקי בהו), בגיני כך לתקונא הוו.

תא חזי מה כתיב בשלמה, (שמואל ב ז יד) והוכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם, מאן נגעי בני אדם, אלין אינון מזיקין, תא חזי בשעתא דאתבריאו, אתקדש יומא ואשתארו רוחא בלא גופא, ואלין אינון בריין דלא

דף מח עמוד א

אשתכללו (ד״א ל״ג), (ולא אתייסדו) ומסטר שמאלא אינון, זוהמא דדהבא, ועל דא בגין דלא אשתכללו ואינון פגימין, שמא קדישא לא שריא בהו ולא אתדבקו ביה, ודחילו דלהון משמא קדישא איהו, וזעין ודחלין מניה, ושמא קדישא לא שריא באתר פגים. ותא חזי האי בר נש דאתפגים, דלא שבק בר בהאי עלמא, כד נפק מניה לא אתדבק בשמא קדישא, ולא עאלין ליה בפרגודא, בגין דאיהו פגים ולא אשתלים, ואילנא דאתעקר בעיא נטיעה זמנא אחרא, בגין דשמא קדישא אשתלים בכל סטרין ופגימו לא אתדבק ביה לעלמין.

ותא חזי הני בריין פגימין אינון מעילא ומתתא, ובגיני כך לא מתדבקן לעילא ולא מתדבקן לתתא, ואלין דכתיב בהו אשר ברא אלהי״ם לעשות, דלא אשתלימו עילא ותתא, ואי תימא הא רוחין אינון אמאי לאו (ד״א אשתלימו) לעילא, אלא כיון דלא אשתלימו לתתא בארעא, לא אשתלימו לעילא, וכלהו מסטר שמאלא קא אתיין, ומתכסיין מעינא דבני נשא, וקיימי לקבלייהו לאבאשא לון, תלת לון כמלאכי השרת, ותלת לון כבני נשא, והא אוקמוה. בתר דאתבריאו רוחין, (ד״א ל״ג אטמרו) אשתארו אינון רוחין בתר רחייא דנוקבא דתהומא רבא ליליא דשבתא ויומא דשבתא, כיון דנפק קדושתא דיומא, ולא אשתלימו, נפקו לעלמא ושטאן לכל סטרין, ובעיא עלמא לאתנטרא מנייהו, דהא כדין כל סטר שמאלא אתער, ואשא דגיהנם מלהטא, וכל אינון דבסטר שמאלא אזלין ושטאן בעלמא, ובעאן לאתלבשא בגופא ולא יכלין, כדין בעינא לאסתמרא מנייהו, ואתקינו שיר דפגעים בכל שעתא דדחילו דלהון שריא בעלמא.

תא חזי כד אתקדש יומא במעלי שבתא, סוכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא, מאן סוכת שלום, דא שבתא, וכל רוחין ועלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבא, כלהו טמירין ועאלין בעינא דריחייא דנוקבא דתהומא רבא דהא כיון דאתער קדושתא על עלמא, רוח מסאבא לא אתער בהדיה, ודא עריק מקמיה דדא, וכדין עלמא בנטירו עלאה, ולא בעינן לצלאה על נטירו, כגון שומר את עמו ישראל לעד אמן, דהא דא ביומא דחול אתתקן, דעלמא בעיא נטירו, אבל בשבת סוכת שלום אתפריסא על עלמא, ואתנטיר בכל סטרין, ואפילו חייבי גיהנם נטירין אינון, וכלא בשלמא אשתכחו עלאין ותתאין, ובגין כך בקדושא דיומא מברכינן הפורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלם, אמאי על ירושלם, אלא דא היא מדורא דההיא סכה ובעינא לזמנא להההיא סכה דאתפרסת עלנא ולמשרי עמנא, ולמהוי (ד״א מגינא) עלנא כאמא דשרייא על בנין, ובג״ד לא דחלין מכל סטרין, ועל דא הפורס סוכת שלום עלינו.

תא חזי בשעתא דישראל מברכין ומזמנין להאי סכת שלום, אושפיזא קדישא, ואמרי הפורס סכת שלום, כדין קדושתא עלאה נחתא ופריסת גדפהא עלייהו דישראל, ומכסיא לון כאמא על בנין, וכל זינין בישין אתכנישו מעלמא, ויתבי ישראל תחות קדושתא דמאריהון, וכדין דא סכת שלום יהיב נשמתין חדתין לבנהא, מאי טעמא, בגין דביה נשמתין שריין, (ס״א דכדין זמן זווגא ונטלת נשמתין ובה שריין), ומניה נפקין, וכיון דשריא ופריסת גדפהא על בנהא, אריקת נשמתין חדתין לכל חד וחד.

תו אמר רבי שמעון, על דא תנינן שבת דוגמא דעלמא דאתי איהו, והכי הוא ודאי, ועל דא שמיטה ויובל דוגמא דא בדא, ושבת ועלמא דאתי הכי הוא, וההוא תוספת דנשמתא מרזא דזכור קא אתיא על האי סכת שלום, דנטיל

דף מח עמוד ב

מעלמא דאתי ודא תוספת יהבת לעמא קדישא, ובההוא תוספת חדאן ויתנשי מנייהו כל מלין דחול, וכל צערין וכל עקין, כמה דאת אמר (ישעיה יד ג) ביום הניח יהו״ה לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה וגו׳.

ובליליא דשבתא בעי בר נש לאטעמא מכלא, בגין לאחזאה דהאי סכת שלום מכלא אתכלילת, ובלבד דלא יפגים מיכלא חדא ליומא, ואית דאמרי תרין לתרין סעודתי אחרנין דיומא ושפיר, וכל שכן אי סליק יתיר ליומא, ויכיל למטעם ממיכלין אחרנין, ולזעירי בתרי תבשילין סגיא, ואוקמוה חבריא.

נר של שבת לנשי עמא קדישא אתייהיבת לאדלקא, וחברייא הא אמרו, דאיהי כבתה בוצינא דעלמא ואחשיכת ליה כו׳ ושפיר, אבל רזא דמלה, האי סכת שלום מטרוניתא דעלמא היא, ונשמתין דאינון בוצינא עלאה בה שריין, ועל דא מטרוניתא בעיא לאדלקא, דהא בדוכתהא אתאחדת, ועבדת עובדהא, ואתתא בעיא בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת, דהא יקרא עלאה היא לה, וזכו רב לגרמה למזכי לבנין קדישין, דיהון בוציני דעלמא באורייתא ובדחלתא, ויסגון שלמא בארעא, ויהיבת לבעלה אורכא דחיין, בגין כך בעיא לאזדהרא בה.

תא חזי, שבת ליליא ויומא זכור ושמור איהו כחדא, ועל דא כתיב זכור את יום השבת לקדשו, וכתיב שמור את יום השבת, זכור לדכורא, שמור לנוקבא, וכלא חד, זכאין אינון ישראל חולקיה דקב״ה עדביה ואחסנתיה, עלייהו כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהו״ה אלהיו׃

ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע אשר לקח מן האדם וגו׳ -- א״ר שמעון כתיב (איוב כח כב) **אלהי״ם הבין דרכה והוא ידע את מקומה** -- האי קרא גוונין סגיאין אית ביה, אלא מהו אלהי״ם הבין דרכה, כמה דאת אמר ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, דא תורה שבעל פה דאית בה דרך כמא דאת אמרת (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך, בגיני כך אלהי״ם הבין דרכה והוא ידע את מקומה, מאן מקומה, דא תורה שבכתב דאית בה דעת, (דעת ותבונה כחד אזלו), יהו״ה אלהי״ם שם מלא, לאתקנא לה בכלא, ועל דא אתקריאת חכמה ואתקריאת בינה, בגין דהוה בשם מלא, יהו״ה אלהי״ם בכלא בשלימו בתרי שמהן.

את הצלע -- דא אספקלריאה דלא נהרא, כמה דאת אמר (תהלים לה טו) ובצלעי שמחו ונאספו. **אשר לקח מן האדם** -- בגין דהא מתורה שבכתב נפקת. **לאשה** -- לאתקשרא בשלהובא דסטר שמאלא, דהא אורייתא מסטרא דגבורה אתייהיבת.1 **לאשה** -- למהוי אש ה׳ קטיר כחדא.

ויביאה אל האדם -- בגין דלא בעיא לאשתכחא בלחודהא, אלא לאתכללא ולאתחברא בתורה שבכתב, כיון דאתחברת בהדיה, הוא יזון לה ויתקן לה ויתן לה מה דאצטריך, היינו דכתיב ואת הארץ, והא אוקימנא. מכאן אוליפנא, מאן דאנסיב ברתיה, עד לא תיעול לבעלה אבוה ואמה מתקנין לה ויהבין לה כל מה דאצטריך, כיון דאתחברת בבעלה, הוא יזון לה והוא יתן לה מה דבעיא, תא חזי בקדמיתא כתיב, ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, דאבא ואמא אתקינו לה, (בכ״ד קשוטין, ויבאה בגימ׳ כ״ד) ולבתר ויביאה אל האדם, (ואעלא ליה בחמש קלין (ירמיה כה י) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים) לאתקשרא כלא כחדא, ולאתחברא חד בחד, והוא יהיב לה מה דאצטריך.

דבר אחר: אלהי״ם הבין דרכה -- כד ברתא בבי אמא היא אסתכלא בכל יומא בכל מה דבעיא ברתה, דכתיב (איוב כח כג) אלהי״ם הבין דרכה, כיון דחברת לה בבעלה, הוא יהיב לה כל מה דבעיא, ויתקן עובדהא, הדא הוא דכתיב והוא ידע את מקומה, (והאי קרא ברזין עלאין אתקשר),

דף מט עמוד א

(ד״א, האי קרא על חכמתא עילאה אתמר, ואתקשר ברזין עלאין, דהא נקודה קדמאה לית מאן דידע בה כלל, אבל אלהי״ם הבין דרכה, דא עלמא דאתי, והו״א, דא טמירא דכל טמירין, סתי דכל סתימין, דאקרי הו״א, ולא ידיע בשמא)׃

כתיב **וייצר יהו״ה אלהי״ם את האדם** - הכא אשתכלל בכלא בימינא ובשמאלא, והא אוקימנא, דאתכליל ביצר הטוב, אבל וייצר יהו״ה אלהי״ם, ביצר טוב וביצר רע, אמאי, אלא יצר טוב ליה לגרמיה, יצר הרע לאתערא לגבי נוקבי, (ס״א ומסטר שמאלא אתער תדיר לגבי נוקבא). רזא דמלה, מכאן אוליפנא דצפון אתער תדיר לגבי נוקבא ואתקשר בהדה, ובגין כך אתקריאת אשה ותא חזי יצר טוב ויצר הרע בגין דאתייהבת נוקבא בינייהו, (נ״א דנוקבא אתכלילת בהו), ואתקשרא בהדייהו, ולא מתקשרא עד דיצר הרע אתער לגבה, ומתקשרן דא בדא, וכיון דמתקשרן דא בדא. כדין אתער יצר טוב דאיהו חדוה, ואייתי לה לגביה, (וכדין אתייהבת בינייהו לאתקנא, ועל דא וייצר יהו״ה אלהי״ם שם מלא, לגביה יצר טוב ויצר רע), (ד״א ולעילא סטרא דצפון ממש דאיהו חדוה בלא זוהמא דיצר הרע אחיד בה בקדמי דכתיב (שיר ב׳) שמאלו תחת לראשי ולבתר וימינו תחבקני, ואתיהבת בין ימינא ושמאלא לאת דא וייצר יהו״ה אלהי״ם שם מלא, לגבי תרין סטרין אלין).

את האדם -- הא אוקימנא, אבל דכר ונוקבא כחדא (ד״א ולא הוו) מתפרשן למהוי אפין באפין, מה כתיב עפר מן האדמה השתא קיימא לאתקנא, תא חזי אתתא כד אתחברת בבעלה אתקריאת על שם בעלה, איש אשה, צדי״ק צד״ק, איהו עופר ואיהי עפר, (ד״א ל״ג), (וכדין), איהו צבי ואיהו צביה, (ד״א כמה דאת אמר) (יחזקאל כ ו) צבי היא לכל הארצות. כתיב (דברים טז כא) לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יהו״ה אלהי״ך אשר תעשה לך, אצל מזבח, וכי לעילא מניה או באתר אחרא מאן שרייה, אלא הא אוקימנא, אשר דא בעלה דאתתא, (ד״א ה״א) אתקריאת על שום בעלה אשרה, (נ״א הרי הם אשר ה״א), ועל דא כתיב (מלכים ב כג ד) לבעל ולאשרה, בגין כך כתיב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יהו״ה אלהי״ך, לקבל (נ״א אשרה) אתר דההוא מזבח יהו״ה, דהא מזבח יהו״ה איהו קיימא על דא, ועל דא לקבלה לא תטע לך אשרה אחרא. תא חזי בכל אתר כל אינון פלחי שמשא אקרון עובדין לבעל, ואינון דפלחין לסיהרא איקרון עובדי אשרה, ועל דא לבעל ולאשרה, ואשרה אתקרי על שום בעלה אש״ר. אי הכי אמאי אתעבר שמא דא, אלא אשרה על שום דכתיב (בראשית ל יג) באשרי כי אשרוני בנות, והוא (ד״א הא) דלא אשרוה שאר עמין, וקיימא אחרא תחותה, ולא עוד אלא דכתיב (איכה א ח) כל מכבדיה הזילוה, ובגין כך (נ״א אתעביד) אתעבר שמא דא בגין דלא יתתקפון אינון דעבדי שאר עמין עעכו״ם, וקרינן מזבח דאיהו מאדמה, דכתיב (שמות כ כב) ואם מזבח אדמה וגו׳, בגיני כך עפר מן האדמה.

ויפח באפיו נשמת חיים -- (מלה אתכליל, אבל ויפח באפיו) אתכליל נשמת חיים בההוא עפר, כנוקבא דמתעברא מן דכורא, דהא מתחברן ואתמליא האי עפר מכלא, ומאי איהו רוחין ונשמתין, ויהי האדם לנפש חיה, השתא אתתקן ואתקיים אדם לאתקנא, ולמיזן לנפש חיה:

ויבן יהו״ה אלהי״ם -- אוף הכי נמי בשם מלא, דהא אבא ואמא אתקינו לה עד לא אתת לבעלה, את הצלע, כמה דאת אמר (שיר א ה) שחורה אני ונאוה בנות ירושלם, אספקלריאה דלא נהרא, אבל אבא ואמא אתקינו לה לאתפייסא בעלה בהדה.

ויביאה אל האדם -- מהכא אוליפנא דבעאן אבא ואמא דכלה לאעלה ברשותיה דחתן, כמה דאת אמר (דברים כב טז) את בתי נתתי לאיש הזה וגו׳, מכאן ואילך בעלה ייתי לגבה, דהא ביתא דילה הוא, דכתיב (בראשית כט ל) ויבא אליה, ויבא גם אל רחל. בקדמיתא ויביאה אל האדם, דעד הכא אית לאבא ולאמא למעבד, לבתר איהו ייתי לגבה, וכל ביתא דילה הוא, ויטול רשות מינה, ועל דא אתערנא דכתיב (שם כח י) ויפגע במקום וילן שם, דנטיל רשו בקדמיתא, מכאן אוליפנא דמאן דמתחבר

דף מט עמוד ב

באנתתיה בעי למפגע לה ולבסמא לה במלין, ואי לאו לא יבית לגבה, בגין דיהא רעותא דלהון כחדא בדלא אניסו. וילן שם כי בא השמש, לאחזאה דאסיר ליה לבר נש לשמשא ערסיה ביממא, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, הכא אוליפנא דאפילו יהון למלכא ערסי דדהבא ולבושי יקר למיבת בהו, ומטרוניתא תתקין ליה ערסא מתתקן באבנין ישבוק דיליה ויבית במה דאיהי תתקין, דכתיב וישכב במקום ההוא.

תא חזי מה כתיב הכא **ויאמר האדם זאת הפעם וגו׳** -- הא בסימו דמלין לאמשכא עמה חביבותא, ולאמשכא לה (עמה) לרעותיה, לאתערא עמה רחימותא, חמי כמה בסימין אינון מלין, כמה מלי דרחימותא אינון, עצם מעצמי ובשר מבשרי, בגין לאחזאה לה דאינון חד ולא אית פרודא ביניהו בכלא. השתא שרי לשבחא לה, לזאת יקרא אשה, דא היא דלא ישתכח כוותה, דא היא יקרא דביתא, כלהון נשין גבה כקופא בפני בני נשא, אבל לזאת יקרא אשה, שלימו דכלא, לזאת ולא לאחרא, כלא הוא מלי רחימותא, כמה דאת אמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה:

על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד -- כלא לאמשכא לה ברחימו, ולאתדבקא בהדה, כיון דאתער לגבה כל מלין אלין, מה כתיב והנחש היה ערום וגו׳, הא אתער יצר הרע לאחדא בה, בגין לקשרא לה בתיאובתא דגופא, ולאתערא לגבה מלין אחרנין דיצר הרע אתענג בהו, עד לבתר מה כתיב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים, ותקח מפריו ותאכל, קבילת ליה ברעותא, ותתן גם לאישה עמה, הא כדין היא אתערא לגביה בתיאובתא (נ״א בתאובתא), לאתערא (נ״א למיהב) ליה רעותא ורחימו דא מלה לאחזאה עובדא לבני נשא כגוונא דלעילא.

אמר רבי אלעזר, אי הכי במאי נוקים ליה לעילא יצר הרע דאחיד בה בנוקבא, אמר ליה הא אתערנא אלין לעילא ואלין לתתא יצר טוב ויצר רע, יצר טוב מימינא ויצר רע משמאלא, ושמאלא לעילא אחיד בנוקבא לקשרא לה כחדא (נ״א לאתקשרא ביה) בגופא, כמה דאת אמר (שיר ב ז) שמאלו תחת לראשי וגו׳, ועל דא מלין אתפרשן לעילא ותתא עד הכא, מכאן ולהלאה מלין בזוטרא (נ״א בזוטא) דזיפתא, לזעירין דטינקין לפרשא מלה, והא אתערו ביה חברייא.

רבי שמעון הוה אזיל לטבריה, והוו עמיה רבי יוסי ורבי יהודה ורבי חייא, אדהכי חמו ליה לרבי פנחס דהוה אתי, כיון דאתחברו כחדא, נחתו ויתבו תחות אילנא חד מאילני טורא, אמר רבי פנחס הא יתיבנא, מאלין מלי מעלייתא דאת אמר בכל יומא בעינא למשמע, פתח רבי שמעון ואמר, (בראשית יג ג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי, וילך למסעיו, למסעו מבעי ליה, מאי למסעיו, אלא תרין מטלנין אינון, חד דידיה וחד דשכינתא, דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא, בגין לאתקפא מהימנותא, וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין.

ואי תימא מאן דנפיק לאורחא דלא אשתכח דכר ונוקבא שכינתא אתפרשא מניה, תא חזי האי מאן דנפיק לארחא, יסדר צלותיה קמי קב״ה, בגין לאמשכא עליה שכינתא דמריה, עד לא יפוק לארחא בזמנא דאשתכח דכר ונוקבא, כיון דסדר צלותיה ושבחיה ושכינתא שרייא עליה יפוק, דהא שכינתא אזדווגת בהדיה, בגין דישתכח דכר ונוקבא, דכר ונוקבא במתא, דכר ונוקבא בחקלא, הה״ד (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

תא חזי כל

דף נ עמוד א

זמנא דבר נש אתעכב באורחא, בעי לנטרא עובדוי בגין דזווגא עלאה לא יתפרש מניה, וישתכח פגים בלא דכר ונוקבא, במתא אצטריך כד נוקביה עמיה, כ״ש הכא דזווגא עלאה אתקשרת ביה, ולא עוד אלא דהא זווגא עלאה נטיר ליה בארחא, ולא מתפרשא מניה עד דיתוב לביתיה. בשעתא דעאל לביתיה בעא לחדתא דביתהו (ביתיה), בגין דדביתהו גרמא ליה ההוא זווגא עלאה, כיון דאתא לגבה, בעי לחדתא לה בגין תרין גווני, חד בגין חדוותא דההוא זווגא חדוותא דמצוה היא, וחדוותא דמצוה חדוותא דשכינתא איהו, ולא עוד אלא דאסגי שלום סתם (לתתא) (נ״א לאתתא), הה״ד (איוב ה כד) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא, וכי אי לא פקיד לאתתיה חטא איהו, הכי הוא ודאי, בגין דגרע יקר זווגא עלאה דאזדווגת ביה, ודביתהו גרמא ליה, וחד דאי מתעברא אתתיה, זווגא עלאה אריקת בה נשמתא קדישא, דהאי ברית אקרי ברית דקב״ה, ועל דא בעי לכוונא בחדוותא דא, כמה דבעי בחדוותא דשבת (דאינון חכימין) דאיהו זווגא דחכימין, ועל דא וידעת כי שלום אהלך, דהא שכינתא אתיא עמך ושריא בביתך, ועל דא (שם) ופקדת נוך ולא תחטא, מאי ולא תחטא, לשמשא קמי שכינתא חדוותא דמצוה.

כגוונא דא תלמידי חכמים דמתפרשן מנשייהו כל אינון יומי דשבתא בגין לאתעסקא באורייתא, זווגא עלאה אזדווג בהו ולא מתפרשא מנייהו, בגין דישתכח דכר ונוקבא, כיון דעאל שבת בעיין תלמידי חכמים לחדתא לדביתהו, בגין יקר זווגא עלאה, ולכוונא לבייהו ברעותא דמאריהון כמה דאתמר.

כגוונא דא האי מאן דאתתיה ביומי מסאבו דילה, ונטיר לה כדקא יאות, כל אינון יומין זווגא עלאה אזדווג בהדיה דישתכח דכר ונוקבא, כיון דאתדכיאת אתתיה, בעי לחדתא לה חדוה דמצוה חדוה עלאה, וכלהו טעמי דקא אמרן בחד דרגא סלקין, סתמא דמלה, כל אינון בני מהימנותא בעיין לכוונא לבא ורעותא בהאי.

ואי תימא אי הכי שבחא הוא דבר נש כד נפיק לארחא יתיר מן ביתיה, בגין זווגא עלאה דאזדווגת בהדיה, תא חזי, בזמנא דבר נש הוא בביתיה, עקרא דביתא דביתהו, בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו, כמה דתנינן דכתיב (בראשית כד סז) ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, דשרגא אתדלקת, מאי טעמא בגין דשכינתא אתת לביתא.

רזא דמלה, אמא עלאה לא אשתכחת גבי דכורא אלא בזמנא דאתתקנת ביתא ואתחברו דכר ונוקבא כדין אמא עלאה אריקת ברכאן לברוכי לון, כגוונא דא אמא תתאה לא אשתכחת לגבי דכורא אלא בזמנא דאתתקנת ביתא ואתי דכר לגבה דנוקביה ואתחברו כחדא, כדין אמא תתאה אריקת ברכאן לברכא לון, ועל דא בתרי נוקבין אתעטר דכורא בביתיה כגוונא דלעילא והיינו רזא דכתיב (שם מט כז) עד תאות גבעות עולם, האי ע״ד, תיאובתא דגבעות עולם ביה, נוקבא עלאה לאתקנא ליה, ולאעטרא ליה ולברכא ליה, נוקבא תתאה לאתחברא ביה ולאתזנא מניה.

וכגוונא דא לתתא, כד דכורא אנסיב תאות גבעות עולם לגביה, ואתעטר בתרי נוקבי, חד עלאה וחד תתאה, עלאה לארקא עליה ברכאן, תתאה לאתזנא מניה ולאתחברא בהדיה, ובר נש בביתיה תאות גבעות עולם לגביה ואתעטר בהו, כד נפיק לארחא לאו הכי, אימא עלאה אתחברת בהדיה ותתאה אשתארת, כד תב לביתיה בעי לאתעטרא בתרי נוקבי כדקאמרן, אמר רבי פנחס, אפילו בקליפי סנפירי קטרא, לא פתחי

דף נ עמוד ב

פטרא קמך.

א״ר שמעון, כגוונא דא אורייתא קאים בין תרי בתים כמה דכתיב (ישעיה ח יד) לשני בתי ישראל וגו׳, חד סתימא עלאה, וחד אתגליא יתיר (סתימא) עלאה (דא) קול גדול, דכתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף, והאי קול פנימאה איהו דלא אשתמע ולא אתגליא, ודא הוא כד נביע בי גרון אפיק (ביה) ה׳ בחשאי, ונביע תדיר ולא פסיק ואיהו דקה פנימאה דלא אשתמע לעלמין, ומהכא נפקא אורייתא דאיהו קול יעקב, והאי אשתמע (ד״א דאשתמע) דנפקא (ד״א נפקא) מההיא דלא אשתמע, ולבתר אתאחיד דבור בהדיה, ונפק לבר מחיליה ומתקפיה, וקול דיעקב דאיהו אורייתא, אחיד בין תרי נוקבי, אחיד בההיא פנימאה דלא אשתמע, ואחיד בהאי דלבר דאשתמע.

תרין אינון דלא אשתמעו, ותרין אינון דאשתמעו, תרין דלא אשתמעו, דא הוא חכמה עלאה סתימאה דקיימא במחשבה דלא אתגליא ולא אשתמע, לבתר נפקא ואתגליא זעיר בחשאי דלא אשתמע, ההוא דאקרי קול גדול, דהוא דק ונפיק בחשאי, תרין אינון דאשתמעו, אינון דנפקי מהכא קול דיעקב, ודבור דאתאחיד בהדיה, האי קול גדול דאיהו בחשאי ולא אשתמע, איהי בי״ת לחכמה עלאה, וכל נוקבא בי״ת אקרי, והאי דבור בתראה, איהו בית לקול דיעקב דאיהו אורייתא, ועל דא אורייתא שריא בבי״ת, בי״ת ראשית.

פתח ואמר בראשית ברא אלהי״ם, היינו דכתיב ויבן יהו״ה אלהי״ם את הצלע, את השמים היינו דכתיב ויביאה אל האדם, ואת הארץ, כמה דאת אמר עצם מעצמי, ודאי האי איהי ארץ החיים.

תו פתח רבי שמעון ואמר, (תהלים קי א) נאם יהו״ה לאדוני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך, נאם יהו״ה לאדוני, דרגא עלאה לדרגא תתאה קאמר שב לימיני לאתקשרא מערבית בדרומית, שמאלא בימינא, בגין לתברא חיליהון דשאר עמין עעכו״ם, נאם יהו״ה לאדוני, נאם יהו״ה, דא יעקב, לאדוני דא (יהושע ג יא) ארון הברית אדון כל הארץ, דבר אחר נאם יהו״ה דא יובלא, לאדוני דא שמיטה, דכתיב בה (שמות כא ה) אהבתי את אדוני, שב לימיני, דהא ימינא ביובלא שריא, ושמיטה בעי לאתקשרא בימינא.

תא חזי שמיטה דא לא אתקשר בקיומא שלים בימינא ובשמאלא, מיומא דאשתכחת, וכד בעיא לאתקשרא אושיט דרועא שמאלא לקבלה וברא עלמא דין, ובגין דהוה מסטרא דשמאלא לית ביה קיומא, עד זמנא דאלף שביעאה, דבההוא יומא לחוד אתקשר כדין בימינא, וכדין תהוי בין ימינא ושמאלא בקיומא שלים, וישתכחון שמים חדשים וארץ חדשה, וכדין לא תעדי מתמן לעלמין, אי הכי במאי נוקים שב לימיני, אלא עד זמנא ידיעא, דכתיב עד אשית אויביך הדום לרגליך, ולא תדיר, אבל בההוא זמנא לא תעדי מתמן לעלמין, דכתיב (ישעיה נד ג) כי ימין ושמאל תפרוצי למהוי כלא חד. תא חזי את השמים, דא שכינתא עלאה, ואת הארץ, דא שכינתא תתאה, באתחברותא דדכר ונוקבא כחדא, והא אתמר כמה דאתערו ביה חברייא עד כען.

בעו (ד״א בעא) למיזל, קמו, אמר רבי שמעון מלה הכא גבן, פתח רבי שמעון ואמר, תרי קראי כתיבי, (דברים ד כד) כי יהו״ה אלהי״ך אש אוכלה הוא, וכתיב התם (שם ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כלכם היום, הני קראי אוקימנא להו בכמה אתר, ואתערו בהו חברייא, תא חזי כי יהו״ה אלהי״ך אש אוכלה הוא, הא אתמר מלה דא בגו חברייא, דאית אשא אכלא אשא, (ואית אשא) ואכיל לה ושצי לה, בגין דאית אשא תקיפא מאשא ואוקמוה.

אבל תא חזי, מאן דבעי למנדע חכמתא דיחודא קדישא, יסתכל בשלהובא דסלקא מגו גחלתא או מגו בוצינא דדליק, דהא שלהובא לא סלקא אלא

דף נא עמוד א

כד אתאחד במלה גסה (נ״א אחרא), תא חזי בשלהובא דסלקא אית תרין נהורין, חד נהורא חוורא דנהיר, וחד נהורא דאתאחיד בה אוכמא או תכלא ההוא נהורא חוורא איהו לעילא וסלקא באורח מישור, ותחותיה ההוא נהורא תכלא או אוכמא דאיהו כרסיא להההוא חוורא, וההוא נהורא חוורא שארי עלויה, ואתאחידו דא בדא למהוי כלא חד, וההוא נהורא אוכמא או גוון תכלא דאיהו לתתא, הוא כרסיא דיקר להההוא חוורא, ועל דא רזא דתכלתא.

והאי כרסיא תכלא אוכמא אתאחד במלה אחרא לאתדלקא דהוא מתתא, וההוא אתער ליה לאתאחדא בנהורא חוורא (ס״א עלאה), ודא תכלא אוכמא לזמנין אתהדר סומקא, וההוא נהורא חוורא דעליה לא אשתני לעלמין, דהא חוורא הוא תדיר, אבל האי תכלא אשתני לגוונין אלין, לזמנין תכלא או אוכמא, ולזמנין סומקא, והאי אתאחיד לתרין סטרין, אתאחיד לעילא בההוא נהורא (ס״א עילאה) חוורא, אתאחיד לתתא בההוא מלה דתחותוי דמתקנא ביה לאנהרא, (מלין דשווין ליה לאדלקא), ולאתאחדא ביה.

ודא אכלא תדיר ושצי להההוא מלה דשויין ליה דהא בכל מה דאתדבק ביה לתתא ושריא עלוי ההוא נהורא תכלא שצי ליה ואכיל ליה, בגין דאורחוי הוא לשיצאה ולמהוי אכיל, דהא ביה תליא שצו דכלא מותא דכלא, ובגיני כך איהו אכיל כל מה דאתדבק ביה לתתא, וההוא נהורא חוורא דשריא עלוי, לא אכיל ולא שצי לעלמין, ולא אשתני נהוריה, ועל דא אמר משה כי יהו״ה אלהי״ך אש אוכלה הוא, אוכלה ודאי, אכיל ושצי כל מה דשרי תחותוי, ועל דא אמר יהו״ה אלהי״ך ולא אלהינ״ו, בגין דמשה בההוא נהורא חוורא דלעילא הוה, דלא שצי ולא אכיל.

תא חזי לית ליה אתערותא לאתדלקא האי נהורא תכלא, לאתאחדא בנהורא חוורא, אלא על ידי ישראל דאינון מתדבקן ביה תחותוי, ותא חזי אע״ג דאורחיה דהאי נהורא תכלא אוכמא לשיצאה כל מה דאתדבק ביה תחותוי, ישראל מתדבקן ביה תחותוי וקיימן בקיומא, הה״ד (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים, ביהו״ה אלהיכ״ם ולא אלהינ״ו (אלא ביהו״ה אלהיכ״ם), בההוא נהורא תכלא אוכמא דאכיל ושצי כל מה דאתדבק ביה תחותוי, ואתון מתדבקן ביה וקיימי, דכתיב חיים כלכם היום, ועל נהורא חוורא שרייא לעילא נהורא סתימא דאקיף ליה ורזא עלאה הכא, וכלא תשכח בשלהובא דסליק, וחכמתין דעליונין ביה, אתא רבי פנחס ונשקיה, אמר בריך רחמנא דאיערענא הכא, אזלו עמיה דרבי פנחס תלת מילין, אהדרו רבי שמעון וחברייא.

אמר רבי שמעון, הא דאמרן רזא דחכמתא איהו ביחודא קדישא, דבגין כך ה״א בתראה דשמא קדישא איהו נהורא תכלא אוכמא, דאתאחיד ביה״ו דהוא נהורא חוורא דנהיר, תא חזי לזמנין האי נהורא תכלא ד׳ ולזמנין ה׳, אלא בזמנא דלא מתדבקן ביה ישראל לתתא לאדלקא ליה לאתאחדא בנהורא חוורא, איהו ד׳, ולזמנא דמתערי ליה לאתחברא עם נהורא חוורא, כדין אקרי ה׳, מנלן דכתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה, נער כתיב בלא ה׳, מאי טעמא בגין דלא אתחברת בדכורא, ובכל אתר דלא אשתכחו דכר ונוקבא, ה״א לא אשתכח וסלקא מתמן, ואשתאר ד׳, דהא איהי כל זמנא דאתחבר בנהורא חוורא דנהיר אקרי ה׳, דהא כדין כלא אתחבר כחדא, איהי אתדבקת בנהורא חוורא, וישראל מתדבקן בה (ד״א ל״ג לתתא), וקיימא תחותה לאדלקא לה, וכדין כלא חד.

ודא הוא רזא דקרבנא, דתננא דסליק אתער ליה להאי נהורא תכלא לאדלקא, וכד אתדלק אתחבר

דף נא עמוד ב

בנהורא חוורא, ושרגא דליק ביחודא חד, ובגין דארחיה דהאי נהורא תכלא לשיצאה, ולמהוי אכיל כל מה דאתדבק ביה תחותיה, כד רעוא אשתכח ושרגא דליק בחבורא חד, כדין כתיב (מלכים א יח לח) ותפול אש יהו״ה ותאכל את העולה וגו׳, וכדין אתיידע דההיא שרגא דליק בחבורא חד וקשורא חד, נהורא תכלא אתדבק בנהורא חוורא ואיהו חד, אכיל תחותיה תרבין ועלוון, דמשמע דהא לא אכיל (נ״א ואיהו ועלוון דהא לא אכיל) תחותיה, אלא בזמנא דאיהו סליק (נ״א דליק) וכלא אתקשר ואתחבר בנהורא חוורא, וכדין שלמא דעלמין כלהו, וכולא אתקשר ביחודא חד. ולבתר דסיים לשיצאה תחותיה האי נהורא תכלא, מתדבקן ביה תחותיה כהני וליואי וישראל, אלין בחדוה דשיר, ואלין ברעותא דלבא, ואלין בצלותא, ושרגא דליק עלייהו, ואתדבקו נהורין כחד, ונהירין עלמין ומתברכין עלאין ותתאין, וכדין ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם חיים כלכם היום, ואתם, אתם מבעי ליה, אלא ו׳ לאוספא על תרבין ועלוון דאינון מתדבקין ביה ואכלין ושצאן, ואתון מתדבקן ביה בההוא נהורא תכלא אוכמא דאכלא, ואתון קיימין, הה״ד חיים כלכם היום.

(ס״א ותכלת וארגמן), כל גווני טבין לחלמא בר מתכלא, דאיהו אכיל ושצי תדיר, ואיהו אילנא דביה מותא, ושריא על עלמא תתאה, ובגין דכלא שריא תחותיה איהו אכיל ושצי, ואי תימא הכי נמי שריא בשמיא לעילא, וכמה חילין אינון לעילא וכלהו (שצי ואכיל) קיימי, תא חזי כל אינון דלעילא בההוא נהורא תכלא אתכללן, אבל תתאי לאו הכי, דאינון מלה גסה עלמא (נ״א אחרא לתתא על מה) דקיימא ושריא עליה, ובגין כך אכיל ושצי לון, ולית לה מלה אחרא לתתא בעלמא דלא אשתצי, בגין דנהורא תכלא שצי לכל מה דקיימא עליה.

בארבעין וחמש גווני זיני נהורין אתפליג עלמא שבעה מתפלגין לשבעה תהומין כל חד בטש בתהומא דיליה, ואבנין מתגלגלין בגו תהומא ועייל ההוא נהורא באינון אבנין ונקב לון, ומיא נפקו בהו ושקעין כל חד וחד על תהומא, וחפייא לתרין סטרין.

נפקו מיא באינון נוקבין, ועאל נהורא ובטש לארבע סטרי תהומא, ומתגלגלא נהורא בחבירתה ואערעו בחד, ופלגין מיין, ואחידן כל אינון שבעה בשבעה תהומי, וכראן (ס״א שראן) בחשוכי תהומא, וחשוכי אינון מתערבי בהון, וסלקין מיא ונחתין, ומתגלגלין באינון נהורין, ואתערבו כחדא נהורין וחשוכין ומיין ואתעבידו מנייהו נהורין דלא אתחזאן חשוכאן, בטש כל חד בחבריה, ומתפלגין לשבעין וחמש צנורי תהומי, ובהו נגדן מיא.

כל צנורא וצנורא סליק בקליה, (ואתזעזען) ואזדעזען תהומין, וכד ההוא קלא אשתמע, כל תהומא קרי לחבריה ואמר פליג מימך ואעול בך, הה״ד (תהלים מב ח) תהום אל תהום קורא לקול צנוריך. תחות אלין תלת מאה (נ״א ושתין) (וחמשה) גידין, מנהון חוורין מנהון אוכמין מנהון סומקין, אתכלילו דא בדא ואתעבידו גוון חד, אינון גידין אתרקימו בשבע עשרה רשתות, וכל חד רשת גידין אקרי, (אתקיימו) אתרקימו דא בדא ונחתין בשפולי תהומי.

תחות אלין תרין רשתין קיימין כחיזו דפרזלא, ותרין רשתין אחרנין כחיזו דנחשא, תרין כרסוון קיימי עלייהו, חד מימינא וחד משמאלא, כל אינון רשתין מתחברן כחדא, ומיין נחתין מאינון צנורין ועאלין באלין רשתין.

אינון תרי כרסוון, חד כרסייא דרקיעא אוכמא, וחד כרסייא דרקיעא ססגונא, אלין תרין כרסוון כד אינון סלקין, סלקין (בחד) בההוא כרסייא דרקיעא אוכמא, וכד נחתין נחתין בההוא כרסייא דרקיעא ססגונא, אלין תרין כרסוון חד מימינא וחד משמאלא, וההוא כרסייא דרקיעא אוכמא מימינא, וההוא כרסייא דרקיעא ססגונא משמאלא,

דף נב עמוד א

כד סלקין בכרסייא דרקיעא אוכמא, מאיך כרסיא דרקיעא שמאלא ונחתין ביה, ומתגלגלין כרסוון חד בחד, (ס״א נחתי ונקטין) נקטין כל אינון רשתין בגווייהו, ועאלין לון בשפולא דתהומא תתאה וקאים חד כרסייא וסליק לעילא מכל אינון תהומי, וקאים כרסייא אחרא לתתא דכל תהומי, בין תרין כרסוון אלין מתגלגלין כל אינון תהומי, וכל אינון צנורין אתנעצו בין תרין כרסוון אלין.

שבעין וחמש (ד״א ל״ג נהורין) צנורין אינון, שבעה אינון עלאי דכלא וכל אינון אחרנין אחידן בהו, וכלהו נעיצי בגלגלוי דהאי כרסייא בסטרא דא, ונעיצין בגלגלוי דהאי כרסייא בסטרא דא, בהון מיין (נ״א בתהומיא) סלקין ונחתין, אינון דנחתין כראן בתהומי ובקעי לון, אינון דסלקין עאלין באינון נוקבי אבנין, וסלקין ומליין לשבע ימין, עד כאן שבעה גווני נהורין ברזא עלאה.

שבעה נהורין אחרנין, מתפלגין לשבעה ימים, וימא חד כליל לון, ההוא ימא חד איהו ימא עלאה דכלהו שבע ימין כלילן ביה, שבעה נהורין אלין עאלין לגו ההוא ימא, ומחאן ליה לימא (לשבעין) לשבעה סטרין, וכל סטרא וסטרא אתפלג לשבעה נחלין, כדכתיב (ישעיה יא טו) והכהו לשבעה נחלים וגו׳, וכל נחלא ונחלא אתפלג לשבעה נהרין, וכל נהרא ונהרא אתפלג לשבעה ארחין, וכל אורחא ואורחא אתפלג לשבעה שבילין, וכל מימוי דימא כלהון עאלין לגווייהו, שבעה נהורין סלקין ונחתין לשבעה סטרין שבעה נהורין עלאין עלין לגו ימא, שיתא אינון, ומחד עלאה נפקי, כמה דנטיל ימא, הכי פליג מימוי לכל אינון ימין, ולכל אינון נהרין.

חד תנינא לתתא בסטר שמאלא, שאט בכל אינון נהרין, אתי בסטר קשקשוי, כלהון תקיפין כפרזלא, ומטי לשאבא, ושאיב אתרה וכל אינון נהורין אתחשכן קמיה, פומיה ולישניה מלהטא אשא, (חדוד דלישניה) חדוד לישניה כחרבא תקיפא, עד דמטי למיעל למקדשא גו ימא, וכדין סאיב מקדשא, ואתחשכן נהורין, ונהורין עלאין סלקין מן ימא, כדין ימא מתפלגין מימוי בסטר שמאלא, וימא קאפי ולא נגדין מימוי ועל דא רזא דמלה, כמה דכתיב והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהו״ה אלהי״ם.

רזא דחויא בישא נחית מתתא לעילא (ס״י מעילא לתתא), והוא שאט על אפי מיין מרירן, ונחית לאפתי לתתא, עד דיפלון גו רשתוי, האי חויא הוא מותא דעלמא, והוא עאל במעוי דסתים דבר נש, והוא לסטר שמאלא, ואית חויא אחרא דחיי בסטר ימינא, תרוייהו אזלי עמיה דבר נש כמה דאוקמוה.

מכל חית השדה -- דהא כל שאר חיון דחקלא לית בהו חכים לאבאשא כהאי, בגין דאיהו זוהמא דדהבא, ווי למאן דאתמשיך אבתריה, דאיהו גרים ליה מותא ולכל דאתיין אבתריה, והא אוקמוה, אדם אתמשיך אבתריה לתתא, ונחית למנדע בכל מה דלתתא כמה דנחית הכי אתמשיך רעותיה וארחוי אבתרייהו, עד דמטון להאי חויא, וחמו תיאובתיה דעלמא, ושטו אורחוי באתר דא, כדין קם ואתמשיך איהו אבתרייהו דאדם ואתתיה, ואתדבק בהו, וגרים להו מותא ולכל דרי דאתו אבתריה, עד דמטו ישראל לטורא דסיני לא פסק זוהמא דיליה מעלמא, והא אתמר.

כיון דחטו, ואתדבקו באילנא דשריא ביה מותא לתתא מה כתיב? **וישמעו את קול יהו״ה אלהי״ם מתהלך בגן**-- מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך, תא חזי עד לא חטא אדם הוה סליק וקאים בחכמה דנהירו עלאה, ולא הוה מתפרש מאילנא דחיי, כיון דאסגי תיאובתא למנדע ולנחתא לתתא, אתמשך אבתרייהו, עד דאתפרש מאילנא דחיי, וידע רע ושבק טוב, ועל דא כתיב (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך

דף נב עמוד ב

רע, מאן דאתמשך בתר רע, לית ליה דירה עם אילנא דחיי, ועד לא חטאו הוו שמעין קלא מלעילא והוו ידעי חכמתא עלאה, וקיימי בקיומא דזיהרא עלאה ולא דחלי, כיון דחטאו אפילו קלא דלתתא לא הוו יכלין למיקם ביה.

כגוונא דא עד לא חבו ישראל, בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו זוהמא דהאי חיויא, דהא כדין בטול יצר הרע הוה מעלמא, ודחו ליה מנייהו, וכדין אתאחידו באילנא דחיי וסלקו לעילא ולא נחתו לתתא כדין הוו ידעין וחמאן אספקלריאן עלאין ואתנהרין עינייהו, וחדאן למנדע ולמשמע, וכדין חגר לון קב״ה חגורין דאתוון דשמיה קדישא, דלא ייכול לשלטאה עלייהו האי חויא, ולא יסאב לון כקדמיתא, כיון דחטאו בעגל, אתעבר מנייהו כל אינון דרגין ונהורין עלאין, ואתעברו מנייהו אינון חגירו מזיינין, דאתעטרו משמא עלאה קדישא, ואמשיכו עלייהו חויא בישא כמלקדמין, וגרמו מותא לכל עלמא.

ולבתר מה כתיב (שמות לד ל) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו, תא חזי מה כתיב בקדמיתא, (שם יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה, וכלהו חמאן זהרין עלאין ומתנהרין באספקלריא דנהרא, דכתיב (שם כ טו) וכל העם רואים את הקולות, ועל ימא הוו חמאן ולא דחלין, דכתיב (שם טו ב) זה אלי ואנוהו, לבתר דחטו פני הסרסור לא הוו יכלין למחמי, דכתיב (שם לד ל) וייראו מגשת אליו.

תא חזי מה כתיב בהו, (שם לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, דאתעבר מנייהו אינון מזיינין (דאתחברו בהו ד״א דאתחגרו בהון) בטורא דסיני, בגין דלא ישלוט בהו ההוא חויא בישא, כיון דאתעבר מנייהו, מה כתיב (שם ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה, אמר רבי אלעזר מאי האי קרא לגבי האי, אלא כיון דידע משה דאתעברו מנייהו דישראל אינון זיינין עלאין, אמר הא ודאי מכאן ולהלאה חויא בישא ייתי לדיירא ביניייהו, ואי יקום מקדשא הכא בינייהו יסתאב, מיד ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה, בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חויא בישא מה דלא הוה מקדמת דנא.

וקרא לו אהל מועד, וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד, אלא בקדמיתא אהל סתם, השתא אהל מועד, מאי מועד, רבי אלעזר אמר לטב, ורבי אבא אמר לביש, רבי אלעזר אמר לטב, מה מועד דאיהו יום חדוה דסיהרא, דאתוספא ביה קדושה, (מה מועד) לא שלטא ביה פגימותא, אוף הכא קרא לה בשמא דא, לאחזאה דהא אתרחיק (חויא) אהל מבינייהו ולא אתפגים, ועל דא וקרא לו אהל מועד כתיב. ורבי אבא אמר לביש, דהא בקדמיתא הוה אהל סתם, כמה דאת אמר (ישעיה לג כ) אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח, והשתא אהל מועד, בקדמיתא למיהב חיין ארוכין לעלמין, דלא ישלוט בהו מותא, מכאן ולהלאה אהל מועד, כמה דאת אמר (איוב ל כג) ובית מועד לכל חי, השתא אתייהיב ביה זמנא וחיין קצובין לעלמא, בקדמיתא לא אתפגים והשתא אתפגים, בקדמיתא חברותא וזווגא דסיהרא בשמשא דלא יעדון, השתא אהל מועד, זווגא דלהון מזמן לזמן, ובגיני כך וקרא לו אהל מועד, מה דלא הוה קודם.

רבי שמעון הוה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא, והוו יתבי קמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי, אמר רבי יהודה, הא כתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו מההוא זמנא ולעילא, ושליט בהו ההוא חויא בישא, דאעדו ליה מנייהו בקדמיתא, ישראל תינח, יהושע דלא חטא אעדי (ד״א אתעדי) מניה ההוא זיינא עלאה דקבל עמהון בטורא דסיני או לא,

דף נג עמוד א

אי תימא דלא אעדי (ד״א אתעדי) מניה, אי הכי אמאי מית כשאר בני נשא, אי תימא דאתעדי מניה, אמאי, והא לא חטא, דהא איהו עם משה הוה בשעתא דחבו ישראל, ואי תימא (ד״א ל״ג דהא) דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל, אמאי.

פתח ואמר, (תהלים יא ז) כי צדיק יהו״ה צדקות אהב ישר יחזו פנימו, האי קרא אמרו ביה חברייא מאי דקאמרו, אבל כי צדיק יהו״ה, צדיק הוא ושמיה צדיק, ובגיני כך צדקות אהב, ישר, איהו ישר, כמה דאת אמר (דברים לב ד) צדיק וישר ועל דא יחזו פנימו כל בני עלמא, ויתקנו ארחייהו למיהך בארח מישר כדקא יאות.

תא חזי כד דאין קב״ה עלמא לא דן ליה אלא לפום רובן דבני נשא ותא חזי כד חב אדם באילנא דאכל מניה, גרם להההוא אילנא דשרי ביה מותא לכל עלמא, וגרים פגימו לאפרשא אתתא מבעלה וקאים חובא דפגימו דא בסיהרא, עד דקיימו ישראל בטורא דסיני, כיון דקיימו ישראל בטורא דסיני

אתעבר ההוא פגימו דסיהרא, וקיימא לאנהרא תדיר, כיון דחבו ישראל בעגלא, תבת כמלקדמין סיהרא לאתפגמא, ושלטא חויא בישא, ואחיד בה ומשיך לה לגביה.

וכד ידע משה דחבו ישראל, ואתעבר מנייהו אינון זיינין קדישין עלאין, ידע ודאי דהא חויא אחיד בה בסיהרא, לאמשכא לה לגביה ואתפגימת, כדין אפיק לה לבר, וכיון דקיימא לאתפגמא, אע״ג דיהושע קאים בעטרא דזיינין דיליה, כיון דפגימו שריא בה ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם, לא יכיל בר נש לאתקיימא, בר משה דהוה שליט בה, ומותיה הוה בסטרא אחרא עלאה ועל דא לא הוה רשו בה לקיימא ליהושע תדיר, ולא לאחרא, ועל כך אהל מועד קרי ליה, אהל דהא שריא ביה זמן קציב לכל עלמא.

ועל דא רזא דמלה, אית ימינא לעילא, ואית ימינא לתתא, אית שמאלא לעילא, ואית שמאלא לתתא, אית ימינא לעילא בקדושה עלאה, ואית ימינא לתתא דאיהו בסטרא אחרא, אית שמאלא לעילא בקדושה עלאה, לאתערא רחימותא לאתקשרא סיהרא באתר קדישא לעילא לאתנהרא, ואית שמאלא לתתא דאפריש רחימותא דלעילא, ואפריש לה מלאנהרא בשמשא ולאתקרבא בהדיה, ודא הוא סטרא דחויא בישא דכד שמאלא דא דלתתא אתערת, כדין משיך לה לסיהרא ואפריש לה מלעילא, ואתחשכת נהורהא ואתדבקת בחויא בישא, וכדין שאיבת מותא לתתא לכלא, ואתדבקת בחויא, ואתרחקת מאילנא דחיי, ועל דא גרים מותא לכל עלמא.

ודא הוא דכדין אסתאבת מקדשא עד זמן קציב, דאתתקנת סיהרא ותבת לאנהרא, ודא הוא אהל מועד, ועל דא יהושע לא מית אלא בעיטא של נחש דא, דקריב ופגים משכנא כדקדמיתא, ודא הוא רזא דכתיב, (שמות לג יא) ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל דאע״ג דאיהו נער לתתא לקבלא נהורא, לא ימיש מתוך האהל, וכמה דאתפגים דא, הכי נמי אתפגים דא, אע״ג דזיינא קדישא הוה ליה, כיון דאתפגים סיהרא, הכי הוא ודאי לא אשתזיב בלחודוי מניה מההוא גוונא ממש.

תא חזי כגוונא דא, כיון דחב אדם, נטל קב״ה מניה אינון זיני אתוון נהירין קדישין דאעטר ליה קב״ה, וכדין דחלו וידעו דהא אתפשטו מנייהו, הה״ד וידעו כי ערומים הם, בקדמיתא הוו מתלבשן באינון כתרי יקר מזיינין, דאינון חירו מכלא, כיון דחבו, אתפשטו מנייהו, וכדין ידעו דהא מותא קרי לון, וידעו דאתפשיטו מחירו דכלא, וגרמו מותא לון ולכל עלמא:

דף נג עמוד ב

ויתפרו עלה תאנה -- הא אוקימנא, דאוליפו כל זיני חרשין וקוסמין, ואחידו בהאי דלתתא כמה דאתמר, בההיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה דאדם מאה אמין וכדין אתעביד פרודא וקאים אדם בדינא ואתלטיא ארעא והא אוקימנא:

ויגרש את האדם -- א״ר אלעזר, לא ידענא מאן עביד תרוכין למאן, אי קב״ה עבד תרוכין לאדם, אי לא, אבל מלה אתהפיך, ויגרש את א״ת דייקא, ומאן גרש את, האדם האדם ודאי גרש את, ובגין דא כתיב וישלחהו יהו״ה אלהי״ם מג״ע, אמאי וישלחהו, בגין דגרש אדם את כדקאמרן.

וישכן -- איהו אשרי לון באתר דא דאיהו גרים וסתים אורחין ושבילין, ואשרי דינין על עלמא, ואמשיך לווטין מההוא יומא ולעילא.

ואת להט החרב המתהפכת -- כל אינון דשריין בקוזפי דינין על עלמא, דמתהפכין לגוונין סגיאין, בגין לאתפרעא מעלמא, לזמנין גוברין, לזמנין נשין, לזמנין אשא מלהטא, ולזמנין רוחין, דלית מאן דקאים בהו, וכל דא לשמור את דרך עץ החיים, דלא יוסיפון לאבאשא כקדמיתא.

להט החרב -- אלין דמלהטאן אשא וקוסטירי על ראשיהון דרשיעיא וחייביא, ומתהפכין גוונין לכמה זיינין, לפום ארחייהו דבני נשא, ועל דא להט, כמה דאת אמר (מלאכי ג יט) ולהט אותם היום הבא וגו׳ והא אתמר, החרב, דא חרב ליהו״ה, כמה דאת אמר (ישעיה לד ו) חרב ליהו״ה מלאה דם וגו׳, א״ר יהודה, להט החרב, (אפילו) כל אינון קסטרין דלתתא דמתהפכין מדיוקנא לדיוקנא, כלהון ממנן על עלמא, לאבאשא ולאסטאה לון לחייבי עלמא דעברין על פקודי דמאריהון.

תא חזי כיון דחב אדם, אמשיך עליה כמה זיינין בישין וכמה גרדיני נמוסין, ודחיל מכלהו, ולא יכיל לקיימא עלייהו, שלמה ידע חכמתא עלאה, ושוי ליה קב״ה עטרא דמלכותא, והוו דחלו מניה כל עלמא, כיון דחב, אמשיך עליה כמה זיינין בישין וכמה גרדיני נמוסין, ודחיל מכלהו, וכדין יכילו לאבאשא ליה, ומה דהוה בידיה נטלו מניה.

ועל דא במה דאזיל בר נש, ובההוא ארחא דאתדבק ביה, הכי משיך עליה חילא ממנא דאזיל לקבליה, כך אדם הוה משיך עליה חילא אחרא מסאב, דסאיב ליה ולכל בני עלמא, תא חזי כד חב אדם משיך עליה חילא מסאבא, וסאיב ליה ולכל בני עלמא, והאי הוא חויא בישא, דאיהו מסאב וסאיב עלמא, דתנינן כד אפיק נשמתין מבני נשא, אשתאר מניה גופא מסאב, וסאיב ביתא, וסאיב לכל אינון דמקרבין ביה, הה״ד (במדבר יט יא) הנוגע במת וגו׳, ועל דא כיון דאיהו נטיל נשמתא וסאיב גופא, כדין אתייהיב רשו לכל אינון סטרי מסאבן לשריא עלוי, דהא ההוא גופא אסתאב מסטרא דההוא חויא בישא דשריא עלוי, ועל דא בכל אתר דההוא חויא בישא שארי, מסאב ליה ואסתאב.

ותא חזי, כל בני עלמא בשעתא דניימי על ערסייהו בליליא, ולילא פריש גדפהא על כל בני עלמא, טעמי טעמא דמותא, ומגו דטעמי טעמא דמותא, האי רוחא מסאבא שטיא על עלמא, וסאיב (על) עלמא (ד״א ל״ג בגו קפטירא דיליה), ושריא על ידוי דבר נש ואסתאב, וכד אתער ואתהדר ליה נשמתיה, בכל מה דיקרב בידוי כולהו מסאבי, בגין דשריא עלייהו רוח מסאבא, ועל דא לא יסב בר נש מנוי לאלבשא ממאן דלא נטיל ידוי, דהא אמשיך עליה ההוא רוח מסאבא ואסתאב, ואית ליה רשו להאי רוח מסאבא לשריא בכל אתר דאשכח רשימו מסטריה, ועל דא לא יטול ידוי בר נש ממאן דלא נטיל ידוי, בגין דאמשיך עליה ההוא רוח מסאבא וקביל ליה האי דנטל מיא מניה, ואית ליה רשו לשריא עלוי

דף נד עמוד א

דבר נש, בגין כך בעי בר נש לאסתמרא בכל סטרוי מסטרא דהאי חויא בישא דלא ישלוט עלוי, וזמין קב״ה לעלמא דאתי לאעברא ליה מעלמא, הדא הוא דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכדין כתיב (ישעיה כה) בלע המות לנצח וגו׳:

והאדם ידע את חוה אשתו וגו׳ -- רבי אבא פתח (ואמר), (קהלת ג כא) מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ, האי קרא כמה גוונין אית ביה, והכי הוא כל מלוי דאורייתא, כמה גוונין בכל חד וחד, וכלהו יאות והכי אינון, וכל אורייתא מתפרשא בשבעין אנפין לקביל שבעין סטרין ושבעין אנפין והכי הוא בכל מלה ומלה דאורייתא, וכל מאי דנפיק מכל מלה ומלה כמה גוונין אתפרשן מניה לכל סטרין.

תא חזי, כד בר נש אזיל בארח קשוט, הוא אזיל לימינא, ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה מעילא, והאי רוח סליק ברעותא קדישא לאתאחדא לעילא, ולאתדבקא בקדושה עלאה דלא אתעדי מניה, וכד בר נש אזיל באורח ביש וסטי אורחוי, הוא אמשיך עליה רוח מסאבא דלסטר שמאלא, וסאיב ליה ואסתאב ביה, כמה דאת אמר (ויקרא יא מג) ולא תטמאו בהם ונטמתם בם, אתא לאסתאבא מסאבין ליה.

ותא חזי בשעתא דבר נש אזיל בארח קשוט, ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה ואתדבק ביה, ברא דיוליד ויפוק מניה לעלמא, הוא משיך עליה קדושה עלאה, ויהא קדיש בקדושה דמאריה, כמה דכתיב (שם כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים וגו׳, וכד איהו אזיל בסטר שמאלא, ואמשיך עליה רוח מסאבא ואתדבק ביה, ברא דיפוק מניה לעלמא, הוא אמשיך עליה רוח מסאבו, ויסתאב במסאבו דההוא סטרא, ועל דא כתיב מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, כד איהו באתדבקות ימינא סלקא היא לעילא, וכד איהו באתדבקות שמאלא, ההוא סטר שמאלא דאיהו רוח מסאבו, נחית מעילא לתתא, ושוי דיוריה בבר נש, ולא אעדי מניה, וברא (ומה) דאוליד בההוא (רוח) מסאבו, איהו הוי בריה מההוא רוח מסאב איהו ההוא ברא.

אדם אתדבק בההוא רוח מסאב, ואתתיה אתדבקא ביה בקדמיתא, ונטלת וקבילת ההוא זוהמא, ומניה אוליד בר, האי ברא, ברא דרוח מסאבא איהו, ועל דא תרין בנין הוו, חד מההוא רוח מסאב, וחד כד תב אדם בתיובתא, ובגיני כך האי מסטרא מסאבא, (ודא דבר אחר והאי) מסטרא דכייא.

רבי אלעזר אמר, בשעתא דאטיל נחש ההוא זוהמא בה בחוה, קבילת ליה, וכד אשתמש עמה אדם, אולידת תרין בנין, חד מההוא סטרא מסאבא, וחד מסטרא דאדם, והוה דמי הבל בדיוקנא דלעילא, וקין בדיוקנא דלתתא, ובגין כך אתפרשו ארחייהו דא מן דא, ודאי קין ברא דרוח מסאבא הוה, דאיהו חויא בישא, (והבל ברא דאדם) הוה, ובגין דקין אתא מסטרא דמלאך המות, קטיל ליה לאחוי, דהוא בסטרא דיליה, ומניה כל מדורין בישין ומזיקין ושדין ורוחין אתיין לעלמא. אמר רבי יוסי, קין, קינא דמדורין בישין דאתו מסטרא דמסאבא לעלמא. ולבתר אייתיאו קרבנא, דא אקריב מסטרא דיליה, ודא אקריב מסטרא דיליה, הה״ד ויהי מקץ ימים, ויבא קין מפרי האדמה וגו׳, רבי שמעון אמר, ויהי מקץ ימים, מאי מקץ ימים דא הוא קץ כל בשר, ומאן איהו דא מלאך המות, וקין מההוא קץ ימים אייתי קרבנא, דייקא דקאמר מקץ ימים, ולא אמר מקץ ימין ובגין כך כתיב בדניאל, (דניאל יב יג) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך, א״ל לקץ הימים או לקץ הימין, א״ל לקץ הימין,

דף נד עמוד ב

וקין מקץ הימים אייתי:

ויבא קין מפרי האדמה -- כמה דאת אמר ומפרי העץ, אמר רבי אלעזר, מפרי האדמה, כמה דאת אמר (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע כי גמול ידיו וגו', (כי פרי מעלליהם יאכלו, פרי מעלליהם יאכלו, דא מלאך המות, יאכלו), (נ"א גמול ידיו דא מלאך המות, יעשה לו), דאתמשך עלייהו ויתדבק בהו לקטלא לון ולסאבא לון, ועל דא קין אקריב מסטרא דיליה,

והבל הביא גם הוא מבכורות -- לאסגאה סטרא עלאה, דאתיא מסטר קדושתא (ד"א מסטרא קדישא), ובגיני כך וישע יהו"ה אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה, לא קביל (לון) (ד"א ליה) קב"ה, ועל דא ויחר לקין מאד ויפלו פניו, דהא לא אתקבילו אנפוי, אינון אנפין דסטרוי, וקביל ליה להבל, ובגיני כך כתיב, ויהי בהיותם בשדה, בשדה דא אתתא, כמה דאת אמר (דברים כב כז) כי בשדה מצאה, וקין קני על נוקבא יתירה דאתילידת עם הבל, דכתיב ותוסף ללדת והא אתמר:

הלא אם תיטיב שאת -- כמה דאתמר, אבל שאת כדאמר רבי אבא, שאת תסתלק לעילא ולא תיחות לתתא, אמר רבי יוסי, האי מלה השתא אתמר ויאות הוא, אבל הכי שמענא, שאת יסלק מינך וישבוק לך אתדבקותא דא דרוח מסאבא, ואי לא לפתח חטאת רובץ, מאי לפתח, דא דינא עלאה, דאיהו פתחא דכלא, כמה דאת אמר (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק, חטאת רובץ, ההוא סטרא דאתדבקת ביה ואתמשכת עלך, יהא נטיר לך לאתפרעא מנך כתרגומו.

אמר רבי יצחק, תא חזי בשעתא דקטיל קין להבל, לא הוה ידע היך (נפיק) (ד"א יפיק) נשמתיה מניה, והוה נשיך ליה בשיניה כחויא, והא אוקמוה חבריא, ביה שעתא לייט ליה קב"ה, והוה אזיל לכל סטרי עלמא, ולא הוה אתר דמקבל ליה, עד דאטפח על רישיה ותב קמי מאריה, וקבילת ליה ארעא במדורא לתתא, רבי יוסי אמר, ארעא קבילת ליה למיהך בה, דכתיב וישם יהו"ה לקין אות, רבי יצחק אמר, לאו הכי, אלא לתתא קבילת ליה ארעא במדורא חדא דתחותה, דכתיב הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, מעל פני האדמה גורש, אבל לתתא לא גורש, ובאן אתר קבילת ליה ארעא, בארק"א, וכל אינון דדיירי תמן, עליהון כתיב (ירמיה י יא) יאבדו מארעא ומתחות שמיא אלה, ותמן שוי מדוריה, והיינו דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן.

[**תוספתא**: כיון דאמר קין גדול עוני מנשא, מחל ליה קב"ה פלגו מעונשיה, בגין דגזר עליה בקדמיתא ואמר ליה נע ונד תהיה בארץ, והשתא אשתאר בנוד בלחודוי, הה"ד ויצא קין מלפני יהו"ה וגו', כלומר דכד נפק מן קדם יהו"ה, הוה בגין למהוי נד בארעא, ולא נע, ועוד אמרו, כד נפיק קין מן קדם יהו"ה, אמר לו אדם, ברי, מה אתעביד על דינך, אמר לו קין אבא כבר אתבשרית דמחל לי קב"ה בנוד בלחודוי, אמר לו היאך הוא, אמר לו בגין דתבית ואודית קמיה, אמר אדם, וכי כדין הוא רב ותקיף חילא דתשובה, ואנא לא ידעית, שרא לשבחא למריה ולאודאה ליה, פתח ואמר (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת טוב להודות ליהו"ה, כלומר טוב לשבחא ולאתבא ולאודאה קמיה קב"ה, ע"כ תוספתא]

ואמר רבי יצחק, מההיא שעתא דקטיל קין להבל דאתפרש (ד"א אתפרש) אדם מאתתיה, תרין רוחין נוקבין הוו אתיין ומזדווגן עמיה, ואוליד רוחין ושדין דשאטן בעלמא, ולא תקשי לך האי, דהא בר נש כד איהו בחלמיה, אתיין רוחין נוקבין וחייכן עמיה, ומתחממן מניה, ואולידין לבתר, ואלין אקרון נגעי בני אדם, ולא מתהפכן אלא לדיוקני בני נשא, ולית לון שערין ברישא, ועל דא כתיב בשלמה, (שמואל ב ז יד) והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם, ואפילו כהאי גוונא, רוחין דכורין אתיין לנשי עלמא, ומתעברן מנייהו, ואולידן רוחין, וכלהון נגעי בני אדם אקרון.

בתר מאה ותלתין שנין, אתלבש אדם

דף נה עמוד א

בקינויא, ואתחבר באתתיה ואוליד בר, וקרא שמיה ש"ת, רזא דסופא דאתוון בקיטרי גליפן, רבי יהודה אמר, רזא דרוחא דאתאביד דאתלבש בגופא (דארעא) אחרא בעלמא, הה"ד כי שת לי אלהי"ם זרע אחר תחת הבל, וא"ר יהודה, כתיב ויולד בדמותו כצלמו, משמע דבנין אחרנין לא הוו (בדמותו כצלמו, ומלה דא הוא) בדיוקנא דיליה, ודא בדמותו כצלמו, בתיקונא דגופא, ובתיקונא דנפשא בארח מישר, (נ"א ומלה דא הוא כמה דאתמר, ואמר רבי אבא משמיה דרבי ייסא) כמה דאמר רבי שמעון משמיה דרב ייבא סבא, בנין אחרנין באתדבקותא דזוהמא דנחש, וההוא דרכיב ביה דאיהו סמא"ל הוו, ובגיני כך לא הוו בדיוקנא דאדם, ואי תימא הא אמרת דהבל מסטרא אחרא הוה הכי הוא אבל תרוייהו לא הוו בדיוקנא דלתתא.

אמר (ד״א ליה) רבי יוסי, והא כתיב והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין, ולא (ד״א א״ל הכי הוא אבל תרווייהו לא הוו בדיוקניה דלא) כתיב ויולד את קין, ואפילו בהבל לא כתיב ויולד, אלא ותוסף ללדת את אחיו את הבל, ודא הוא רזא דמלה, אבל בהאי מה כתיב ויולד בדמותו כצלמו רבי שמעון אמר, מאה ותלתין שנין אתפרש אדם מאתתיה, וכל אינון מאה ותלתין שנין, הוה אוליד רוחין ושדין בעלמא, בגין ההוא חילא דזוהמא דהוה שאיב ביה, כיון דחסיל מניה ההוא זוהמא, תב וקני (ואעדי) לאנתתיה, ואוליד בר, כדין כתיב ויולד בדמותו כצלמו. תא חזי כל בר נש דאזיל לסטר שמאלא וסאיב ארחוי, כל רוחי מסאבי משיך על גרמיה, ורוח מסאב אתדבק ביה, ולא אעדי מניה, ואתדבקותא (דיליה) דההוא רוחא מסאב הוי בהאי בר נש, ולא באחרא, ובגיני כך אתדבקותא דלהון לאו איהו אלא באינון דמתדבקין בהו, זכאין אינון צדיקיא דאזלי בארח מישר, ואינון זכאי קשוט, ובניהון זכאין בעלמא, ועלייהו כתיב (משלי ב׳) כי ישרים ישכנו ארץ.

אמר רבי חייא, מאי דכתיב ואחות תובל קין נעמה, מאי איריא הכא דקאמר קרא דשמה נעמה, אלא בגין דטעיין בני נשא אבתרה, ואפילו רוחין ושדין, רבי יצחק אמר אינון בני האלהי״ם עזא ועזאל טעו בתרה, רבי שמעון אמר, אמן של שדים הות, ומסטרא דקין נפקת, והיא אתמנת על ליליא (עם לילית) באסכרה דרביי. אמר ליה רבי אבא, והא אמר מר דהיא אתמנת לחייכא בבני נשא, א״ל הכי הוא ודאי, דהא איהי אתיית וחייכת בהו בבני נשא, ולזמינין דאולידת רוחין בעלמא מנייהו, ועד כען איהי קיימת לחייכא בהו בבני נשא א״ל רבי אבא, והא אינון מתין כבני נשא, מאי טעמא איהי קיימת עד השתא, א״ל הכי הוא, אבל לילית ונעמה ואגרת בת מחלת דנפקן מסטרא דלהון, כלהו קיימות עד דיבער קב״ה רוח מסאבא מעלמא, דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

אמר רבי שמעון, ווי לון לבני נשא אינון דלא ידעין ולא משגיחין ולא מסתכלין, וכלהו אטימין, דלא ידעין כמה מלייא עלמא מבריין משניין דלא אתחזון, וממלין סתימין, דאלמלא (יהיב) אתייהב רשו לעינא למחזי, יתמהון בני נשא היך יכלין לאתקיימא בעלמא, תא חזי האי נעמה אימא דשדין הות, ומסטרה אתיין כל אינון שדין דמתחממן מבני נשא, ונטלי רוח תיאובתא מנייהו וחייכת בהון דעבדי לון בעלי קריין, ובגין דבעל קרי אתי מסטרא דרוח מסאבא, בעי לאסחאה גרמיה לאתדכאה מניה, והא אוקמוה חבריא:

זה ספר תולדות אדם -- לדיוקני, א״ר יצחק, אחמי קב״ה לאדם דיוקני דכל אינון דרין דייתון לעלמא, וכל חכימי עלמא ומלכי עלמא, דזמינין לקיימא עלייהו דישראל, כד מטא למחמי דוד מלכא דישראל, דאתייליד ומית, א״ל (ד״א ל״ג אמר וכו׳) משנין דילי (אוסיף) אוזיף ליה ע׳ שנין, וגרעו מאדם ע׳ שנין, וסליק לון קב״ה לדוד, ועל דא שבח דוד ואמר (תהלים צב ה) כי שמחתני

דף נה עמוד ב

יהו״ה בפעלך במעשי ידיך ארנן, מאן גרם לי חדוה (בהאי) בעלמא, פעלך, דא הוא אדם קדמאה דאיהו פעלו דקב״ה ולא פעלו דבשר ודם, מעשה ידיו דקב״ה ולא מבני נשא, ועל דא גרעי אינון שבעין שנין מאדם מאלף שנין דהוה ליה לאתקיימא בהו. ואחמי ליה קב״ה כל חכימי דרא ודרא, עד דמטא לדריה דרבי עקיבא, וחמי אורייתא דידיה וחדי, חמא מיתתיה ועציב, פתח ואמר (תהלים קלט יז) ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם.

זה ספר -- ספר ודאי, והא אוקימנא דכד הוה אדם בגנתא דעדן, נחית ליה קב״ה ספרא על ידא דרזיא״ל מלאכא קדישא, ממנא על רזי עלאין קדישין, וביה גליפין גלופי עלאין וחכמה קדישא, ושבעין ותרין זיני דחכמתא הוו, מתפרשן מניה לשית מאה ושבעין גליפין דרזי עלאי, באמצעיתא דספרא גליפא דחכמתא, למנדע אלף וחמש מאה מפתחן דלא אתמסרן לעלאי קדישי, וכלהו אסתימו ביה בספרא. עד דמטא (ד״א ליה לאדם כיון דמטא), לגבי דאדם, (מניה) הוו מתכנשי מלאכי עלאי למנדע ולמשמע, והוו אמרי (שם נז ו) רומה על השמים אלהי״ם על כל הארץ כבודך, בה שעתא אתרמיז לגביה הדרניא״ל מלאכא קדישא, ואמר ליה אדם אדם הוי גניז יקרא דמארך, דלא אתייהיב רשותא לעלאי למנדע ביקרא דמרך בר אנת, והוה עמיה טמיר וגניז ההוא ספרא, עד דנפק אדם מגנתא דעדן, דהא בקדמיתא הוה מעיין ביה, ומשתמש כל יומא בגינזיא דמריה, ואתגליין ליה רזין עלאין מה דלא ידעו שמשי עלאין.

כיון דחטא ועבר על פקודא דמאריה, פרח ההוא ספרא מניה, והוה אדם טפח על רישוי ובכי, ועאל במי גיחון עד קדליה, ומיא עבדין גופיה חלדין חלדין ואשתני זיויה, בשעתא ההיא רמז קב״ה לרפאל, ואתיב ליה ההוא ספרא, וביה הוה משתדל אדם, ואנח ליה לשת בריה, וכן לכל אינון תולדות, עד דמטא לאברהם, וביה הוה ידע לאסתכלא ביקרא דמאריה, והא אתמר. וכן לחנוך אתייהב ליה ספרא, ואסתכל מניה ביקרא עלאה:

זכר ונקבה בראם -- רבי שמעון אמר, רזין עלאין אתגליין בהני תרי קראי, זכר ונקבה בראם, למנדע יקרא עלאה רזא דמהימנותא, דמגו רזא דנא אתברי אדם, תא חזי ברזא דאתבריאו שמים וארץ אתברי אדם, בהו כתיב אלה תולדות השמים והארץ (בהבראם), באדם כתיב זה ספר תולדות אדם, בהו כתיב בהבראם, באדם כתיב ביום הבראם, זכר ונקבה בראם, מהכא כל דיוקנא דלא אשתכח ביה דכר ונוקבא לאו איהו דיוקנא עלאה כדקא חזי, וברזא דמתניתין אוקימנא.

תא חזי, בכל אתר דלא אשתכחו דכר ונוקבא כחדא, קב״ה לא שוי מדוריה בההוא אתר, וברכאן לא אשתכחו אלא באתר דאשתכח דכר ונוקבא, דכתיב ויברך אותם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם, ולא כתיב ויברך אותו ויקרא את שמו אדם, דאפילו אדם לא אקרי אלא דכר ונוקבא כחדא.

רבי יהודה אמר, מיומא דאתחרב בי מקדשא, ברכאן לא אשתכחו בעלמא, ואתאבידו בכל יומא, דכתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד, מאי אבד, אבד ברכאן דהוו שריין ביה, כמה דכתיב (משלי י ו) ברכות לראש צדיק, וכתיב (ירמיה ז כח) אבדה האמונה, כגוונא דא כתיב ויברך אותם, וכתיב ויברך אותם אלהי״ם.

מש״ת אתייחסו כל דרי עלמא, וכל אינון צדיקי קשוט דהוו בעלמא. אמר רבי יוסי, אלין אתוון בתראין דהוו באורייתא, (לאשתכחא) אשתכחו בתר דעבר אדם על אתוון דאורייתא כלהו, (בסדר תשר״ק, ובגין כך קרא להההוא ברא דאיהו בדמותו

דף נו עמוד א

כצלמו ש״ת, דאינון קיומא דאתוון), ובתיובתיה (ס״א ובתיאובתיה) לקמי מאריה, אחיד באלין תרין, ומכדין אתהדרו אתוון למפרע בסדר תשר״ק, ובג״ד קרא להההוא ברא דאתיליד ליה דאיהו בדמותו כצלמו ש״ת, דאינון סיומא דאתוון, ולא אתתקנו אתוון עד דקיימו ישראל על טורא דסיני, וכדין אהדרו אתוון על תקונייהו כיומא דאתבריאו שמים וארץ, ואתבסם עלמא וקיימא על קיומיה.

רבי אבא אמר, יומא דעבר אדם על פקודא דמאריה, בעיין שמים וארץ (לאתגפא) לאתעקרא מאתרייהו, מאי טעמא, בגין דאינון לא קיימו אלא על ברית, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ואדם עבר ברית, שנאמר (הושע ו ז) והמה כאדם עברו ברית, ואלמלא דגלי קמי קב״ה דזמינין ישראל לקיימא על טורא דסיני, לקיימא האי ברית, לא אתקיים עלמא (דין).

רבי חזקיה אמר, כל מאן דאודי על חטאיה, קב״ה שביק ליה ומחיל על חוביה, תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, עבד האי ברית וקיים עליה עלמא, מנלן דכתיב בראשית ברא שית דא ברית דעלמא קיימא עליה, שית, דמניה נגדין ונפקי ברכאן לעלמא, ועליה אתברי עלמא, ואדם עבר על האי ברית, ואעבר ליה מאתריה (ס״א מעמיה), האי ברית אתרמיזת באת יו״ד את זעירא עקרא ויסודא דעלמא. כד אוליד בר, אודי על חטאו וקרא שמיה ש״ת, ולא אדכר ביה יו״ד למהוי שית, בגין דעבר עליה, ובגין כך קב״ה (מהכא) מיניה אשתיל עלמא, ואתייחסו כל דרי זכאי דעלמא (משת).

ותא חזי, כד קיימו ישראל על טורא דסיני, עאל בין תרין אתוון אלין רזא דברית, ומאן איהו בי״ת, ועאל בין תרין אתוון דאשתארו, ויהיב ליה לישראל, וכד עאל בי״ת רזא דברית בין תרין אתוון אלין דאינון שי״ן תי״ו, (עאלו) ואתעבידו שב״ת כמה דאת אמר (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. כמה דהוה שירותא דעלמא לאתייחסא בהו כל דרי עלמא מאלין תרין אתוון ש״ת, הוו תליין עד דאשתכלל עלמא כדקא יאות, ועאל בינייהו ברית קדישא, ואשתכלל בשלימו ואתעביד שב״ת, א״ר יוסי, אלין תרין אתוון אשתכללו באת בי״ת, וכד אתהדרו אתוון למפרע מן יומא דאתייליד שת, אהדרו אתוון בכל דרא ודרא, עד דמטו ישראל לטורא דסיני ואתתקנו, א״ר יהודה, לתתא אתהדרו ובכל דרא ודרא הוה גפיף עלמא באתוון ולא מתיישבין בדוכתייהו, כד אתייהבת אורייתא לישראל אתתקן כלא (נ״א אתוון כלהו אתתקנו).

רבי אלעזר אומר, ביומי אנוש הוו חכימין בני נשא בחכמה דחרשין וקוסמין ובחכמתא למעצר לחילי דשמיא, ולא הוה בר נש מיומא דנפק אדם מגנתא דעדן, ואפיק עמיה חכמתא דטרפי אילנא דאשתדל בה, דהא אדם ואתתיה ואינון דנפקו מניה עד דאתא אנוש שביקו לה, כד אתא אנוש חמא לון, וחמא חכמתהון משניין (ס״א משטין) עלאין, ואשתדלו בהון, ועבדין (בה) עבידתין וחרשין וקוסמין, ואוליפו מנהון, עד דאתפשטת ההיא חכמתא בדרא דמבול, וכלהו הוו עבדי עבידתייהו לאבאשא, והוו מתתקפי לגבי נח באינון חכמתן, ואמרי דלא יכיל דינא דעלמא לאשראה עלייהו, דהא אינון עבדי חכמתא לדחייא לכל אינון מארי דדינא, ומאנוש שריאו כלהו לאשתדלא באלין חכמתן, הה״ד אז הוחל לקרא בשם יהו״ה.

רבי יצחק אמר, כל אינון זכאין דהוו בהו לבתר בההוא דרא, כלהו הוו משתדלי למחאה בהו, (נ״א בגין דלא יתענשו עלייהו), כמו ירד מתושלח וחנוך, ולא יכילו, עד דאתפשטו חייבין מרדי במאריהון, ואמרי (איוב כא טו) מה שדי כי נעבדנו, וכי האי טפשותא הוו קא אמרי, אלא בגין דהוו ידעי כל אינון

חכמתן, וכלהו ממנן דעלמא דאתפקדן עלייהו, והוו מרחצן בהו, עד דאתיב קב״ה עלמא כדקא הוה, דהא

דף נו עמוד ב

בקדמיתא הוה מים במים, ולבתר אתיב ליה לעלמא כדקדמיתא, ולא אתחריב מכלא, דהא ברחמין אשגח עלייהו, דכתיב (תהלים כט י) יהו״ה למבול ישב, ולא כתיב אלהי״ם.

ביומוי דאנוש אפילו ינוקי דההוא (יומא) דרא, כלהו הוו משגחן בחכמתן עלאין, והוו מסתכלן בהו, א״ר ייסא, אי הכי טפשין הוו, דלא הוו ידעין דזמין קב״ה לאייתאה עלייהו מי טופנא וימותון בהו, א״ר יצחק, מנדע ידעי, אבל אחידו טפשותא בלבייהו, דאינון הוו ידעי ההוא מלאכא דממנא על אשא, וההוא דממנא על מיא, והוו ידעין למעצר לון, דלא יכלין למעבד דינא עלייהו, ואינון לא הוו ידעי דקב״ה שליט על ארעא, ומניה ייתי דינא על עלמא, אלא הוו חמאן דעלמא אתפקד בידא דאינון ממנן, ובהו כל מלי דעלמא, ובגיני כך לא הוו מסתכלן ביה בקב״ה, ולא משגיחין בעבידתיה, עד דארעא אתחבלת, ורוח קודשא אכריז בכל יומא ואמר, (שם קד לה) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם, ואוריך קב״ה לון כל ההוא זמנא דאינון זכאין ירד ומתושלח וחנוך קיימין בעלמא, כיון דאסתלקו מעלמא, כדין אנחית קב״ה דינא עלייהו ואתאבידו, כמה דאת אמר (בראשית ז כג) וימחו מן הארץ:

ויתהלך חנוך את האלהי״ם ואיננו כי לקח אותו אלהי״ם -- רבי יוסי פתח, (שיר א יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, האי קרא אתמר, אבל תא חזי כך ארחוי דקב״ה, בשעתא דבר נש אתדבק ביה, והוא אשרי דיוריה עליה, וידע דלבתר יומין יסרח, אקדים ולקיט ריחיה טב מניה, וסליק ליה מעלמא, הה״ד עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, עד שהמלך דא קב״ה, במסבו, דא ההוא בר נש דאתדבק ביה ואזיל בארחוי, נרדי נתן ריחו, אינון עובדין טבין דביה, דבגינהון יסתלק מעלמא עד דלא מטא זמניה. ועל דא הוה שלמה מלכא אמר, (קהלת ח יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו׳, יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, כמה דאוקימנא דבגין דעובדיהון טבין קב״ה סליק לון מעלמא, (בגין דלא יסרחו (יחיו), ומגו רחימותיה בהו מסלק לון) עד לא מטא זמנייהו, ועביד בהון דינין, ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, דקב״ה אוריך לון יומין, ואוריך רוגזיה בהו, וכל דא כמה דאתמר, אלין בגין דלא יסרחון, ואלין בגין דלהדרו לגביה, או בגין דיפוק מנייהו בנין דמעלי.

תא חזי חנוך זכאה הוה, וקב״ה חמא ליה דיסרח לבתר, ולקיט ליה עד לא יסרח, הה״ד (שיר ו ב) וללקוט שושנים, בגין דיהבי ריחא טב לקיט לון קב״ה עד לא יסרחו, ואיננו כי לקח אותו אלהי״ם, ואיננו לארכא יומין כשאר בני נשא דהוו אורכי יומין, מאי טעמא, בגין דלקח ליה קב״ה עד לא מטי זמניה. רבי אלעזר אמר, חנוך נטיל ליה קב״ה מארעא, ואסקיה לשמי מרומים, ואמסר בידיה כל גנזי עלאין, ומ״ה מפתחן סתרי גליפין דבהו משתמשי מלאכי עלאי, וכלהו אתמסרו בידיה, והא אוקימנא:

וירא יהו״ה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו -- רבי יהודה פתח, (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, האי קרא אתמר ואוקמוה, אבל תא חזי, מאן דאתדבק ביצר הרע ואתמשיך אבתריה, יסתאב הוא ויסאבון ליה כמה דאתמר, כי רבה רעת האדם, כל בישין הוו עבדי, ולא אשתלים חובייהו עד דהוו אושדין דמין למגנא על ארעא, ומאן אינון, דהוו מחבלין ארחייהו על ארעא, הה״ד רק רע כל היום, כתיב הכא רק רע

דף נז עמוד א

וכתיב התם (לא יגורך רע, וכתיב) (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהו״ה. אמר רבי יוסי וכי רע לאו איהו רשע, א״ל לא, רשע אפילו ארים ידיה לגבי חבריה אע״ג דלא עביד ליה מידי אקרי רשע, כמה דכתיב (שמות ב׳) ויאמר לרשע למה תכה רעך, הכית לא כתיב אלא תכה, אבל רע לא אקרי אלא מאן דמחבל ארחיה וסאיב גרמיה וסאיב ארעא, ויהיב חילא ותוקפא לרוח מסאבא דאקרי רע, דכתיב רק רע כל היום, ולא עאל בפלטרין, ולא חמי אפי שכינתא, בגין דבהאי אסתלק שכינתא מעלמא. מנלן מיעקב, דכד אסתלק שכינתא מניה חשיב דבבנוהי הוה פיסול, דבגינייהו אתתקף בעלמא רוחא מסאבא, וגרע נהורא מן סיהרא ופגים לה, ואי תימא אמאי., בגין דדא סאיב מקדשא, ואסתלקת שכינתא מעלוי דיעקב, כל שכן ההוא דמסאב ארחיה וסאיב גרמיה, דהוא אתקיף ליה לרוחא מסאבא, ובגין כך כד אסתאב אקרי רע. תא חזי כד בר נש אסתאב, לא יתפקד מעם קב״ה לטב, ובכל זמנא אתפקיד מההוא דאתקרי רע לביש, הה״ד (משלי יט כג) ושבע ילין בל יפקד רע, כד אזיל בארח מישר כדין בל יפקד רע, ועל דא כתיב רק רע כל היום, וכתיב לא יגורך רע, ודא אקרי רע ולא אקרי רשע, וכתיב (תהלים כג ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי:

וינחם יהו״ה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו -- רבי יוסי פתח, (ישעיה ה יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה, הוי מושכי העון, אלין בני נשא דחטאן קמי מאריהון בכל יומא, ואתדמן בעינייהו אינון חובין דאינון כחבלי השוא, וחשבין דההוא עובדא דעבדין וההוא חובא דעבדין דלאו איהו כלום, ולא אשגח בהו קב״ה, עד דעבדין להההוא חובא תקיף ורבי כעבות העגלה, דאיהו תקיף דלא יכיל לאשתצאה.

ותא חזי, כד עביד קב״ה דינא בחייבי עלמא, אע״ג דאינון חטאן קמי קב״ה וארגזין ליה כל יומא, לא בעי לאובדא להו מעלמא, וכד אשגח בעובדייהון אתנחם עלייהו על דאינון עובדי ידוי, ואוריך לון בעלמא, ובגין דאינון עובדי ידוי נטיל נחמה ואתנחם עלייהו, וחייס עלייהו, וכד בעי למעבד בהו דינא כביכול עציב, (ד״א ל״ג חדוון לא אנעיל קדמוהי) דכיון דעובדי ידוי אינון עציב עלייהו, כמה דאת אמר (דניאל ו יח) ודחוון לא הנעל קדמוהי. כתיב (ס״א והא כתיב) (ד״ה א טז כז) הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, אמר רבי יוסי, תא חזי ויתעצב אל לבו כתיב, אל לבו עציב ולא לאתר אחרא לבו כמה דאת אמר (שמואל א ב לה) כאשר בלבבי ובנפשי יעשה, רבי יצחק אמר, וינחם יהו״ה, כמה דאת אמר (שמות לב יד) וינחם יהו״ה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. רבי ייסא אמר לטב, רבי חזקיה אמר לביש, רבי ייסא אמר לטב כמה דאתמר, דקב״ה נחים על דאינון עובדי ידוי וחייס עלייהו, ויתעצב בגין דאינון חטאן קמיה, ורבי חזקיה אמר לביש, דכד קב״ה בעי לאובדא לחייבי עלמא נטיל נחומין עלייהו וקביל ניחומין, כביכול כמאן דמקבל ניחומין על מה דאביד, וכיון דקביל ניחומין ודאי דינא אתעבד, ולא תליא מלתא בתשובה, אימתי תליא בתשובה, עד לא קביל תנחומין עלייהו, הא קביל תנחומין עלייהו לא תלייא מלתא בתשובה כלל, ודינא אתעביד, וכדין אוסיף דינא על דינא, ואתקיף להההוא אתר דדינא למעבד דינא, ואוביד לון לחייביא מן עלמא, וכלא בקרא, דכתיב וינחם יהו״ה קיבל תנחומין, ולבתר ויתעצב אל לבו, יהב תוקפא לדינא למעבד דינא.

רבי חייא אמר, וינחם יהו״ה כי עשה את האדם בארץ, נטל תנחומין וחדוה כד עבד קב״ה לאדם בארעא, דאיהו כגוונא עלאה, וכל מלאכי עלאי שבחו ליה לקב״ה כד חמו ליה בדיקונא עלאה, ואמרו

דף נז עמוד ב

(תהלים ח ו) ותחסרהו מעט מאלהי״ם וכבוד והדר תעטרהו, לבתר כד חטא אדם, אתעצב קב״ה על דחטא, דיהב פתחון פה למלאכי השרת, דאמרו קמיה בקדמיתא כד בעא למברי ליה מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו.

אמר רבי יהודה ויתעצב אל לבו, בגין דבעי למעבד בהו דינא, שנאמר (ד״ה ב כ כא) בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו ליהו״ה כי לעולם חסדו, ואמר רבי יצחק, אמאי לא כתיב הכא כי טוב, אלא בגין דאוביד עובדי ידוי קמייהו דישראל, כגוונא דא כד הוו ישראל עברין ימא, אתו מלאכי עלאי למימר שירה קמי קב״ה בההוא ליליא, א״ל קב״ה ומה עובדי ידי טבעין בימא ואתון אמרין שירה, כדין (שמות יד כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה, אוף הכא בכל זמנין דאיבוד רשיעיא איהו מעלמא, כדין עציבו אשתכח עלייהו. רבי אבא אמר, בשעתא דחב קמי קב״ה אדם ועבר על פקודוי, כדין אשתכח עציבו קמיה, אמר ליה קב״ה, אדם, ווי דחלשת חילא עלאה, בהאי שעתא אתחשכת נהורא חד ומיד תריך ליה מגנתא דעדן, אמר ליה אנא אעלית לך לגנתא דעדן לקרבא קרבנא ואת פגימת מדבחא דלא אתקרב קרבנא, מכאן ולהלאה לעבוד את האדמה, וגזר עליה מיתה, וחס עליה קב״ה וגניז ליה בשעתא דמית סמיך לגנתא, מה עבד אדם, עבד מערתא חדא ואתטמר בה הוא ואתתיה, מנא ידע, אלא חמא חד נהורא דקיק עייל בההוא אתר, דנפיק מגנתא דעדן, ותאב תיאובתיה לקבריה, ותמן הוא אתר סמוך לתרע דגנתא דעדן. תא חזי, לא אסתלק בר נש מעלמא עד דחמי ליה לאדם הראשון, ושאיל ליה על מה אזיל מעלמא והיך נפיק, הוא אמר ליה ווי דבגינך נפקנא מעלמא, והוא אתיב ליה, ברי, אנא עברית על פקודא חדא ואתענשית בגינה, חמי את כמה חובין וכמה פקודין דמארך עברת, אמר רבי חייא, עד כדו יומא קאים אדם הראשון, וחזי באבהן תרין זמנין ביומא, ואודי על חובוי, ואחמי לון ההוא אתר דהוה ביה ביקרא עלאה, ואזיל וחמי כל אינון צדיקי וחסידי דנפקו מניה, וירתו להההוא יקרא עלאה דבגנתא דעדן, ואבהן כלהון אודן ואמרין, (תהלים לו ח) מה יקר חסדך אלהי״ם ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. רבי ייסא אמר, כלהו בני עלמא חמאן ליה לאדם הראשון בשעתא דמסתלקי מן עלמא, לאחזאה סהדותא דבגין חובוי דבר נש איהו אסתלק מעלמא, ולא בגיניה דאדם, כמה דתנינן אין מיתה בלא חטא, בר אינון תלתא דאסתלקו בגין ההוא עיטא דנחש הקדמוני, ואלין אינון, עמרם לוי ובנימין, ואית דאמרי אוף נמי ישי, דלא חבו ולא אשתכח עלייהו חובא דימותון ביה, בר דאדכר עלייהו ההוא עיטא דנחש כדאמרן. תא חזי כלהון דרין דהוו ביומוי דנח, כלהו אפשיטו חובין על עלמא באתגליא לעיניהון דכלא, רבי שמעון הוה אזיל יומא חד בפילי דטבריה, חמא בני נשא דהוו מקטרי בקיטרא דקשתא בקולפא דקנסיר, אמר ומה חובא דא באתגליא, לארגזא למריהון, יהיב עינוי בהו ואתרמיו לגו ימא ומיתו, תא חזי כל חובא דאתעביד באתגליא דחי לה לשכינתא מארעא, וסליקת דיורה מעלמא, ואלין הוו

אזלין ברישא זקיף, ועבדי חובייהו באתגליא, ודחו לה לשכינתא מעלמא, עד דקב״ה דחא לון ואעביר לון מניה, ועל דא כתיב (משלי כה ה) הגו רשע לפני מלך וגו׳, הגו סגים מכסף וגו׳:

ויאמר יהו״ה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר וגו׳ -- אמר רבי אלעזר, תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, עבד להאי עלמא לאשתמשא

דף נח עמוד א

כגוונא דלעילא וכד בני עלמא אינון זכאין דאזלי בארח מישר, קב״ה אתער רוחא דחיי דלעילא, עד דמטו אינון חיין לאתר דיעקב שריא ביה, ומתמן נגדי אינון חיין, עד דאתמשיך ההוא רוחא להאי עולם דדוד מלכא שריא ביה, ומתמן נגדי ברכאן לכלהו אינון תתאי וההוא רוחא עלאה אתנגיד ואתמשיך לתתא, ויכלין לאתקיימא בעלמא, ובגיני כך לעולם חסדו, דא הוא עולם דדוד מלכא, ובגין כך כתיב לעלם בלא וא״ו, דהא כד (איהו) ההוא רוחא אתנגיד להההוא עולם, מתמן נפקי ברכאן וחיין לכלא לאתקיימא. השתא דחבו בני נשא אסתלק כלא, בגין דלא ימטי ההוא רוחא דחיי להאי עולם לאתהנאה מניה תתאי ולאתקיימא ביה, בשגם הוא בשר, בגין דלא יתרק האי רוחא להאי עולם מאי טעמא, דלא לאסגאה נחש תתאה דדרגין דיתתקף ביה, (ד״א ל״ג ובעינן) רוחא דקודשא דלא יתערב ברוחא מסאבא, בשגם הוא בשר, דא נחש קדמאה דיתברך, בגין כך הוא בשר, כמה דאת אמר (בראשית ו יג) קץ כל בשר בא לפני, ואמר רבי שמעון דא מלאך המות, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, אוריכו דקוסטירא דקיטרא:

הנפילים היו בארץ -- תני רבי יוסי, אלין עז״א ועזא״ל, כמה דאתמר דאפיק (ד״א דאפיל) לון קב״ה מקדושתא דלעילא, ואי תימא והיך יכלו לאתקיימא בהאי עלמא, אמר רבי חייא, אלין הוו מאינון דכתיב ועוף יעופף על הארץ, והא אתמר דאלין אתחזו לבני נשא כחיזו דלהון, ואי תימא היך יכלין לאתהפכא, הא אתמר דאתהפכן לכמה גוונין, ובשעתא דנחתי אגלימו באוירא דעלמא, ואתחזון כבני נשא, והני עז״א ועזא״ל דמרדו לעילא, ואפיל לון קב״ה ואגלימו בארעא ואתקיימו ביה, ולא יכילו לאתפשטא מניה, ולבתר טעו בתר נשי עלמא, ועד כען יומא דא אינון קיימי ואולפי חרשין לבני נשא, ואולידו בנין וקרו להו ענקים גברין, ואינון נפילים אקרון בני אלהי״ם והא אתמר (חסר):

ויאמר יהו״ה אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה -- רבי יוסי פתח, (ישעיה נה ח) כי לא מחשבותי מחשבותיכם, תא חזי כד בר נש בעי לנקמא מאחרא, שתיק ולא אמר מידי, דאילו אודעיה יסתמר ולא יכיל ליה, אבל קב״ה לאו הכי עביד, לא עביד דינא בעלמא עד דאכריז ואודע להו זמנא תרין ותלתא, בגין דלא איתאי דימחי בידיה, דיימא ליה מה עבדת, ולא יסתמר מניה, ולא יכיל לקיימא קמיה, תא חזי ויאמר יהו״ה אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה, אודע לון על ידא דנח, ואתרי בהון כמה זמנין ולא שמעו, בתר דלא שמעו, אייתי עליהון דינא ואוביד לון מעל אפי ארעא.

תא חזי מה כתיב ביה בנח? **ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו** (ס״א אמאי הכא לאמר, ואמאי זה, אלא לאמר דא אתתא, זה דא צדיק, רמז דקב״ה קרא ליה לנח נייחא דארעא, לאמר, מאי לאמר, אלא אתר דא קרי ליה נח, ומאן איהו ארעא קדישא, לאמר זה ינחמנו, עבד ליה קב״ה לתתא כגוונא עילאה, כתיב הכא זה ינחמנו, וכתיב התם (ישעיה כה ט) זה יהו״ה קוינו לו, זכאין אינון צדיקייא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא עילאה, למהוי בשמיה רשימין, ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות. כתיב ויקרא את שמו נח, וכתיב (בראשית כה כו) ויקרא שמו יעקב, אמאי לא כתיב את, אלא התם דרגא (חדא), והכא דרגא אחרא, כמה דאת אמר (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, וארא יהו״ה לא כתיב, אלא את יהו״ה, אוף הכא ויקרא שמו יעקב, דרגא דיליה קב״ה ממש קרי ליה יעקב, אבל הכא א״ת, לאכללא שכינתא)

מנא הוה ידע, אלא בשעתא דלייט קב״ה עלמא, דכתיב ארורה האדמה בעבורך, אמר אדם קמי

דף נח עמוד ב

קב״ה רבונו של עולם, עד מתי יהא עלמא בלטיותא, א״ל עד דיתיליד לך בן מהול כגוונא דילך, והוו מחכאן עד שעתא דאתיליד נח, וכיון דאתייליד חמא ליה גזיר רשים באת קדישא, וחמא שכינתא מתדבקא בהדיה, כדין קרא שמיה על מה דעביד לבתר.

בקדמיתא לא הוו ידעי למזרע ולמחצד ולמחרש, והוו עבדי פולחנא דארעא בידייהו, כיון דאתא נח אתקין אומנותא להו, וכל מאנין דצריכין לתקנא ארעא למעבד פירין, הה״ד זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה, דאיהו אפיק ארעא ממה דאתלטייא, דהוו זרעין חטין וקצרין גובין ודרדרין, ובגיני כך כתיב איש האדמה רבי יהודה אמר איש האדמה, כמה דאת אמר (רות א ג) איש נעמי, בגין דאקרי צדיק, ואפיק לה לארעא בקרבנא דעבד ממה דאתלטייא, דכתיב לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, ובג״ד אקרי איש האדמה, ועל דא קרא ליה שמא על מה דייתי.

רבי יהודה פתח, (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות אלהי״ם אשר שם שמות בארץ, האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל לכו חזו וגו׳, (מאי חזו כמה דאת אמר (ישעיה כא ב) חזות קשה הוגד לי, בעובדוי דקב״ה אתגלי נבואה עלאה לבני נשא, אשר שם שמות בארץ, שמות ודאי, דהא שמא גרים לכלא), (והוא לשון שממון), דאלו הוו מפעלות יו״ד ה״א וא״ו ה״א, שם קיום בארץ, אבל בגין דהוו מפעלות שמא דאלהי״ם, שם שמות בארץ. א״ל רבי חייא השתא אתערת להאי, לאו אנא הכי אמינא ליה, בגין דבין שמא דא ובין שמא דא, כלא הוא שבחא, אבל אנא אמינא ליה, כמה דאתערו חבריא, דשוי שמהן, שמות בארץ, שמות ממש (שם בארץ, ואמאי בגין לאשתמשא בהו עלמא, ולמהוי קיומא בעלמא).

רבי יצחק אמר, כלא הוא, ואפילו מה דא״ר יהודה שפיר קאמר, דאלו יהא עלמא בשמא דרחמי, יתקיים עלמא, אבל בגין דאתברי עלמא על דינא, וקיימא על דינא, שם שמות בארץ, ושפיר הוא, דאלמלא כך לא יכיל עלמא לאתקיימא מקמי חוביהון דבני נשא. תא חזי נח כד אתייליד, קרון ליה על שמא דנחמה, (נח נייחא ליה נייחא לעלמא, נייחא לאבהן נייחא לבנין, נייחא לעלאין נייחא לתתאין, נייחא לעלמא דין נייחא לעלמא דאתי), ולהוי (ד״א ולמהוי) שמא גרים, אבל (נ״א לגבי) קב״ה לאו הכי נח בהפוך אתוון חן, כמה דאת אמר ונח מצא חן, א״ר יוסי, חן היינו נח, בצדיקייא שמיהון גרים לטב, בחייביא שמיהון גרים לביש, בנח כתיב ונח מצא חן בעיני יהו״ה, בער בכור יהודה אתהפכו אתווי לביש, ע״ר ר״ע, רע בעיני יהו״ה. תא חזי כיון דאתייליד נח, חמא עובדיהון דבני נשא דאינון חטאן קמי קב״ה, והוה גניז גרמיה ואשתדל בפולחנא דמאריה, בגין דלא למהך באורחייהו, וכי תימא במה אשתדל, בההוא ספרא דאדם וספרא דחנוך, והוה אשתדל בהו למפלח למריה, תא חזי דהכי הוא, דהא נח מנא הוה ידע לקרבא קרבנא למריה, אלא בגין דאשכח חכמתא על מה מתקיים עלמא, וידע דעל קרבנא מתקיים, ואלמלא קרבנא לא הוו קיימי עלאי ותתאי.

רבי שמעון הוה אזיל בארחא, והוו עמיה רבי אלעזר בריה ורבי יוסי ורבי חייא, עד דהוו אזלי א״ר אלעזר לאבוהי, ארחא מתקנא קמן, בעינן למשמע מלי דאורייתא, פתח רבי שמעון ואמר, (קהלת י ג) וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר וגו׳, כד בר נש בעי לאתקנא ארחיה קמי קב״ה, עד לא יפוק לארחא בעי לאמלכא ביה, ולצלי קמיה על ארחיה, כמה דתנינן דכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו דהא שכינתא לא אתפרשא מניה, ומאן דאיהו לא מהימנא במריה מה כתיב

דף נט עמוד א

ביה, וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר, מאן לבו, דא קב״ה דלא יהך עמיה בארחא, וגרע מן סיעתיה בארחיה, בגין דההוא בר נש דלא מהימן ביה במאריה, עד לא יפוק בארחא לא בעי סיעתא דמאריה, ואפילו בארחא כד איהו אזיל לא אשתדל במלי דאורייתא, ובגיני כך לבו חסר, דלא אזיל בהדיה דמריה, ולא אשתכח בארחיה. ואמר לכל סכל הוא, אפילו כד שמע מלה דמהימנותא דמאריה, הוא אמר דטפשותא הוא לאשתדלא ביה, כהאי דשאילו לבר נש על את קיימא דרשימא בבשריה דבר נש, ואמר לאו איהו מהימנותא, שמע רב ייבא סבא, ואסתכל ביה ואתעביד תלא דגרמי, ואנן בהאי אורחא בסייעתא דקב״ה בעינן למימר מילי דאורייתא.

פתח ואמר, (תהלים פו יא) הורני יהו״ה דרכך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך, האי קרא קשיא, דהא תנינן כלא הוא בידא דקב״ה בר למהוי זכאה או חייבא, ודוד היך תבע דא מעם קב״ה, אלא דוד הכי קאמר, הורני יהו״ה דרכך, ההוא ארח מישר ומתקנא, לגלאה עיני ולמנדע ליה, ולבתר אהלך באמתך, איהך באורח קשוט, ולא אסטי לימינא ולשמאלא, יחד לבבי מאן לבבי, כמה דאת אמר (שם עג כו) צור לבבי וחלקי, וכל דא אנא תבע, ליראה את שמך, לאתדבקא בדחלתך לאסתמרא אורחי כדקא יאות, ליראה שמך, אתר חולקי דביה שריא דחלתא למדחל. תא חזי כל בר נש דדחיל ליה לקב״ה, שריא עמיה מהימנותא כדקא יאות, דהא ההוא בר נש שלים בפולחנא דמריה, ומאן דלא שריא ביה דחלא דמריה, לא שרייא עמיה מהימנותא, ולאו איהו כדאי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי.

תו פתח ואמר, (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב״ה בעי ביקריהון, תא חזי מה כתיב וארח צדיקים כאור נוגה, מאי כאור נוגה, כההוא נהורא דנהיר דברא קב״ה בעובדא דבראשית, דא הוא דגניז לון לצדיקיא לעלמא דאתי, הולך ואור, דאיהו סליק בנהוריה תדיר ולא גרע מניה, אבל בחייביא מה כתיב, (שם יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו, לא ידעו, וכי לא ידעין, אלא חייביא אזלי בעקימו דארחא בהאי עלמא, ולא בעאן לאסתכלא דזמין (ד״א ל״ג לון) קב״ה למידן להו בההוא עלמא, ולאעלאה לון בדינא דגיהנם, ואינון צווחין ואמרין ווי לן דלא אוריכננא אודנין ולא אציתנא בההוא עלמא, ובכל יומא אמרי ווי דא. תא חזי זמין קב״ה לאנהרא לון לצדיקיא לעלמא דאתי ולמיהב לון אגר חולקהון, אתר דעינא לא שלטא למיקם עליה, כמה דאת אמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי״ם זולתך יעשה למחכה לו, וכתיב (שם סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, וכתיב (מלאכי ג כא) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם, זכאין אינון

צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) צדיקים לעולם יירשו ארץ, וכתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:

ברוך יהו״ה לעולם אמן ואמן:

(חסר)